Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України

ЗБІРНИК
пропозицій до проєктів нормативно-правових актів НДІ ПЗІР НАПрН України за 2021-2022 роки

Харків
2022

УДК 347.9

Рекомендовано до публікації Вченою радою Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України (протокол № 8 від 24 листопада 2022 р.)

Редакційна колегія:

С. В. Глібко – кандидат юридичних наук, доцент, директор НДІ ПЗІР НАПрН України;

А. М. Любчич – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ ПЗІР НАПрН України.

Рецензенти:

Д. В. Лук'янов – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, професор кафедри міжнародного приватного права та порівняльного правознавства;

І. В. Процюк – доктор юридичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри теорії права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Збірник пропозицій до проєктів нормативно-правових актів НДІ ПЗІР НАПрН України за 2021-2022 роки / за ред.: С. В. Глібко, А. М. Любчич. – Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022. – 528 с.

ISBN 978-617-7806-33-1

Збірник містить науково-правові висновки, надані на проєкти законів та постанов Кабінету Міністрів України науковими співробітниками Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України у період за 2021–2022 роки.

Призначений для студентів, аспірантів, науковців і юристів-практиків.

ISBN 978-617-7806-33-1

© НДІ ПЗІР НАПрН України, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП 9

ОГЛЯД 10

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про державну політику перехідного періоду». Вих. № 5 від 21.01.2021 р. для Міністерства освіти і науки України 29

Пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (реєстр. № 4623 від 21.01.2021 р.). Вих. № 12 від 15.02.2021 р. для Міністерства освіти і науки України 38

Експертний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо присудження наукових ступенів» (реєстр. № 4667-1 від 15.02.2021 р.). Вих. № 19 від 18.02.2021 р. для Міністерства освіти і науки України 89

Експертний висновок на проєкт Закону України «Про заходи щодо упорядкування системи розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору)» (реєстр. № 5045 від 08.02.2021 р.). Вих. № 16 від 19.02.2021 р. для Верховної Ради України 92

Висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення пенсійного законодавства» (реєстр. № 4668 від 28.01.2021 р.). Вих. № 19 від 02.03.2021 р. для Верховної Ради України 100

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу». Вих. № 20 від 02.03.2021 р. для Міністерства освіти і науки України 105

Науковий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Фонд державного майна України» та інших законодавчих актів України щодо сприяння залученню інвестицій в процесі приватизації та оренди державного і комунального майна» (реєстр. № 4572). Вих. № 22 від 03.03.2021 р. для Верховної Ради України 108

Пропозиції та зауваження до проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо встановлення відповідальності за передачу

академічних творів із порушенням принципів академічної доброчесності (реєстр. № 5461 від 05.05.2021 р.). Вих. № 49 від 20.05.2021 р. для Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 111

Пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності арбітражів» (реєстр. № 5347 від 08.04.2021 р.). Вих. № 50 від 20.05.2021 р. для Верховної Ради України 114

Пропозиції та зауваження щодо проєкту Порядку присудження доктора наук, розробленого відповідно до Закону України від 30 березня 2021 року № 1369-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності». Вих. № 58 від 31.05.2021 р. для Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 118

Пропозиції та зауваження щодо проєкту Постанови КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур України на період до 2026 року». Вих. № 59 від 31.05.2021 р. для Міністерства освіти і науки України 120

Пропозиції та зауваження до законопроєкту «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо стимулювання інноваційної діяльності бюджетних установ» (реєстр. № 5529 від 20.05.2021 р.). Вих. № 64 від 03.06.2021 р. для Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 133

Пропозиції та зауваження до законопроєкту «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні». Вих. № 73 від 11.06.2021 р. для Міністерства освіти і науки України 136

Пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 15 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» щодо спрощення вимог до оформлення документів, що подаються на державну реєстрацію Національною академією наук України». Вих. № 75 від 15.06.2021 р. для Верховної Ради України 152

Науковий висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення контролю та моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання». Вих. № 77 від 25.06.2021 р. для Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 155

Пропозиції та зауваження до проєкту Постанови КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур

в Україні на період до 2026 року». Вих. № 84/1 від 13.07.2021 р. для Міністерства освіти і науки України 158

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо підтримки наукової і науково-технічної діяльності». Вих. № 86 від 14.07.2021 р. для Міністерства освіти і науки України 170

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні» (реєстр. № 5795 від 16.07.2021 р.). Вих. № 104 від 02.08.2021 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 172

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо певних питань управління майном для потреб Збройних Сил України» (реєстр. № 5801 від 19.07.2021 р.). Вих. № 106 від 03.08.2021 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 175

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Вих. № 119 від 15.09.2021 р. для Міністерства освіти і науки України. 180

Пропозиції до проєкту Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (реєстр. № 5878 від 01.09.2021 р.). Вих. № 121 від 20.09.2021 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 191

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (реєстр. № 6062 від 15.09.2021 р.). Вих. № 122 від 22.09.2021 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 195

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» (реєстр. № 6013 від 09.09.2021 р.). Вих. № 123/1 від 30.09.2021 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 202

Науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо виборів керівника наукової установи» (реєстр. № 6236 від 01.11.2021 р.). Вих. № 149 від 22.11.2021 р. для Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 211

Науково-правовий висновок до законопроєкту «Про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної

академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» щодо пріоритетності використання нерухомого майна для наукової діяльності»(реєстр. № 6235 від 01.11.2021 р.).
Вих. № 150 від 22.11.2021 р. для Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 214

Пропозиції та зауваження до проєкту Постанови про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього (реєстр. № 6434 від 15.12.2021 р.). Вих. № 1 від 04.01.2022 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 219

Науково-правовий висновок на проєкт Закону «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні» (реєстр. № 6418 від 10.12.2021 р.).
Вих. № 3 від 10.01.2022 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 222

Пропозиції та зауваження Проєкт постанови КМУ «Про затвердження Типового Положення щодо планування кошторисної вартості наукових (науково-технічних) робіт, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету», запропонованого до громадського обговорення.
Вих. № 4 від 19.01.2022 р. для Міністерства освіти і науки України 233

Пропозиції та зауваження щодо питань Міністерства освіти і науки України з метою належного виконання доручення Прем'єр-міністра України Д. Шмигаля від 24.01. 2022 р. № 2154/1/1-22 до листа Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Данілова від 20.01 2022 р. № 215/32-04/2-22 про підготовку матеріалів до засідання РНБО України, що надійшло до Міністерства 24.01. 2022 р. вх. № 2707/0/1-22.
Вих. № 7 від 26.01.2022 р. для Міністерства освіти і науки України 236

Науково-правовий висновок на лист Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С. Бабака від 14.01.2022 р. № 04-24/20-2022/9156 щодо проєкту Закону «Про економічний паспорт» (реєстр. № 6394 від 06.12.2021 р.). Вих. № 8 від 26.01.2022 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 246

Пропозиції, рекомендації та зауваження до проєкту Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Вих. № б/н від 30.03.2022 р. для Національної академії правових наук України 250

Пропозиції та зауваження до проєкту Постанови КМУ «Про реалізацію експериментального проєкту із створення на базі закладів вищої освіти

та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор». Вих. № 16 від 20.04.2022 р. для Міністерства освіти і науки України 257

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених». Вих. № 28 від 02.06.2022 р. для Міністерства освіти і науки України 279

Пропозиції та зауваження до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у межах проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Вих. № 32 від 15.06.2022 р. для Міністерства освіти і науки України 283

Науково-практичний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки» (реєстр. № 7588 від 25.07.2022 р.). Вих. № 61 від 12.08.2022 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 342

Науково-практичний висновок до законопроєкту «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законів України щодо підвищення ефективності використання державних земель сільськогосподарського призначення» (реєстр. № 7588-1 від 10.08.2022 р.). Вих. № 73 від 19.08.2022 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 355

Науково-правовий висновок до законопроєкту «Про інноваційні парки» (реєстр. № 7658 від 11.08.2022 р.). Вих. № 75 від 30.08.2022 р. для Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій 366

Пропозиції та зауваження до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування». Вих. № 78 від 12.09.2022 р. для Міністерства освіти і науки України 372

Пропозиції та зауваження до проєкту Наказу Міністерства освіти і науки України № 221 від 13.03.2014 р. «Про затвердження форм надання та узагальнення відомостей про напрями використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплату винагороди авторам таких технологій», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01.04.2014 р. за № 376/25153. Вих. № 81 від 14.09.2022 р. для Міністерства освіти і науки України. 397

Пропозиції та зауваження до проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів» (реєстр. № 7654 від 10.08.2022 р.) та проєкту Закону «Про внесення

змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів» (реєстр. № 7654-1 від 26.08.2022 р.). Вих. № 83 від 15.09.2022 р. для Верховної Ради України 404

Науковий висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до статті 41 Кодексу законів про працю України щодо встановлення додаткової підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця» (реєстр. № 7731 від 05.09.2022 р.). Вих. № 85 від 19.09.2022 р. для Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів 409

Пропозиції та зауваження до законопроєкту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо унеможливлення погіршення якості освіти, руйнування мережі наукових установ і закладів освіти, а також для задоволення освітніх потреб населення» (реєстр. № 7588 від 25.07.2022 р.). Вих. № 88 від 29.09.2022 р. для Секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 415

Науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» (реєстр. № 5054-1 від 25.02.2021 р.). Вих. № 91 від 17.10.2022 р. для Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів 424

Пропозиції та зауваження до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261». Вих. № 93 від 18.10.2022 р. для Міністерства освіти і науки України 477

Пропозиції щодо запровадження Національної програми «Наука майбутнього». Вих. № 94 від 28.10.2022 р. для заступника Державного секретаря Кабінету Міністрів В. Федорчука 516

ВСТУП

Формування правового поля – одне з найбільш актуальних завдань функціонування та розвитку правової держави. Досконалість і повнота законодавчої бази в державі є першою необхідною умовою як формування та реалізації самої державної політики, так і забезпечення можливості її ефективного функціонування.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України спрямовує свою діяльність не тільки на виконання фундаментальних тем, але й на розроблення проєктів нормативно-правових актів (далі – НПА) та надання науково-правових висновків на проєкти НПА, які розроблені органами державної влади.

Державна політика буде ефективною тільки тоді, коли національне законодавство розроблятиметься у контексті європейської інтеграції та у відповідності до норм Конституції України та інших норм чинного законодавства.

Упродовж 2021–2022 років Інститут надав понад 80 науко-правових висновків за зверненням Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України та інших суб'єктів органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

У випуску подаються пропозиції та рекомендації до законопроєктів та інших нормативно-правових актів, а також власні проєкти нормативно-правових актів, які розроблені науковцями Інституту та надіслані суб'єктам законодавчої ініціативи.

Видання підготовлено для допомоги у нормотворчій роботі фахівців та наукових співробітників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти, представників влади та бізнесу, а також для тих, хто цікавиться актуальними питаннями законодавства.

Сергій ГЛІБКО,
Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України, кандидат юридичних наук, доцент
Анна ЛЮБЧИЧ,
Учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України, кандидат юридичних наук

ОГЛЯД

1. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про державну політику перехідного періоду».

Короткий зміст: проєкт Закону України «Про державну політику перехідного періоду» може бути переданий на розгляд Верховної Ради України після врахування наведених зауважень і пропозицій за умови реалізації політичних домовленостей щодо особливостей реінтеграції деокупованих територій (Вих. № 5 від 21.01.2021 р.).

2. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (реєстр. № 4623 від 21.01.2021 р.).

Короткий зміст: рекомендуємо повернути проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» на доопрацювання (Вих. № 12 від 15.02.2021 р.).

3. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: експертний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо присудження наукових ступенів» (реєстр. № 4667-1 від 15.02.2021 р.).

Короткий зміст: процес руйнування статусу доктора наук закладений у змінах, які відбулись у кваліфікаційних рівнях, визначених новою редакцією Національної рамки кваліфікацій (Постанова КМУ № 519 від 25.06.2020 р. «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України № 1341 від 23.11.2011 р.»), в якій за текстом доктор філософії, доктор мистецтва відповідає 8 рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, а доктор наук – 8 рівню Національної рамки кваліфікацій. Виникає питання щодо необхідності розмежування рівня набутих компетентностей для док-

тора філософії і доктора наук на рівні закону, якщо це не визначено у Постанові КМУ. (Вих. № 15 від 18.02.2021 р.).

4. Одержувач: Верховна Рада України.

Назва: експертний висновок на проєкт Закону України «Про заходи щодо упорядкування системи розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору)» (реєстр. № 5045 від 08.02.2021 р.).

Короткий зміст: проєкт Закону України «Про заходи щодо упорядкування системи розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору)» (реєстр. № 5045 від 08.02.2021 р.) відповідає вимогам часу і спрямований на удосконалення підходів до розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг. (Вих. № 16 від 19.02.2021 р.).

5. Одержувач: Верховна Рада України.

Назва: висновок до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення пенсійного законодавства» (реєстр. № 4668 від 28.01.2021 р.).

Короткий зміст: недоліком альтернативного законопроекту (реєстр. № 4668 від 28.01.2021 р.) є те, що його ініціатори покладаються не на наявні ресурси державного бюджету, а на гіпотетичні. (Вих. № 19 від 02.03.2021 р.).

6. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу».

Короткий зміст: проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» відповідає вимогам часу і спрямований на удосконалення порядку проведення наукової і науково-технічної експертизи. Однак, запропонова-

на редакція потребує доопрацювання враховуючи надані пропозиції та зауваження науковців. (Вих. № 20 від 02.03.2021 р.).

7. Одержувач: Верховна Рада України.

Назва: науковий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Фонд державного майна України» та інших законодавчих актів України щодо сприяння залученню інвестицій в процесі приватизації та оренди державного і комунального майна» (реєстр. № 4572 від 04.01.2021 р.). (вх. № 22 від 17.02.2021 р.)

Короткий зміст: підкреслимо, що також необхідна й редакція формальних ознак положень законопроєкту (реєстр. № 4572 від 04.01.2021 р.). В цілому, надаємо позитивну оцінку та у разі певного коригування, останній сприятиме забезпеченню прощенного процесу приватизації державного та комунального майна, і це безумовно збільшить ефективність реалізації державної політики в цій сфері. (Вих. № 22 від 03.03.2021 р.)

8. Одержувач: Голова Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій.

Назва: пропозиції та зауваження до проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо встановлення відповідальності за передачу академічних творів із порушенням принципів академічної доброчесності (реєстр. № 5461 від 05.05.2021 р.).

Короткий зміст: вважаємо запропоновані зміни актуальними з огляду на те, що принципи академічної доброчесності в кожному закладі освіти та науковій установі є основою для подолання академічної корупції, підвищення якості освіти. (Вих. № 49 від 20.05.2021 р.)

9. Одержувач: Верховна Рада України.

Назва: пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності арбітражів» (реєстр. № 5347 від 08.04.2021 р.).

Короткий зміст: до усунення зазначених прогалин розгляд проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо вдосконалення діяльності арбітражів» вважаємо недоцільним. (Вих. № 50 від 20.05.2021 р.).

10. Одержувач: Голова Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій.

Назва: пропозиції та зауваження щодо проєкту Порядку присудження доктора наук, розробленого відповідно до Закону України № 1369-IX від 30.03.2021 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності».

Короткий зміст: з урахуванням викладеного робимо висновок про те, що проєкт Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» може бути рекомендований до подання на перше читання в поточному варіанті, але з урахуванням зазначених зауважень. (Вих. № 58 від 31.05.2021 р.).

11. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження щодо проєкту Постанови КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур України на період до 2026 року».

Короткий зміст: зважаючи на викладені зауваження, вбачаємо доцільним запропонувати рекомендації щодо змісту державної програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року. (Вих. № 59 від 31.05.2021 р.).

12. Одержувач: Голова Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій.

Назва: пропозиції та зауваження до законопроєкту «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо стимулювання інноваційної діяльності бюджетних установ» (реєстр. № 5529 від 20.05.2021 р.).

Короткий зміст: на підставі аналізу законопроєкту «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо стимулювання

інноваційної діяльності бюджетних установ» (реєстр. № 5529 від 20.05.2021 р.) зазначимо, що пропозиції, викладені у ньому не сприятимуть стимулюванню інноваційної діяльності бюджетних установ, а отже – не може бути рекомендований до розгляду. (Вих. № 64 від 03.06.2021 р.).

13. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до законопроєкту «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні».

Короткий зміст: вищезазначена пропозиція з додаткового звуження повноважень Парламенту України потребує переосмислення, визначення та узгодження відповідних положень чинного закону та запропонованого законопроекту.(Вих. № 73 від 11.06.2021 р.).

14. Одержувач: Верховна Рада України.

Назва: пропозиції та зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 15 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» щодо спрощення вимог до оформлення документів, що подаються на державну реєстрацію Національною академією наук України».

Короткий зміст: необхідно зазначити, що згідно зі статтею 54 Конституції України держава має сприяти розвиткові науки та встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Тому, вважаємо, що для практичної реалізації та досягнення мети прийняття законопроекту, щодо зменшення витрат бюджетних коштів на оплату нотаріального засвідчення розпорядчих та установчих документів НАПрН України необхідно до переліку осіб, на яких не поширюється дія абзацу другого п. 6 ст. 15 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» включити всі державні, самоврядні, неприбуткові, бюджетні наукові організації, які засновано на державній власності. (Вих. № 75 від 15.06.2021 р.).

15. Одержувач: Голова Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій

Назва: науковий висновок щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення контролю та моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання».

Короткий зміст: науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо законопроєкту «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення контролю та моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання», на підставі чого було сформовано певні зауваження то пропозиції. (Вих. № 77 від 25.06.2021 р.).

16. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України до проєкту Постанови КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року»

Короткий зміст: проведено аналіз запропонованого для обговорення проєкту розпорядження КМУ про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року та змісту Програми з додатками. На підставі якого сформовано певні зауваження та пропозиції. (Вих. № 84/1 від 13.07.2021 р.).

17. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо підтримки наукової і науково-технічної діяльності»

Короткий зміст: проведено аналіз запропонованого проєкту Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо

підтримки наукової і науково-технічної діяльності» (реєстр.№ 5499 від 18.05.2021 р.). На підставі якого сформовано деякі зауваження та пропозиції. (Вих. № 86 від 14.07.2021 р.).

18. Одержувач: Комітет з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні» (реєстр. № 5795 від 16.07.2021 р.).

Короткий зміст: проведено аналіз запропонованого проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні» (реєстр. № 5795 від 16.07.2021 р.). На підставі якого сформовано деякі зауваження та пропозиції. (Вих. № 104 від 02.08.2021 р.).

19. Одержувач: Комітет з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо певних питань управління майном для потреб Збройних Сил України» (реєстр. № 5801 від 19.07.2021 р.).

Короткий зміст: проведено аналіз запропонованого проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо певних питань управління майном для потреб Збройних Сил України» (реєстр. № 5801 від 19.07.2021 р.). На підставі якого сформовано деякі зауваження та пропозиції. (Вих. № 106 від 03.08.2021 р.).

20. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»

Короткий зміст: проведено аналіз проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну

діяльність». На підставі якого сформовано деякі зауваження та пропозиції. Виходячи зі змісту норм чинного законодавства та мети діяльності центральних органів виконавчої влади, більш доцільним є здійснення моніторингу об'єктів дослідницької інфраструктури МОН України. У такому випадку необхідно вносити зміни до Концепції Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року. (Вих. № 119 від 15.09.2021 р.).

21. Одержувач: Комітет з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (реєстр. № 5878 від 01.09.2021 р.).

Короткий зміст: було розглянуто проєкт Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (реєстр. № 5878 від 01.09.2021 р.). За результатами розгляду було надано пропозиції та зауваження. (Вих. № 121 від 20.09.2021 р.).

22. Одержувач: Комітет з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (реєстр. № 6062 від 15.09.2021 р. р.)

Короткий зміст: було розглянуто проєкт Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (реєстр. № 6062 від 15.09.2021 р.). За результатами розгляду було надано пропозиції та зауваження. (Вих. № 122 від 22.09.2021 р.).

23. Одержувач: Комітет з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» (реєстр. № 6013 від 09.09.2021 р.).

Короткий зміст: проєктом Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» передбачено внесення змін до Цивільного кодексу України, визнання таким, що втратив чинність, Господарського кодексу України, а також низку прикінцевих положень. Проєкт згідно із пояснювальною запискою до нього спрямований на удосконалення корпоративного управління в юридичних особах, заснованих на державній і комунальній власності, на підвищення інвестиційної привабливості країни, запровадження ефективних механізмів контролю за використанням об'єктів державної та комунальної власності, а також на усунення суперечностей між Цивільним кодексом України та актами спеціального законодавства. Було проаналізовано чинне законодавство та проєкт Закону, на підставі чого було сформовано певні зауваження то пропозиції. (Вих. № 123/1 від 30.09.2021 р.).

24. Одержувач: Голова Комітету з питань освіти, науки та інновацій Сергій Бабак

Назва: науково-правовий висновок за зверненням Голови Комітету з питань освіти, науки та інновацій Сергія Бабака щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо виборів керівника наукової установи» (реєстр. № 6236 від 01.11.2021 р.).

Короткий зміст: науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо виборів керівника наукової установи» (реєстр. № 6236 від 01.11.2021 р.). З урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо повернути законопроєкт на доопрацювання. (Вих. № 149 від 22.11.2021 р.).

25. Одержувач: Голова Комітету з питань освіти, науки та інновацій Сергій Бабак

Назва: науково-правовий висновок за зверненням Голови Комітету з питань освіти, науки та інновацій Сергія Бабака щодо зако-

нопроєкту «Про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» щодо пріоритетності використання нерухомого майна для наукової діяльності» (реєстр. № 6235 від 01.11.2021 р.).

Короткий зміст: науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо законопроєкту «Про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» щодо пріоритетності використання нерухомого майна для наукової діяльності». З урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо повернути законопроєкт на доопрацювання. (Вих. № 150 від 22.11.2021 р.).

26. Одержувач: Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Постанови про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього (реєстр. № 6434 від 15.12.2021 р.).

Короткий зміст: на підставі аналізу проєкту Постанови про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього було зроблено висновок про необхідність подальшого доопрацювання даного проєкту. (Вих. № 1 від 04.01.2022 р.).

27. Одержувач: Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій.

Назва: науково-правовий висновок на проєкт Закону «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні» (реєстр. № 6418 від 10.12.2021 р.).

Короткий зміст: на підставі розгляду та аналізу проєкту Закону «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні» (реєстр. № 6418 від 10.12.2021 р.), поданого Кабінетом Міністрів

України, було надано пропозиції та зауваження, щодо даного законопроєкту. (Вих. № 3 від 10.01.2022 р.).

28. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження Проєкт постанови КМУ «Про затвердження Типового Положення щодо планування кошторисної вартості наукових (науково-технічних) робіт, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету», запропонованого до громадського обговорення.

Короткий зміст: на основі аналізу запропонованого для обговорення проєкту постанови Кабінет Міністрів України про затвердження Типового Положення щодо планування кошторисної вартості наукових (науково-технічних) робіт, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету (далі за текстом – Проєкт) та змісту Типового Положення з додатками було надано пропозицій та зауваження, що стосуються термінології, змісту та іншого, з обґрунтуваннями. (Вих. № 4 від 19.01.2022 р.).

29. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження щодо питань Міністерства освіти і науки України з метою належного виконання доручення Прем'єр-міністра України Д. Шмигаля від 24.01.2022 р. № 2154/1/1-22 до листа Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Данілова від 20.01.2022 р. №о 215/32-04/2-22 про підготовку матеріалів до засідання РНБО України (додається), що надійшло до Міністерства 24.01.2022 р. вх. № 2707/0/1-22.

Короткий зміст: пропозиції та зауваження щодо питань поставлених у лист МОН щодо виконання доручення Прем›єр-міністра України Д. Шмигаля від 24 січня 2022 р. року № 2154/1/1-22 до листа Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Данілова від 20.01.2022 р. № 215/32-04/2-22 про підготовку матеріалів до засідання РНБО України, що надійшло до Міністерства 24.01. 2022 р. вх. № 2707/0/1-22:

1. Про позиції вітчизняних закладів освіти та наукових установ у світових та європейських рейтингах та особливості участі в такому рейтингуванні та/або ранжуванні.

2. Про забезпечення якості освіти, освітньої та наукової діяльності з урахуванням міжнародних та європейських стандартів якості освіти.

3. Про оцінку рівня заробітних плат педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників вітчизняних закладів освіти та наукових установ у відповідності до світових та європейських показників (стандартів).

4. Про інтеграцію вітчизняної системи освіти і науки у світовий та європейський простір (імплементація міжнародних та європейських норм до національного законодавства в сфері освіти і науки; впровадження практик та спільних проектів; визнання освіти та результатів наукових досліджень; стан та перспективи двосторонньої співпраці; стан міжнародної академічної мобільності; актуальний стан виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сферах освіти (по рівнях освіти) і науки). (Вих. № 7 від 26.01.2022 р.).

30. Одержувач: Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій.

Назва: науково-правовий висновок на лист Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С. Бабака від 14.01.2022 р. № 04-24/20-2022 р./9156 щодо проєкту Закону «Про економічний паспорт» (реєстр. № 6394 від 06.12.2021 р.).

Короткий зміст: на основі аналізу положень зазначених Законопроєктів та Пояснювальних записок було зроблено висновок про те, що проєкт Закону «Про економічний паспорт» (реєстр. № 6394 від 06.12.2021 р. р.) потребує доопрацювання в частини запропонованих змін, але, в цілому, його прийняття буде мати позитивний ефект. (Вих. № 8 від 26.01.2022 р.).

31. Одержувач: Національна академія правових наук України.

Назва: пропозиції, рекомендації та зауваження до проєкту Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».

Короткий зміст: пропозиції, рекомендації та зауваження Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного роз-

витку Національної академії правових наук України до проєкту Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» України», що стосуються термінології, форми і змісту статей, назви даного законопроєкту та іншого, з обґрунтуваннями. (Вих. № б/н від 30.03.2022 р.).

32. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Постанови КМУ «Про реалізацію експериментального проєкту із створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор».

Короткий зміст: було проаналізовано проєкт Постанови КМУ «Про реалізацію експериментального проєкту із створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор» та надано пропозицій та зауваження, що стосуються термінології, змісту та іншого, з обґрунтуваннями. (Вих. № 16 від 20.04.2022 р.).

33. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених»

Короткий зміст: Аналіз проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених», на підставі якого було надано зауваження та пропозиції що стосуються термінології, змісту та іншого, з обґрунтуваннями. (Вих. № 28 від 02.06.2022 р.).

34. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у межах проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

Короткий зміст: пропозиції та зауваження України, запропоновані до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у межах проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій», що стосуються термінології, форми і змісту статей, назви даного законопроєкту та іншого, з обґрунтуваннями. (Вих. № 32 від 15.06.2022 р.).

35. Одержувач: Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій

Назва: науково-практичний висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки» (реєстр. № 7588 від 25.07.2022 р.).

Короткий зміст: науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо проєкту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки (реєстр. № 7588 від 25.07.2022 р.). (Вих. .№ 61 від 12.08.2022 р.).

36. Одержувач: Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій

Назва: науково-практичний висновок до законопроєкту «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законів України щодо підвищення ефективності використання державних земель сільськогосподарського призначення» (реєстр. № 7588-1 від 10.08.2022 р.).

Короткий зміст: науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо проєкту Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законів України щодо підвищення ефективності використання державних

земель сільськогосподарського призначення, (реєстр. № 7588-1 від 10.08.2022 р.), поданий народним депутатом України А. Гуньком та іншими народними депутатами України (альтернативний до проекту Закону реєстр. № 7588 від 25.07.2022 р.). (Вих.№ 73 від 19.08.2022 р.).

37. Одержувач: Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій

Назва: науково-правовий висновок до законопроєкту «Про інноваційні парки» (реєстр. № 7658 від 11.08.2022 р.).

Короткий зміст: Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України розглянув доручення Головного ученого секретаря НАПрН України Є.А. Гетьмана (Вих. № б/н від 26.08.2022 р.) щодо звернення Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С. Бабака (Вих. № 04-24/3-2022 р./140704 від 25.08.2022 р.), відносно надання пропозицій і зауважень до проекту Закону України "Про інноваційні парки" (реєстр. № 7658 від 11.08.2022 р.). (Вих. № 75 від 30.08.2022 р.).

38. Одержувач: Міністерство освіти і науки України 78

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування».

Короткий зміст: аналіз запропонованого для обговорення проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування» та змісту Порядку дає підстави для певних зауважень та пропозицій, які зводяться до викладеного нижче. (Вих.№ 78 від 12.09.2022 р.).

39. Одержувач: Міністерство освіти і науки України 78

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Наказу Міністерства освіти і науки України № 221 від 13.03.2014 р. «Про затвердження

форм надання та узагальнення відомостей про напрями використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплату винагороди авторам таких технологій», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01.04.2014 р. за № 376/25153 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України № 32 від 12.01.2021 р.).

Короткий зміст: пропозиції та зауваження, запропоновані щодо громадського обговорення проєкту Наказу Міністерства освіти і науки України № 221 від 13.03.2014 р. «Про затвердження форм надання та узагальнення відомостей про напрями використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплату винагороди авторам таких технологій», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01.04.2014 р. за № 376/25153 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України № 32 від 12.01.2021 р.), що стосуються термінології, форми і змісту наказу з обґрунтуваннями. (Вих.№ 81 від 14.09.2022 р.).

40. Одержувач: Верховна Рада України

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів», реєстр. № 7654 від 10.08.2022 р. та проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів» (реєстр. № 7654 від 10.08.2022 р.).

Короткий зміст: аналіз законопроєкту «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів» (реєстр. № 7654 від 10.08.2022 р.) та пояснювальної записки до вказаного законопроєкту дозволяє стверджувати, що основна заявлена мета законопроєкту – уніфікація вимог для керівників антикорупційних органів не досягнута і потребує доопрацювання. (Вих.№ 83 від 15.09.2022 р).

41. Одержувач: Голова комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Галина Третьякова.

Назва: науковий висновок на проєкт Закону України «Про внесення змін до статті 41 Кодексу законів про працю України щодо встановлення додаткової підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця» (реєстр. № 7731 від 05.09.2022р.).

Короткий зміст: науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правову експертизу проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 41 Кодексу законів про працю України щодо встановлення додаткової підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця» (реєстр. № 7731 від 05.09.2022 р.). (Вих. № 85 від 19.09.2022 р.).

42. Одержувач: заступник Керівника Секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Семенюк Сергій

Назва: пропозиції та зауваження до законопроєкту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо унеможливлення погіршення якості освіти, руйнування мережі наукових установ і закладів освіти, а також для задоволення освітніх потреб населення», реєстр. №7588 від 25.07.2022 р. року.

Короткий зміст: з урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо доопрацювати проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки (реєстр. № 7588 від 25.07.2022 р.). (Вих. № 88 від 29.09.2022 р.).

43. Одержувач: Голова комітету з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів Галина Третьякова.

Назва: Науково-правовий висновок до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» (реєстр. № 5054-1 від 25.02.2021р.).

Короткий зміст: Проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» (реєстр. № 5054-1 від 25.02.2021р.) ставить собі

на меті оновлення правових та організаційних засад трудових відносин, законодавче запровадження ознак трудових відносин, приведення положень чинного національного законодавства про працю у відповідність до положень Директиви Ради №2001/23/ЄС від 12.03.2001р., що є позитивною новацією даного законопроекту і відповідає міжнародним зобов'язанням України по імплементації законодавства Європейського Союзу згідно з Угодою про асоціацію. Однак, пропонуємо розглянуті висловлені нами пропозиції та доопрацювати текст проєкту Закону України з їх урахуванням. (Вих. № 91 від 17.10.2022 р.).

44. Одержувач: Міністерство освіти і науки України.

Назва: пропозиції та зауваження до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261».

Короткий зміст: по-перше, у аналізованому Проєкті доцільно зазначити пояснення наступних термінів чи за яким нормативно-правовим актом належить тлумачити ці терміни: ад'юнкт, аспірант, докторант, кваліфікація та чим вона відрізняється від професійної кваліфікації, яка затверджена Національною Рамкою кваліфікацій, спеціальність, спеціалізація, компетентність, наукова спеціальність та наукова кваліфікація. По-друге, необхідно більш детально встановити змістовність та значення індивідуального плану наукової роботи здобувача. По-третє, необхідно надати тлумачення термінів та переліку «загальнонаукові (філософські) компетентності та «мовна компетентність». По-четверте, положення аналізованого Проєкту потребують узгодження із нормами чинного законодавства, зокрема, потребують конкретизації та уточнення окремі положення аналізованого Проєкту із метою правильного і єдиного розуміння їх змісту та успішної реалізації. По-п'яте, Розділ «Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту» потребує розширення та доопрацювання. Отже, за результатами розгляду, рекомендуємо прийняття в цілому проаналізованого Проєкту із урахуванням наданих пропозицій та зауважень.(Вих. № 93 від 18.10.2022 р.).

45. Одержувач: Заступник Державного секретаря Кабінету Міністрів В. Федорчук

Назва: пропозиції щодо запровадження Національної програми «Наука майбутнього».

Короткий зміст: проєктом Національної програми «Наука майбутнього» пропонуються пропозиції, які сприятимуть забезпеченню умов та можливостей для розвитку людського капіталу, реалізації інтелектуального потенціалу громадян України у сфері науки з користю для держави та суспільства в цілому. Ці пропозиції побудовані на принципах: відповідальність: вченого, регіону, держави та оновлення та збереження людського та дослідницького капіталу. Підтримуємо запровадження Національної програми «Наука майбутнього». (Вих. № 94 від 28.10.2022 р.).

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 5 від 21.01.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про державну політику перехідного періоду» від 17.12.2020 р.

Відповідно до тексту пояснювальної записки до проєкту Закону України «Про державну політику перехідного періоду» пропонується уніфікувати підходи як щодо тимчасово окупованих частин Донецької і Луганської областей, так і щодо Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, які є тимчасово окупованими територіями, на яких діють окупаційні адміністрації Російської Федерації — органи, організації, підприємства та установи, в тому числі судові органи, які діють в якості суб'єктів владних повноважень під керівництвом РФ всупереч Конституції та законам України. Законопроєктом також пропонується розподілення регулювання на конфліктний та постконфліктний періоди, що дозволить, на думку авторів визначити певний алгоритм дій держави під час деокупації та подальшої реінтеграції

тимчасово окупованих територій, включаючи питання демілітаризації, розв'язання гуманітарних проблем, забезпечення правопорядку та правосуддя, національний діалог.

Водночас, вважаємо за необхідне наголосити, що відносно поданого законопроєкту слід висловити певні зауваження та пропозиції, зокрема, щодо засад здійснення державної регіональної політики перехідного періоду, засад забезпечення національної безпеки держави, безпеки регіонів держави в умовах напрацювання комплексу заходів із подолання наслідків збройної агресії Російської Федерації реінтеграції деокупованих територій та розбудови сталого миру. Так, з погляду законодавчого закріплення поняття «регіон» трактується таким чином:

– у ст. 1 Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» регіон визначається як територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя;

– у ст. 1 Закону України «Про засади державної мовної політики» регіон визначається як окрема самоуправна адміністративно-територіальна одиниця, що може складатися з Автономної Республіки Крим, області, району, міста, селища, села.

Законодавче визначення регіону як об'єкта регулювання ідентифікує його як адміністративно-територіальну одиницю держави. Однак із позиції доктринального підходу в науці державного управління регіон як об'єкт управління може не збігатися з межами адміністративно-територіального устрою держави. У цьому контексті слушною є точка зору П. Т. Бубенка, за якою «уявлення про регіон виникає тоді, коли на деякій території створюються і реалізуються програми будь-якої конкретної діяльності (чи комплексу видів діяльності): господарської, **культурної, освітньої, військової** та ін., що має метою формування будь-яких специфічних характеристик життя на цій території. І тоді регіон визначається як територія, на якій розгорнута відповідна програма, що перетворить один чи кілька аспектів (факторів) життєдіяльності цієї території». Фактично дослідник визначає регіон як окрему керовану територію. Причому управління такою територією відбувається в межах конкретних програм (як нормативно-правових актів), розроблених державою.

Словник із регіональної політики, складений фахівцями Інституту регіональних та євроінтеграційних досліджень Єврорегіон Україна, регіоном визначає територію, яка «відрізняється від інших територій за рядом ознак і характеризується певною цілісністю та взаємопов'язаністю її складових елементів. Регіони виділяються з території відповідно до певних цілей і завдань, найголовнішою з яких є управління розвитком регіону». Тут слід звернути увагу на іншу характеристику регіону – його цілісність.

Регіон можна вважати цілісною системою, окремі складові якої уособлюють розвиток публічно-політичних та соціально-економічних процесів на його території. Із цієї точки зору в контексті забезпечення безпеки регіонів стає зрозумілим, що вона досягається виключно за рахунок установлення балансу розвитку регіональної системи, тобто за рахунок урівноваження інтересів органів державної влади, органів місцевого самоврядування (у межах їх нормативно визначеної компетенції), територіальних громад, ринкових агентів (суб'єктів господарювання).

Теоретики регіональної економічної думки О. Г. Гранберг та С. Д. Валентей розглядають регіон як соціально-економічну просторову цілісність, що характеризується структурою виробництва всіх форм власності, концентрацією населення, робочих місць, духовного життя людини з розрахунку на одиницю простору і часу, має місцеві органи самоврядування зі своєю територією. Таке визначення найбільшою мірою відповідає суто економічному блоку завдань регіональної безпеки, але безпека регіону не може існувати поза межами цілісного сприйняття регіональної безпеки як складової загальнонаціональної безпеки. Тому необхідно наведену дефініцію розглядати крізь призму територіально-адміністративного та публічно-політичного устрою держави. У цьому зв'язку слід навести, зокрема, визначення регіону, яке пропонує С. А. Романюк: «регіон – це найбільша адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, яка має виборну владу, юридичну незалежність та власний бюджет».

Зіставляючи легітимізоване визначення регіону, закріплене в нормативно-правових актах, із найбільш принциповими економічними та політичними характеристиками регіону, які містяться

в дефініціях, розроблених з точки зору економічних та правових наук, доходимо висновку, що регіон – це адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, яка має місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, утримується на паритетних засадах за рахунок загальнодержавного та місцевого бюджетів та характеризується наявністю соціально-економічної просторової системи, до складу якої входить господарсько-промисловий комплекс, інфраструктурні об'єкти та інші елементи, здатні забезпечувати соціально-економічні потреби населення та сталий розвиток території.

Таке бачення регіону дає всі підстави для ґрунтовного аналізу не лише загальних засад забезпечення його безпеки, а й механізмів, набору інструментів та методів регулювання самим процесом її (безпеки) забезпечення. Екстраполюючи запропоновану дефініцію на сучасні вітчизняні реалії, робимо висновок, що сьогодні в Україні існує 27 регіонів, території яких збігаються з адміністративно-територіальними одиницями, але реально державне та місцеве управління можливе на території 25 регіонів через тимчасову окупацію Автономної Республіки Крим, м. Севастополь, наявний збройний конфлікт на окремих територіях Донецької та Луганської областей.

Окрім того, прийняття нормативно-правових актів, що містять правила щодо здійснюваної державної політики відносно окремих регіонів України потребує належного методологічного забезпечення, оскільки розроблення й прийняття таких актів та їх деталізація потребують відповідної координації та кооперації зусиль органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Крім того, в процесі реалізації мети таких нормативно-правових документів, необхідним є вирішення проблеми ієрархії в системі прийняття управлінських рішень, визначення основних центрів ухвалення рішень та центрів відповідальності. Загалом можна говорити, що ефективність взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування забезпечується в межах державної регіональної політики, пріоритетною метою якої має бути забезпечення національної безпеки України та безпеки окремих регіонів держави як її складової. У зв'язку із вищезазначеним вважаємо, що в сучасних

політичних реаліях така координація (взаємодія), **неможлива** (принаймні до політичного врегулювання цих проблем).

Проектом Закону України передбачено процедуру конвалідації – тобто певну процедуру за якою держава Україна визнає юридичну силу тих правочинів які були укладені суб'єктами та учасниками цивільних і господарських відносин під час тимчасової окупації територій України. Не зовсім є обґрунтованим підхід за яким конвалідацію правочину буде здійснювати орган державної влади. На нашу думку, більш доцільно передати такого роду повноваження органам судової влади, які в межах судового процесу будуть визначати справжність намірів сторін на настання наслідків, що передбачені таким правочином та прийматимуть рішення про його дійсність чи встановлювати факт недійсності такого правочину. Саме органи судової влади наділені необхідним рівнем компетенції з цих питань, тоді як інші органи влади такого досвіду не мають, що гарантовано призведе до помилок або зловживань у цій сфері.

Статтею 39 Проекту Закону України, встановлено правий режим територій пріоритетного розвитку в межах тимчасово-окупованих територій України строком на 25 років з моменту прийняття цього Закону (чи з моменту встановлення факту деокупації певного регіону). Сутність правового режиму території пріоритетного розвитку встановлена лише у вигляді фіксації загального напрямку економічного стимулювання – введення особливого режиму інвестиційної діяльності. А всі інші особливості такого правового режиму мають бути встановлені окремим Законом України. На нашу думку, такий підхід є недоцільним з точки зору забезпечення прав майбутнього інвестора, який буде вкладати грошові кошти у розвиток господарської діяльності на вказаних територіях. Більш доцільно відразу, на рівні цього ж Проекту Закону України зафіксувати більш детальне описання тих пільг чи особливостей здійснення інвестиційної діяльності які будуть реалізовані та забезпечені для інвесторів які будуть вкладати кошти в тимчасово-окуповані території. Це створить більшу впевненість для здійснення цієї діяльності і сприятиме інтенсифікації цих відносин.

В частині 12 статті 65 Проекту Закону України, визначено, що на виконання тимчасово переміщеними закладами фахової передвищої, вищої освіти, науковими установами кредитних та інших договірних зобов'язань (крім договорів про надання освітніх послуг), які виникли до переміщення з тимчасово окупованих територіях, запроваджується мораторій на конфліктний період.

Але при цьому, не розуміло який саме мораторій буде запроваджено і яка роль йому відводиться. Виходячи із логіки Проекту, мова йде про зупинення (призупинення) виконання господарських та цивільних зобов'язань у сфері вищої освіти (крім освітніх послуг), через настання обставин непереборної сили (тимчасової окупації). Проте, термін мораторій не передбачає таких дій. За аналогією із положеннями законодавства у сфері банкрутства, мораторій прийнято розміти як специфічну заборону на нарахування штрафних санкцій, пені та інших видів господарсько-правової чи цивільно-правової відповідальності та неможливість стягнення такої заборгованості у примусовому порядку. На нашу точку зору, призупинення виконання господарських та цивільних зобов'язань з цього питання краще визначити таким терміном як «призупинення виконання зобов'язань» на період тимчасової окупації. Саме такий термін дасть змогу зрозуміти сутність такого заходу підтримки, тоді як термін «мораторій» не розшифровується детально за текстом проекту та використовується в декількох значеннях які будуть заплутувати суб'єктів та учасників відносин при застосуванні цієї норми права.

Статтею 69 Проекту Закону України встановлено, що на період тимчасової окупації дії стан обставин непереборної сили «форс-мажору», який кожного разу для кожних спірних відносин має підтверджуватись сертифікатом Торгово-промислової палати. На нашу думку, це положення доцільно залишити тільки для суб'єктів зовнішньоекономічних відносин і в частині яка стосується виконання суб'єктами господарювання (резидентами України) зобов'язань за такими зовнішньоекономічними контрактами. У всіх інших випадках, сертифікат Торгово-промислової палати доцільно виключити в якості обов'язкового підтверджуючого документу замінивши його довідкою іншого уповноваженого органу державної влади, або заде-

кларувавши стан дії обставин непереборної сили («форс-мажору») на рівні цього ж Проекту Закону України, що істотно спросить процедуру його доведення в межах окремо взятого судового процесу чи вирішення спірних питань під час виконання господарських та цивільних зобов'язань в межах тимчасово окупованої території України.

У питаннях сфери трудового права та права соціального забезпечення в цілому вважаємо, що необхідно врахувати нижченаведені зауваження і пропозиції.

Частину 3 ст. 79 Закону «З особою, призначеною на посаду державної служби, посаду в органах місцевого самоврядування відповідно до частини першої цієї статті, укладається безстроковий трудовий договір (контракт)» ***пропонуємо викласти в такій редакції:***

«З особою, призначеною на посаду державної служби, посаду в органах місцевого самоврядування відповідно до частини першої цієї статті, укладається контракт».

Така пропозиція є доцільною з огляду на таке.

Терміни «безстроковий трудовий договір» та «контракт» не є тотожними поняттями і використовувати їх як синоніми не є вірним. Відмінність контракту від трудового договору зводиться до наступного:

– контракт обов'язково укладається в письмовій формі;

– істотними умовами укладення контракту є передбачення строку його дії, підстав його припинення чи розірвання. Таким чином, контракт укладається на строк, який установлюється за погодженням сторін та містить чітке зазначення, коли розпочинається строк дії контракту та коли він закінчується.

– у контракті можуть установлюватися додаткові (окрім зазначених законодавством) підстави щодо його розірвання;

– у разі дострокового розірвання контракт має передбачати, зобов'язання власника або уповноваженого ним органу щодо компенсації моральної та матеріальної шкоди, заподіяної працівникові;

– сфера застосування контракту визначається законами України.

– договір не обмежує працівника в строках виконання ним трудових функцій та обов'язків, крім випадків, коли потрібно укладати

строковий трудовий договір. Працівник може звільнитися в будь-який момент, сповістивши роботодавця за 2 тижні. Контракт ж, як правило, укладається на певний термін. Працівник не має права звільнитися до тих пір, поки строк контракту не закінчиться.

– роботодавець не може звільнити працівника за власною ініціативою (крім випадків, коли працівник неодноразово ігнорує свої обов'язки);

– контракт регулює не тільки терміни, але і умови його розірвання в односторонньому порядку. Ці умови прописуються в контракті, і звільнити працівника за іншими підстави роботодавець не має права;

– в контракті зазначається розмір компенсації, яку сторона яка бажає його розірвати, повинна виплатити іншій стороні в якості компенсації за невиконання умов контракту (у трудовому договорі розмір компенсаційних виплат регулюється нормами діючого законодавства);

– в контракті вказується сума матеріальної відповідальності працівника у разі заподіяння шкоди роботодавцю (у трудовому договорі розмір матеріальної відповідальності визначається положеннями КЗпП);

– заходи стимулювання працівників включаючи грошові виплати (у трудовому договорі такі положення не зазначаються і застосовуються роботодавцем виключно з його ініціативи).

Частину 1 ст. 63 Закону «Громадяни похилого віку, особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші громадяни України, які перебувають у складних життєвих обставинах та проживають на тимчасово окупованих територіях, мають право на отримання соціальних послуг відповідно до законодавства України» ***пропонуємо викласти в такій редакції:***

«Особи похилого віку, особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші громадяни України, які перебувають у складних життєвих обставинах та проживають на тимчасово окупованих територіях, мають право на отримання соціальних послуг відповідно до законодавства України».

Така пропозиція є доцільною з огляду на одноманітність використання, зокрема, якщо використовується словосполучення «особи

з інвалідністю», то доречно буде писати «особи похилого віку», а не «громадяни похилого віку», тим більше, що далі слідує «та інші громадяни України».

Висновок: ***проєкт Закону України «Про державну політику перехідного періоду» може бути переданий на розгляд Верховної Ради України після врахування наведених зауважень і пропозицій за умови реалізації політичних домовленостей щодо особливостей реінтеграції деокупованих територій.***

Виконавці:

Білоусов Є. М. – доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Вапнярчук Н. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Давидюк О. М. – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 11 від 15.02.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій», реєстраційний № 4623 від 21.01.2021

Проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» ставить собі на меті підвищення рівня впровадження (комерціалізації) результатів наукових досліджень.

Є недоцільним виключати поняття «високі технології» зі статті 1 проєкту, а напроти необхідно надати основні принципи та методику визначення високих технологій, а їх прийняття передбачити в підзаконному нормативно-правовому акті, це дозволить усунути невизначеність стартових умов для уповноваженого органу при визначенні ним порядку надання субсидій для створення високотехнологічного

виробництва відповідно до статті 24 Проєкту. Крім того, в цій же статті, а також в інших статтях Проєкту не надано законодавчого розмежування між поняттями «галузей промисловості, що належать до високотехнологічного сектору», «високотехнологічний сектор», поняття «високотехнологічного виробництва» (стаття 6 Проєкту).

Відсутня відповідь про можливість створення високотехнологічного виробництва без надання субсидій (щодо «високих технологій додатково дивитися зауваження в Порівняльній таблиці (далі – Таблиця)).

Одним з основних моментів, які необхідно передбачити в Проєкті є вирішення питання про визначення статусу мережі трансферу технологій, без чого стає нелогічним внесення змін в законодавство про сам трансфер технологій.

Крім того, у Проєкті не вирішено питання розподілу повноважень між органами виконавчої влади у сфері трансферу технологій; відсутнє визначення уповноваженого органу, на який буде покладено усі перелічені у проєкті закону завдання (дивитися в Таблиці).

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства» від 11 вересня 2019 р. № 838 основні завдання Мінекономіки фактично за змістом є тотожними з повноваженнями Директорату науки та інновацій МОН у різному галузевому наповненні щодо формування та реалізації державної інноваційної політики затверджено Положенням «Про Директорат науки та інновацій» від 17.01.2020 року № 9-а (дивитися в Таблиці).

Таким чином, ефективного функціонування запропонованих змін в закони необхідно:

1. Доповнити проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» нормами, які зможуть вирішити проблеми з механізмом координації між органами виконавчої влади у сфері трансферу технологій та розмежувати між ними повноваження.

2. Чітко визначити на рівні закону назву уповноваженого органу, оскільки без цього прийняття зазначеного законопроєкту не вирі-

шить поставлених перед ним завдань, визначених у пояснювальній записці.

Рекомендуємо повернути проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» на доопрацювання.

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України.

Новіков Є. А. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій», реєстраційний № 4623 від 21.01.2021

Зміст положення чинного акта законодавства	**Зміст відповідного положення проєкту акта**	**Прозиції/зауваження НДІ ПЗІР НАПрН України.** Деталізується перелік НПА, відповідно до яких надаються пропозиції та зауваження.
Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу»		
Стаття 5. Об’єкти наукової та науково-технічної експертизи … Обов’язковій науковій і науково-технічній експертизі підлягають: державні цільові наукові і науково-технічні програми; міждержавні наукові і науково-технічні програми, що реалізуються на підставі міжнародних договорів України в межах її території; галузеві і міжгалузеві програми у сфері наукової і науково-технічної діяльності; інноваційні програми та проекти державного значення. …	Стаття 5. Об’єкти наукової та науково-технічної експертизи … Обов’язковій науковій і науково-технічній експертизі підлягають: державні цільові наукові**,** науково-технічні **та інноваційні** програми; міждержавні наукові і науково-технічні програми, що реалізуються на підставі міжнародних договорів України в межах її території; галузеві і міжгалузеві програми у сфері наукової і науково-технічної діяльності; інноваційні програми та **проєкти** державного значення; **технології, складовими яких є винаходи та/або корисні моделі та/або сорти рослин та/або породи**	

Відсутній	**тварин, які закуповуються за бюджетні кошти;** **технології, створені або придбані за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства.** …	
Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»		
Зміст положення чинного акта законодавства	**Зміст відповідного положення проєкту акта**	**Прозиції/зауваження НДІ ПЗІР НАПрН України.** Деталізується перелік НПА, відповідно до яких надаються пропозиції та зауваження.
Стаття 1. Визначення термінів 1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні: *1) високі технології – технології, розроблені на основі новітніх наукових знань, які за своїм технологічним рівнем перевищують кращі вітчизняні та іноземні аналоги і конкурентоспроможні на світовому ринку наукомісткої продукції;* 2) договір про трансфер технології – договір, укладений у письмовій формі *між особами,*	Стаття 1. Визначення термінів 1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні: **1) академічне підприємництво – діяльність суб'єктів господарювання, створених закладами вищої освіти та/або науковими установами, спрямована на застосування у реальному секторі економіки результатів наукової, науково-технічної діяльності з метою доведення таких результатів до стадії виробництва інноваційної продукції;** 2) договір про трансфер технології – договір, укладений у письмовій **(електронній)** формі, **яким установлюються, змінюються або припиняються**	**Не доцільно** застосовувати в законодавчому регулюванні термін «галузі високотехнологічного виробництва» **без** поняття «**високі технології**» або «високотехнологічна продукція». Як мінімум, основна причина полягає в тому, що в певній високотехнологічній галузі можуть вироблятися не технологічні товари. Крім того, поняття «високотехнологічна продукція» повинно узгоджуватися з поняттям «наукоємної конкурентоспроможної продукції» (ст. 16 Проекту). Необхідно в Проекті **визначити** подальше застосування терміну «**комерціалізація технологій**», оскільки в існуючому варіанті Проекту при наявності терміну-процесу «трансфер технологій» та його застосуванні в

яким належать та/або яким повністю чи частково передаються майнові права на технологію або її складові;	**майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових, або дозволяється використання технології та/або її складових;**	інших нормах є відсутнім логічне пояснення використання тотожного терміну в більшості випадків в парному застосуванні. Для усунення суперечностей між Законами та підзаконним регулюванням сфери інноваційних відносин **необхідно** в Проекті назвати чітко **уповноважений орган** та його повноваження в певній сфері обов'язково з внесенням змін в Закон України «Про інноваційну діяльність».
3) документація – зафіксована на матеріальному носії інформація про технологію та її складові (нормативна, науково-технічна, проектна, конструкторська, технологічна документація, звіти про результати виконання патентно-кон'юнктурних, наукових, науково-дослідних, конструкторських і проектних робіт, державних випробувань складових технології), наявність якої забезпечує їх використання;	3) документація – зафіксована на матеріальному носії інформація про технологію та її складові (нормативна, науково-технічна, **проєктна**, конструкторська, технологічна документація, звіти про результати виконання патентно-кон'юнктурних, наукових, науково-дослідних, конструкторських і **проєктних** робіт, державних випробувань складових технології), наявність якої забезпечує їх використання;	
Відсутній.	**3^1) інноваційний ваучер – сертифікат, що надається на безоплатній та конкурсній основі юридичній чи фізичній особі на 1 рік з моменту отримання та гарантує безповоротне державне фінансування робіт та послуг, спрямованих на комерціалізацію технологій та/або їх складових;** **3^2) комерціалізація технологій та/або їх складових – діяльність, спрямована на перетворення технологій та/або їх складових у продукти чи послуги для їх реалізації на ринку з метою отримання доходу, шляхом надання ліцензії чи передачі за договором прав на їх використання іншим суб'єктам господарювання або ж використання їх у власній господарській діяльності;** **…**	

… *6) об'єкт технології – наукові та науково-прикладні результати, об'єкти права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці), ноу-хау, в яких відображено перелік, строки, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг;* **….** 10) складова технології – частина технології, де відображено окремі елементи технології у вигляді наукових та науково-прикладних результатів, об'єктів права інтелектуальної власності, ноу-хау; **...** *13) трансфер технології – передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або*	**….** 10) складова технології – частина технології, де відображено окремі елементи технології у вигляді наукових та науково-прикладних результатів, об'єктів права інтелектуальної власності **(зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці, сорти рослин та породи тварин)**, ноу-хау; **...** **13) трансфер технології – передача технології або їх складових, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових, або дозволяється використання технології та/або її складових;**	

юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових;	**13[1]) трансфер знань – передача результатів інтелектуальної діяльності, включаючи технології, навички та вміння, для створення інновацій в економіці;**	
	«14) уповноважений орган – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій;	
14) уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій – головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що формує та забезпечує реалізацію державної політики у сфері науки та інновацій; *15) уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.*	**Виключити.**	
Стаття 2. Законодавство про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій 1. Законодавство про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій базується на Конституції	Стаття 2. Законодавство про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій 1. Законодавство про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій базується на Конституції України, Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України, цьому	

України, Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України, цьому Законі, законах України "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем", "Про авторське право і суміжні права", "Про фінансовий лізинг", "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання", "Про охорону прав на сорти рослин", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про захист від недобросовісної конкуренції", інших нормативно-правових актах, а також чинних міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у сфері науково-технічного співробітництва, інноваційної діяльності, трансферу технологій.	Законі, законах України "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем", "Про авторське право і суміжні права", "Про фінансовий лізинг", "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання", "Про охорону прав на сорти рослин", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про захист від недобросовісної конкуренції", **"Про освіту", "Про вищу освіту"** інших нормативно-правових актах, а також чинних міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у сфері науково-технічного співробітництва, інноваційної діяльності, трансферу технологій.	
Стаття 3. Суб'єкти трансферу технологій 1. Суб'єктами трансферу технологій є: 1) *уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу*	Стаття 3. Суб'єкти трансферу технологій 1. Суб'єктами трансферу технологій є: 1) **уповноважений орган**, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також Національна академія наук	**уповноважений орган — головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу**

технологій, уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також Національна академія наук України та галузеві академії наук, які беруть участь у закупівлі, передачі та/або використанні технологій; … 3) фізичні особи, які безпосередньо беруть участь у створенні, трансфері та застосуванні технологій та/або їх складових, надають необхідні для цього інформаційні, фінансові та інші послуги на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок.	України та **національні** галузеві академії наук, які беруть участь у закупівлі, передачі та/або використанні технологій; …	**(передачі) технологій.** *Оскільки це зазначено у п. 1 Положення про Міністерство освіти і науки України.* 3) фізичні особи, які безпосередньо беруть участь у створенні, трансфері та застосуванні технологій та/або їх складових, **виконують різні роботи,** надають необхідні для цього інформаційні, фінансові та інші послуги на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок: **а) фізичні особи, які створюють нові технологічні рішення, продукти, методи або засоби виробництва, види товарів і послуг, структури управління без проведення наукової (науково-технічної) роботи (автор технологій та/або їх складових);** **б) фізичні особи, які безпосередньо беруть участь трансфері та застосуванні технологій та/або їх складових (представники виконавців науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та замовників створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт);** **в) фізичні особи, які виконують різні роботи, надають різні види послуг, які**

		необхідні на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок : **- проектно-конструкторські або технологічні роботи (створення діючих макетів, дизайну — промисловий дизайнер);** **- науково-технічні послуги (науково-технічне консультування, сертифікація, стандартизація дослідних партій (зразків) контроль якості — технолог);** **- маркетингові (маркетингові дослідження технологій та/або їх складових: визначення на підставі аналізу ринку продукції, тенденцій науково-технічного розвитку потребу в результатах науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, об'єктів інтелектуальної власності, наукоємної продукції, та надання пропозицій щодо подальших досліджень, дослідження можливостей реалізації на ринку існуючих результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, об'єктів інтелектуальної власності, наукоємної продукції в тому числі вивчення — представник підрозділу організації, що виконує науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності);** **- патентно-пошукові послуги (дослідження: патентно-кон'юнктурні, патентної інформації, патентної чистоти — представник патентного підрозділу**

		організації, що виконує науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, патентний повірений, що виконує послуги пов'язані із проведення патентних досліджень, представник консалтингової компанії, що спеціалізується на проведенні патентних досліджень); **- інформаційні щодо питань інноваційної діяльності або інформаційно-консультаційної підтримки іншим елементам національної інноваційної системи (представники-експерти галузевих асоціацій, громадських організацій, міжнародних організацій та установ);** **- фінансові (розподіл коштів для проведення усіх видів робіт щодо технології, розрахунків можливих ризиків (фінансовий менеджер);** **- юридичні послуги у сфері охорони інтелектуальної власності та передачі технологій з оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності, нематеріальних активів (комплексне юридичне обслуговування, представництво інтересів в суді, розробка та експертиза договорів, інформаційно-правове обслуговування (договірне забезпечення передачі технологій, консультації та розробка договорів про трансфер технологій, проведення державної реєстрації авторського права на об'єкти інтелектуальної власності, визначення вартості майнових прав інтелектуальної**

		власності та нематеріальних активів — юридичний відділ підрозділу організації, що виконує науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи); **- інвестиційні (бюджетні кошти — замовники створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; власні кошти — підприємств, наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів і фізичні особи-інвестори).** *Оскільки це узгоджується з такими нормативно-правовими актами (далі - НПА) як:* 1) *Порядок здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій та/або їх складових (Постанова КМУ від 22 травня 2013 р. № 351*). *2) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.01.2020 № 69):* *7.1.1. У випадку створення працівниками Установи – творцями ОІВ під час виконання наукової тематики, що фінансується НАН України, службових об'єктів права інтелектуальної власності, у тому числі ОІВ, що є технологією та/або складовою технології, та їх наступному використанні Установою через випуск продукції, в якій використовується службовий ОІВ, надання відповідних послуг чи надання ліцензій, Установа виплачує творцям винагороду за*

		використання службового ОІВ згідно із законами України, рішеннями Президії НАН України, колективними договорами та договором з Творцем ОІВ. *Працівнику має виплачуватися:* *- при власному випуску продукції Установою з використанням ОІВ в сумі не менше 2 відсотків валового доходу від реалізації продукції, що вироблена на основі службового ОІВ, або доходу від реалізації частини продукції (деталі, механізму тощо), що вироблена з використанням ОІВ;* *– при укладанні ліцензійного договору, інших договорів про трансфер технологій в сумі не менше 30% від сум ліцензійних платежів, що отримані за договором;* *- при зменшенні вартості продукції (послуги), що виробляється (надається), іншій вигоді, що отримана Установою, – на умовах, визначених колективним договором.* *- при використанні службового ОІВ, право на використання якого є внеском до статутного капіталу господарського товариства, – на умовах, визначених колективним договором.* *Вказані виплати можуть здійснюватися через преміювання зазначених осіб відповідно до пп. 7.1.6 Положення або за цивільно-правовим договором з такими особами, форма якого затверджується Президією НАН України* *7.1.6. У колективному договорі може визначатися розмір виплати винагороди працівникам, які здійснюють трансфер*

		технологій та/або їх складових, з врахуванням положень п. 7.11 цього Положення *ст. 7, 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Порядок передачі майнових прав на технології, створені за бюджетні кошти.* *3) ст. 894 ЦК. Передання, прийняття та оплата робіт* *4) ст. 331 ГК. Договір на створення і передачу науково-технічної продукції — використовується : замовник, виконавець.* *5) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.10.2008 № 622, від 01.03.2013 № 142, від 15.06.2015 р. № 430, від 17.05.2016 р. № 293, від 30.01.2020 № 69): 2.2. Установи організують діяльність із забезпечення охорони ОІВ, створених в Установі, проведення патентних, маркетингових, патентно-кон'юнктурних досліджень, використання результатів НДДКР; створюють Підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, які діють відповідно до Положення про Підрозділ, що затверджується Президією НАН України.* *6) Типове положення про підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності наукових установ НАН України (Додаток 1 до розпорядження Президії НАН України від 16.01.08 № 15 // http://ipr.nas.gov.ua/?page_id=178* *7) Підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та*

		інтелектуальної власності наукових установ НАН України здійснюють свою діяльність відповідно до: *- постанови Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2007 р. № 995 «Деякі питання реалізації Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»,* *- розпорядження Президії НАН України від 23.04.2012 № 285 «Про підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності»* *8) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.10.2008 № 622, від 01.03.2013 № 142, від 15.06.2015 р. № 430, від 17.05.2016 р. № 293, від 30.01.2020 № 69)* *2.2. Основними завданнями Підрозділу є:* *– проведення та організація досліджень з метою виявлення об'єктів права інтелектуальної власності, що створюються в результаті наукової та науково-технічної діяльності Установи, здійснення патентних досліджень, досліджень на патентну чистоту, забезпечення охорони прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, торговельні марки, наукові відкриття, компонування інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, комп'ютерні програми, бази даних, сорти рослин та інші ОІВ, що створюються в Установі;* *– проведення та організація маркетингових, патентно-кон'юнктурних досліджень.*

Стаття 6. Завдання та повноваження уповноваженого органу з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій *1. Основним завданням уповноваженого органу з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій є забезпечення формування державної політики щодо трансферу технологій, набуття, охорони і захисту об'єктів права інтелектуальної власності, передачі майнових прав на технології та/або їх складові, створені з використанням коштів Державного бюджету України (далі – бюджетні кошти).* *2. Уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій для виконання покладених на нього завдань:* *1) погоджує проекти концепцій державних програм розвитку галузей економіки та державних програм у частині трансферу*	**Стаття 6. Завдання та повноваження уповноваженого органу** **1. Основними завданнями уповноваженого органу є:** **1) формування та реалізація державної політики щодо трансферу технологій, передачі майнових прав на технології та/або їх складові, створені з використанням коштів Державного бюджету України (далі –бюджетні кошти);** **2) визначення найбільш ефективних шляхів використання і трансферу технологій та їх складових, насамперед вітчизняного походження;** **3) підтримка розвитку академічного підприємництва та трансферу знань в Україні;** **4) розвиток інноваційної інфраструктури та залучення інвестицій у сферу трансферу технологій.** **2. Уповноважений орган для виконання покладених на нього завдань:** **1) погоджує проєкти концепцій загальнодержавних програм економічного і соціального розвитку та державних цільових програм у частині трансферу технологій;** **2) подає в установленому порядку пропозиції щодо законодавчого стимулювання діяльності із**	Для усунення суперечностей необхідно в Проекті визначити співвідношення **функцій, завдань та повноважень** уповноваженого органу за такими стандартними в наш час напрямами: - «**формування** та забезпечення **реалізації** державної політики у сфері трансферу технологій» **без виключення** приватного сектору обігу технологій; - в сферах: **«наукової політики»;** **«науково-технічної політики»;** **«інноваційної політики».** - в сфері регулювання **національної інноваційної системи** та її підсистем, в тому числі в «реальному» секторі економіки. У зв'язку з цим ст. 7 «Завдання…» в Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» необхідно залишити з урахуванням відміченого вище. ***Коментар: відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства» від 11 вересня 2019 р. № 838*** **основними завданнями Мінекономіки** є:

технологій; *2) подає державним замовникам пропозиції до проектів державних програм розвитку галузей економіки стосовно набуття або передачі майнових прав на технології та/або їх складові;* *3) подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо законодавчого стимулювання діяльності із створення та впровадження високих технологій;* *4) подає в установленому порядку пропозиції щодо здійснення за державним замовленням галузевої підготовки та перепідготовки фахівців з питань інтелектуальної власності, управління інноваційною діяльністю (інноваційними проектами) і трансферу технологій, що передбачає одержання дипломів державного зразка;* *5) виконує інші функції, передбачені законом.*	**створення та впровадження новітніх технологій;** **3) підтримує розвиток інфраструктури у сфері трансферу технологій;** **4) розробляє та затверджує спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інноваційної діяльності в реальному секторі економіки, порядок та методику визначення технологічних рівнів галузей промисловості, що належать до високотехнологічного сектору, в рамках яких надаються субсидії, що передбачені статтею 24 цього Закону;** **5) подає в установленому порядку пропозиції щодо здійснення за державним замовленням галузевої підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій;** **6) здійснює за пропозицією осіб, які мають права на технології та їх складові, створені за бюджетні кошти, заходи щодо забезпечення фінансування закордонного патентування об'єктів права інтелектуальної власності за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України, згідно із статтею 13 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також організовує залучення інших надходжень для фінансування закордонного патентування;** **7) погоджує трансфер технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або**	1) забезпечення *формування та реалізація державної інноваційної політики* в реальному секторі економіки 63) забезпечує в межах повноважень, передбачених законом, управління у сфері наукової та інноваційної діяльності у промисловому секторі економіки, зокрема: - визначає напрями розвитку науково-го і науково-технічного потенціалу галузей промисловості, спрямовує і контролює діяльність підпорядкованих йому наукових організацій; - *формує програми науково-технічного розвитку відповідних галузей* промисловості та організовує їх виконання; - виступає замовником та організовує проведення державної наукової та науково-технічної експертизи; 81) здійснює заходи щодо *проведення єдиної інноваційної політики*; 82) організовує та *координує інноваційну діяльність* у реальному секторі економіки; 83) *забезпечує розвиток національної інноваційної системи*; 84) забезпечує співробітництво України з Європейським Співтовариством у сфері інновацій в реальному секторі економіки. Проте, відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України, яким затверджено Положення «Про директорат науки та інновацій» від 17.01.2020 року № 9-а **основними завданнями Директорату** є:

	фізичним особам-іноземцям, або особам без громадянства, та здійснює їх реєстрацію; **8) здійснює моніторинг виплати винагороди авторам за рахунок коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, згідно із статтею 22 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;** **9) забезпечує ведення реєстру та моніторинг технологій та/або їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, та технологій, що створені або придбані державними підприємствами, установами та організаціями за кошти з інших не заборонених законодавством джерел;** **10) сприяє проведенню інформаційних, комунікаційних заходів та популяризації діяльності з управління та організації трансферу технологій;** **11) надає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо видатків державного бюджету для фінансування комерціалізації і трансферу технологій та/або їх складових, інноваційних ваучерів;** **12) надає субсидії науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проєктів зі створення високотехнологічного виробництва, що визначені на конкурсній основі, а також інноваційні ваучери для фінансування робіт, спрямованих на трансфер та комерціалізацію технологій та/або її складових;** **13) виконує інші функції, передбачені законом.**	«*Забезпечення формування та реалізації державної політики* на основі постійного аналізу стану справ у сферах науки, наукової, науково-технічної діяльності *та інноваційної діяльності* в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій, вироблення альтернативних варіантів розв'язання існуючих проблем. Забезпечення виконання завдань, пов'язаних *із реалізацією державної політики у сферах науки, наукової, науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності* в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій. Розроблення *документів державної політики* та проєктів актів законодавства, що забезпечують модернізацію та ефективне функціонування державної політики у сферах науки, наукової, науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій. Забезпечення фінансово-економічних розрахунків ресурсів, *необхідних для реалізації державної політики у сферах науки, наукової, науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності* в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій, визначення джерел покриття можливих втрат доходів або додаткових видатків державного бюджету. Розроблення документів державної політики та проєктів актів законодавства, що забезпечують інтеграцію України до

		світового та Європейського дослідницького просторів. Підготовка пропозицій щодо забезпечення узгодженості політик у сфері науки, наукової, науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій, що розробляються і реалізуються Директоратом, іншими директоратами Міністерства, структурними підрозділами апарату інших міністерств, Секретаріату Кабінету Міністрів України, консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, центральними та місцевими органами виконавчої влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування.» Звертаючи увагу на наведене, зазначаємо, що повноваження Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства фактично за змістом є тотожними з повноваженнями Директорату науки та інновацій МОН у різному галузевому наповненні щодо формування та реалізації державної інноваційної політики.

Стаття 7. Завдання та повноваження уповноваженого органу з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій *1. Основними завданнями уповноваженого органу з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій є:* *1) визначення найбільш ефективних шляхів використання і трансферу технологій та їх складових, насамперед вітчизняного походження;* *2) забезпечення системного підходу до ведення реєстрів технологій та контролю за передачею майнових прав на технології та їх складові, створені за бюджетні кошти, узагальнення даних галузевих реєстрів технологій та звітів про всі роботи, пов'язані із створенням і використанням технологій та їх складових;* *3) розвиток інфраструктури та залучення інвестицій у сферу трансферу технологій;* *4) виявлення, запобігання та припинення порушень у цій сфері.* *2. Уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій бере участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики, пов'язаної з набуттям і передачею майнових прав на технології та/або їх складові, створені з використанням бюджетних коштів, сприяє розвитку вітчизняних технологій, виробництву вітчизняної конкурентоспроможної продукції.*	**Виключити.**	

3. Уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій для виконання покладених на нього завдань: *1) підтримує розвиток інфраструктури у сфері трансферу технологій і стимулює залучення інвестицій у цю сферу для інноваційного розвитку національної економіки і технологічного оновлення виробництва;* *2) готує та подає пропозиції щодо вдосконалення функціонування державних регіональних центрів науки, інновацій та інформатизації, що входять до складу державної системи науково-технічної та економічної інформації, відділень науково-технічної, зокрема кон'юнктурна-економічної і патентної, інформації на регіональному рівні;* *3) бере участь у підготовці пропозицій щодо координації галузевої підготовки та перепідготовки фахівців з питань інтелектуальної власності, трансферу технологій та управління інноваційною діяльністю;* *4) здійснює за пропозицією осіб, які мають права на технології та їх складові, створені за бюджетні кошти, заходи щодо забезпечення фінансування закордонного патентування об'єктів права інтелектуальної власності за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України, а також організовує залучення інших надходжень для фінансування закордонного патентування;* *5) погоджує ввезення в Україну технологій, придбання яких передбачається за бюджетні кошти;*		

6) погоджує трансфер технологій, створених чи придбаних за бюджетні кошти, юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям або особам без громадянства та здійснює їх реєстрацію; *7) веде реєстр технологій, створених чи придбаних за бюджетні кошти, здійснює облік та контроль за переданими технологіями;* *8) здійснює контроль за виплатою винагороди авторам за рахунок коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, згідно із статтею 23 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;* *9) веде реєстр технологій, що створені або придбані підприємствами державної форми власності та пропонуються для реєстрації суб'єктами трансферу технологій (власниками технологій);* *10) виконує інші функції, передбачені законом.* *4. З метою виявлення, запобігання та припинення порушень у сфері інтелектуальної власності, інноваційної діяльності та трансферу технологій уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій взаємодіє з відповідними структурними підрозділами Міністерства внутрішніх справ України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної податкової політики, Служби безпеки України.*		

Стаття 8. Повноваження центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук України та галузевих академій наук у сфері трансферу технологій 1. Центральні органи виконавчої влади подають Кабінету Міністрів України за погодженням з *уповноваженим органом з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій* пропозиції до проектів *державних програм розвитку галузей економіки* стосовно набуття або передачі прав на технології та/або їх складові. 2. Центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать науково-виробничі підприємства, наукові установи та організації, *вищі навчальні заклади*, що провадять згідно з їх положеннями наукову та *науково-технічну* діяльність, Національна академія наук України та галузеві академії наук, у віданні яких перебувають підприємства, наукові установи, організації, науково-виробничі об'єднання і технологічні парки, які можуть створювати та/або використовувати технології та їх складові: … 4) *подають інформацію уповноваженому органу з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій про завершені технології, зокрема створені або*	Стаття 8. Повноваження **інших** центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук України та національних галузевих академій наук у сфері трансферу технологій 1. Центральні органи виконавчої влади подають Кабінету Міністрів України за погодженням з **уповноваженим органом** пропозиції до **проєктів загальнодержавних програм економічного і соціального розвитку та інших державних цільових програм** стосовно набуття або передачі прав на технології та/або їх складові. 2. Центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать науково-виробничі підприємства, наукові установи та організації, **заклади вищої освіти**, що провадять згідно з їх положеннями наукову**,** науково-технічну **та інноваційну** діяльність, Національна академія наук України та **національні** галузеві академії наук, у віданні яких перебувають підприємства, наукові установи, організації, науково-виробничі об'єднання, наукові і технологічні парки, які можуть створювати та/або використовувати технології та їх складові: … **4) беруть участь разом з уповноваженим органом в організації та забезпеченні проведення моніторингу технологій та їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, та технологій, що створені або придбані державними підприємствами, установами та організаціями за кошти з інших не заборонених законодавством джерел;**	*Також доречно доповнити словом **національних** після слів галузевих академій наук у сфері трансферу технологій. Оскільки слід керуватися нормами Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (стаття 18. Національні галузеві академії наук). А також врахувати норми Закону України «Про державні цільові програми» та викласти у редакції:* *1. Центральні органи виконавчої влади подають Кабінету Міністрів України за погодженням з уповноваженим органом з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій пропозиції до проектів **загальнодержавних цільових програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля** стосовно набуття або передачі прав на технології та/або їх складові.* *2. Центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать науково-виробничі підприємства, наукові установи та організації, вищі навчальні заклади, що провадять згідно з їх положеннями наукову та науково-технічну діяльність **та інноваційну діяльність**, Національна академія наук України та національні галузеві академії наук, у віданні яких перебувають підприємства, наукові установи, організації, науково-виробничі об'єднання і технологічні парки, які можуть*

придбані за бюджетні кошти, про технології, створені або придбані підприємствами державної форми власності, а також про технології, що пропонуються для реєстрації суб'єктами трансферу технологій (власниками технологій), для включення їх до реєстру; **…** 11) *забезпечують своєчасне подання уповноваженому органу з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій звітів про патентно-кон'юнктурні, наукові дослідження, конструкторські, проектні, випробувальні роботи, пов'язані із створенням і використанням технологій та їх складових, патентуванням та ліцензуванням прав на них, про виплату винагороди їх авторам;* … 14) здійснюють контроль за веденням обліку технологій та/або їх складових у складі майна підприємств, наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів, яким *передані* права на технології та/або їх складові, *у тому числі нематеріальних активів, які є складовими технологій*; …	**…** 11) **подають уповноваженому органу інформацію про виплату винагороди авторам технологій та їх складових і напрями використання коштів, одержаних в результаті трансферу технологій;** … 14) здійснюють контроль за веденням обліку технологій та/або їх складових у складі майна підприємств, наукових установ, організацій **та закладів вищої освіти,** яким **належать** права на технології та/або їх складові **відповідно до статті 11 цього Закону, а також за розміщенням інформації про зазначені технології та/або їх складові на вебсайтах відповідних підприємств, наукових установ, організацій та закладів вищої освіти відповідно до статті 16 цього Закону**; … 3. Для забезпечення виконання функцій, пов'язаних із створенням, використанням, патентуванням та ліцензуванням прав на технології та їх складові, уповноважений орган**,** інші центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та **національні** галузеві академії наук створюють у межах чисельності та фонду оплати праці структурні підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та	*створювати та/або використовувати технології та їх складові.*

3. Для забезпечення виконання функцій, пов'язаних із створенням, використанням, патентуванням та ліцензуванням прав на технології та їх складові, уповноважений орган *з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій,* інші центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та галузеві академії наук створюють у межах чисельності та фонду оплати праці структурні підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, а також у межах своїх повноважень *підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності* на підприємствах, у наукових установах, організаціях та *вищих навчальних закладах*, що належать до сфери управління відповідного центрального органу виконавчої влади або перебувають у віданні відповідної академії наук. *У разі потреби підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності можуть створюватися на підприємствах, у вищих навчальних закладах, що належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук України та галузевих академій наук.* … 4. Центральний орган виконавчої влади, що	інтелектуальної власності, а також у межах своїх повноважень **такі підрозділи** на підприємствах, у наукових установах, організаціях та **закладах вищої освіти**, що належать до сфери управління відповідного центрального органу виконавчої влади або перебувають у віданні відповідної академії наук. … 4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері статистики, здійснює статистичні спостереження щодо трансферу та використання технологій та/або їх складових, зокрема об'єктів права інтелектуальної власності. Порядок здійснення спостереження та форма статистичної звітності щодо трансферу та використання технологій та/або їх складових затверджуються Кабінетом Міністрів України.	

забезпечує реалізацію державної політики у сфері статистики, здійснює статистичні спостереження щодо трансферу та використання технологій та/або їх складовспільноих, зокрема об'єктів права інтелектуальної власності. Порядок здійснення спостереження та форма статистичної звітності щодо трансферу та використання технологій та/або їх складових затверджуються Кабінетом Міністрів України. *Відсутня.*	**5. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інтелектуальної власності, надає пропозиції Кабінету Міністрів України щодо розвитку вітчизняного ринку страхування технологій та об'єктів права інтелектуальної власності.**	

Стаття 10. Інформаційне забезпечення трансферу технологій 1. *Уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій*, центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та галузеві академії наук у межах своїх повноважень забезпечують інформаційно-консультаційне супроводження трансферу технологій через установи та організації державної системи науково-технічної інформації шляхом збирання, ведення обліку, архівного зберігання, розповсюдження в установленому законодавством порядку наукової, конструкторської та проектної документації, поширення науково-технічної, кон'юнктурна-економічної та патентної інформації, пов'язаної з технологіями та їх складовими. …. *Відсутня.*	Стаття 10. Інформаційне забезпечення трансферу технологій 1. **Уповноважений орган**, центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та **національні** галузеві академії наук у межах своїх повноважень забезпечують інформаційно-консультаційне супроводження трансферу технологій через установи та організації державної системи науково-технічної інформації шляхом збирання, ведення обліку, архівного зберігання, розповсюдження в установленому законодавством порядку наукової, конструкторської та **проєктної** документації, поширення науково-технічної, кон'юнктурна-економічної та патентної інформації, пов'язаної з технологіями та їх складовими. … **4. Уповноважений орган у межах передбачених у державному бюджеті коштів забезпечує функціонування вебпорталу щодо інноваційної діяльності та трансферу технологій для забезпечення поінформованості про:** **існуючі і ті, що розробляються технології та їх складові;** **шляхи та можливості трансферу та комерціалізації технологій та/або їх складових і об'єктів права інтелектуальної власності;** **продукцію, що закуповується за кордоном, для створення умов заміщення імпортованої продукції вітчизняною;** **конкурси, виставки та ярмарки інноваційних**	

	проєктів та інноваційної продукції в Україні та за кордоном; **досвід успішних інноваційних проєктів, малого інноваційного бізнесу.** **5. Уповноважений орган організовує та забезпечує проведення моніторингу технологічного рівня і готовності до впровадження технологій та їх складових, створених за бюджетні кошти.** **6. Уповноважений орган разом з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, організовують та забезпечують проведення моніторингу попиту суб'єктів господарювання у технологіях та/або їх складових та наявності українських підприємств, здатних виробляти конкурентоздатну продукцію на основі нових технологічних рішень.**	
Стаття 11. Порядок передачі майнових прав на технології, створені за бюджетні кошти 1. Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, належать установам, організаціям та підприємствам-виконавцям цих робіт *(далі – виконавці)*	Стаття 11. Порядок передачі майнових прав на технології, створені за бюджетні кошти 1. Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, належать установам, організаціям та підприємствам-виконавцям цих робіт **(далі – розробник технології)** відповідно до Цивільного кодексу	

відповідно до Цивільного кодексу України, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті. 2. Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, передаються *установами, організаціями та підприємствами - виконавцями* органам державної влади, Національній академії наук України та галузевим академіям наук, які здійснюють фінансування зазначених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (далі – замовники), з урахуванням положень Цивільного кодексу України, якщо технологію та/або її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом. 3. У випадках, передбачених частиною другою цієї статті, *виконавець* направляє замовнику повідомлення про створену під час виконання науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи технологію та/або її складові протягом одного місяця з дня одержання повідомлення від автора технології та/або її складових. Замовник протягом двох місяців з дня одержання від *виконавця* повідомлення або уповноважена ним державна установа має: 1) укласти з *виконавцем* договір про набуття замовником майнових прав на технологію та/або її складові;	України, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті. 2. Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, передаються **розробником технології** органам державної влади, Національній академії наук України та **національним** галузевим академіям наук, які здійснюють фінансування зазначених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (далі – замовники), з урахуванням положень Цивільного кодексу України, якщо технологію та/або її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом. 3. У випадках, передбачених частиною другою цієї статті, **розробник технології** направляє замовнику повідомлення про створену під час виконання науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи технологію та/або її складові протягом одного місяця з дня одержання повідомлення від автора технології та/або її складових. Замовник протягом двох місяців з дня одержання від **розробника технології** повідомлення або уповноважена ним державна установа має: 1) укласти з **розробником технології** договір про набуття замовником майнових прав на технологію та/або її складові, **який, також має містити план, порядок та строки надання звітності, щодо забезпечення практичного застосування (реалізації) технології та/або її складових на території України з зазначенням певних економічних та інших показників у результаті**	

2) для об'єктів права інтелектуальної власності-складових технологій, набуття права на які засвідчується охоронним документом, визначити сторону, що здійснює їх правову охорону та за потреби забезпечити подання заявок на отримання зазначених охоронних документів; 3) врегулювати питання укладення з автором письмового договору про розмір та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності технології та/або її складових або іншої вигоди, що може бути одержана від використання зазначених об'єктів. Якщо замовник не *виконає зазначених у частині другій цієї статті вимог у встановлений строк, дії, визначені частиною третьою цієї статті, із забезпечення правової охорони зазначених об'єктів права інтелектуальної власності здійснює виконавець, до якого переходять майнові права на створену технологію та/або її складові.*	**її/їх практичного застосування (реалізації)**; 2) для об'єктів права інтелектуальної власності-складових технологій, набуття права на які засвідчується охоронним документом, визначити сторону, що здійснює їх правову охорону та за потреби забезпечити подання заявок на отримання зазначених охоронних документів; 3) врегулювати питання укладення з автором письмового договору про розмір та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності технології та/або її складових або іншої вигоди, що може бути одержана від використання зазначених об'єктів. Якщо замовник не **виконав зазначених у цій частині вимог у встановлений строк, такі дії із забезпечення правової охорони зазначених об'єктів права інтелектуальної власності здійснює розробник технології, до якого переходять майнові права на створену технологію та/або її складові.**	
Стаття 13. Закордонне патентування 1. Закордонне патентування технологій *або* їх	Стаття 13. Закордонне патентування 1. Закордонне патентування технологій **та/або**	

складових, створених за бюджетні кошти, здійснюється за рахунок власних коштів *підприємств, наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів-розробників технологій та/або об'єктів права інтелектуальної власності* або за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством. *2.* Закордонне патентування технологій *або їх складових, створених за бюджетні кошти, відповідно до частини другої статті 11 та пункту 4 частини третьої статті 7 цього Закону здійснюється за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України.*	їх складових, створених за бюджетні кошти, здійснюється за рахунок власних коштів **розробників технологій або за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на ці цілі (на конкурсній основі),** або за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством. **У разі недосягнення комерціалізації технологій та/або їх складових впродовж трьох років, кошти державного бюджету, отримані на конкурсній основі, що були витрачені на закордонне патентування відповідних технологій та/або їх складових, підлягають поверненню до державного бюджету.** 2. Закордонне патентування технологій **та/або їх складових, створених за бюджетні кошти, відповідно до частини другої статті 11 та пункту 4 частини другої статті 6 цього Закону здійснюється за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України.** **3. Порядок використання бюджетних коштів на закордонне патентування технологій та/або їх складових визначається Кабінетом Міністрів України.**	
Стаття 14. Державна експертиза технологій 1. Державна експертиза проводиться для: *1) технологій та/або їх складових, які закуповуються за бюджетні кошти;*	Стаття 14. Державна експертиза технологій 1. Державна експертиза проводиться для: **1) технологій, складовими яких є винаходи та/або корисні моделі та/або сорти рослин та/або породи тварин, які закуповуються за бюджетні кошти;** **2) технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним**	**Критерії та їх візуалізація**, які будуть враховуватися в частині третьої статті 14 Проекту доцільно закріпити як окрему норму або у вигляді певної форми у Додатку до Закону.

2) технологій та/або їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства. *Проведення державної експертизи організовується уповноваженим органом з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій.* 2. Державна експертиза технологій проводиться відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. *Порядок проведення державної експертизи технологій встановлюється Кабінетом Міністрів України.* *Державна експертиза технологій та/або їх складових проводиться на підставі техніко-економічного обґрунтування можливості їх використання на території України або передачі майнових прав на них за межі України, звіту про патентно-кон'юнктурні дослідження та патентного формуляра, які оформляються відповідно до державних стандартів.* *3. Під час проведення державної експертизи*	**особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям або особам без громадянства.** **Проведення державної експертизи технологій, зазначених у пункті першому, організовується і фінансується будь-якою стороною трансферу технологій. Проведення державної експертизи технологій, зазначених у пункті другому, організовується уповноваженим органом, при цьому її фінансування здійснюється будь-якою стороною наступного договору трансферу технологій.** 2. Державна експертиза технологій проводиться відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. **3. Під час проведення державної експертизи технологій обов'язково визначаються:** **1) технологічний рівень і новизна технологій, їх складових та обладнання;**	

технологій та їх складових обов'язково визначаються: *1) технологічний рівень і новизна технологій, їх складових та обладнання;* *2) орієнтовна ринкова ціна технології та обладнання чи розмір плати за їх використання;* *3) конкурентоспроможність технологій та продукції, яка буде виготовлена із застосуванням цих технологій;* *4) патентна чистота технологій, їх складових;* *5) відповідність технологій нормам техногенної та екологічної безпеки, технічного регулювання, міжнародним і національним стандартам.* *4. Державна експертиза технологій та/або їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям або особам без громадянства, проводиться без з'ясування питань, передбачених пунктами 2, 4 і 5 частини третьої цієї статті.* *5. Під час проведення державної експертизи технологій встановлюється відповідність технологій, обладнання, які передбачається передати для використання на території України, таким вимогам:*	**2) орієнтовна вартість технології та обладнання чи розмір плати за їх використання та їх відповідність кон'юнктурі ринку;** **3) конкурентоспроможність технологій та продукції, яка буде виготовлена із застосуванням цих технологій;** **4) патентна чистота технологій, їх складових;** **5) відповідність технологій нормам техногенної та екологічної безпеки, технічного регулювання, міжнародним і національним стандартам.** **4. Державна експертиза технологій, зазначених у пункті 2 частини першої, проводиться без з'ясування питань, передбачених пунктами 1, 3 і 5 частини третьої цієї статті.** **5. Під час проведення державної експертизи технологій встановлюється відповідність технологій, обладнання, які передбачається передати для використання на території України, таким вимогам:** **…** **5) відсутність у базі даних уповноваженого органу інформації про аналогічну вітчизняну технологію та їх розробників і постачальників (під час державної експертизи технологій, які передбачається ввозити на територію України).** **6. У разі, якщо під час державної експертизи**	

... *5) відсутність у базі даних уповноваженого органу з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій інформації про аналогічну вітчизняну технологію та/або її складові та їх розробників і постачальників (під час державної експертизи технологій та/або їх складових, які передбачається ввозити на територію України).* *6. У разі якщо під час державної експертизи технологій та/або їх складових буде виявлено запатентовані об'єкти, майнові права інтелектуальної власності на які планується передати для використання за межами України, та встановлено, що в державі, де їх буде використано, не забезпечується захист таких прав, особа, якій належать ці права і яка надає ліцензію на використання запатентованих складових технологій, зобов'язана вжити заходів для належного захисту зазначених прав у державі, де їх буде використано, відповідно до міжнародних вимог.* *7. Положення цієї статті не поширюються на експорт технологій та/або їх складових, що регламентуються Законом України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання».*	**технологій буде виявлено запатентовані об'єкти, майнові права інтелектуальної власності на які планується передати для використання за межами України, та встановлено, що в державі, де їх буде використано, не забезпечується захист таких прав, особа, якій належать ці права і яка надає ліцензію на використання запатентованих складових технологій, зобов'язана вжити заходів для належного захисту зазначених прав у державі, де їх буде використано, відповідно до міжнародних вимог.** **7. Положення цієї статті не поширюються на експорт технологій та/або їх складових, що регламентуються Законом України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання».** **8. Порядок проведення експертизи технологій визначається Кабінетом Міністрів України.**	
Стаття 15. Погодження трансферу та реєстрація технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які	Стаття 15. Погодження трансферу та реєстрація технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що	

передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям або особам без громадянства 1. Уповноважений орган *з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій після отримання висновку державної експертизи згідно із статтею 14 цього Закону приймає рішення щодо погодження трансферу технології, її складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства та вносить дані про технологію та її складові до Державного реєстру переданих технологій.* *Погодження трансферу технологій, реєстрація технологій, їх складових, визначених цією статтею, та здійснення державної експертизи щодо цих технологій, їх складових відповідно до статті 14 цього Закону не повинні перевищувати тридцяти днів з дня отримання матеріалів для проведення експертизи.* *Порядок погодження трансферу та реєстрації технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям або особам без громадянства, визначається Кабінетом Міністрів України.*	зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям, або особам без громадянства 1. Уповноважений орган **приймає рішення щодо погодження трансферу технології, створеної або придбаної за бюджетні кошти, юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям, або особам без громадянства (далі – технологія, що експортуватиметься) після отримання висновку державної експертизи згідно із статтею 14 цього Закону.** **Погодження відбувається шляхом внесення запису про технологію та її складові до реєстру технологій, що експортуватимуться.**	

Положення цієї статті не поширюються на експорт технологій та/або їх складових, що регламентуються Законом України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання». *2. Кошти, отримані під час продажу технологій або технологій і обладнання, використовуються з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.*	**2. Для погодження трансферу технології, що експортуватиметься, юридична особа або фізична особа- підприємець, що має намір передати технологію, подає уповноваженому органові, у паперовій та електронній формі:** **1) заяву про погодження трансферу технології за встановленою уповноваженим органом формою;** **2) техніко-економічне обґрунтування доцільності передачі майнових прав на технологію та/або її складові за межі України, яке складається з:** **опису технології;** **інформації щодо вартості технології, визначеної з урахуванням затверджених в установленому порядку національних стандартів оцінки майнових прав інтелектуальної власності;** **інформації про патентну чистоту;** **інформації про належність (неналежність) технології до секретної інформації, державної таємниці та ступінь секретності такої інформації.** **3. Юридичній особі або фізичній особі-підприємцю, яка звернулася для погодження трансферу технології, що експортуватиметься, видається витяг з реєстру технологій, що експортуватимуться, в якому зазначаються:** **1) назва технології, що експортуватиметься;** **2) найменування, місцезнаходження, код згідно з Єдиним державним реєстром підприємств та організацій України юридичної особи, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), реєстраційний**	

	номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта громадянина України (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті) фізичної особи-власника майнових прав на технологію; **3) орієнтовна вартість технології, що експортуватиметься, з урахуванням кон'юнктури ринку чи розміру плати за її використання.** **Видача витягу з реєстру технологій, що експортуватимуться, а також видача його дубліката (за заявою особи, зазначеної у пункті 2 частини третьої цієї статті) здійснюється на безоплатній основі.** **4. Підставою для відмови у внесенні відомостей про технологію до реєстру технологій, що експортуватимуться, є недотримання вимог статті 14, частини другої цієї статті, відмова особи, що звернулася для погодження трансферу технологій, у проходженні державної експертизи, передбаченої статтею 14 цього Закону, або отримання негативного висновку державної експертизи.** **У випадках, визначених абзацом першим цієї частини, уповноважений орган, повідомляє про це особу, зазначену в пункті 2 частини третьої цієї статті, протягом трьох робочих днів.** **5. Юридична особа або фізична особа-підприємець укладає договір про трансфер технології, що експортуватиметься, лише у разі**	

	внесення запису про технологію до реєстру технологій, що експортуватимуться. **Допускається укладення договору із зменшенням не більш як на 10 відсотків визначеної вартості технології, що експортуватиметься, або розміру плати за її використання, зазначеного у витягу з реєстру технологій, що експортуватимуться.** **При переданні виключних майнових прав інтелектуальної власності, її складові, а також продажу обладнання – вартість технології, її складових, обладнання, яке експортуватиметься, що зазначені у договорі, не може бути нижчою за вартість технології, її складових, обладнання, визначених за методом прямого відтворення національних стандартів оцінки майна та майнових прав, а також повинна включати винагороду автора.** **6. Погодження трансферу технології, реєстрація технології, визначені цією статтею, та здійснення державної експертизи щодо такої технології відповідно до статті 14 цього Закону не повинні перевищувати тридцяти робочих днів з дня отримання матеріалів для проведення експертизи.** **Порядок погодження трансферу та реєстрації технології, що експортуватиметься, визначається Кабінетом Міністрів України.** **7. Технології вносяться до реєстру технологій, що експортуватимуться, на тирічний строк, після закінчення якого технологія виключається з реєстру. Особа, зазначена у частині другій цієї статті, може повторно звернутися для отримання погодження трансферу.** **8. Кошти, отримані під час продажу технологій**	

	або технологій і обладнання, використовуються відповідно до статті 23 цього Закону. **9. Положення цієї статті не поширюються на експорт технологій та/або їх складових, що регламентуються Законом України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання».**	
Стаття 16. Реєстрація технологій, створених або придбаних підприємствами державної форми власності *Підприємства державної форми власності, що створюють або закуповують технології або їх складові, реєструють їх з метою визначення можливості їх використання в Україні.* *Реєстрація здійснюється уповноваженим органом з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.*	**Стаття 16. Реєстрація технологій** **1. Підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, що створили або придбали технології за бюджетні кошти, а також державні підприємства, установи та організації, що створили або придбали технології за кошти з інших не заборонених законодавством джерел, реєструють їх з метою систематизації та уніфікації інформації про наявні технології, сприяння відбору і впровадженню новітніх технологій для випуску наукоємної конкурентоспроможної продукції та продажу технологій на внутрішньому та зовнішньому ринку.** **Після реєстрації технологій інформація про зазначені в абзаці першому технології розміщується на власних вебсайтах підприємств, установ, організацій.** **2. Підприємства, установи та організації комунальної або приватної форми власності, фізичні особи-підприємці, фізичні особи, що**	При застосуванні передбачити захист прав інтелектуальної власності на технології, створені або придбані за бюджетні кошти і **не допускати надмірного розголошення** інформації на веб-сайтах підприємств, установ, організацій.

	створили або придбали технології за кошти з інших джерел, реєструють їх за власним бажанням. **3. Порядок реєстрації технологій затверджується Кабінетом Міністрів України.**	
Стаття 17. Погодження ввезення в Україну технологій, придбання яких передбачається за бюджетні кошти *1. Погодження ввезення в Україну технологій проводиться під час закупівлі їх або їх складових за бюджетні кошти та з метою запобігання ввезенню морально застарілих технологій і таких, що можуть завдати шкоди навколишньому природному середовищу або здоров'ю людей, а також контролю за впровадженням ввезених технологій.* *2. Обов'язковою умовою погодження є проведення державної експертизи згідно із статтею 14 цього Закону.* *3. Уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій здійснює погодження ввезення технологій або їх складових після отримання висновку експертизи.* *4. Порядок погодження ввезення в Україну*	**Стаття 17. Особливості закупівлі технологій за бюджетні кошти** **1. З метою запобігання ввезенню морально застарілих технологій і таких, що можуть завдати шкоди навколишньому природному середовищу або здоров'ю людей, а також контролю за впровадженням ввезених технологій, під час укладання договорів про трансфер технологій, складовими яких є винаходи та/або корисні моделі та/або сорти рослин та/або породи тварин, за бюджетні кошти, обов'язковим є проведення державної експертизи технології. Висновок за результатами проведення державної експертизи технології відповідно до статті 14 Закону є обов'язковим додатком до договору про трансфер технології.** **2. Для проведення державної експертизи технології, зазначеної у частині першій, учасник процедури закупівлі-власник майнових прав на таку технологію, подає експертній організації в паперовій та електронній формі техніко-економічні розрахунки щодо технології, які складаються з:** **1) опису технології та технічних засобів виготовлення продукції, режиму, порядку проведення операцій технологічного процесу, допустимих меж зміни технологічних параметрів, показників якості продукції;**	

технологій або їх складових визначається Кабінетом Міністрів України.	**2) інформації про відповідність технології нормам техногенної та екологічної безпеки, технічного регулювання.**	
Стаття 18. Патентно-кон'юнктурні дослідження у сфері трансферу технологій … 3. Уповноважений орган *з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій*, центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та галузеві академії наук у межах своїх повноважень координують та забезпечують проведення патентно-кон'юнктурних досліджень за участю розробників відповідних технологій та/або їх складових.	Стаття 18. Патентно-кон'юнктурні дослідження у сфері трансферу технологій … 3. **Уповноважений орган,** центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та **національні** галузеві академії наук у межах своїх повноважень координують та забезпечують проведення патентно-кон'юнктурних досліджень за участю розробників відповідних технологій та/або їх складових.	
Стаття 18-1. Відсутня	Стаття 18-1. Відсутня	**Стаття 18-1. Мета діяльності мережі трансферу технологій** **Метою діяльності мережі трансферу технологій є – консолідації інформаційних ресурсів у технологічній сфері шляхом об'єднання нематеріальних об'єктів та/або інформації про них на електронному майданчику, спільних дій учасників та їх мережевої організації співпраці, в результаті діяльності якого відбувається передача прав інтелектуальної власності від авторів (розробників) до суб'єктів господарської діяльності, які використовують їх об'єкти при виробництві товарів, виконанні робіт та наданні послуг.**

Стаття 18-2. Відсутня	Стаття 18-2. Відсутня	**Стаття 18-2. Ознаки мережі трансферу технологій** **Мережа трансферу технологій має відповідати наступним ознакам: а) учасниками мережі є два або більше суб'єктів господарювання, пов'язаних з інноваційною діяльністю та/або трансфером технологій; б) обов'язкова наявність власної електронної платформи, на якій розміщуються технологічні профілі (технологічні запити та пропозиції); в) наявність суб'єкта, який здійснює організацію та управління діяльністю мережі (адміністратора, координатора); г) виникнення двох видів правовідносин у зв'язку із функціонуванням мережі: зовнішніх та внутрішніх (організаційних відносин й відносин, пов'язаних з трансфером технологій); г) об'єднання учасниками мережі немайнових об'єктів та/або інформації про них; д) відсутність обов'язкового об'єднання майна та, у зв'язку з цим, нівелювання необхідності управління ним.**
Стаття 18-3. Відсутня	Стаття 18-3. Відсутня	**Стаття 18-3. Принципи побудови та функціонування мережі трансферу технологій** **До основоположних принципів побудови та функціонування мережі трансферу технологій належать: 1) принцип добровільної участь у мережі; 2) принцип**

		єдності, зокрема, цілей, завдань, стратегій та структурі мережі; 3) чіткий розподіл ролей та завдань між суб'єктами мережі; 4) співпраця виключно з професійними суб'єктами, які розуміються на процесі трансферу технологій; 5) достовірність інформації, викладеної на електронній платформі мережі.
Стаття 18-4. Відсутня	Стаття 18-4. Відсутня	**Стаття 18-4. Суб'єкти мережі трансферу технологій** **До суб'єктів мережі трансферу технологій відносяться: (1) координатор або адміністратор мережі, діяльність якого спрямована на управління, організаційне та методичне забезпечення взаємодії всіх інших учасників мережі, належну роботу технічної платформи та веб-сайту мережі, виконання завдань та дотримання внутрішніх документів роботи мережі всіма її учасниками та іншими суб'єктами; (2) технологічні посередники (агенти) – учасники мережі, які здійснюють посередницьку (агентську) діяльністю, як технологічні брокери щодо передачі (надання) майнових прав на результати науково-технічної діяльності, об'єкти права інтелектуальної власності, технології та інші інноваційні продукти; (3) сервісні організації – учасники, які надають допоміжні послуги у трансфері технологій (інформаційні, консалтингові, маркетингові, фінансові, юридичні та**

		інші); (4) клієнти – кінцеві суб'єкти трансферу технологій: розробники та користувачі результатів науково-технічної діяльності, об'єктів права інтелектуальної власності, технологій та інших інноваційних продуктів, – які часто іменуються як «продавці та покупці технологій» (включаючи ліцензіарів та ліцензіатів); (5) партнери – національні організації (юридичні особи), органи державної влади, місцевого самоврядування, міжнародні організації, які здійснюють майнові та/або немайнові вклади, вчиняють дії, які спрямовані на розвиток діяльності мережі та залучення нових учасників та клієнтів.
Стаття 18- 5. Відсутня	Стаття 18- 5. Відсутня	**Стаття 18- 5. Повноваження адміністратора (координатора) мережі** **До повноважень Адміністратора належить:** **• визначення засад діяльності мережі трансферу технологій;** **• виконання організаційно-розпорядчих функцій відповідно до поставлених цілей мережі;** **• забезпечення формування матеріально-технічної, програмної та фінансової основи мережі трансферу технологій;** **• здійснення ряду заходів, направлених на підтримку та просування сайту електронної платформи у мережі Інтернет;** **• розподіл фінансів, отриманих в**

		рамках здійснення господарської діяльності мережею, та відповідальність за їх використання; **• прийняття рішення про приєднання до мережі інших учасників та укладання договорів з учасниками про вступ (приєднання) або про членство із забезпеченням проходження навчання та сертифікації.** **2. У приватних мережах, які діють на загальних засадах, засновники визначають адміністратора (координатора).** **У разі створення Національної мережі трансферу технологій України адміністратора (координатора) такої мережі визначає Кабінет Міністрів України.**

Стаття 19. Умови укладення договорів про трансфер технологій *1. Істотними умовами укладення договорів про трансфер технологій є:* *1) перелік складових технологій, що передаються (з визначенням їх функціональних властивостей та гарантованих показників);* **…** *5) розмір, порядок та умови виплати винагороди за використання технологій, а також вид виплат (разові платежі - паушальні, періодичні відрахування - роялті або інші види виплат);* *6) відповідальність сторін за порушення умов договору;* *7) порядок вирішення спірних питань стосовно виконання умов договору.* *Договори про трансфер технологій повинні включати також умови щодо:* *1) ліцензії та її умови на використання технологій та їх складових;* *2) територіальних обмежень (заборона використовувати передані за договором технологію, її складові на території, не передбаченій у договорі);* *3) обмежень галузі застосування технологій та їх складових;* *4) порядку надання субліцензій на складові технології третім особам (у разі потреби включення третіх осіб у технологічний процес виробництва продукції), крім випадків передачі прав на використання знаків для*	Стаття 19. Умови укладення договорів про трансфер технологій **1. Умови укладення договорів про трансфер технологій визначаються цивільним законодавством України.**	

товарів і послуг, комерційних (фірмових) найменувань, з визначенням обмежень права на використання технології та її складових, включаючи обмеження кола осіб, яким дозволено використовувати складові технологій і мати доступ до інформації про них; *5) передачі прав на ноу-хау, техніко-економічні обґрунтування, плани, інструкції, специфікації, креслення та інші інформаційні матеріали про технології та їх складові, необхідні для ефективного їх використання, включаючи обмеження, пов'язані з умовами збереження конфіденційності інформації про технології та їх складові під час їх використання;* *6) проведення робіт з удосконалення технологій та їх складових і порядок надання сторонами інформації про ці вдосконалення;* *7) надання консультацій та послуг з проектування, асистування та навчання кадрів, які забезпечують реалізацію технологій, і управлінського персоналу особи, якій передаються права на технологію та її складові;* *8) страхування технологій та їх складових;* *9) порядку компенсації витрат, пов'язаних з трансфером технологій, включаючи пристосування технологій та їх складових до умов підприємства, наукової установи, організації та вищого навчального закладу, де вони будуть використовуватися, навчання персоналу;* *10) обмежень, що стосуються діяльності*		

сторін у разі закінчення строку дії договору, його розірвання або виникнення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).		
Стаття 20. Особливості укладення договорів про трансфер технологій 1. Під час передачі (трансферу) технологій укладаються договори, визначені Цивільним кодексом України, щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності *з урахуванням вимог статті 19 цього Закону.* 2. Разом з договором про трансфер технологій можуть укладатися договори про: 1) гарантії осіб, які передають технології та їх складові, стосовно можливості досягнення економічних показників і виробництва продукції із застосуванням цих технологій та складових; 2) гарантії осіб, які передають технології та їх складові, стосовно конфіденційності та нерозголошення інформації третім особам; 3) проведення комплексу інженерних, екологічних або інших робіт, необхідних для застосування технологій та їх складових; 4) обслуговування обладнання.	Стаття 20. Особливості укладення договорів про трансфер технологій 1. Під час передачі (трансферу) технологій укладаються договори, визначені Цивільним кодексом України, щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.	*Викласти у наступній редакції ст. 20 доповнивши ч.3-4:* **3. Технологія та/або її складові передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам - іноземцям або особам без громадянства (замовнику) лише за умови, що відсутня продукція (товар) вітчизняного походження, яка створена (виготовлена) на території України за допомогою цієї технології, і така продукція (товар) не може бути створена (виготовлена) відповідно до вимог замовника.** **Суб'єкти, які виробляють таку продукцію в Україні, можуть отримати державну підтримку у формах, визначених законодавством.** **4. З метою здійснення контролю за реекспортом високих технологій, у випадках, встановлених законодавством, може бути заборонено реекспорт технологій та/або їх складових шляхом встановлення заборон на такий реекспорт в певні країни.** *Коментар:* Оскільки контроль за реекспортом продукції з застосуванням технології заборонений ст. 21 цього Закону, але про контроль за реекспортом технології саме як об'єктів інтелектуальної власності нічого не сказано, тому в інтересах національної безпеки можливо було б запропонувати таку норму.

Стаття 24. *Державна підтримка та особливості кредитування* трансферу технологій … *2. Державою запроваджуються заходи щодо підтримки трансферу технологій як пріоритетного напряму інноваційної діяльності відповідно до статті 6 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».*	Стаття 24. **Стимулювання** трансферу технологій … 2. **Для стимулювання трансферу технологій у високотехнологічному секторі промисловості запроваджується надання уповноваженим органом субсидій для проєктів із створення вітчизняними промисловими підприємствами за участю вітчизняних наукових установ або закладів вищої освіти таких виробництв.** 3. **Створення високотехнологічного виробництва одночасно передбачає:** **виконання науковою установою або закладом вищої освіти на замовлення промислового підприємства науково-дослідних, дослідно-конструкторських та технологічних робіт на суму субсидії;** **спрямування промисловим підприємством на реалізацію проєкту із створення високотехнологічного виробництва власних коштів у розмірі не менш як 100 відсотків обсягу субсидії;** **додаткове спрямування промисловим підприємством коштів в обсязі не менше ніж 20 відсотків обсягу субсидії на інші науково-дослідні, дослідно-конструкторські і технологічні роботи.** **4. Перелік галузей промисловості, що належать до високотехнологічного сектору промисловості, порядок та методика визначення таких галузей затверджуються спільним рішенням уповноваженого органу та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної промислової політики на період до**	

	трьох років. **5. Субсидія надається науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проєктів зі створення високотехнологічного виробництва, що визначені на конкурсній основі, строком від одного до трьох років.** **6. Фінансування робіт, спрямованих на трансфер та комерціалізацію технологій та/або її складових, може здійснюватися за допомогою інноваційного ваучера. До таких робіт належить:** **1) проведення патентних, патентно-кон'юнктурних та маркетингових досліджень;** **2) закордонне патентування;** **3) державна експертиза технологій;** **4) розроблення бізнес-плану з впровадження нових технологій;** **5) виготовлення моделі або дослідного зразка на основі технології чи об'єкта права інтелектуальної власності та здійснення її випробування, сертифікації.** **7. Порядок надання субсидій для створення високотехнологічних виробництв, інноваційних ваучерів визначається Кабінетом Міністрів України.**	

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 15 від 18.02.2021

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

на проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо присудження наукових ступенів», реєстраційний № 4667-1 від 15.02.2021

Науковцями Інституту був розглянутий проект Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо присудження наукових ступенів».

За результатами розгляду вважаємо за необхідне зазначити наступне:

1. Виключення поняття «доктор наук» з ст. 5 Закону України «Про вищу освіту» і закріплення його в Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» може призвести до суперечностей щодо нарахування педагогічного стажу та доплат за наукові ступені. Вважаємо за доцільне залишити визначення цього поняття в ст. 5 Закону України «Про вищу освіту».

2. Абз. 3 ч. 6 ст. 6 проєкту визначає відповідальність творчого керівника та членів разової спеціалізованої вченої ради в разі виявлення в поданій до захисту дисертації/творчому мистецькому проєкті академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації. Однак, запропонована редакція не встановлює порядку застосування відповідальності та оскарження відповідного рішення. Пропонуємо доповнити ч. 6 ст. 6 абзацом відповідного змісту щодо визначення порядку застосування відповідальності та оскарження відповідного рішення та наділити на законодавчому рівні відповідними повноваженнями Міністерство науки та освіти України.

3. Щодо змін, які вносяться цим проектом в п. 7 ч. 1 розділу XV Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про вищу освіту» не встановлений порядок продовження терміну функціонування спеціалізованих вчених рад. Тому, вважаємо необхідним визначити відповідний порядок щодо спеціалізованих вчених рад для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора наук, підготовка яких започаткована до 01 вересня 2016 року.

Також, у вищезазначеному пункті не врегульовано питання щодо встановлення кінцевого строку захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата та доктора наук, підготовка яких започаткована до 01 вересня 2016 року. Отже, вважаємо за необхідне встановити вказаний строк.

Крім того, слід зауважити, що Енциклопедія освіти Академії педагогічних наук визначає освіту як пізнавальну діяльність, яка ґрунтується на системі саме наукових знань. А вища освіта – це сукупність здобутих компетентностей у відповідній галузі знань, які за складністю є вищими відносно інших рівнів, тому саме доктор наук є найвищим рівнем вищої освіти. У Пояснювальній записці відсутня обгрунтована аргументація щодо необхідності вилученння доктора наук із закону України «Про вищу освіту», що нівелює і гальмує забезпечення наукового прогресу в освіті, і зокрема, у вищій освіті без доктора наук і протирічить тлумаченню терміну освіта як такого.

Процес руйнування статусу доктора наук закладений у змінах, які відбулись у кваліфікаційних рівнях, визначених новою редакцією Національної рамки кваліфікацій (2020, Постанова КМУ від

25.06.2020 № 519 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341»), в якій за текстом доктор філософії, доктор мистецтва відповідає 8 рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, а доктор наук – 8 рівню Національної рамки кваліфікацій. Виникає питання щодо необхідності розмежування рівня набутих компетентностей для доктора філософії і доктора наук на рівні закону, якщо це не визначено у Постанові КМУ.

Виконавці:

Внукова Н. М. – доктор економічних наук., професор, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Єфремова К. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 16 від 19.02.2021

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

на проєкт Закону України «Про заходи щодо упорядкування системи розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору)», реєстр. № 5045 від 08.02.2021р.

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правову експертизу проєкту Закону України «Про заходи щодо упорядкування системи розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору)» реєстраційний номер 5045 від 08.02.2021 р. (вхід. № 21 від 16 лютого 2020 року).

Для підготовки експертного висновку на проєкт Закону України «Про заходи щодо упорядкування системи розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору)» були використані наступні нормативно-правові акти:

Конституція України,

Рішення Конституційного Суду України від 22 травня 2018 року № 5-р/2018 у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII,

Кодекс цивільного захисту України,

Господарський процесуальний кодекс України,

Цивільний процесуальний кодекс України,

Закон України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917 – 1991 років»,

Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»,

Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»,

Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»,

Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні»,

Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»,

Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»,

Закон України «Про донорство крові та її компонентів»,

Закон України «Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України»,

Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування»,

Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»,

Закон України «Про прожитковий мінімум»,

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»,

Закон України «Про психіатричну допомогу»,

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»,

Закон України «Про жертви нацистських переслідувань»,

Закон України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною»,

Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії»,

Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»,

Закон України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю»,

Закон України «Про боротьбу з тероризмом»,

Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю»,

Закон України «Про соціальний захист дітей війни»,

Закон України «Про підвищення престижності шахтарської праці»,

Закон України «Про безоплатну правову допомогу»,

Закон України «Про судовий збір»,

Закон України «Про волонтерську діяльність»,

Закон України «Про Державний земельний кадастр»,

Закон України «Про зайнятість населення»,

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»,

Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»,

Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність»,

Закон України «Про вищу освіту»,

Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»,

Закон України «Про Національну поліцію»,

Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»,

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»,

Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні»,

Закон України «Про соціальні послуги»,

Закон України «Про карантин рослин».

У відповідності до пояснювальної записки до Проєкту Закону зазначеним законопроєктом передбачається змінити з 1 січня 2022 року підходи до визначення прожиткового мінімуму та удосконалити сфери його застосування.

Так, документом, зокрема, пропонується удосконалити методологію формування прожиткового мінімуму та перейти від нормативного методу розрахунку на нормативно-структурний, суть якого полягає у нормативному визначенні продовольчої складової відповідно до фізіологічної потреби організму людини.

Законопроектом пропонується нова редакція частитни1 статті 3 Закону України «Про прожитковий мінімум»: «прожитковий мінімум – це сума вартості набору продуктів харчування, достатнього для забезпечення повноцінного функціонування організму людини і збереження її здоров'я, та вартості непродовольчих товарів і послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості на мінімальному рівні, визначеної відповідно до статті 3 цього Закону». Крім цього, передбачаються й інші зміни до Закону України «Про прожитковий мінімум».

Зазначається, що прожитковий мінімум визначається нормативно-структурним методом у розрахунку на місяць на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення: дітей віком до 6 років; дітей віком від 6 до 18 років; працездатних осіб; осіб, які втратили працездатність.

Законопроєктом передбачається, що прожитковий мінімум застосовуватиметься для:

загальної оцінки рівня життя в Україні;

встановлення розмірів мінімальної заробітної плати, мінімальної пенсії за віком, визначеної відповідно до закону, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та інших видів соціальної допомоги, які є основним джерелом доходів;

формування Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Окрім цього, встановлюються принципи визначення прожиткового мінімуму. Так, вартість наборів продуктів харчування буде визначатися нормативним методом виходячи із встановлених нормативів споживання. Набори продуктів харчування визначатимуться для основних соціальних і демографічних груп населення в натуральних показниках і переглядатимуться в разі зміни нормативів фізіологічної потреби організму людини в продуктах харчування.

Основними принципами формування наборів продуктів харчування є:

задоволення потреб дитини в повноцінному харчуванні відповідно до вікових особливостей для забезпечення розвитку організму;

задоволення потреб організму працюючої особи для відтворення та збереження працездатності;

підтримання належного функціонування організму осіб, які втратили працездатність.

Вартість непродовольчих товарів і послуг буде визначатися структурним методом виходячи із встановленого співвідношення вартості наборів продуктів харчування та вартості непродовольчих товарів і послуг у структурі прожиткового мінімуму.

Таким чином, розглядуваний законопроєкт встановлює, що прожитковий мінімум має бути вартісною величиною для визначення основних соціальних потреб людини на мінімальному рівні. Тому прожитковий мінімум має застосовуватися виключно для визначення основних соціальних гарантій, які є для особи основним джерелом доходів: мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія за віком, державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям та інші види державної соціальної допомоги, які слугують для людини основним джерелом доходів.

Врахування прожиткового мінімуму є обов'язковим під час реалізації державної конституційної гарантії громадян на достатній життєвий рівень. Так, статтею 46 Конституції України передбачено, що пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

У Рішенні Конституційного Суду України від 22 травня 2018 року № 5-р/2018 у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII зазначено, що в державі, яку проголошено соціальною, визначений законодавцем розмір прожиткового мінімуму має реально забезпечувати гідний рівень життя людини.

Відтак, формування прожиткового мінімуму має велике значення та передбачає високу відповідальність, оскільки розраховані на його основі соціальні стандарти і гарантії є індикатором якісної та ефективної державної соціальної політики, що має бути стратегічною метою будь-якої цивілізованої держави.

Разом з тим стан соціальної політики в Україні протягом тривалого періоду свідчить про вразливість і малу ефективність формування системи соціальних стандартів і гарантій на основі прожиткового мінімуму та про використання соціальних стандартів на практиці переважно як інструментів фінансового управління, а не як соціальних орієнтирів.

Нівелювання функції прожиткового мінімуму як основоположного інструменту соціальної політики зумовлено існуванням низки проблем, пов'язаних із систематичним недотриманням вимог національного законодавства, міжнародних актів та необхідністю перегляду методологічних підходів до визначення прожиткового мінімуму:

1. Незабезпечення Урядом України регулярного перегляду та затвердження наборів продуктів харчування, мінімальних наборів непродовольчих товарів і послуг, встановлення прожиткового мінімуму без попереднього проведення науково-громадської експертизи таких наборів.

2. Використання не нормативного, а ресурсного методу формування прожиткового мінімуму. Всупереч затвердженому на законодавчому рівні застосуванню нормативного методу, відповідно до якого для розрахунку прожиткового мінімуму використовуються норми споживання та ціни для кожного продукту, товару і послуги,

визначені відповідними наборами, в Україні використовується так званий ресурсний метод, що передбачає залежність розміру базового соціального стандарту від динаміки економічних показників та фінансових можливостей бюджету. Тобто розмір прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення затверджується не для забезпечення соціальних гарантій, а виходячи з фінансових перспектив держави, внаслідок чого у разі браку ресурсів у бюджеті для його коригування та фінансування залежних від нього соціальних виплат і заробітної плати працівників бюджетної сфери стримуються темпи збільшення розміру прожиткового мінімуму.

З огляду на зазначене, варто позитивно оцінити прагнення законодавця змінити підходи до методології розрахунку розмірів прожиткового мінімуму, зокрема перейти від нормативного методу розрахунку на нормативно-структурний, суть якого полягає у нормативному визначенні продовольчої складової відповідно до фізіологічної потреби організму людини. Вартість непродовольчих товарів і послуг пропонується визначати структурним методом виходячи із встановленого співвідношення вартості наборів продуктів харчування та вартості непродовольчих товарів і послуг у структурі прожиткового мінімуму (у структурі прожиткового мінімуму питома вага вартості наборів продуктів харчування та непродовольчих товарів відповідно становить – 50/50 %).

Заслуговує на схвальну оцінку і правове положення «для розрахунку штрафних санкцій та адміністративних стягнень використовувати базову величину для грошових платежів і стягнень, а для розрахунку розмірів плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору) – базову величину для адміністративних зборів». Як зазначено у пояснювальній записці до законопроєкту, до величини прожиткового мінімуму прив'язано понад 150 різноманітних видів виплат, що має значний вплив при плануванні видатків бюджетів усіх рівнів. Частина з цих виплат не має жодного відношення до прожиткового мінімуму як критерію бідності (наприклад, штрафи, грошові стягнення за адміністративні, кримінальні та інші порушення). Отже, запровадження різних базових величин для роз-

рахунку соціальних виплат та грошових платежів і стягнень, а також для адміністративних зборів сприятиме вирішенню проблем, пов'язаних із паралельним існуванням в Україні двох суттєво різних за розмірами прожиткових мінімумів – встановленого у законі про Державний бюджет України на відповідний рік та фактичного, який щомісяця розраховується Міністерством соціальної політики України із застосуванням саме нормативного методу розрахунку відповідно до закону.

Узагальнюючий висновок:

Проєкт Закону України «Про заходи щодо упорядкування системи розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг (адміністративного збору)») реєстраційний номер 5045 від 08.02.2021 р. відповідає вимогам часу і спрямований на удосконалення підходів до розрахунків розмірів прожиткового мінімуму, соціальних виплат, грошових платежів і стягнень та плати за надання адміністративних послуг.

Виконавець:

Кохан В. П. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 19 від 02.03.2021

ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення пенсійного законодавства», реєстраційний № 4668 від 28 січня 2021 р.

Метою законопроекту, як зазначено у пояснювальній записці є «вдосконалення пенсійного забезпечення громадян», направлений на розв'язання проблем, які на сьогодні існують в пенсійному забезпеченні.

Так, Законопроектом № 4668 від 28.01.2021 р. пропонуються такі зміни:

– визначити дату щорічної індексації пенсій – 1 березня;

– розширити коло осіб, які можуть отримати індексацію пенсії на загальних умовах, а саме доповнити його військовослужбовцями, держслужбовцями, науковцями та іншими категоріями пенсіонерів;

– призначати достроково пенсії за віком за півтора роки до досягнення пенсійного віку особам, трудовий договір з якими розірваний у зв'язку з виявленням невідповідності працівника займаній посаді за станом здоров'я, у зв'язку із змінами в організації виробництва, але за умови, якщо вони мають страховий стаж, необхідний для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі, а для осіб, які звільнені у зв'язку із змінами в організації виробництва, додатково – за умови реєстрації в державній службі зайнятості та відсутності підходящої для них роботи;

– надати визначення поняттю "тяжко хвора дитина, якій не встановлено інвалідність" та визначити, що батько чи мати, які виховують дітей, хворих на тяжке, рідкісне захворювання, яким не встановлено інвалідність, мають право на дострокове призначення пенсії;

– збільшити віковий поріг визначення дитини особою з інвалідністю з дитинства з 16 до 18 років;

– установити, що непрацездатними членами сім'ї також вважаються чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони досягли віку 65 років;

– усунути різницю в розмірах надбавок за однакову тривалість більш пізнього виходу на пенсію.

До позитивних положень зазначеного законопроекту слід віднести:

– визначення дати щорічної індексації пенсій – 1 березня. Оскільки відсутність певної в законі дати індексації не дозволяла забезпечувати сталість пенсійного забезпечення громадян та витрати на його фінансування. Слід зазначити, що з 2014 року не проводиться індексація пенсій військовослужбовцям, держслужбовцям, науковцям та іншим категоріям пенсіонерів. Військовослужбовцям останній перерахунок у зв'язку зі зміною грошового забезпечення проведено в 2018 році, а держслужбовцям і вченим пенсії не перераховувалися з 2008 року;

– здійснення щорічної індексації пенсій військовослужбовцям, державним службовцям та іншим категоріям пенсіонерів на загальних умовах;

– призначення достроково пенсії за віком за півтора року до досягнення пенсійного віку особам, трудовий договір з якими розірвано у зв'язку зі змінами в організації виробництва і інших умов.

Запропоновані зміни щодо відновлення права на достроковий вихід на пенсію особам, які звільнені у зв'язку з організаційними змінами на підприємстві за півтора роки до досягнення пенсійного віку, узгоджуються з Рішенням Конституційного Суду України від 22 травня 2018 р. № 5-р/2018, де КСУ зауважив, що гарантування державою права на достроковий вихід на пенсію громадянам похилого віку було спрямоване на убезпечення цих громадян від ризику безробіття з незалежних від них обставин, і забезпечення сприятливих умов для повноцінного та гідного життя їх у старості.

– призначення достроково пенсії матерям (батькам) дітей, хворих на тяжкі, рідкісні захворювання, яким не встановлено інвалідність.

До недоліків зазначеного законопроекту слід віднести:

– законопроект регулює питання щодо виховання тяжкохворих дітей, яким не встановлено інвалідність, проте проект вказує, що особами з інвалідністю з дитинства вважаються діти з інвалідністю віком до 18 років, не зазначаючи в цьому контексті про тяжкохворих дітей, яким не встановлено інвалідність, хоча по факту вони та їх батьки урівняні в соціальному захисті.

Висновок
до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення пенсійного законодавства» (реєстр. № 4668-1 від 15 лютого 2021 р.)

Слід відзначити, що вказаний законопроект за своїм характером є альтернативним **до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення пенсійного законодавства»** № 4668 від 28 **січня** 2021 р. **Зважаючи на це, положення проекту №** 4668-1 у більшій частині збігаються з нормами основного законопроекту № 4668.

У пояснювальній записці відзначається, його метою є «вдосконалення пенсійного забезпечення громадян, недопущення погіршення

умов виходу на пенсію та умов індексації пенсій». Зокрема, «реалізація його положень убезпечить громадян від погіршення їх пенсійного забезпечення, сприятиме відновленню конституційних прав окремих категорій громадян на належний соціальний захист, а також дасть змогу забезпечити конституційні гарантії на належне пенсійне забезпечення для наукових працівників, журналістів, працівників органів місцевого самоврядування та державних службовців».

При цьому робиться акцент на суперечливі положення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення пенсійного законодавства» № 4668 від 28 січня 2021 р.

На відміну від законопроекту № 4668 від 28.01.2021 р. альтернативним законопроектом № 4668-1 від 15.02.2021 р. пропонується:

– окрім перерахунку пенсій військовослужбовцям, особам, які мають право на пенсію за цим Законом та членам їх сімей у зв'язку з підвищенням грошового забезпечення відповідних категорій військовослужбовців забезпечувати також підвищення пенсій у зв'язку зі збільшенням показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески;

– не встановлювати жодних додаткових умов для призначення пенсії за 1,5 року до досягнення пенсійного віку для осіб у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці;

– не припиняти виплати достроково призначених пенсій таким особам, якщо вони після призначення пенсії самостійно знайшли роботу і почали працювати;

– запропоновано врегулювати питання щодо перерахунку пенсій науковим працівникам, державним службовцям, працівникам органів місцевого самоврядування та журналістам. Підтримуємо необхідність відновлення раніше встановлених державних гарантій щодо перерахунку пенсій вищезазначених категорій осіб і погоджуємося з позицією Конституційного Суду України (рішення Конституційного Суду України від 28 квітня 2009 року № 9-рп/2009), за якою «невиконання державою своїх соціальних зобов'язань щодо окремої категорії осіб призводить до порушення принципів соціальної, правової держави, ставить громадян у нерівні умови, підриває принцип довіри особи до держави».

Згідно з положеннями ч. 3 ст. 22 Конституції України при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. Тобто, при ухваленні нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих конституційних прав і свобод людини, якщо таке звуження призводить до порушення їх сутності.

При цьому у рішенні № 5-р/2018 від 22 травня 2018 р. Конституційний Суд України вказав, що держава, виходячи з існуючих фінансово-економічних можливостей, має право вирішувати соціальні питання на власний розсуд. Тобто, у разі значного погіршення фінансово-економічної ситуації, виникнення умов воєнного або надзвичайного стану, необхідності забезпечення національної безпеки України, модернізації системи соціального захисту тощо держава може здійснити відповідний перерозподіл своїх видатків з метою збереження справедливого балансу між інтересами особи та суспільства. Проте держава не може вдаватися до обмежень, що порушують сутність конституційних соціальних прав осіб, яка безпосередньо пов'язана з обов'язком держави за будь-яких обставин забезпечувати достатні умови життя, сумісні з людською гідністю.

Недоліком альтернативного законопроекту № 4668-1 від 15.02.2021 р. є те, що його ініціатори покладаються не на наявні ресурси державного бюджету, а на гіпотетичні.

Виконавці:

Вапнярчук Н. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Кохан В. П. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 20 від 02.03.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу»

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України розглянуто проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу». За результатами розгляду пропонуємо наступні пропозиції та зауваження:

1. На нашу думку, поняття експерта, яке наведено у тексті проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (далі - Проєкт), потребує уточнення і доповнення. Вбачається доцільним ввести спеціальну кваліфіковану ознаку для такого суб'єкта, а саме, зазначити, що така фізична особа повинна мати статус особи, яка наділена правом проводити фундаментальні, прикладні та експериментальні наукові

дослідження відповідно до положень Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 року № 848-VIII (далі – Закон № 848-VIII). Введення такого роду кваліфікованої ознаки дозволить залучити до проведення наукової та науково-технічної експертизи виключно осіб, які вже мають відповідний фах та навички, підтверджені їх попередньою науковою роботою, враховуючи, що запропонована вказаним Проєктом стаття 4 Закону, вже містить в собі кваліфікаційні вимоги до кандидатури експерта, які багато в чому відповідають вимогам Закону № 848-VIII.

2. В п. 19 Проєкту, наведено майбутню редакцію ч. 1 статті 22 Закону України «Про наукову та науково-технічну експертизу». В цій частині мова йде про правову підставу, на якій має здійснюватись така експертиза. Звертаємо увагу на те, що в запропонованій редакції Проєкту, обрано не зовсім вдале формулювання, а саме: «….. основним юридичним документом….» На нашу думку, ч. 1 статті 22 Закону України «Про наукову та науково-технічну експертизу» (п 19 Проєкту) доцільно викласти у такій редакції: «Організаційні відносини між замовником і організатором, між замовником і виконавцем, між організатором і виконавцем у сфері наукової та науково-технічної експертизи, регулюються договором на проведення наукової та науково-технічної експертизи».

3. В п. 20 Проєкту, запропоновано нову редакцію статті 24 Закону України «Про наукову та науково-технічну експертизу» якою має бути визначено поняття та ознаки підсумкового документу, який складається за результатами проведення наукової та науково-технічної експертизи. Проте, на нашу думку, при формуванні змісту цієї статті було невірно обрано формулювання, яке приведе до неоднозначного тлумачення її змісту. Тому, на нашу думку, зазначену статтю доцільно викласти у наступній редакції: … «Документом, який складається за результатами проведення наукової та науково-технічної експертизи щодо об'єкта експертизи є експертний висновок, який підготовлений експертом (групою експертів) і в якому викладені аналіз та експертна оцінка щодо об'єкта експертизи.

Результатами наукової та науково-технічної експертизи є сукупність всіх отриманих експертних висновків та/або підсумковий екс-

пертний висновок, що містить узагальнення всіх експертних висновків»…..

4. Вважаємо доцільним збільшити коло об'єктів відносно яких буде провадитись наукова та науково-технічна експертиза (ст. 5) і ввести до їх переліку також інновації у таких формах їх прояву як: нововведення, новація, інноваційна розробка, інноваційний проект. Це дозволить з одного боку стимулювати суб'єктів господарювання приватно-правової сфери національної економіки до більш масового втілення такого роду об'єктів у цілісний майновий комплекс таких суб'єктів, оскільки саме в ході наукової та науково-технічної експертизи створюються передумови для отримання належного фактичного і документального підтвердження здатності інновації дати той економічний результат, який декларується її розробником. З іншого боку, наукова та науково-технічна експертиза в такому випадку слугуватиме в якості бар'єру, за допомогою якого буде відбуватись фільтрація недієвих та псевдоінновацій, в тому числі і при наданні державної підтримки в порядку встановленому статтею 12 Господарського кодексу України.

Узагальнюючий висновок:

Проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» відповідає вимогам часу і спрямований на удосконалення порядку проведення наукової і науково-технічної експертизи. Однак, запропонована редакція потребує доопрацювання враховуючи надані пропозиції та зауваження науковців.

Виконавці:

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук., учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Давидюк О. М. – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 22 від 03.03.2021

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Фонд державного майна України» та інших законодавчих актів України щодо сприяння залученню інвестицій в процесі приватизації та оренди державного і комунального майна», реєстраційний № 4572 від 04.01.2021 р.

Законопроєкт України «Про внесення змін до Закону України «Про Фонд державного майна України» та інших законодавчих актів України щодо сприяння залученню інвестицій в процесі приватизації та оренди державного і комунального майна» (реєстр. № 4572 від 04.01.2021 року) пропонує викласти в новій редакції Закон України "Про Фонд державного майна України" та внести пов'язані зміни до окремих законодавчих актів України, в тому числі, головним чином

і до Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна», прийнятого 18 січня 2018 року № 2269-VIII.

Прийнятий в 2018 році Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна» містить низку нововведень, спрямованих на зміну порядку приватизації державної та комунальної власності, що повинно було забезпечити його прозорість та зробити сам процес більш швидшим. Але, на жаль, не було досягнуто очікуваного позитивного результату стосовно приватизації.

Задля прискорення економічного розвитку держави і був прийнятий Законопроєкт України «Про внесення змін до Закону України «Про Фонд державного майна України» та інших законодавчих актів України щодо сприяння залученню інвестицій в процесі приватизації та оренди державного і комунального майна» (реєстр. № 4572 від 04.01.2021 року).

Метою прийняття даного Законопроєкту є удосконалення економічного стану держави шляхом залучення сталих інвестицій, що призведе до створення нових робочих місць, спрощення процедури приватизації та оренди, а також повернення довіри інвесторів із забезпеченням інтересів держави.

Законодавчі зміни спрямовані на:

1. спрощення та стимулювання процесу приватизації;

2. забезпечення прозорості та відкритості процесу приватизації;

3. трансформацію Фонду державного майна України як організаційно, так і функціонально. Фонд державного майна буде являти собою єдину юридичну особу замість центрального апарату, що спростить в свою чергу підзвітність та контроль у всьому механізмі.

Таким чином, даний Законопроєкт дасть змогу бізнес-інвесторам отримати краще підґрунтя для участі в приватизаційному процесі та гарантуватиме рівний доступ кожному суб'єкту до об'єктів великої та малої приватизації на умовах відкритого конкурсу.

Вважаємо, що для досягнення цілей та мети даного Законопроекту, його зміст необхідно доопрацювати , а також необхідно структурувати положення проєкту Закону України й викласти його більш змістовно задля чіткого розуміння й уникнення колізій і проблем при застосуванні на практиці.

Підкреслимо, що також необхідна й редакція формальних ознак положень Законопроєкту реєстр. № 4572 від 04.01.2021 року. В цілому, надаємо позитивну оцінку та у разі певного коригування, останній сприятиме забезпеченню прощенного процесу приватизації державного та комунального майна, і це безумовно збільшить ефективність реалізації державної політики в цій сфері.

Виконавець:
Шовкопляс Г. М. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 49 від 20.05.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту закону «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо встановлення відповідальності за передачу академічних творів із порушенням принципів академічної доброчесності» № 5461 від 05.05.2021 року

Аналіз проєкту закону «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо встановлення відповідальності за передачу академічних творів із порушенням принципів академічної доброчесності», реєстр. № 5461 від 05.05.2021 року свідчить, що запропоновані положення є конструктивними та відповідають вимогам сучасності, зокрема:

1. У пункті 2-1 частини першої статті 1 «Основні терміни та їх визначення» запропоновано визначити поняття: «академічний твір – це твір, що містить результати наукових досліджень, науково-методичної, мистецької, навчальної або іншої творчої діяльності, який

використовуватися для підтвердження результатів навчання та/або присвоєння освітніх кваліфікацій, наукових ступенів та/або вчених звань, а також в інших випадках, визначених законодавством та закладом освіти або науковою установою». На наш погляд, визначення на законодавчому рівні поняття «академічний твір» є концептуальною основою для розуміння сутності наукового твору.

Проте визначення терміну «Академічний твір», а саме фраза «…який використовуватися для підтвердження…» потребує уточнення через відсутність дієслова, яке є детермінантом умов підтвердження результатів навчання. Пропонується викладення змісту терміну у наступному вигляді:

«2-1) Академічний твір – це твір, що містить результати наукових досліджень, науково-методичної, мистецької, навчальної або іншої творчої діяльності, який може використовуватися для підтвердження результатів навчання та/або присвоєння освітніх кваліфікацій, наукових ступенів та/або вчених звань, а також в інших випадках, визначених законодавством та закладом освіти або науковою установою.»

2. У частині четвертій статті 42 «Академічна доброчесність» законопроєкту запропоновано доповнити перелік видів порушень академічної доброчесності абзацом такого змісту: «передача або посередництво при передачі автором (авторами) академічного твору або його частини третій особі для подальшого використання цією особою як автором».

Вважаємо запропоновані зміни актуальними з огляду на те, що принципи академічної доброчесності в кожному закладі освіти та науковій установі є основою для подолання академічної корупції, підвищення якості освіти. Забезпечення якісного іміджу та репутації закладів освіти та наукових установ стають одним із ключових механізмів внутрішньої саморегуляції професійної спільноти.

Проте, опис порушення академічної доброчесності «передача або посередництво при передачі автором (авторами) академічного твору або його частини третій особі для подальшого використання цією особою як автором» потребує уточнення для забезпечення прозорої ідентифікації «третьої сторони» і підтвердження факту акаде-

мічної доброчесності за описаним пунктом. Пропонується викладення змісту наведеного порушення у наступному вигляді:

«передача або посередництво при передачі автором (авторами) академічного твору або його частини третій особі, яка не здійснила творчого внеску у твір, для подальшого використання цією особою як автором.»

2.1 Враховуючи пропозицію, наведену у попередньому пункті, пропонується надати визначення «творчого внеску» відповідно до положень Закону України «Про авторське право і суміжні права» у наступній редакції:

«Творчий внесок – це частина твору або нерозривне ціле, що є результатом творчої діяльності автора і є оригінальним.».

Виконавці:

Водорєзова С. Р. – молодший науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Шматков Д. І. – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 50 від 20.05.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності арбітражів», реєстраційний № 5347 від 08.04.2021 р.

Метою проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності арбітражів» № 5347 є підвищення інвестиційної привабливості України через призму розвитку та поширення альтернативних способів вирішення спорів, зокрема, міжнародного комерційного арбітражу. Загалом запропонований проєкт спрямований на позитивні зрушення, зокрема, розширення компетенції міжнародного комерційного арбітражу та запровадження принципу свободи створення таких арбітражів в України.

Найбільше зауважень викликає пропозиція авторів законопроєкту № 5347 доповнити статтю 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж» новими абзацами, що уможливлюють створення в Україні необмеженої кількості міжнародних комерційних арбітражів.

Зокрема, пропонується доповнити зазначений Закон нормою про те, що «постійно діючі арбітражні установи можуть утворюватися та діяти при:

– неприбутковій організації, зареєстрованій відповідно до законодавства України та внесеній до Реєстру неприбуткових установ та організацій, строк діяльності якої від моменту державної реєстрації до прийняття рішення про утворення постійно діючої арбітражної установи становить понад десять років;

– філії або представництві організації, зареєстрованої відповідно до законодавства іноземної держави, на території України за умови, що така організація є засновником арбітражної установи за кордоном, строк діяльності якої становить понад п'ять років.

Постійно діючі арбітражні установи здійснюють свою діяльність відповідно до цього Закону, а також згідно з положенням та регламентом постійно діючої арбітражної установи, що затверджуються її засновником.

Постійно діючі арбітражні установи утворюються без статусу юридичної особи та підлягають державній реєстрації в порядку, передбаченому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань».

Вказані пропозиції, на наше переконання, перспективно несуть значні ризики створення різноманітних арбітражних інституцій, позбавлених будь-якої довіри суспільства.

По-перше, будучи альтернативними до Міжнародного комерційного арбітражного суду (МКАС), створеного при Торгово-промисловій палаті України (далі – ТПП України), відповідні арбітражі не спиратимуться на об'єднання підприємств, що уособлює Торгово-промислова палата. Саме завдяки такому об'єднанню ТПП України наділяється низкою вкрай важливих функцій, зокрема, мова йде про наявність повноважень з посвідчення факту наявності форс – ма-

жорних обставин, підтвердження місця походження товару, створення арбітражних інституцій тощо.

Характерний статус ТПП України обумовлює мета її створення відповідно до частини 1 статті 3 Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» — сприяння розвиткові «національної економіки, її інтеграції у світову господарську систему, формуванню сучасних промислової, фінансової і торговельної інфраструктур, створенню сприятливих умов для підприємницької діяльності, всебічному розвиткові всіх видів підприємництва, не заборонених законодавством України, науковотехнічних і торговельних зв'язків між українськими підприємцями та підприємцями зарубіжних країн».

По суті, правовий статус ТПП України, з якого випливають наведені вище функції цієї організації, ґрунтується на суспільній довірі до неї, адже вона уособлює добровільне об'єднання в інтересах усіх підприємців України.

Імплементація положень, запропонованих у законопроєкті № 5347, призведе, на наш погляд, до зниження рівня довіри до такого альтернативного способу вирішення спорів. Більш того, наділення правом створення міжнародних арбітражів невизначеної кількості неприбуткових організацій спричинить втрату єдності практики вирішення певного виду спорів у зв'язку із відсутністю відповідної компетенції та досвіду, а також появу «договірного» вирішення окреслених спорів, що знизить рівень інвестиційної привабливості України, що прямо суперечить задекларованій меті запропонованого нормативно-правового акту.

Беручи до уваги наявні статистичні відомості, а також виходячи із визначення «неприбуткова організація», зокрема, у редакції, яка закріплена Податковим кодексом України, правом на створення міжнародних арбітражів наділятимуться тисячі юридичних осіб в Україні. І застереження про час їх функціонування «10 років від моменту реєстрації» є досить формальним обмеженням. Це несе загрозу руйнування довіри до інституту міжнародного комерційного арбітражу, адже відкриватиме шлях до зловживань із використанням юрисдикційних повноважень міжнародного арбітражу, створення арбітражу

під «економічно сильного суб'єкта», монополіста, а не в інтересах правової системи та сторін арбітражу.

Таким чином, в запропонованій редакції проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності арбітражів» не вбачається засобів здійснення справедливого та прозорого арбітрування, а саме: 1) відсутня визначена прозора система створення та функціонування постійно діючих арбітражних установ при неприбуткових організаціях, в тому числі не встановлені кваліфікаційні вимоги, яким повинні відповідати названі неприбуткові організації та філії або представництва організації, зареєстрованої відповідно до законодавства іноземної держави, на території України; 2) проєкт Закону України не передбачає системи відбору арбітрів та принципів, які дозволять усунути корупційність при їх призначенні; 3) не визначена система організаційно-правового контролю за наведеними постійно діючими арбітражними установами та застосування заходів впливу до них у разі порушення законодавства.

До усунення зазначених прогалин розгляд проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності арбітражів» вважаємо недоцільним.

Виконавці:

Єфремова К. В. – кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Курашова І. М. –молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 58 від 31.05.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Порядку присудження доктора наук, розробленого відповідно до Закону України від 30 березня 2021 року № 1369-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання окремих питань присудження наукових ступенів та ліцензування освітньої діяльності»

Запропонований проєкт Порядку спрямований на врегулювання питання присудження наукового ступеня доктора наук спеціалізованими вченими радами закладів вищої освіти та наукових установ, а також скасування їх рішень та позбавлення зазначеного наукового ступеня.

1. Відповідно до пункту 2 частини 2 Загальних питань докторська дисертація - наукова кваліфікаційна праця, підготовлена на здобуття наукового ступеня доктора наук обсягом основного тексту 10-

15 авторських аркушів на правах рукопису або у вигляді монографії або у вигляді наукової доповіді за сукупністю статей, яка містить нові науково обґрунтовані результати і відповідає вимогам пункту 7 цього Порядку.

Проте відсутні вимоги до монографії щодо обсягу основного тексту та співвідношення монографії з текстом докторської дисертації (рукопису).

2. Згідно з абзацом 9 частини 11 Проведення попередньої експертизи докторської дисертації – керівник структурного підрозділу закладу вищої освіти (наукової установи), де проводиться попередня експертиза докторської дисертації, організовує та проводить на базі такого структурного підрозділу фаховий семінар для апробації докторської дисертації.

На наш погляд, необхідно більш детально встановити вимоги до порядку проведення такого семінару (хто в ньому бере участь, за якою процедурою проводиться, чи повинен бути присутній здобувач тощо).

З урахуванням викладеного робимо висновок про те, що проєкт Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» може бути рекомендований до подання на перше читання в поточному варіанті, але з урахуванням зазначених зауважень.

Виконавці:

Єфремова К. В. – кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 59 від 31.05.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Постанови КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року» (далі — ДЦП)

Відповідно до ст. 45 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» досягнення високого рівня розвитку науки і техніки, примноження національного багатства на основі використання наукових та науково-технічних досягнень, інтеграція вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір, є одними з основних цілей державної політики у сфері наукової та науково-технічної діяльності.

При цьому, держава має забезпечувати, у тому числі, створення сучасної наукової інфраструктури і системи інформаційного забез-

печення наукової і науково-технічної діяльності, інтеграцію освіти, науки і виробництва, фінансування та матеріальне забезпечення фундаментальних та прикладних досліджень, підтримку пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, державних цільових наукових і науково-технічних програм та концентрацію ресурсів для їх реалізації.

Тому, актуальність запропонованого для обговорення проєкту ДЦП не викликає сумніву.

Разом із тим, вважаємо за необхідне висловити певні зауваження до його змісту, врахування яких дозволить привести запропонований проєкт у відповідність до чинного законодавства України.

Відповідно до статті 56 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» державні цільові наукові та науково-технічні програми є основним засобом концентрації науково-технічного потенціалу держави для розв'язання найважливіших природничих, технічних і гуманітарних проблем та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні.

Визначення та класифікація державних цільових програм, мета і основні умови їхнього розроблення, стадії розроблення і виконання, повноваження органів публічного управління щодо забезпечення виконання державних цільових програм тощо регулюються Законом України «Про державні цільові програми» в редакції від 24.10.2020 р. (далі – Закон). При цьому, механізм розроблення, погодження, подання для затвердження та виконання державних цільових програм встановлено Порядком розроблення та виконання державних цільових програм, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 року № 106 в редакції від 23.04.2021 р. (далі – Порядок).

Відповідно до ст. 1 Закону, державна цільова програма — це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням.

Згідно із визначеними в Законі критеріями, державну цільову програму, опис якої наводиться в запропонованому для обговорення проєкті ДЦП, можна класифікувати як загальнодержавну наукову (науково-технічну) цільову програму.

Враховуючи вимоги чинного законодавства України щодо розроблення державних цільових програм, пропонуємо наступні пропозиції та зауваження до проєкту ДЦП:

1. ***Щодо Розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми».***

Всі розділи програмного документу ДЦП повинні співвідноситися та бути логічно побудованими. Другий розділ ДЦП має назву «Шляхи і способи розв'язання проблеми», однак таке трактування є доцільним відносно Концепції, але не стосовно програмного документу, який має містити шляхи і способи досягнення мети, поставленої у першому розділі. Тому доцільним вважаємо викладення назви вказаного розділу ДЦП в наступній редакції: «**Шляхи і способи досягнення мети».**

Перший абзац вказаного розділу відповідно до зазначених змін доцільно викласти у наступній редакції: «Пропонуються наступні варіанти досягнення мети:»

2. У Розділі **«Шляхи і способи розв'язання проблеми»** акцентується увага на варіантах розв'язання проблеми незадовільного стану дослідницької інфраструктури. Так, Другий варіант передбачає у абз. 2. «***вибір пріоритетів*** та системних підходів для розвитку дослідницьких інфраструктур». «Другий варіант розв'язання проблеми, що є оптимальним, дозволяє розподіляти обмежені бюджетні кошти в рамках обраних пріоритетів, та з можливістю відкритого доступу до наукового обладнання за умови його ефективного використання в інтересах більшості науковців. Виокремлення важливих дослідницьких інфраструктур та концентрація ресурсів для їх розвитку дозволить отримати суттєвий і видимий ефект протягом 5 років».

Вважаємо, що оптимальне використання бюджетних коштів у дослідницькі інфраструктури полягає й у тому, що пропонується не створювати дослідницькі інфраструктури з «нуля», а підтримувати вже наявні, налагоджувати співпрацю щодо проведення спільних грантових наукових досліджень, спільно використовувати результа-

ти досліджень за державними науковими проєктами, що дасть змогу зменшити дублювання в дослідницькій роботі та підвищить досягнення ефективного результату.

Проєкт Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), схвалений рішенням колегії Міністерства освіти і науки України (протокол від 22.03.2018 р. № 3/1-7) встановив основоположні пріоритети щодо функціонування національної дослідницької системи.

Однак, вищеназвані пріоритети, які є основними орієнтирами щодо функціонування та розвитку національної дослідницької системи не враховані в проєкті ДЦП. У Концепції державної програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року лише зазначається, що основним завданням Програми є систематизація дослідницьких інфраструктур, оцінка їх сумісності з європейськими дослідницькими інфраструктурами, надання пріоритетного фінансування для їх подальшого розвитку та її узгодженість з Дорожньою картою розвитку європейських дослідницьких інфраструктур, затвердженою Європейським стратегічним форумом дослідницьких інфраструктур (ESFRI).

Вважаємо доцільним у Розділі «Шляхи і способи розв'язання проблеми» проєкту ДЦП, після абз. 2 доповнити наступне положення: «Пріоритети та системні підходи для розвитку дослідницьких інфраструктур будуть обиратимуться спираючись на основні пріоритети, за якими відбуватиметься інтеграція української науки в європейський простір згідно проєкту Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), схваленого рішенням колегії Міністерства освіти і науки України (протокол від 22.03.2018 № 3/1-7)».

Окремо зазначаємо, що оскільки пріоритети, які зазначені у Законі України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» не відображають реального економічного та наукового стану країни, то потребує перегляду перелік пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності, а також механізм їх реалізації, через ухвалення проєкту Закону України «Про основні засади

формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні» та подальше впровадження в ДЦП.

3. У Розділі «**Завдання і заходи»** зазначено «затвердження Концепції та плану заходів реалізації державної політики розвитку українських цифрових інфраструктур, основним завданням яких є отримання, зберігання, управління та інтеграція наукових даних, послуги обчислення та комунікації». Але в Україні існують такі е-інфраструктури:

– е-інфраструктури, які призначені для проведення розподілених обчислень, зокрема Національна цифрова інфраструктура для розподілених обчислень Український Національний Грід (УНГ);

– е-інфраструктури, які призначені для накопичення, зберігання, систематизації, аналізу та надання доступу до наукових даних і публікацій, зокрема Національний репозитарій академічних текстів (НРАТ);

– е-інфраструктури, які призначені для забезпечення комунікації та мережевого зв'язку, зокрема Українська науково-освітня телекомунікаційна мережа (УРАН) та Українська академічна і дослідницька мережа Інституту фізики конденсованих систем НАН України (УарНЕТ).

Як бачимо, у абз. 3 «**Завдання і заходи»** основним завданням цифрових інфраструктур (е-інфраструктур) не відмічено отримання, зберігання, управління та інтеграцію ***наукових публікацій.*** Основною метою Національного репозитарію є сприяння розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності шляхом поліпшення доступу до академічних текстів та сприяння академічній доброчесності (п. 3 Положення про Національний репозитарій академічних текстів (НРАТ) від 19 липня 2017 р. № 541). До основних напрямів розбудови інформаційного суспільства в Україні віднесено «створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів на основі врахування національних, світоглядних, політичних, економічних, культурних та інших аспектів розвитку України. Прийнятою Урядом у 2016 р. «Стратегією розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року» передбачене всебічне сприяння «створенню

відкритого доступу до наукової інформації через розвиток відкритих електронних архівів». Але потребують з'ясування наукові засади та практичні інструменти створення Національного репозитарію як онлайнового інтерактивного архіву наукової та освітньої інформації, доступного для вчених.

Відповідно, слід у ДЦП скоригувати у Розділі «Завдання і заходи» та викласти абз. 3 у такій редакції: «затвердження Концепції та плану заходів реалізації державної політики розвитку українських цифрових інфраструктур, основним завданням яких є отримання, зберігання, управління та інтеграція наукових даних і публікацій, послуги обчислення та комунікації».

4. У Розділі «**Завдання і заходи»** зазначено забезпечення збереження, видимості, доступу, можливості взаємодії елементів дослідницької інфраструктури та повторного використання наукових даних, що отримані дослідницькими інфраструктурами за рахунок державних коштів шляхом ***використання цифрових інфраструктур, зокрема тих, що об'єднані в рамках Європейської хмари відкритої науки***.

Наразі на основі спільних потужностей цифрових інфраструктур Європейського дослідницького простору (ЄДП) в рамках Європейської хмарної ініціативи відбувається реалізація ініціативи Європейської хмари відкритої науки – European Open Science Cloud (далі – EOSC), що є складовою розбудови Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. Реалізація даного проєкту відбувається відповідно до парадигми «Відкриті інновації – Відкрита наука – Відкритість до світу», яка розвивається в рамках ЄДП. При цьому відсутній механізм реалізації вищевказаного Проєкту.

Наразі одним із актуальних підходів до організації інноваційної діяльності є концепція «відкритих інновацій», сутність якої зводиться до розвитку внутрішніх процесів управління дослідженнями та розробками фірми за рахунок активізації її взаємодії з іншими суб'єктами зовнішнього середовища.

Вважаємо доцільним викласти положення Розділу «*Завдання і заходи*» (абз. 16) в редакції із поясненням правової концепції «відкритих інновацій» для розвитку українських цифрових інф-

раструктур, при цьому вказати бенефіціарів, зобов'язаних осіб, правил обігу.

5. У Розділі «**Завдання і заходи»** абз. 11 відмічається ***створення та забезпечення функціонування державних ключових лабораторій*** та національних наукових центрів. Й згадується в Розділі «Очікувані результати виконання Програми»: ***створено та функціонують*** щонайменше 50 центрів колективного користування обладнанням, ***9 державних ключових лабораторій***, 3 національних наукових центри.

У абз. 7 Загальних положень Концепції зазначено, що до дослідницьких інфраструктур відносяться державні ключові лабораторії. А в розділі «Оцінка фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми» відмічається, що «Фінансування заходів з реалізації Концепції здійснюватиметься за рахунок коштів ***державного та місцевих бюджетів*** у межах бюджетних програм, затверджених на відповідний рік, а також за рахунок ***міжнародної технічної допомоги*** та інших джерел, не заборонених законодавством».

Але згідно п. 13-14 Типового положення про державну ключову лабораторію, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 607, фінансова підтримка наукової та науково-технічної діяльності лабораторії здійснюється в рамках виконання цільових програм Національного фонду досліджень, інших державних коштів, фондів підтримки наукової та науково-технічної діяльності, міжнародних грантів, інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансування Національним фондом досліджень фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, виконавцями яких є лабораторія, та надання їй грантів здійснюється на договірних засадах за результатами відповідних конкурсів проєктів таких досліджень і розробок, що подаються лабораторією до Національного фонду досліджень відповідно до законодавства.

Тобто «за рахунок коштів ***місцевих бюджетів*** у межах бюджетних програм» – це передбачається або «інші державні кошти» або «інші джерела».

Зауважимо, що Порядок формування та використання коштів Національного фонду досліджень України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1007, визначає механізм формування та використання коштів, передбачених Національному фонду досліджень у ***державному бюджеті*** за програмою «Забезпечення діяльності Національного фонду досліджень, грантова підтримка наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок», тобто тільки кошти ***державного бюджету.***

Що ж до фінансування «***за рахунок міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством***», то окреслюємо, що міжнародна технічна допомога – це фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України. Вона може залучатись у вигляді будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проєктів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні, робіт і послуг, прав інтелектуальної власності, фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті, інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій (п. 3 Р.2 Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153). Але необхідно зазначити, що при залученні міжнародної технічної допомоги забезпечується формування стратегічної програми як документа, яким, на підставі результатів аналізу проблем соціально-економічного розвитку України, визначаються пріоритетні напрями техніко-економічного співробітництва (економічні, фінансові, соціальні, правові, технічні та екологічні) між партнером з розвитку та Україною.

У зв'язку з недосконалістю нормативно-правової бази у сфері міжнародної технічної допомоги в Україні, зокрема, відсутність Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» наголошуємо на необхідності викладення у ДЦП основних чинників процедури надання міжнародної технічної допомоги, яка би стосувалася дослідницьких інфраструктур.

6. ***Щодо Розділу «Очікувані результати, ефективність Програми».***

Враховуючи відображення у четвертому розділі ДЦП «**Очікувані результати, ефективність Програми»** саме ***результатів*** від ***ефективності*** виконання державної цільової програми, як взаємопов'язаних елементів, а не як окремих складових, необхідно викласти назву цього розділу в наступній редакції: **«Очікувані результати ефективності Програми»**.

У другому абзаці вказаного вище розділу ДЦП зазначено:

«Очікувані результати виконання Програми:

створено та функціонують щонайменше 50 центрів колективного користування обладнанням, 9 державних ключових лабораторій, 3 національних наукових центри;

створено і впроваджено систему взаємодії наявних та нових українських е-інфраструктур з урахуванням сучасних практик Європейського дослідницького простору;

створено умови для запровадження в Україні нових дослідницьких інфраструктур європейського рівня;

вчені та суб'єкти інноваційної діяльності отримають доступ до конкурентоздатної дослідницької інфраструктури та вмотивованість займатись науковою та науково-технічною діяльністю на високому рівні, що дасть можливість припинити відтік наукового потенціалу, як людського ресурсу за кордон.»

Відповідно змісту другого абзацу вказаного Розділу, він повинен відображати конкретні результати, які повинні бути здійсненими, тому доцільним вважаємо викласти цей абзац у наступній редакції:

«**У результаті виконання Програми передбачається**:

– функціонування щонайменше 50 центрів колективного користування обладнанням, 9 державних ключових лабораторій, 3 національних наукових центри;

– впровадження системи взаємодії наявних та нових українських е-інфраструктур з урахуванням сучасних практик Європейського дослідницького простору;

– запровадження в Україні нових дослідницьких інфраструктур європейського рівня;

– отримання доступу з боку вчених та суб'єктів інноваційної діяльності до конкурентоздатної дослідницької інфраструктури та

вмотивованість займатись науковою та науково-технічною діяльністю на високому рівні, що дасть можливість припинити відтік наукового потенціалу, як людського ресурсу за кордон».

Враховуючи той факт, що підставою затвердження ДЦП є Концепція Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 322-р, вважаємо, що зміст ДЦП повинен відображати основні ідеї та напрями вказаної концепції та містити повну назву міжнародних документів, на які в ДЦП є посилання, тому останній абзац вказаного Розділу доцільно викласти в наступній редакції (з вказанням назви Угоди, виконання якої повинна забезпечувати Україна):

«Ефективність здійснення заходів з виконання Програми забезпечується шляхом залучення цільових інвестицій на підвищення конкурентоспроможності дослідницьких інфраструктур, координації їх функціонування, збору і аналізу даних про такі інфраструктури, імплементації положень міжнародного законодавства у відповідній сфері у національне законодавство для забезпечення виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також формування позитивного іміджу України у світі».

7. ***В Розділі ДПЦ «Обсяги та джерела фінансування»*** зазначено: «Фінансування заходів з реалізації Концепції здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у межах бюджетних програм, затверджених на відповідний рік, а також за рахунок міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством. Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування їх показників. Орієнтовний обсяг фінансування Програми становить _____ млн гривень».

По перше, вказаний розділ повинен відображати питання фінансування ДЦП, але не Концепції. По друге, якщо встановлена можливість фінансування за рахунок міжнародної технічної допомоги,

то логічним є вказання при визначенні обсягу видатків необхідність врахування розміру такої допомоги.

На підставі вищезазначеного, Розділ ДПЦ «***Обсяги та джерела фінансування»*** доцільно викласти в наступній редакції:

«Фінансування **Програми здійснюється** за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у межах бюджетних програм, затверджених на відповідний рік, а також за рахунок міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування **відповідних** показників, **розміру міжнародної технічної допомоги.**

Орієнтовний обсяг фінансування Програми становить _____ млн гривень».

Крім того, відповідно до пункту 30 **Порядку розроблення та виконання державних цільових програм,** затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 р. N 106 (в редакції від 23.04.2021 р.), у розділі «Обсяги та джерела фінансування» окремо визначаються прогнозні обсяги фінансування, спрямовані на капітальні вкладення, інноваційну діяльність (дослідження і розробки), наукові дослідження та розробки, а також інші джерела фінансування (власні кошти виконавця, гранти, залучені кредити та інші кошти). Тому, враховуючи основну спрямованість цієї ДЦП, необхідно окреме визначення вказаних важливих об'єктів фінансування.

При формуванні прогнозних обсягів та джерел фінансування (п. 7 Додатку 1 до ДЦП- таблиця) доцільним є вказання одиниці (назви) величини обсягу фінансування, – млн. гривень (яка встановлена у Розділі ДПЦ «Обсяги та джерела фінансування») та передбачення окремим пунктом у джерелах фінансування міжнародну технічну допомогу (яка також регламентована у Розділі ДПЦ «Обсяги та джерела фінансування»).

ВИСНОВКИ

Зважаючи на викладені зауваження, вбачаємо доцільним запропонувати такі рекомендації щодо змісту державної програми розви-

тку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року та необхідними щодо врахування та відображення у ній:

По-перше, ДЦП це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави. Фінансування ДЦП здійснюється з використанням коштів Державного бюджету України з узгодженням за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням, тому вкрай важливим є якісне підготування її проєкту.

По-друге, необхідно внести редакційні правки стосовно вживання поняття «проєкт», оскільки усюди по тексту має вживатися «проєкт» за новими правилами правопису, а «проект» за старими, чого вже не повинно бути.

По-третє, оскільки Державна цільова програма розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні розрахована до 2026 року, то у аналізованому проєкті доцільно зазначити ті основні базові компоненти що стосуються розвитку українських дослідницьких інфраструктур, зокрема, оновлений перелік пріоритетів, який започаткований у очікуваному Законі України «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні».

Вибір пріоритетів та системних підходів для розвитку дослідницьких інфраструктур має бути ефективним хоча б тому, що існує розподіл обмежених бюджетних коштів, що відбувається в рамках обраних пріоритетів. Урахування пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності у ДЦП сприятиме відповідності європейським та світовим тенденціям, зокрема Цілям сталого розвитку (ЦСР) 2015-2030, до імплементації яких приєдналася Україна, оскільки завдання 11 із 17 сфер ЦСР безпосередньо містять необхідність використання «інноваційних технологій», «інноваційних підходів» та «інноваційні пріоритети».

По-четверте, мають бути скориговані основні завданням дослідницьких інфраструктур у аспекті залучення отримання, зберігання, управління та інтеграцію наукових публікацій.

По-п'яте, вказати механізм реалізації забезпечення збереження, видимості, доступу, можливості взаємодії елементів дослідницької

інфраструктури та повторного використання наукових даних, що отримані дослідницькими інфраструктурами за рахунок державних коштів шляхом використання цифрових інфраструктур, зокрема тих, що об'єднані в рамках Європейської хмари відкритої науки.

По-шосте, оскільки реальна побудова багатьох заходів модернізації та функціонування дослідницьких інфраструктур потребує значних коштів, то у зв'язку з недосконалістю нормативно-правової бази необхідно передбачити фінансування державних ключових лабораторій за Державною цільовою програмою так, щоб були відображені основні чинники процедури надання міжнародної технічної допомоги.

По-сьоме, необхідно врахувати запропоновані пропозиції щодо змісту та логічної побудови розділів проєкту, які повинні бути взаємопов'язані між собою та відображати основну мету ДЦП. Отже, вважаємо доцільним коригування проєкту ДЦП відповідно наданих пропозицій, зокрема щодо структури проєкту та змістовного наповнення розділів.

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. –науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 64 від 03.06.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до законопроєкту № 5529 від 20 травня 2021 р. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо стимулювання інноваційної діяльності бюджетних установ»

З прийняттям Законів України «Про наукові парки», «Про освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність» державні наукові установи (крім державних наукових установ оборонно-промислового комплексу), державні університети, академії, інститути отримали право спільно з інвесторами створювати суб'єкти господарювання з метою реалізації наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Поряд із цим названими законами доступного та ефективного механізму отримання прибутку від комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, результатів наукових досліджень не передбачено.

У представленому на рецензування законопроекті запропоновано до власних надходжень бюджетних установ відносити дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є нематеріальні активи (майнові права на об'єкти інтелектуальної власності), виключні майнові права на які належать державним науковим установам (крім державних наукових установ оборонно-промислового комплексу), державним університетам, академіям, інститутам (підгрупа 4).

Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України власні надходження бюджетних установ – це надходження, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт та цільових заходів, гранти, дарунки та благодійні внески, а також надходження від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності. З огляду на це, вищевказані пропозиції суб'єкта законодавчої ініціативи мають право на існування.

У той же час пропонується зараховувати такі надходження в наступних пропорціях: 30 відсотків – до доходів спеціального фонду державного бюджету; 70 відсотків – до доходів загального фонду державного бюджету. На наше переконання, визначення таких пропорцій не в змозі забезпечити досягнення поставленої розробниками мети. Згідно з ч. 4 ст. 13 Бюджетного кодексу України власні надходження бюджетних установ отримуються додатково до коштів загального фонду бюджету і включаються до спеціального фонду бюджету. Отже, перерозподіл коштів, які надходять до спеціального фонду, в загальний фонд бюджету стане перешкодою у подальшій реалізації набутого такими су права, адже фактично вони не зможуть використовувати на власні потреби кошти, отримані від наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності. Тож, перерозподіл коштів зі спеціального фонду до загального є недоцільним. Крім того, необхідно звернути увагу й на оформлення законодавчих пропозицій, оскільки має місце невідповідність тексту законопроєкту та пояснювальної записки до нього.

На підставі аналізу законопроєкту «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо стимулювання інноваційної діяль-

ності бюджетних установ» від 20 травня 2021 р. № 5529 зазначимо, що пропозиції, викладені у ньому не сприятимуть стимулюванню інноваційної діяльності бюджетних установ, а отже – не може бути рекомендований до розгляду.

Виконавці:

Дмитрик О. О. – доктор юридичних наук., професор, завідувач відділу загальних проблем формування та реалізацій інноваційної політики НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Токарєва К. О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 73 від 11.06.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні»

Згідно зі статтею 54 Конституції України держава має сприяти розвиткові науки та встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством.

Відповідно до статті 45 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» держава має забезпечувати підтримку пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, державних цільових наукових і науково-технічних програм та концентрацію ресурсів для їх реалізації, а згідно зі статтею 6 Закону «Про інноваційну діяльність» визначення та підтримка пріоритетних напрямів інноваційної діяльності є одними зі шляхів її державного регулювання.

За Законом України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» ці пріоритетні напрями мають визначатися на довгостроковий період (понад 10 років). Натомість Законом України «Про внесення змін до статті 3 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 29 січня 2021 року № 1162-IX, дію цих пріоритетних напрямів, які попередньою редакцією статті було визначено до 2020 року, Верховна Рада України продовжила лише на період до 2021 року. Таким чином, напрями розвитку науки і техніки на період до 2030 року, як того вимагає чинна редакція цього закону, залишаються досі невизначеними.

Водночас відповідно до статті 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 3715-VI від 08.09.2011 року Верховна Рада України визначила стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011–2021 роки. Отже, поточний рік є останнім роком дії зазначених стратегічних пріоритетних напрямів.

Зазначені обставини актуалізують потребу в невідкладній законопроєктній роботі з метою забезпечення безперервного нормативно-правового регулювання пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Так, 26 травня 2021 року на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України з'явилося оголошення про початок громадського обговорення законопроєкту «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні».

Як вбачається з цього законопроєкту ним передбачено запровадити новий порядок визначення та систему пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності через їх трансформації шляхом об'єднання пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, змінити порядок визначення, тобто порядок формування та затвердження цих пріоритетних напрямів, шляхом перерозподілу повноважень між Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України. Також законопроєктом передбачено визнання такими, що втратили чинність низки законодавчих актів, зокрема, Закону Укра-

їни «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», та внесення змін до низки законів у сфері науки, техніки та інноваційної діяльності з метою приведення їх у відповідність до положень цього законопроєкту.

При цьому, аналіз положень законопроєкту дозволяє дійти певних висновків та висловити деякі зауваження до його змісту, врахування яких дозволить пришвидшити процедуру прийняття законопроєкту завдяки приведенню його у відповідність до чинного законодавства України.

Зауваження до змісту Законопроєкту зводяться до таких:

1. В статті 2 Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ розробники законопроєкту пропонують надати визначення «пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності» (далі – пріоритетні напрями), як науково, економічно та соціально обґрунтованих тематичних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок, яким надається пріоритетна державна підтримка з метою формування ефективного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, сталого розвитку та національної безпеки держави, підвищення якості життя населення та інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір.

На нашу думку, наведена дефініція фактично узагальнює визначення довгострокових (понад 10 років) та середньострокових (понад 5 років) пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, які наводяться в статті 2 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», та є похідною від цих визначень.

При цьому, в запропонованій дефініції пріоритетних напрямів не враховано чинне визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, яке встановлено в статті 2 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності», в тому числі, щодо їх спрямованості на забезпечення економічної безпеки держави, створення

високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень.

На нашу думку, таке додаткове уточнення цілей об'єднаних пріоритетних напрямів було би доцільним, а відсутність такої спрямованості в запропонованому визначенні є його недоліком.

З нових ознак в запропонованій дефініції варто окремо звернути увагу на мету пріоритетної державної підтримки, а саме на інтеграцію вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір, що потребує додаткового уточнення під час розгляду зазначеного законопроєкту.

Як бачимо, розробники законопроєкту запроваджують зміну спрямованості фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок із забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави на інтеграцію таких наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір.

На нашу думку, акцентування спрямованості пріоритетної державної підтримки на інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір не повною мірою відповідає чинному законодавству про наукову та науково-технічну діяльність, адже відповідно до статті 45 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» є лише однією з основних цілей державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності.

Ігнорування всіх інших визначених в цій статті цілей державної політики в цій сфері, в тому числі, примноження національного багатства на основі використання наукових та науково-технічних досягнень (пункт 3 частини першої статті 45), зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних до-

сягнень (пункт 5 частини першої статті 45), забезпечення вільного розвитку наукової та науково-технічної творчості (пункт 7 частини першої статті 45), свідчить про вибірковість і необґрунтоване звуження пріоритетних напрямів та в перспективі може призвести до недосягнення зазначених цілей.

Також ця зміна акцентів, на наше переконання, не повною мірою відповідає принципам державної інноваційної політики, основним принципам державного управління та регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності та фундаментальним національним інтересам України як складника її національної безпеки.

Так, відповідно до статті 3 Закону України «Про інноваційну діяльність» принципом державної інноваційної політики є створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу. Як бачимо, визначення інтеграції наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір як кінцевої мети наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності навпаки створює ризик втрати вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу через трудову міграцію закордон наукових кадрів.

Також принципом державної інноваційної політики, встановленим в цій статті, є здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок. Отже, цей принцип нормативно сконструюваний так, що кінцевим завданням має бути забезпечення результату інноваційної діяльності, а наголос на інтеграції наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір без додаткової конкретизації ставить під сумнів можливість забезпечення такого результату.

З іншого боку, згідно зі статтею 46 Закону «Наукову та науково-технічну діяльність», в переліку принципів державного управління та регулювання у сфері наукової та науково-технічної діяльності наводиться відкритість для міжнародного науково-технічного співро-

бітництва та забезпечення інтеграції української науки у світовий науковий та європейський дослідницький простір, при визначенні якого акцентується на необхідності забезпечення захисту інтересів національної безпеки.

В свою чергу в статті 3 Закону України «Про національну безпеку України» при визначенні фундаментальних національних інтересів України її інтеграцію в світовий науковий та європейський дослідницький простір в якості фундаментального національного інтересу не виокремлено. Зважаючи на те, що зазначеною нормою встановлено в якості фундаментального національного інтересу інтеграцію нашої держави до політичного, економічного, безпекового, правового простору, то, зважаючи на прагнення до розвитку рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, на нашу думку, фундаментальні і прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки мають забезпечувати таку інтеграцію, бути її засобами та інструментами, а ніяк не окремою її метою.

Отже, на нашу думку, запропоноване визначення пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності потребує уточнення та приведення у відповідність до зазначених положень чинного законодавства.

2. Як вбачається зі статті 3 Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ законопроєкту розробники пропонують відмовитися від чинного поділу пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на стратегічні (до 10 років) та середньострокові (до 5 років), як це передбачено частиною другою статті 2 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», ***та також поділу на пріоритетні напрями розвитку науки і техніки (понад 10 років) та напрями фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних розробок (до 5 років),*** як це встановлено статтею 2 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

Так, в зазначеній статті пропонується запровадити єдиний період визначення пріоритетних напрямів – строк до 5 років.

При цьому, низка вкрай важливих програмних документів стратегічного характеру, що пов'язані з результатами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, вже розрахована на десятирічний період їхньої реалізації.

Насамперед, до таких документів відносяться Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, які Президент України визначив в Указі від 30 вересня 2019 року №722/2019, та які є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України. У відповідності до пункту 2 цього Указу Кабінетові Міністрів України доручено забезпечити проведення аналізу прогнозних і програмних документів з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та вжиття заходів з їх удосконалення за результатами такого аналізу, а також упровадити дієву систему моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року. А в пункті 3 цього Указу рекомендовано Національній академії наук України, Національній академії аграрних наук України, Національній академії медичних наук України, Національній академії педагогічних наук України, Національній академії правових наук України, Національній академії мистецтв України враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень.

Безперечно, до числа таких документів потрібно також віднести Національну економічну стратегію на період до 2030 року, яку Кабінет Міністрів України затвердив постановою від 03 березня 2021 року № 179, та в якій визначено довгострокову економічну візію, принципи і цінності, "червоні лінії" (неприпустимі напрями руху), ключові напрями (вектори) економічного розвитку та за кожним з 20 напрямів — стратегічні цілі, шляхи їх досягнення з урахуванням наявних і потенційних викликів і бар'єрів, а також основні завдання державної економічної політики та цільові індикатори на період до 2030 року. При цьому, в більшості ключових напрямів економічного розвитку вбачається прямий вплив та залежність від наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, тож, за таких умов, скорочення періоду пріоритетних напрямів в цих сферах заважати-

ме забезпеченню цільових індикаторів у встановлений в Стратегії десятирічний період.

Отже, на наше принципове переконання, відмова від такого поділу пріоритетних напрямів не лише суперечить спеціальним законам і зазначеним актам, які наразі є чинними, та в яких перевага віддається довгостроковому розвиткові держави, а й створює ризик недосягнення цілей сталого розвитку, які напряму пов'язані з результатами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

3. В статті 3 Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ розробники законопроєкту пропонують встановити, що перелік пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності затверджує Кабінет Міністрів України.

Дійсно, до основних завдань Уряду України як вищого органу в системі органів виконавчої влади, відповідального перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольного і підзвітного Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України, в**ідповідно до статті 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», віднесено**, **в тому числі,** забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави.

Наразі КМУ затверджує лише пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень і науково-технічних розробок та середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності, а пріоритетні напрями розвитку науки і техніки відповідно до статті 4 Закону «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності відповідно до статті 2 Закону «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» затверджує Верховна Рада України.

Таким чином, розробники законопроєкту в статті 3 фактично пропонують змінити чинний порядок затвердження пріоритетних напрямів розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності та звузити повноваження Парламенту України до визначення законом основних засад формування та реалізації таких напрямів.

На нашу думку, такий перерозподіл компетенції призведе до відтермінування визначення пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, а отже, і до їх практичної реалізації, адже очевидно, що Урядові України буде надано додатковий час для розроблення та затвердження цих пріоритетних напрямів, а також для приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність до нового закону. Зважаючи на це, ми не можемо оцінювати обраний спосіб законодавчого регулювання як оптимальний.

На наше переконання, з метою забезпечення сталого розвитку України та задля розв'язання проблеми визначення пріоритетних напрямів доречнішим було б Верховній Раді України в цьому законопроєкті надати повноваження затверджувати стратегічні цілі розвитку науки і техніки на період до 2030 року. І саме в розвиток цих цілей будуть прийматися пріоритетні напрями.

4. В статті 3 Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ законопроєкту розробники запроваджують, а в статтях 4 і 5 цього розділу вживають термін ***«центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності».***

З наведеного визначення вбачається, що це єдиний центральний орган виконавчої влади, який має охоплювати, за задумом розробників законопроєкту, повноваження як з формування, так і з реалізації державної політики у всіх зазначених сферах.

Це певною мірою суперечить чинній редакції статті 9 Закону України «Про інноваційну діяльність», відповідно до якої функції формування та реалізації державної політики в сфері інноваційної діяльності на цей час законодавчо розмежовано.

Не заперечуючи проти ідеї наділення єдиного центрального органу виконавчої влади такою компетенцією, водночас звертаємо увагу, що розробниками законопроєкту не враховано, що формування і реалізацію державної політики в сфері інноваційної діяльності наразі здійснюють три різних центральних органи виконавчої влади.

Так, Міністерство економіки України як головний орган в системі центральних органів виконавчої влади, відповідно до пунктів

1, 3 Положення про це міністерство, яке Кабінет Міністрів України затвердив постановою від 20 серпня 2014 р. № 459 (в редакції постанови Уряду України від 17 лютого 2021 року № 124), забезпечує формування і реалізацію державної політики у сфері інноваційної діяльності в реальному секторі економіки**.** Так, Мінекономіки відповідно до цього Положення здійснює заходи щодо реалізації державної інноваційної політики в реальному секторі (пункт 76), організовує та координує інноваційну діяльність у реальному секторі економіки (пункт 77), забезпечує розвиток інноваційної системи (пункт 78) та ін.

Водночас, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України згідно з пунктом 1, 3 Положення про це міністерство, яке Кабінет Міністрів України затвердив постановою від 07.09.2020 року № 819, є головним центральним органом виконавчої влади, до основних завдань якого віднесено забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності у стратегічних галузях промисловості. Так, Мінстратегпром відповідно до покладених на нього завдань, у тому числі, визначає пріоритетні напрями розвитку наукової і науково-технічної діяльності та кооперації у стратегічних галузях промисловості (підпункт 48), бере участь у формуванні пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки в Україні, державних цільових наукових та науково-технічних програм і державного замовлення в галузях промисловості (підпункт 52), здійснює заходи щодо реалізації інноваційної політики в стратегічних галузях промисловості (підпункт 55).

Нарешті, Міністерство освіти і науки України як центральний орган виконавчої влади згідно з частиною другою статті 9 Закону України «Про інноваційну діяльність» та пунктів 1, 3 Положення про це Міністерство, яке Кабінет Міністрів України затвердив Постановою від 16 жовтня 2014 р. № 630, реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності. Так, відповідно до цього Положення МОН України, приміром, формує пріоритетні напрями розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності на підставі довгострокових і середньострокових прогнозів науково-технічного та інноваційного розвитку (пункт 25).

При цьому, як вбачається з пункту 3 Розділу ІІ. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ розробники законопроекту не передбачають внесення до статті 9 Закону України «Про інноваційну діяльність» змін, якими б до компетенції єдиного центрального органу виконавчої влади було б віднесено розмежовані наразі повноваження з формування та реалізації державної політики в сфері інноваційної діяльності, що також безперечно є недоліком запропонованого законопроекту.

Отже, неврахування цього недоліку призведе до невизначеності єдиного центрального органу виконавчої влади, відповідального за підготовку пропозицій щодо пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності через дублювання повноважень різних центральних органів виконавчої влади з формування та реалізації державної політики в цих сферах.

5. Порядок підготовки пропозицій для визначення пріоритетів

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Законопроекту передбачено, що пропозиції щодо пріоритетних напрямів готує центральний орган виконавчої влади, який забезпечує та реалізує державну політику у сферах науки, наукової, науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності з урахуванням пропозицій Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

Окрім того, у ч. 4 ст. 4 Законопроекту встановлено, що коригування пріоритетних напрямів за результатами їх реалізації здійснює Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, який забезпечує та реалізує державну політику у сферах науки, наукової, науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності з урахуванням пропозицій Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

Разом із тим, в Україні існують й інші ради з розвитку економіки, технологій та інновацій, зокрема:

Рада з розвитку креативної економіки – утворено постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2021 року.

Згідно із п. 3 Положення про Раду з розвитку креативної економіки затверджене постаново КМУ від 19.05.2021 № 501 одним з осно-

вних завдань Ради є сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади, спрямованих на розвиток креативних індустрій, формування креативної економіки та вироблення конкурентоспроможного креативного продукту;

Національна рада реформ – утворено Указом Президента України від 13 серпня 2014 року.

Відповідно до п. 3 Положення про Національну раду реформ затверджене указом Президента України від 13.08.2014 № 644/2014 одним з основних завдань Ради є визначення напрямів та пріоритетів реформ, спрямованих на впровадження Стратегії сталого розвитку України, реалізацію національних інтересів та захист конституційних прав і свобод людини і громадянина, вироблення єдиної, узгодженої державної політики, напрацювання стратегії та механізмів впровадження реформ.

Національна інвестиційна рада – створено Указом Президента України від 19 серпня 2016 року.

Як передбачено п. 3 Положення про Національну інвестиційну раду затверджене указом Президента України від 29.08.2016 № 356/2016 одним з основних завдань Ради є напрацювання пропозицій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України, стимулювання іноземних та національних інвестицій в розвиток економіки держави.

Отже, у ч. 1 ст. 3 Законопроекту варто передбачити, що: «Пропозиції щодо пріоритетних напрямів готує центральний орган виконавчої влади, який забезпечує та реалізує державну політику у сферах науки, наукової, науково-технічної діяльності та інноваційної діяльності з урахуванням рекомендацій Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, Національної ради реформ, Національної інвестиційної ради та Ради з розвитку креативної економіки».

Відповідно у ч. 4 ст. 4 Законопроекту варто передбачити: «Узагальнення проєктних пріоритетних напрямів за результатами їх підготовки здійснює Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, який забезпечує та реалізує державну політику у сфері науки, наукової, науково-технічної діяльності та

інноваційної діяльності з урахуванням рекомендацій Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, Національної ради реформ, Національної інвестиційної ради та Ради з розвитку креативної економіки».

6. Згідно із абз. 4 ч. 1 ст. 4 Законопроекту передбачено, що одним з інструментів реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є грантова підтримка наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у межах коштів, передбачених Національному фонду досліджень України, які використовуються в порядку визначеному Кабінетом Міністрів України.

Зокрема, окрім Національного фонду досліджень України, існують й інші фонди підтримки інновацій, зокрема:

- Фонд розвитку інновацій – створено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 року.

Згідно із пп. 1 п. 4 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Міністерства фінансів України для забезпечення функціонування Фонду розвитку інновацій бюджетні кошти, отримані Фондом використовуються виключно для забезпечення його статутної діяльності, а саме для надання на конкурсних засадах фінансової підтримки, грантів, іншого виду фінансування, технічної допомоги для реалізації інноваційних проектів, які мають високий потенціал виходу їх кінцевого продукту на світовий ринок або спрямовані на досягнення цілей, визначених стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності. Отже, даний фонд уповноважений фінансувати інноваційні проекти.

Національний фонд інвестицій України – утворено постановою Кабінету Міністрів України від 31 березня 2021 року.

Згідно із п. 5 Статуту ДП «Національний фонд інвестицій України» підприємство утворено з метою створення сприятливих умов для реалізації масштабних інвестиційних та соціально значущих проектів, розвитку міжнародного економічного співробітництва, зростання конкурентоспроможності України.

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа – статут затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2000 року.

Відповідно до п. 8 Статуту установа утворена з метою здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, а також залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для розвитку реального сектору економіки, підвищення вітчизняного потенціалу з експорту продукції, що виробляється на підприємствах галузей національної економіки, захисту та підтримки національного товаровиробника.

Отже у абз. 4 ч. 1 ст. 4 Законопроекту необхідно передбачити, що одним з інструментів реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є грантова підтримка наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у межах коштів, передбачених Національному фонду досліджень України, Державній інноваційній фінансово-кредитній установі, Національному фонду інвестицій України та Фонду розвитку інновацій.

7. У ч. 2 ст. 4 Законопроекту встановлено, що для реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності держава забезпечує створення сприятливого законодавчого середовища для суб'єктів господарювання, що проводять інноваційну діяльність і розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури.

Вбачається, що фраза «забезпечує створення сприятливого законодавчого середовища» не передбачає конкретних заходів підтримки інноваторів і дослідників.

Дану фразу пропонується замінити наступною: «встановлює податкові і митні пільги».

Пропонуємо викласти ч. 2 ст. 4 Законопроекту у наступній редакції: «Для реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності держава встановлює податкові і митні пільги для суб'єктів господарювання, що проводять іннова-

ційну діяльність і розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури».

8. В пункті 3 Розділу ІІ. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ проєкту закону розробники пропонують внести зміни до пункту 3 частини першої статті 39 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» та фактично додатково позбавити Парламент України повноважень із затвердження загальнодержавних програм науково-технічного розвитку України без одночасного корегування положень Закону України «Про державні цільові програми».

При цьому, водночас розробники законопроекту не пропонують внести зміни до пункту 4 частини першої статті 41 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» щодо розширення повноважень Уряду України, який відповідно до чинної редакції цього пункту забезпечує розроблення і виконання лише державних цільових наукових і науково-технічних програм.

На нашу думку, запропоновані зміни в разі їх прийняття безумовно суперечитимуть чинній редакції статті 10 Закону України «Про державні цільові програми», відповідно до якої загальнодержавні програми, зокрема, науково-технічного розвитку за поданням Кабінету Міністрів України затверджуються законом. Відповідно до статті 85 Конституції України прийняття законів віднесено до виключних повноважень єдиного органу законодавчої влади в Україні – Верховної Ради України.

Отже, вищезазначена пропозиція з додаткового звуження повноважень Парламенту України потребує переосмислення, визначення та узгодження відповідних положень чинного закону та запропонованого законопроекту.

Виконавці:

Георгієвський Ю. В. – доктор юридичних наук., доцент, завідувач наукового відділу правового забезпечення галузевого інноваційного розвитку НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Васильєв С. В. – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 75 від 15.06.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 15 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» щодо спрощення вимог до оформлення документів, що подаються на державну реєстрацію Національною академією наук України»

Законопроектом «Про внесення змін до статті 15 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» щодо спрощення вимог до оформлення документів, що подаються на державну реєстрацію Національною академією наук України» запропоновано внести зміни до частини першої статті 15 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських фор-

мувань» які, передбачають включення Національної академії наук України до кола юридичних осіб, справжність підписів на рішенні якої що подається для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, які містяться в Єдиному державному реєстрі не потребують нотаріального засвідчення та використання спеціальних бланків нотаріальних документів.

Ці змини доцільно визначити позитивними та такими, що значною мірою відповідають інтересам Національної академії правових наук України.

Національна академія правових наук України (НАПрН України) є державною самоврядною, неприбутковою, бюджетною науковою організацією, заснованою на державній власності. У віданні НАПрН України перебувають наукові установи, які створюються, реорганізовуються та ліквідуються у порядку, встановленому законодавством, та діють відповідно до чинного законодавства, Статуту НАПрН України та власного статуту. Наукові установи НАПрН України є неприбутковими бюджетними організаціями.

При проведенні державної реєстрації змін до статутів таких наукових установ, а також при державної реєстрації відомостей про них, що містяться в Єдиному державному реєстрі, державні реєстратори вимагають надавати статути та розпорядчі акти цих наукових установ та Національної академії правових наук України із нотаріальним засвідченням справжності підписів на них.

НАПрН України заснована на державній власності, фінансується з Державного бюджету, а також з інших не заборонених законодавством джерел фінансування, тому нотаріальне засвідчення підписів на розпорядчому акті Національної академії наук України та статутах її наукових установ призводить до значних витрат бюджетних коштів на оплату нотаріальних послуг.

Разом з тим, необхідно зазначити, що згідно зі статтею 54 Конституції України держава має сприяти розвиткові науки та встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Тому, вважаємо, що для практичної реалізації та досягнення мети прийняття законопроекту, щодо зменьшення витрат бюджетних коштів на оплату нотаріального засвідчення розпорядчих та установ-

чих документів НАПрН України необхідно до переліку осіб, на яких не поширюється дія абзацу другого п. 6 ст. 15 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» включити всі державні, самоврядні, неприбуткові, бюджетні наукові організації, які засновано на державній власності.

Виконавець:

Семенова М. В. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 77 від 25.06.2021

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення контролю та моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання»

У проекті шляхом внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та деяких інших законодавчих актів України пропонується удосконалити питання правового регулювання з метою ефективного функціонування системи контролю і моніторингу державної допомоги.

Проект згідно із пояснювальною запискою до нього спрямований на приведення національного законодавства до правил контролю і моніторингу державної допомоги, що закріплені Угодою про асоціацію та, відповідно, acquis ЄС.

За доцільне необхідно висловити такі зауваження та пропозиції.

1. У новому п. 4 ч. 1 ст. 1 проекту Закону надається визначення «економічної діяльності» яке не повною мірою відображає суть такої діяльності. Так, визначення поняття характеризує економічну діяльність як пропозицію та/або реалізацію товарів на ринку. Разом з тим діяльність суб'єкта господарювання з метою одержання доходу це процес, який полягає не тільки в реалізації товару, але й виконання робіт та надання послуг.

Крім того, необхідно звернути увагу на те, що в Господарському кодексі України та інших законодавчих актах поняття «економічна діяльність» не застосовується взагалі. Натомість є поняття «господарська діяльність».

Необхідно зазначити, що надане в проекті Закону поняття «економічна діяльність» не відповідає змісту аналогічного поняття, яке визначено в Угоді про асоціацію. Враховуючи викладене та те, що Законопроектом вносяться зміни в закони, які стосуються діяльності суб'єктів господарювання, які займаються тільки наданням послуг, зокрема «Про туризм», визначення поняття «економічна діяльність» є некоректним та призводить до втручання в сферу дії Господарського кодексу України, який не оперує зазначеним поняттям.

2. Потребує належного обґрунтування пропозиція п. 21 ч. 1 ст. 1 проекту Закону щодо запровадження нового поняття «суб'єкт господарювання», оскільки, по-перше, таке поняття міститься у Господарському Кодексі та є таким, що відповідає його суті. По-друге, незрозуміло, яким чином, розширення визначення поняття «суб'єкт господарювання» іншими суб'єктами, а саме: «фізичні особи, яка здійснює незалежну професійну діяльність, або юридичні особи, які здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою; група суб'єктів господарювання, якщо один або декілька з них здійснюють контроль над іншими» позитивно позначиться на роботі Антимонопольного Комітету України, його інституційної спроможності та звузить кількість випадків визнання державною допомогою державної підтримки.

Крім того, нове визначення поняття «суб'єкт господарювання» суперечить Розділу 1 ГК України «Загальні засади господарської діяльності» та загальним принципам економічної конкуренції в тому,

що держава як власник та засновник не повинна надавати державну допомогу казенним та державним підприємствам.

3. Використана у ст. 16 проекту Закону термінологія щодо «перебігу строку давності повернення» державної допомоги та поняття «чинності державної допомоги» не відповідає її змісту. Поняття «строки давності» використовується виключно щодо строків позовної давності, а в тексті проекту йдеться про строки вимоги повернення державної допомоги, що, крім того, суперечить ст. 256 ЦК України.

4. Законопроектом запропоновано доповнити Закон України «Про антимонопольний комітет України» ст. 6-2 відповідно до якої «Уповноваженим органом з питань державної допомоги є Антимонопольний комітет України. Антимонопольний комітет України, адміністративна колегія (колегії), державні уповноважені Антимонопольного комітету України є органами Уповноваженого органу». Вважаємо, що це визначення потребує доопрацювання, оскільки Антимонопольній комітет, якій є Уповноваженим органом не може бути одночасно органом Уповноваженого органу.

Таким чином, підсумовуючи наведене, доходимо висновку, що проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення контролю та моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання» № 5648 від 09.06.2021 р. не може бути рекомендований до розгляду, потребує істотного доопрацювання та перероблення.

Виконавці:

Єфремова К. В. – кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Семенова М. В. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 84 від 13.07.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Постанови КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року» (далі — ДЦП)

Аналіз запропонованого для обговорення проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України про затвердження Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року (далі за текстом – Програма) та змісту цієї Програми з додатками дає підстави для певних зауважень та пропозицій, які зводяться до такого.

На нашу думку, розробниками проєкту Програми вона помилково класифікована як державна, а не як загальнодержавна. До цього ж в Програмі не визначено її спрямування на розв’язання проблеми наукової-технічного розвитку держави.

Такий висновок ґрунтується зокрема ***на визначенні її Мети***, яка полягає у створенні необхідних організаційних, правових та фінансових умов для розвитку системи дослідницьких інфраструктур на всій території України, підвищення їх конкурентоспроможності, а також розвитку сфер наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в частині доступу вчених до передових дослідницьких інфраструктур Європейського Союзу; ***на опису причин незадовільного стану існуючої в Україні дослідницької інфраструктури та матеріально-технічної бази всіх наукових установ і закладів вищої освіти***, серед яких варто звернути увагу на діагностовані авторами проєкту програми відсутність гнучких інструментів перерозподілу та накопичення фінансування на оновлення матеріально-технічної бази наукових установ, закладів вищої освіти, дослідницьких інфраструктур та недосконаліть нормативно-правової бази щодо створення та розвитку дослідницьких інфраструктур, які в сукупності безперечно призводять до відтоку науковців закордон, суттєвого зниження конкурентоспроможності наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок, негативного впливу на використання наукового потенціалу підприємствами, уповільнення розвитку економіки України та погіршення якості життя її громадян, унеможливлення розбудови суспільства, що базується на знаннях;

на запропонованих варіантах, завданнях та заходах з розв'язання цієї проблеми, в тому числі зазначених в додатку 2 до Програми, серед яких варто акцентувати увагу на внесенні змін до законодавства в сфері наукової і науково-технічної діяльності в частині визначення принципів та особливостей функціонування дослідницьких інфраструктур різних організаційно-правових форм, а також на систематизації українських дослідницьких інфраструктур на стратегічні, національні та регіональні з точки зору їх унікальності та важливості для України та розвитку міжнародного співробітництва, що очевидно передбачає запровадження спеціальної національної бази даних (переліку, реєстру); ***а також на очікуваних результатах виконання Програми,*** серед яких варто виділити створення умов для запровадження в Україні нових дослідницьких інфраструктур міжнародного рівня, створення ефективного механіз-

му визначення пріоритетних напрямів розвитку дослідницьких інфраструктур, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави та розвитку науки.

Всі наведені положення, на нашу думку, свідчать про те, що зазначена Програма за змістом має бути класифікована як загальнодержавна цільова програма науково-технічного розвитку, що обумовлює необхідність застосування особливої процедури її погодження, подання для затвердження і подальшого виконання.

Так, відповідно до статті 10 Закону України «Про державні цільові програми» загальнодержавні програми науково-технічного розвитку за поданням Кабінету Міністрів України затверджуються законом. Отже, затвердження цієї програми урядовим розпорядженням, на наше переконання, не відповідатиме вимогам чинного законодавства.

За таких умов, з метою уникнення оцінки запропонованої програми як такої, що не відповідає законові, та задля уникнення неправомірного використання бюджетних коштів вбачається доречним затвердження зазначеної програми після корегування її змісту та проходження встановлених нормативних процедур, передбачених Законом України «Про державні цільові програми» від 18 березня 2004 року № 1621-IV та Порядком розроблення та виконання державних цільових програм, затвердженим постановою КМУ від 31 січня 2007 року № 106, **шляхом прийняття Верховною Радою України відповідного закону за поданням Кабінету Міністрів України.**

Враховуючи вимоги чинного законодавства України, пропонуємо наступні пропозиції та зауваження щодо змісту проєкту ДЦП:

1. Щодо Розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми».

Всі розділи програмного документу ДЦП повинні співвідноситися та бути логічно побудованими. Другий розділ ДЦП має назву «Шляхи і способи розв'язання проблеми», однак таке трактування є доцільним відносно Концепції, але не стосовно програмного документу, який має містити шляхи і способи досягнення мети, поставленої у першому розділі. Тому доцільним вважаємо викладення назви вказаного розділу ДЦП в наступній редакції: «**Шляхи і способи досягнення мети».**

Перший абзац вказаного розділу відповідно до зазначених змін доцільно викласти у наступній редакції: «Пропонуються наступні варіанти досягнення мети:»

2. У Розділі «**Завдання і заходи»** зазначено забезпечення збереження, видимості, доступу, можливості взаємодії елементів дослідницької інфраструктури та повторного використання наукових даних, що отримані дослідницькими інфраструктурами за рахунок державних коштів шляхом ***використання цифрових інфраструктур, зокрема тих, що об'єднані в рамках Європейської хмари відкритої науки***.

Наразі на основі спільних потужностей цифрових інфраструктур Європейського дослідницького простору (ЄДП) в рамках Європейської *хмарної ініціативи* відбувається реалізація ініціативи Європейської хмари *відкритої науки* – European Open Science Cloud (далі – EOSC), що є складовою розбудови Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. Реалізація даного проєкту відбувається відповідно до парадигми «Відкриті інновації – Відкрита наука – Відкритість до світу», яка розвивається в рамках ЄДП. При цьому відсутній механізм реалізації вищевказаного Проєкту.

Наразі одним із актуальних підходів до організації інноваційної діяльності є концепція «відкритих інновацій», сутність якої зводиться до розвитку внутрішніх процесів управління дослідженнями та розробками фірми за рахунок активізації її взаємодії з іншими суб'єктами зовнішнього середовища.

Вважаємо доцільним викласти положення Розділу «*Завдання і заходи*» (абз. 16) в редакції із поясненням правової концепції «відкритих інновацій» для розвитку українських цифрових інфраструктур, при цьому вказати бенефіціарів, зобов'язаних осіб, правил обігу.

3. У Розділі «**Завдання і заходи»** абз. 11 відмічається ***створення та забезпечення функціонування державних ключових лабораторій*** та національних наукових центрів. Й згадується в Розділі «Очікувані результати виконання Програми»: ***створено та функціонують*** щонайменше 50 центрів колективного користування обладнанням, ***9 державних ключових лабораторій***, 3 національних наукових центри.

У абз. 7 Загальних положень Концепції зазначено, що до дослідницьких інфраструктур відносяться *державні ключові лабораторії.* А в розділі «Оцінка фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми» відмічається, що «Фінансування заходів з реалізації Концепції здійснюватиметься за *рахунок коштів* ***державного та місцевих бюджетів*** *у межах бюджетних програм,* затверджених на відповідний рік, а також за рахунок ***міжнародної технічної допомоги*** та інших джерел, не заборонених законодавством».

Але згідно п. 13-14 Типового положення про державну ключову лабораторію, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 607, фінансова підтримка наукової та науково-технічної діяльності лабораторії здійснюється в рамках виконання *цільових програм Національного фонду досліджень, інших державних коштів, фондів підтримки* наукової та науково-технічної діяльності, *міжнародних грантів, інших джерел,* не заборонених законодавством. Фінансування Національним фондом досліджень фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок, виконавцями яких є лабораторія, та надання їй грантів здійснюється на **договірних засадах** за результатами відповідних конкурсів проєктів таких досліджень і розробок, що подаються лабораторією до Національного фонду досліджень відповідно до законодавства.

Тобто *«за рахунок коштів* ***місцевих бюджетів*** *у межах бюджетних програм»* таке джерело фінансування може називатися як *«інші державні кошти»* або *«інші джерела».*

Зауважимо, що Порядок формування та використання коштів Національного фонду досліджень України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1007, визначає механізм формування та використання коштів, передбачених Національному фонду досліджень у ***державному бюджеті*** за програмою «Забезпечення діяльності Національного фонду досліджень, грантова підтримка наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок», тобто тільки кошти ***державного бюджету.***

Що ж до фінансування «***за рахунок міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством***», то окреслюємо, що міжнародна технічна допомога — це фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються партнерами з розвитку на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України. Вона може залучатись у вигляді будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проєктів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні, *робіт і послуг, прав інтелектуальної власності, фінансових ресурсів (грантів)* у національній чи *іноземній валюті, інших ресурсів,* не заборонених законодавством, у тому числі стипендій (п. 3 Р.2 Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 153). Але необхідно зазначити, що при *залученні міжнародної технічної допомоги* забезпечується формування стратегічної програми як документа, яким, на підставі результатів аналізу проблем *соціально-економічного розвитку* України, визначаються пріоритетні напрями техніко-економічного співробітництва (економічні, фінансові, соціальні, правові, технічні та екологічні) між партнером з розвитку та Україною.

У зв'язку з недосконалістю нормативно-правової бази у сфері міжнародної технічної допомоги в Україні, зокрема, відсутність Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» наголошуємо на необхідності викладення у ДЦП основних чинників процедури надання міжнародної технічної допомоги, яка би стосувалася дослідницьких інфраструктур.

4. Враховуючи недостатню гармонізацію українського законодавства з нормативними документами ЄС, вважаємо доцільним внести наступні зміни щодо формулювання завдань, які вирішують проблему незадовільного стану дослідницької інфраструктури:

• Абзац 2 Розділу «Завдання та заходи» викласти у редакції: «**внесення пропозицій щодо** змін до законодавства в сфері наукової і науково-технічної діяльності в частині визначення принципів та особливостей функціонування дослідницьких інфраструктур різних організаційно-правових форм».

• Після абз. 2 додати абзац 3 такого змісту: «адаптація та впровадження методики реалізації правової рамки для Європейських консорціумів дослідницьких інфраструктур на засадах ERIC Practical Guidelines. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015».

5. У проекті ДЦП не визначено ролі Національного фонду досліджень України у підтримку розвитку дослідницької інфраструктури. Водночас, відповідно до ст. 49 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» даний фонд утворений з метою стимулювання розбудови національної дослідницької інфраструктури, її інтеграції до світової дослідницької інфраструктури. Згідно із пп. 5 п. 1929 Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом необхідно було запровадити фінансування державних лабораторій через гранти Національного фонду досліджень до 30 червня 2020 року.

Вважаємо доцільним у розділі «Завдання і заходи» ДЦП додати новий абзац наступного змісту: «Вдосконалення організаційно-правових засад діяльності Національного фонду досліджень України з підтримки національної дослідницької інфраструктури».

6. У ДЦП відсутні посилання на План заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом. Європейським співтовариством з атомної енергії, і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 1106. Згідно із п. 1929 – 1932 Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію передбачено:

– реорганізація та оптимізація мережі наукових установ та наукових підрозділів навчальних закладів вищої освіти (створення наукових лабораторій і центрів користування обладнанням);

– створення нової системи управління та фінансування науки (передбачені заходи з вдосконалення правового регулювання діяльності Національного фонду досліджень України);

– участь українських дослідників у європейських програмах підтримки досліджень «Горизонт – 2020» та EUREKA.

У межах реорганізації наукових установ План заходів передбачає

створити центри колективного користування найважливішим лабораторним обладнанням. Даний захід відображений у абз. 9 розділу «Завдання і заходи» Проекту Програми. Водночас, інші заходи, перелічені у п. 1929 і п. 1930 Плану заходів, зокрема ті, які стосуються Національного фонду досліджень, не відображені у Проекті Програми.

Вважаємо доцільним у розділі «Завдання і заходи» Проекту Програми додати нові абзаци наступного змісту:

– підтримка участі українських дослідників у європейських програмах наукових досліджень та інновацій («Горизонт Європа» та інші);

– вдосконалення організаційно-правових засад діяльності Національного фонду досліджень України з підтримки національної дослідницької інфраструктури.

7. Враховуючи відображення у розділі ДЦП «**Очікувані результати, ефективність Програми»** саме ***результатів*** від ***ефективності*** виконання державної цільової програми, як взаємопов'язаних елементів, а не як окремих складових, необхідно викласти назву цього розділу в наступній редакції: **«Очікувані результати ефективності Програми»**.

У другому абзаці вказаного вище розділу ДЦП зазначено:

«Очікувані результати виконання Програми:

– створено та функціонують щонайменше 50 центрів колективного користування обладнанням, 9 державних ключових лабораторій, 3 національних наукових центри;

– створено і впроваджено систему взаємодії наявних та нових українських е-інфраструктур з урахуванням сучасних практик Європейського дослідницького простору;

– створено умови для запровадження в Україні нових дослідницьких інфраструктур європейського рівня;

– вчені та суб'єкти інноваційної діяльності отримають доступ до конкурентоздатної дослідницької інфраструктури та вмотивованість займатись науковою та науково-технічною діяльністю на високому рівні, що дасть можливість припинити відтік наукового потенціалу, як людського ресурсу за кордон.»

Відповідно змісту другого абзацу вказаного Розділу, він повинен відображати конкретні результати, які повинні бути здійсненими, тому доцільним вважаємо викласти цей абзац у наступній редакції:

«**У результаті виконання Програми передбачено**:

– **функціонування** щонайменше 50 центрів колективного користування обладнанням (далі - ЦККО), 9 державних ключових лабораторій (далі - ДКЛ), 3 національних наукових центри (далі – ННЦ), в тому числі не менш 50 % у Національної академії наук та галузевих академіях;

– **впровадження** системи взаємодії наявних та нових українських е-інфраструктур з урахуванням сучасних практик Європейського дослідницького простору, в тому числі з обов'язковою участю ЦККО, ДКЛ, ННЦ;

– **запровадження** в Україні нових дослідницьких інфраструктур європейського рівня;

– **отримання доступу** для вчених та суб'єктів інноваційної діяльності до конкурентоздатної дослідницької інфраструктури та вмотивованість займатись науковою та науково-технічною діяльністю на високому рівні, що дасть можливість припинити відтік наукового потенціалу, як людського ресурсу за кордон».

Враховуючи той факт, що підставою затвердження ДЦП є Концепція Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 322-р, вважаємо, що зміст ДЦП повинен відображати основні ідеї та напрями вказаної концепції та містити повну назву міжнародних документів, на які в ДЦП є посилання, *тому останній абзац вказаного Розділу* ***«Очікувані результати, ефективність Програми»*** *доцільно викласти в наступній редакції (з вказанням назви Угоди, виконання якої повинна забезпечувати Україна):* «Ефективність здійснення заходів з виконання Програми забезпечується шляхом залучення цільових інвестицій на підвищення конкурентоспроможності дослідницьких інфраструктур, координації їх функціонування, збору і аналізу даних про такі інфраструктури, імплементації положень міжнародного законодавства у відповідній сфері у національне законодавство

для забезпечення виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, а також формування позитивного іміджу України у світі».

8. ***У Розділі ДПЦ «Обсяги та джерела фінансування»*** зазначено: «Фінансування заходів з реалізації Концепції здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у межах бюджетних програм, затверджених на відповідний рік, а також за рахунок міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством. Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування їх показників».

По-перше, вказаний розділ повинен відображати питання фінансування ДЦП, але не Концепції. По-друге, якщо встановлена можливість фінансування за рахунок міжнародної технічної допомоги, то логічним є вказання при визначенні обсягу видатків необхідність врахування розміру такої допомоги.

На підставі вищезазначеного, Розділ ДПЦ «***Обсяги та джерела фінансування»*** *доцільно викласти в наступній редакції:*

«Фінансування **Програми здійснюється** за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у межах бюджетних програм, затверджених на відповідний рік, а також за рахунок міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством. Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів під час формування **відповідних** показників, **розміру міжнародної технічної допомоги**».

Крім того, відповідно до пункту 30 Порядку розроблення та виконання державних цільових програм, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 2007 р. N 106 (в редакції від 23.04.2021 р.), *у розділі «Обсяги та джерела фінансування»* окремо визначаються прогнозні обсяги фінансування, спрямовані на капітальні вкладення, інноваційну діяльність (дослідження і розробки), наукові дослідження та розробки, а також інші джерела фінансування (власні кошти виконавця, гранти, залучені кредити та інші

кошти). Тому, враховуючи основну спрямованість цієї ДЦП, необхідно окреме визначення вказаних важливих об'єктів фінансування.

9. Окремо зазначаємо, що оскільки пріоритети, які зазначені у Законі України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» не відображають реального економічного та наукового стану країни, то потребує перегляду перелік пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності, а також механізм їх реалізації, через ухвалення проєкту Закону України «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні» та подальше впровадження в ДЦП.

10. У тексті Проекту Програми вживається словосполучення **«організаційно-правові форми дослідницької інфраструктури».**

У п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» термін «дослідницька інфраструктура» означає сукупність засобів та ресурсів.

Інфраструктура не може мати певної організаційно-правової форми, адже дана форма характеризує порядок створення і здійснення діяльності юридичними особами.

Вважаємо доцільним **у ДЦП** застосовувати словосполучення «**суб'єкти різних організаційно-правових форм, які володіють об'єктами дослідницької інфраструктури**».

11. У п. 4.1. Додатку 2 до ДЦП «Завдання і заходи до Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур на період до 2026 року» вказано найменування заходу: «Провести інвентаризацію шляхом внесення наявних дослідницьких інфраструктур закладів вищої освіти та наукових установ до цифрової платформи». ***Вважаємо необхідним викласти цей пункт у наступній редакції:*** провести інвентаризацію об'єктів дослідницької інфраструктури та суб'єктів, які ними володіють шляхом їх внесення в створений МОН відповідний реєстр у формі цифрової платформи з метою ідентифікації та аналізу стану дослідницьких інфраструктур й інформування про можливість використання.

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук., доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. –науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 86 від 14.07.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо підтримки наукової і науково-технічної діяльності», реєстраційний № 5499 від 18.05.2021

На розгляд працівників Інституту було надано проєкт Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо підтримки наукової і науково-технічної діяльності» № 5499 від 18.05.2021 р. На підставі аналізу вищевказаного законопроєкту зазначимо, що наразі державні наукові установи перебувають у вкрай важкому становищі, оскільки фінансування їх діяльності є мінімальним. Це, в свою чергу, не сприяє модернізації та розвитку діяльності таких установ.

Запропоновані у проєкті Закону України № 5499 зміни вважаємо конструктивними. Вони спрямовані на створення умов для розвитку наукової та науково-технічної діяльності шляхом зменшення фіскального навантаження на науково-дослідні установи при придбанні ними

обладнання, призначеного для здійснення ними наукових досліджень. Зокрема, йдеться про звільнення від ввізного мита наукових приладів, обладнання, спеціалізованих транспортних засобів (в тому числі науково-дослідних суден), запасних частин і витратних матеріалів до них, реактивів, зразків, наукової літератури в паперовому та електронному вигляді, що ввозяться в Україну державними науковими установами та закладами вищої освіти для забезпечення власної наукової та науково-технічної діяльності (крім підакцизних товарів).

Разом із цим слід враховувати, що надання таких звільнень може певним чином провокувати зловживання встановленими правами. На наш погляд, для того аби запобігти таким зловживанням **необхідно встановити взаємозв'язок між наданням таких пільг науковим установам та закладам вищої освіти з огляду на їх галузеву спрямованість основної діяльності.** Так, пропонуємо закріпити в чинному законодавстві поняття «основна діяльність наукових, науково-освітніх установ та закладів вищої освіти», що становить собою діяльність, яка передбачена установчими документами наукової (науково-освітньої) установи, закладу вищої освіти.

З урахуванням викладеного підходу пропонуємо доповнити ст. 282 Митного кодексу України пунктом 21 такого змісту:

«21) наукові прилади, обладнання, науково-дослідні судна, запасні частини і витратні матеріали до них, реактиви, зразки, що ввозяться в Україну державними науковими, науково-освітніми установами та державними закладами вищої освіти, індустріальними парками для здійснення своєї основної діяльності з урахуванням їх галузевої спеціалізації або зареєструватися в установленому порядку інноваційних проектів, проектів наукових та технологічних парків.

Порядок та обсяги ввезення таких товарів визначаються Кабінетом Міністрів України».

Виконавець:

Токарєва К. О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 104 від 02.08.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні» (реєстр. № 5795 від 16 липня 2021 р.)

Метою законопроекту, як зазначено у пояснювальній записці є «спрощення для роботодавців забезпечення потреби у робочій силі, яка може бути задоволена за рахунок застосування праці іноземців та осіб без громадянства, забезпечення рівних умов праці для громадян України та іноземців, детінізації трудових відносин, а також удосконалення законодавства у цій сфері та усунення правових колізій».

Законопроектом № 5795 від 16.07.2021 р. пропонується наступне:

– внести зміни до законів України «Про зайнятість населення» та

«Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», якими пропонується вдосконалити підстави видачі або продовження дії дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства; відмови у видачі або продовженні дії таких дозволів; встановити рівні умови оплати праці як для громадян України, так і для іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах; створити правове підґрунтя для застосування праці іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні для навчання у навчальних закладах України.

– удосконалити норми щодо переліку документів, які подаються роботодавцями для отримання або продовження дії дозволів на застосування праці окремих категорій іноземних працівників та розміру плати за продовження таких дозволів; спростити доступ до зазначеної адміністративної послуги та передбачити можливість її отримання будь-яким зручним для роботодавця способом, у тому числі через центри надання адміністративних послуг; підвищити сервісне обслуговування;

– врегулювати питання щодо безкоштовної видачі дублікату дозволу у випадках втрати чи пошкодження раніше виданого дозволу, термін дії якого не закінчився.

– посилити контроль за додержанням законодавства у цій сфері, створити механізми захисту національного ринку праці та його регулювання в частині залучення іноземної робочої сили.

Тобто, автори законопроекту № 5795 планують:

– забезпечити рівні умови праці для громадян України та іноземців;

– скасувати вимогу до розміру зарплати для іноземців та осіб без громадянства;

– удосконалити підстави, за якими видаватимуть або продовжуватимуть дію дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства;

– унормувати працю іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні для навчання.

При цьому законопроект № 5795:

– виключає іноземців та осіб без громадянства, які претендують на працевлаштування в Україні як особливу категорію;

– змінює перелік документів, які подаватиме роботодавець, щоб отримати або продовжити дозвіл на застосування праці іноземців;

– збільшує плату за видачу або продовження таких дозволів.

Висновок.

Проаналізувавши положення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні» (реєстр. № 5795 від 16 липня 2021 р.), який ми підтримуємо, можемо зазначити, що реалізація цього законопроекту сприятиме легальному працевлаштуванню іноземців та дозволить забезпечити рівні умови оплати праці для громадян України та іноземців, а також зменшить навантаження на фонд оплати праці для роботодавців, сприятиме спрощенню забезпечення їх потреби у робочій силі шляхом застосування праці іноземців та осіб без громадянства.

Виконавці:

Вапнярчук Н. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 106 від 03.08.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо певних питань управління майном для потреб Збройних Сил України» (реєстр. № 5801 від 19 липня 2021 р.)

Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо певних питань управління майном для потреб Збройних Сил України», № 5801 від 19.07.2021 р., внесений народним депутатом Білозір Л. М., та іншими (надалі за текстом «Проект Закону», або «досліджуваний проект Закону»), присвячено питанням оптимального та раціонального використання надлишкового майна вищих навчальних закладів Збройних Сил України. Завдяки тим змінам які пропонуються в його тексті буде досягнуто більш високий рівень ефективності забезпечення потреб Збройних Сил України, в

тому числі і соціально-побутових умов військовослужбовців і/або студентів, курсантів вищих навчальних закладів.

Проте, не дивлячись на очевидне позитивне значення вказаного Проекту Закону, хотілось би звернути увагу на певні його неузгодженості із актами чинного законодавства України, що мають бути вирішені під час його підготовки до прийняття.

Так, з приводу пропозицій, щодо доповнення статті 14 Закону України «Про Збройні Сили України», частиною третьою такого змісту: «Майно закладів освіти, яке не використовується для провадження видів діяльності, передбачених спеціальними законами, може бути безоплатно передано у встановленому законодавством порядку органам державної влади для забезпечення потреб Збройних Сил України».

У запропонованих змінах, законодавець не встановлює порядку (процедури) відчуження надлишкового майна вищих навчальних закладів системи Збройних Сил України, а лише відсилає до порядку який вже передбачено положеннями чинного законодавства України. Так, порядок було затверджено приписами Постанови Кабінету Міністрів України, від 29 серпня 2002 р. № 1282 (з наступними змінами та доповненнями) «Про затвердження

навчальних закладів Збройних Сил України. І такого роду невідповідність навряд чи буде усунута за допомогою редагування (зміни) Постанови Кабінету Міністрів України, від 29 серпня 2002 р. № 1282. Так, вказана постанова розповсюджується виключно на майно, що належить структурним підрозділам Збройних Сил України лише на праві оперативного управління. В той же час, майно, що належить вищим навчальним закладам системи Збройних Сил України, обліковується за ними на праві господарського відання. Згідно приписів Господарського кодексу України, за своїм змістом право господарського відання та право оперативного управління є різними правовими титулами та їх встановлення передбачає різний обсяг прав і гарантій як для держави (в особі уповноважених органів) так і для користувачів такого майна. На нашу думку, найбільш доцільним є покладання на Кабінет Міністрів України обов'язку розробити та впровадити спеціальний порядок розгляду пропозицій щодо вилу-

чення і подальшої передачі майна вищих навчальних закладів системи Збройних Сил України іншим органам державної влади, в якому було б передбачено особливості відчуження державного майна переданого раніше балансоутримувачу на праві господарського відання, а не оперативного управління і встановлено додаткові обмежувальні гарантії щодо збереження цільового призначення вилученого майна, встановлено особливості вилучення майна відмінного від нерухомого. Керуючись вказаними засадами, пропонуємо наступну редакцію п. 1 досліджуваного проекту Закону: …. «Майно закладів освіти, яке не використовується для провадження видів діяльності, передбачених спеціальними законами, може бути безоплатно передано у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, органам державної влади для забезпечення потреб Збройних Сил України».

З приводу п. 4 Проекту Закону, а саме «4. у Законі України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради України, 2014 р., № 37-38, ст. 2004; 2015 р., № 31, ст. 294; 2020 р., № 24, ст. 170): 1) абзац другий частини другої статті 70 викласти в такій редакції:

«Майно державного або комунального закладу вищої освіти, у тому числі того, що має статус національного, яке не використовується для провадження видів діяльності, передбачених цим Законом, та не забезпечує статутну діяльність, може безоплатно передаватися у встановленому законодавством порядку іншому державному або комунальному закладу вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, науковій установі або науковій організації державної форми власності або органу державної влади, за умови його подальшого використання виключно для провадження видів діяльності, передбачених спеціальними законами та/або Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність або для забезпечення потреб Збройних Сил України», хотілось би вказати наступне:

У цілому, можливість використання надлишкового майна вищих навчальних закладів іншими вищими навчальними закладами системи Міністерства освіти і науки України є правильним напрямом інтенсифікації використання державного майна та потенційно задане забезпечити більш його ефективне використання. Проте, в

тексті запропонованих змін не зовсім коректно зазначені ті обмеження які мають бути дотримані у разі вилучення і передачі надлишкового майна вищих навчальних закладів Збройних Сил України. Так, в якості головною ідентифікуючої ознаки, що свідчить про можливість передачі вказаного майна, зазначено лише те, що кандидат на його отримання має забезпечити його використання відповідно до видів діяльності встановлених положеннями Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Проте, за умови використання саме такої редакції досліджуваного проекту ті вищі навчальні заклади які не є науковими установами і здійснюють лише освітню діяльність без її поєднання із науковою діяльністю, не зможуть претендувати на тримання такого надлишкового майна від вищих навчальних закладів системи Збройних Сил України, а у разі його отримання не зможуть його використовувати для освітньої мети, а лише для наукових цілей. Такого роду недоліки можуть вникнути через те, що в редакції вказаного пункту Проекту Закону не вказано посилання до видів діяльності які здійснюють вищі навчальні заклади відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту». На нашу думку, такого роду обмеження є недоцільними та мають бути усунуті на стадії розробки Проекту Закону України. Виходячи із наведеного, доцільно запропонувати наступну редакцію п. 4 Проекту Закону: «…….Майно державного або комунального закладу вищої освіти, у тому числі того, що має статус національного, яке не використовується для провадження видів діяльності, передбачених цим Законом, та не забезпечує статутну діяльність, може безоплатно передаватися у встановленому законодавством порядку іншому державному або комунальному закладу вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, науковій установі або науковій організації державної форми власності або органу державної влади, за умови його подальшого використання виключно для провадження видів діяльності, передбачених Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту», іншими спеціальними законами та/або Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність чи/або для забезпечення потреб Збройних Сил України».

Виконавець:

Давидюк О.М. – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 119 від 15.09.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»

Пропонуємо наступні зміни (доповнення) до нової редакції Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність»:

1. На підставі аналізу ст. 14 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» та відповідних положень Horizon 2020, виявлено, що поняття «національний науковий центр» та «велика дослідницька інфраструктура» не є ідентичними або тотожними, адже для надання цих статусів застосовуються зовсім різні підходи з використанням різних показників (унікальність обладнання, науковий масштаб та визнання, важливість та актуальність для держави – у першому випадку; вартість активів – у другому випадку), тому вважаємо недоцільним введення терміну «велика дослідницька

інфраструктура» шляхом внесення змін до статті 14 (Національний науковий центр).

Коментар. Для прикладу, у Чеський Республіці велика інфраструктура була визначена як унікальна науково-дослідна установа, включаючи її надбання та пов'язані з нею інвестиційні витрати та витрати на забезпечення її діяльності, які є суттєвими для комплексних досліджень та розробок з великими фінансовими та технологічними вимогами, і які затверджені Урядом Чеської Республіці, та створені однією дослідницькою організацією для використання іншими дослідницькими організаціями.

Законом №130/2002 Sb «Про підтримку досліджень, експериментального розвитку та інновацій із державних фондів та про внесення змін до деяких суміжних актів», було започатковано спеціальний правовий інструмент для фінансування науково-дослідної інфраструктури.

У 2010 році була видана перша Дорожня карта великих інфраструктур Чеської Республіки відповідно до структури Дорожньої карти Європейського стратегічного форуму з дослідницької інфраструктури (European Strategy Forum on Research Infrastructures) (ESFRI) з оновленням у 2011 році. Значення, надане дослідницькій інфраструктурі, було ще більше підкреслено, оскільки в результаті були подані індивідуальні пропозиції щодо фінансування великих інфраструктур, прийняті урядом Чеської Республіки.

Таким чином термін «велика дослідницька інфраструктура» присутній у нормах ЄС з метою додаткового регулювання. Якщо українські дослідницькі інфраструктури будуть відповідати вказаним нормам, то вони отримають таке додаткове регулювання та можливі переваги незалежно від включення терміну «велика дослідницька інфраструктура» до Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність».

2. Вважаємо необхідним доповнити *Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» статтею 16 у наступній редакції:*

«Стаття 16. Види дослідницьких інфраструктур та їх функціонування

Дослідницькі інфраструктури поділяються на: локально розташовані та розподілені (організована мережа ресурсів) (за територіальністю); цифрові та матеріальні (за формою існування); державні або приватні (за формою власності), а також можуть входити до міжнародних мереж. До дослідницьких інфраструктур належать центри колективного користування науковим обладнанням, національні наукові центри, державні ключові лабораторії, наукові об'єкти, що становлять національне надбання.

Локально розташована дослідницька інфраструктура – це сукупність засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які належать науковим установам (їх підрозділам), закладам вищої освіти (їх підрозділам), що використовуються суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності для проведення фундаментальних досліджень, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, надання науково-технічних послуг, проведення наукової і науково-технічної експертизи, підготовки кадрів, незалежно від відомчого підпорядкування та форми власності, яка має локалізоване або близьке географічне розташування.

Локально розташована дослідницька інфраструктура може приєднуватися до розподіленої дослідницької інфраструктури, в цьому разі вона набуває статусу складової розподіленої дослідницької інфраструктури, що повинно бути відображено в Реєстрі об'єктів дослідницької інфраструктури.

Розподілена дослідницька інфраструктура - це організована на підставі договору або статуту мережа засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які належать науковим установам (їх підрозділам), закладам вищої освіти (їх підрозділам), що використовуються суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності незалежно від відомчого підпорядкування та форми власності, для проведення фундаментальних досліджень, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, надання науково-технічних послуг, проведення наукової і науково-технічної експертизи, підготовки кадрів.

Усі учасники розподіленої дослідницької інфраструктури мають право доступу до неї у будь-якій точці доступу.

До цифрової дослідницької інфраструктури можуть відноситися як локальні так і розподілені дослідницькі інфраструктури. Основними критеріями визначення цифрової дослідницької інфраструктури є відсутність фізичного доступу та здійснення приєднання користувачами із власного обладнання.

Порядок створення та умови діяльності цифрової дослідницької інфраструктури відповідають матеріальним інфраструктурам.

Об'єкти дослідницької інфраструктури — ресурси, до яких відносяться наукове устаткування та обладнання, набори приладів; ресурси, що базуються на знаннях (віварії, колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації, бібліотечні ресурси); інфраструктура, заснована на технології комунікацій (грід, комп'ютери, програмне забезпечення і мережевий зв'язок); наукові об'єкти, які належать на праві власності або господарського відання науковим установам, закладам вищої освіти, виробничим підприємствам, їх об'єднанням та науковим підрозділам незалежно від відомчого підпорядкування та форми власності; *об'єкти, що становлять національне надбання.*

До суб'єктів дослідницької інфраструктури належать суб'єкти наукової та науково-технічної діяльності, які перелічені у ст. 4 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

Об'єкти дослідницької інфраструктури належать суб'єктам дослідницької інфраструктури на праві власності, господарського відання, оперативного управління.

Суб'єкти дослідницької інфраструктури можуть бути юридичними особами, які не використовують об'єкти без їх виокремлення з майнового комплексу. До таких суб'єктів відносяться національні наукові центри та державні ключові лабораторії. Суб'єкти дослідницької інфраструктури можуть виокремлювати окремі об'єкти, на основі яких утворюються в тому числи центри колективного користування науковим обладнанням, підрозділи юридичної особи, в яких можуть обліковуватися державні ключові лабораторії.

Коментар щодо визначення категорій «об'єкт» та «суб'єкт» дослідницької інфраструктури. Поняття об'єкти дослідницької інф-

раструктури надано у статті 16 Державний реєстр наукових об'єктів, що становлять національне надбання проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», у якій не згадуються *об'єкти, що становлять національне надбання.*

Оскільки до елементів дослідницької інфраструктури відносять центри колективного користування науковим обладнанням, національні наукові центри, державні ключові лабораторії як суб'єкти, структури унікального характеру, у тому числі наукові об'єкти, що становлять національне надбання, як об'єкти дослідницької інфраструктури, то доцільно у цьому законопроєкті ввести категорію **«суб'єкти дослідницької інфраструктури».**

3. В Україні поняття «кластер» законодавчо не врегульовано. Будь-які згадки про «кластер» в нормативно-правовій базі, включаючи закони Верховної Ради України, а також концепції та стратегії Кабінету Міністрів України, зводяться до наступних.

Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. визначає, що держава забезпечує реалізацію політики у сфері зайнятості населення шляхом розвитку *кластерів* народних художніх промислів.

Концепції Кабінету Міністрів України щодо Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 рр. (розпорядження № 641-р від 28.08.2013 р.), щодо Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 р. (розпорядження № 603-р від 17.07.2013 р.), щодо реформування державної політики в інноваційній сфері (розпорядження №691-р від 10.09.2012 р.) передбачають розроблення та виконання програм інтеграції суб'єктів малого і середнього підприємництва в національні та міжнародні інноваційні й *технологічні кластери;* визначення на законодавчому рівні поняття «кластеризація» та порядку фінансування *кластерів*; створення ***інноваційно-виробничих кластерів*** у високотехнологічних галузях; спрощення процедур утворення ***інноваційних кластерів.*** Ключовими об'єктами тут визначені інновації, а суб'єктами – суб'єкти малого і середнього підприємництва.

Метою та завданням Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 р., затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 р. №548-р, є створення мережі кластерів у морських портах шляхом залучення приватних інвестицій.

Визначення кластера за своїм змістовним наповненням дуже близьке до поняття локальної дослідницької інфраструктури, яка, в свою чергу, входить до інноваційного кластеру.

Таким чином, виходячи з наведеного, кластером є сконцентрована на певній території група взаємопов'язаних організацій, які забезпечують повний цикл виробництва товарів та послуг, та інших організацій, які взаємодоповнюють один одного і посилюють конкурентні переваги окремих компаній і кластера в цілому.

Відповідно до запропонованої редакції проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» **локально розташована дослідницька інфраструктура** – це сукупність засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які належать науковим установам (їх підрозділам), закладам вищої освіти (їх підрозділам), що використовуються суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності для проведення фундаментальних досліджень, прикладних наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок, надання науково-технічних послуг, проведення наукової і науково-технічної експертизи, підготовки кадрів, незалежно від відомчого підпорядкування та форми власності, яка має локалізоване або близьке географічне розташування.

Таким чином, введення додаткового поняття «кластер» в цей законопроєкт є повністю недоцільно.

Крім того, слід визначити, що Угорщина, у Законі «Про правила функціонування та використання Національного фонду досліджень, розвитку та інновацій»,[1] щодо розуміння кластерів імплементувала норми Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 від 17 червня 2014 р. «Про визнання деяких категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком із застосуванням статей 107 та 108 Договору»[2]. У цих двох нормативно-правових актах застосовується виключно термін «ін-

[1] https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1400380.kor

[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri= uriserv%3AOJ.L_.2014.187.01.0001.01.ENG

новаційні кластери», які розуміються як структури чи організовані групи незалежних сторін (наприклад, новаторські компанії, малі, середні та великі підприємства, а також організації з дослідження та розповсюдження знань, некомерційні організації та інші пов'язані економічні суб'єкти), покликані стимулювати інноваційну діяльність шляхом просування, обміну засобами знаннями та досвідом, а також ефективного сприяння передачі знань, створення мереж, розповсюдженню інформації та співпраці між підприємствами та іншими організаціями кластеру.

Детального розкриття змісту та ознак інноваційних кластерів у цих нормативно-правових актах не здійснено. При цьому закріплено, що підтримка інноваційному кластеру може надаватися лише тій кластерній організації (юридичній особі), що експлуатує кластер.

4. Вважаємо необхідним доповнити Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» статтею 16-1 у наступній редакції:

«Стаття 16 - 1. Державні реєстри об'єктів дослідницької інфраструктури

1. З метою організації та обліку об'єктів **дослідницької** інфраструктури створюється Державний реєстр об'єктів дослідницької інфраструктури та Державний реєстр об'єктів дослідницької інфраструктури, що становить національне надбання.

Державний реєстр об'єктів дослідницької інфраструктури, веде центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності.

Реєстри містять облік усіх видів дослідницьких інфраструктур, їх мереж.

Облік об'єктів дослідницької інфраструктури обов'язково повинен передбачати посилання на код ЄДРПОУ юридичної особи, на балансі якої знаходиться об'єкт дослідницької інфраструктури, в тому числі, якщо об'єкт закріплено за підрозділом такої юридичної особи.

Положення про порядок організації та ведення Державного реєстру об'єктів дослідницької інфраструктури затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. З метою збереження унікальних об'єктів дослідницької інфраструктури, що становлять національне надбання (колекцій, інформаційних фондів, дослідних установок та обладнання, а також заповідників і дендропарків, наукових полігонів тощо), які мають виняткове значення для вітчизняної та світової науки, створюється Державний реєстр об'єктів дослідницької інфраструктури, що становить національне надбання.

Об'єкт дослідницької інфраструктури, що становить національне надбання, - це унікальний об'єкт, що не піддається відтворенню, втрата або руйнування якого матиме серйозні негативні наслідки для розвитку науки та суспільства.

До об'єктів дослідницької інфраструктури, що становлять національне надбання, можуть бути віднесені:

1) унікальні об'єкти музейних, архівних фондів, колекції, особливо цінні та рідкісні видання, інші пам'ятки історії та культури;

2) інформаційні фонди;

3) дослідні установки, обладнання, полігони;

4) природні та біосферні заповідники, національні природні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, інші природні території та об'єкти, штучно створені об'єкти природно-заповідного фонду, що потребують підтримки, не передбаченої Законом України «Про природно-заповідний фонд України», або їх окремі частини, зокрема ботанічні, зоологічні, мікробіологічні та інші колекції;

5) інші унікальні наукові об'єкти.

3. Державний реєстр об'єктів дослідницької інфраструктури, що становлять національне надбання, веде центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності, у визначеному ним порядку.

Положення про порядок визначення об'єктів дослідницької інфраструктури, що становлять національне надбання, затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Рішення про надання науковому об'єкту статусу такого, що становить національне надбання, та про позбавлення його цього статусу приймає Кабінет Міністрів України за поданням центрального

органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності.

Науковому об'єкту надається статус такого, що становить національне надбання, з дня його включення до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання.

Фінансування заходів з утримання, збереження і розвитку наукових об'єктів, включених до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання, здійснюється за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством.

5. Наукові об'єкти, включені до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання, не підлягають приватизації.

6. У разі реорганізації, ліквідації або приватизації установи, відповідальної за збереження наукового об'єкта, включеного до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання, для забезпечення його належного функціонування Кабінет Міністрів України приймає рішення щодо подальшого збереження такого об'єкта».

5. Вважаємо за доцільне частину 1 статті 42 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» доповнити п. 12-1 наступного змісту:

«здійснює моніторинг діяльності суб'єктів та використання об'єктів дослідницької інфраструктури».

Коментар. Відповідно до Концепції Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року, затвердженої Розпорядженням КМУ від 14 квітня 2021 р. № 322-р заплановано створення Організаційного комітету з питань розвитку дослідницьких інфраструктур. Комітет є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України, утвореним з метою забезпечення координації заходів для проведення ідентифікації та систематизації існуючих дослідницьких інфраструктур, моніторингу ефективності їх діяльності.

З метою систематизації дослідницьких інфраструктур, оцінки їх сумісності з європейськими дослідницькими інфраструктурами та надання пріоритетного фінансування для їх подальшого розвитку Комітет розроблятиме Порядок формування переліку дослідницьких інфраструктур державного значення.

Відповідно до п. цього Положення МОН є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної діяльності, інноваційної діяльності в зазначених сферах, трансферу (передачі) технологій, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування і форми власності.

Основним завданням МОН є, в тому числі, забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування і форми власності.

МОН з метою організації своєї діяльності контролює діяльність підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління; організовує планово-фінансову роботу в апараті МОН, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління, здійснює контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечує організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку.

Таким чином, виходячи зі змісту норм чинного законодавства та мети діяльності центральних органів виконавчої влади, більш доцільним є здійснення моніторингу об'єктів дослідницької інфраструктури МОН України. У такому випадку необхідно вносити зміни до Концепції Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року.

Виконавці:

Єфремова К. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук., доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України. доц., к.ю.н., п.н.с.;

Шматков Д. І. – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Головащенко О. С. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Завадська А.Т. – молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 121 від 20.09.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу», реєстраційний № 5878 від 01.09.2021

На розгляд співробітників Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України надано проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу». За результатами розгляду надаємо наступні пропозиції та зауваження:

1. На нашу думку, у тексті проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (далі – Проєкт), має місце неузгодження термінології, які потребують усунення. Приміром, у ст. 1 Проєкту надано визначення наукової і науково-технічної експертизи. Так, це діяльність, метою якої є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка наукового і науко-

во-технічного рівня об'єктів експертизи і підготовка обґрунтованих висновків для прийняття рішень щодо таких об'єктів. У той же час, у Проєкті відсутнє визначення та перелік об'єктів наукової та науково-технічної експертизи.

Крім того, у ст. 4 рецензованого проєкту зазначено: «Суб'єктами наукової і науково-технічної експертизи є замовники, організатори, а також виконавці експертизи». Разом із тим далі за текстом використовуються такі категорії як: «організатор», «замовник», «виконавець». Вбачаємо за необхідне узгодити термінологію й використовувати за текстом законопроєкту такі формулювання, як-то: «організатор наукової та науково-технічної експертизи», «замовник наукової та науково-технічної експертизи», «виконавець наукової та науково-технічної експертизи (експерт)».

2. Також у ст. 3 представленого на рецензування законопроєкта розширено та конкретизовано принципи наукової і науково-технічної експертизи, що є позитивним. Разом із цим зазначимо, що фактично закріплення наведених принципів матиме декларативний характер, оскільки при вчиненні відповідних порушень, відповідальність наступатиме не за порушення принципу, а саме за порушення конкретної норми права, яка знайшла своє закріплення у відповідному нормативно-правовому акті.

3. Вважаємо доцільним розширити коло об'єктів відносно яких буде провадитись наукова та науково-технічна експертиза (ст. 5 Закону «Про наукову і науково-технічну експертизу) і ввести до їх переліку також інновації у таких формах їх прояву як: нововведення, новація, інноваційна розробка, інноваційний проект. Це дозволить, з одного боку, стимулювати суб'єктів господарювання приватно-правової сфери національної економіки до більш масового втілення такого роду об'єктів у цілісний майновий комплекс таких суб'єктів, оскільки саме в ході наукової та науково-технічної експертизи створюються передумови для отримання належного фактичного і документального підтвердження здатності інновації дати той економічний результат, який декларується її розробником. З іншого боку, наукова та науково-технічна експертиза в такому випадку слугуватиме в якості бар'єру, за допомогою якого буде відбуватись фільтрація

недієвих та псевдоінновацій, в тому числі і при наданні державної підтримки в порядку встановленому ст. 12 Господарського кодексу України.

4. В п. 18 Проєкту, наведено майбутню редакцію ч. 1 ст. 22 Закону України «Про наукову та науково-технічну експертизу». В цій частині йдеться про правову підставу, на якій має здійснюватися така експертиза. Звертаємо увагу на те, що в запропонованій редакції Проєкту, обрано не зовсім вдале формулювання, а саме: «….. *основним юридичним документом*….». Зазначимо, що такий підхід не є конструктивним, оскільки складається уявлення про наявність не лише основного юридичного документа, що регламентує відносини між замовником і організатором, між замовником і виконавцем, між організатором і виконавцем у сфері наукової і науково-технічної експертизи, але й можливість використання якихось додаткових юридичних документів.

На нашу думку, ч. 1 статті 22 Закону України «Про наукову та науково-технічну експертизу» (п. 18 Проєкту) доцільно викласти у такій редакції: **«Організаційні відносини між замовником і організатором, між замовником і виконавцем, між організатором і виконавцем у сфері наукової та науково-технічної експертизи, регулюються договором на проведення наукової та науково-технічної експертизи».**

5. У п. 20 Проєкту, запропоновано нову редакцію ст. 24 Закону України «Про наукову та науково-технічну експертизу» якою визначено поняття та ознаки підсумкового документу, який складається за результатами проведення наукової та науково-технічної експертизи. Проте, на нашу думку, при формуванні змісту цієї статті було невірно обрано формулювання, яке приведе до неоднозначного тлумачення її змісту. З огляду на наведене, пропонуємо ст. 24 викласти у наступній редакції: **… «Документом, який складається за результатами проведення наукової та науково-технічної експертизи щодо об'єкта експертизи є експертний висновок, який підготовлений експертом (групою експертів) і в якому викладені аналіз та експертна оцінка щодо об'єкта експертизи.**

Результатами наукової та науково-технічної експертизи є сукупність всіх отриманих експертних висновків та/або підсум-

ковий експертний висновок, що містить узагальнення всіх експертних висновків» … .

Узагальнюючий висновок:

Проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» відповідає вимогам часу і спрямований на удосконалення порядку проведення наукової і науково-технічної експертизи. Однак, запропонована редакція потребує доопрацювання враховуючи надані пропозиції та зауваження науковців.

Виконавці:

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Токарєва К. О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 122 від 22.09.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» (реєстр. № 6062 від 15.09.2021 р.)

На розгляд співробітників Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України надано проєкт Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України», за результатами його розгляду надаємо такі зауваження та пропозиції:

1. У представленому законопроєкті запропоновано внести зміни до ст. 2 Бюджетного кодексу України й закріпити нові категорії й змінити змістове наповнення вже існуючих. Так, позитивно слід відзначити визначення категорії «система електронної звітності» як автоматизованої системи, яка забезпечує зведення, складання та подання звітності про виконання державного та місцевих бюджетів (кошто-

рисів бюджетних установ) в електронному вигляді з додержанням вимог Законів України "Про електронні документи та електронний документообіг", "Про електронні довірчі послуги" та "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах".

На наше переконання, впровадження сучасних технологій в умовах цифровізації всіх сфер суспільного життя, у тому числі й у сферу бюджетно-правового регулювання, є позитивним. Водночас окрім визначення системи електронної звітності за текстом рецензованого законопроєкту відсутні будь-які інші положення щодо порядку подання звітності до такої системи, строків та ін. Вважаємо за необхідне закріпити такі положення в актах бюджетного законодавства.

2. Також запропоновано закріпити у ст. 2 Бюджетного кодексу України поняття «бюджетна пропозиція». Вона становить собою документ, підготовлений головним розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції до Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) з відповідним обґрунтуванням щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для досягнення цілей державної (регіональної) політики у відповідній сфері діяльності, формування та/або реалізацію якої забезпечує головний розпорядник бюджетних коштів, та показників їх досягнення, на підставі відповідних орієнтовних граничних показників видатків бюджету та надання кредитів з бюджету на середньостроковий період.

Позначимо, що відповідно до ч. 1 ст. 33 Бюджетного кодексу України Бюджетна декларація (прогноз місцевого бюджету) становить собою документ середньострокового бюджетного планування, що визначає засади бюджетної політики і показники державного бюджету на середньостроковий період та є основою для складання проекту Державного бюджету України і прогнозів місцевих бюджетів. Фактично, бюджетна пропозиція за своїм змістовним наповненням є дуже схожою з бюджетними запитами. Однак вони складаються на різних стадіях бюджетного процесу та мають різну темпоральну дію.

Підкреслимо, що наразі за текстом Бюджетного кодексу України використовується формулювання «пропозиція до Бюджетної декларації». Ми вважаємо, що доцільно уніфікувати підходи до ви-

користання категорій «бюджетна пропозиція» та «пропозиція до Бюджетної декларації» задля однакового трактування та практичного застосування відповідних бюджетно-правових норм.

3. На нашу думку, потребують уточнення зміни, які запропоновані до ст. 17 Бюджетного кодексу України. Зокрема, йдеться про визначення серед сторін договору про надання державної (місцевої) гарантії такого субєкта, як «інший позичальник». Про кого саме у цьому контексті йдеться залишається поза увагою законодавця.

Справа в тому, згідно з ч. 3 ст. 17 Бюджетного кодексу України обов'язковою умовою надання державної (місцевої) гарантії є укладення відповідного договору. Сторонами такого договору будуть Міністерство фінансів України (місцевий фінансовий орган) та суб'єкт господарювання про погашення заборгованості суб'єкта господарювання перед державою (Автономною Республікою Крим чи територіальною громадою міста) за виконання гарантійних зобов'язань. При цьому істотними умовами такого договору мають бути зобов'язання суб'єкта господарювання щодо: (1) внесення плати за надання державної (місцевої) гарантії; (2) надання майнового або іншого забезпечення виконання зобов'язань за гарантією; (3) відшкодування витрат державного (місцевого) бюджету, пов'язаних з виконанням гарантійних зобов'язань; (4) сплата пені за прострочення відшкодування зазначених витрат та ін.

На наш погляд, необхідно чітко визначити хто саме належатиме до категорії «інший позичальник» та регламентувати його статус у відносинах щодо надання державних та/ або місцевих гарантій. Крім того, бюджетне законодавство України не містить визначення державних та (або) місцевих гарантій, однак містить правовий механізм їх надання.

З огляду на це пропонуємо закріпити у ст. 2 Бюджетного кодексу України такі визначення:

«державні гарантії – це операції з надання забезпечення суб'єкту господарювання – резиденту державою через уповноважені органи на умовах строковості, платності, забезпеченості;

місцеві гарантії – це операції з надання забезпечення суб'єкту господарювання – резиденту територіальною громадою через

уповноважені місцеві органи на умовах строковості, платності, забезпеченості».

Акцентуємо увагу на тому, що для злагодженого функціонування правового механізму надання державних та місцевих гарантій необхідно чітко закріпити критерії, які дозволятимуть владним суб'єктам надавати відповідні преференції суб'єктам господарювання на отримання таких гарантій (наприклад, пріоритетність відповідної галузі для держави на певний період; фінансові показники за попередні періоди тощо), а також обов'язково забезпечити реалізацію всіх умов надання гарантій як істотних й усунути, так формальне їх дотримання.

Законодавець наголошує на доцільності виокремлення у складі спеціального фонду бюджету Державного фонду підтримки медицини, спорту, освіти, культури та науки. У той же час зазначимо, що у ньому передбачається доволі багато сфер, які мають бути профінансовані. Для цього необхідно чітко регламентувати дохідні джерела такого фонду, як матимуть постійний характер для забезпечення належного фінансування відповідних програм та заходів.

4. Законодавець до таких джерел пропонує відносити:

а) плата за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення букмекерської діяльності, ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор казино у мережі Інтернет, ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у покер у мережі Інтернет, ліцензії на провадження діяльності з надання послуг у сфері азартних ігор, ліцензії на провадження діяльності з проведення парі тоталізатора на іподромі, ліцензії на випуск та проведення лотерей, ліцензії на гральний стіл та/або на гральний стіл з кільцем рулетки, ліцензії на букмекерський пункт, ліцензії на гральний автомат, 50 відсотків отриманих доходів від плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у гральних закладах казино, а також 50 відсотків отриманих доходів від плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів;

б) інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України. Фактично лише перша група надходжень матиме постійний

характер, а інші надходження – будуть диференціюватися кожного року й їх обсяг попередньо визначити неможливо.

Ще раз підкреслимо важливість встановлення адекватних джерел формування аналізованого фонду та достатніх обсягів доходів від них для виконання функціонального призначення такого бюджетного фонду. Запропонована норма ускладнює розмежування видатків, які будуть здійснені із запропонованого фонду та загального фонду бюджету. А без такого розподілу наведений законодавчий припис буде не ефективним.

У п. 30 запропоновано скасувати норми, які регулюють функціонування бюджетів розвитку місцевих бюджетів. Натомість визначено напрямки спрямування коштів, отриманих до спеціального фонду місцевих бюджетів, а також джерела формування загального фонду місцевих бюджетів у частині кредитування. На наш погляд, такий підхід є доволі виваженим, оскільки бюджет розвитку місцевих бюджетів є складовою частиною спеціального фонду місцевих бюджетів, а видатки, які з нього фінансуються мають різнопланову спрямованість.

Відповідно до п. 40 цього ж проєкту Закону України встановлено заборону планувати та здійснювати видатки з місцевих бюджетів, які віднесені цим Кодексом до державного бюджету, а також здійснювати протягом бюджетного періоду видатки на утримання бюджетних установ одночасно з місцевого та державного бюджетів, крім випадків, коли здійснюються капітальні видатки за рішенням відповідної місцевої ради за рахунок вільного залишку бюджетних коштів або перевиконання дохідної частини загального фонду місцевого бюджету за умови відсутності простроченої кредиторської заборгованості такого бюджету за захищеними статтями видатків на останню звітну дату, що передує затвердженню та здійсненню видатків, а також видатки за рішенням Кабінету Міністрів України.

Такі видатки запропоновано здійснювати шляхом надання субвенції з місцевого бюджету державному бюджету на підставі рішення місцевої ради та договору між місцевою радою та бюджетною установою, що утримується за рахунок державного бюджету.

Наведені положення потребують уточнення щодо форми та істотних умов договору між місцевою радою та відповідною бюджетною установою, оскільки договори у фінансовій сфері характеризуються відповідною специфічністю.

Запропоновано внести зміни до ст. 122 Бюджетного кодексу України, зокрема, у назві статті слова "міжбюджетних трансфертів" замінити словами "складання місцевих бюджетів". На нашу думку, у цьому контексті йдеться про різні правові явища. Й в цій статті йдеться про здійснення контролю за складанням відповідного бюджету в частині міжбюджетних трансфертів.

Крім того, ініціатори проєкту пропонують внести зміни до ст. 123 цього ж Кодексу й надати Казначейству України право скасовувати рішення територіальних органів Казначейства України про застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства. У той же час не зазначено, підстави для такого скасування й подальші правові наслідки.

7. Вбачаються дискусійними запропоновані зміни до ст. 43 Бюджетного кодексу України , адже надання коштів для покриття тимчасових касових розривів із державного бюджету до Пенсійного фонду України може призвести до фінансових втрат державного бюджету, що в умовах сьогодення є недопустимим.

Також не є конструктивними зміни, пропоновані до ст. 72 Бюджетного кодексу України щодо можливості затвердження місцевих бюджетів з дефіцитом у разі залучення до бюджету коштів від місцевих запозичень з огляду на особливості здійснення останніх, визначених в ст. 74 Бюджетного кодексу України.

Підсумовуючи наведене, робимо висновок про те, що проєкт Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України не може бути прийнятий без доопрацювання, а також врахування наданих пропозицій та зауважень науковців.

Виконавці:

Дмитрик О. О. – доктор юридичних наук., професор, завідувач відділу загальних проблем формування та реалізацій інноваційної

політики НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Токарєва К. О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 123/1 від 30.09.2021

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період»

Проєктом Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» передбачено внесення змін до Цивільного кодексу України, визнання таким, що втратив чинність, Господарського кодексу України, а також низку прикінцевих положень.

Проєкт згідно із пояснювальною запискою до нього спрямований на удосконалення корпоративного управління в юридичних особах, заснованих на державній і комунальній власності, на підвищення інвестиційної привабливості країни, запровадження ефективних механізмів контролю за використанням об'єктів державної та комунальної власності, а також на усунення суперечностей між

Цивільним кодексом України та актами спеціального законодавства.

За доцільне необхідно висловити такі зауваження та пропозиції.

1. Суцільне перетворення унітарних організацій у господарські товариства спричинить зміну правового режиму майна цих юридичних осіб на право власності, тому що корпоративні організації наділяються правом власності на закріплене за ними майно. Це означатиме виведення з державної та комунальної власності із передачею у корпоративне управління відповідного майна без персоніфікованого рішення Кабінету Міністрів України про корпоратизацію певної організації.

Фактично це матиме характер втручання органу законодавчої влади у компетенцію виконавчої гілки влади всупереч закріпленому в Конституції України поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову. Має бути також враховано, що корпоратизація казенних підприємств, комунальних некомерційних підприємств, закладів охорони здоров'я та інших некомерційних організацій призведе додатково до їх комерціалізації та можливості накладення стягнення (розпродажу) їх майна всупереч гарантованій чинним ГК України стабільності їх майнової бази, коли відповідальність цих підприємств обмежена лише коштами, а за недостатності цих коштів відповідальність несе уповноважений орган управління (ст. 76-77 ГК України тощо).

2. Відповідно до ч. 4 ст. 13 Конституції України: «Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки». Тому втрата чинності ГК України означає позбавлення правового визначення поняття суб'єкт господарювання, господарських відносин і створить прогалину та невизначеність у реалізації зазначеної статті Конституції. Положенням Конституції України відповідає визнання підприємства суб'єктом правовідносин, а не виключно об'єктом права (єдиний майновий комплекс) як це у ст. 191 ЦК України. Саме ГК України закріплює поняття підприємства як суб'єкта права. Відповідно до ст. 62 ГК України підприємство – це самостійний суб'єкт господа-

рювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, 30 торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГК України та іншими законами. Зокрема, крім вищенаведених понять державного та комунального підприємства, Конституція України застосовує поняття підприємства як суб'єкта правовідносин:

– у ч. 2 ст. 46 Конституції України встановлено: «Це право (соціального захисту) гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними»;

– у ч. 2 ст. 78 Конституції України: «Народні депутати України не можуть мати іншого представницького мандата, бути на державній службі, обіймати інші оплачувані посади, займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності), входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку»;

– ч. 1 ст. 86 Конституції України: «Народний депутат України має право на сесії Верховної Ради України звернутися із запитом до органів Верховної Ради України, до Кабінету Міністрів України, до керівників інших органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності»;

– ч. 3 ст. 86 Конституції України: «Керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій зобов'язані повідомити народного депутата України про результати розгляду його запиту»;

– ч. 4 ст. 104 Конституції України: «Президент України не може мати іншого представницького мандата, обіймати посаду в органах державної влади або в об'єднаннях громадян, а також займатися ін-

шою оплачуваною або підприємницькою діяльністю чи входити до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку»;

– ч. 1 ст. 120 Конституції України: «Члени Кабінету Міністрів України, керівники центральних та місцевих органів 31 виконавчої влади не мають права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою (крім викладацької, наукової та творчої роботи у позаробочий час), входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку».

Таким чином, виключення поняття підприємства з правового поля України призведе до утворення правового вакууму та неможливості реалізації згаданих конституційних положень, порушить принцип верховенства Конституції України у системі законодавства України.

Кримінальний кодекс України, Земельний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, значна кількість інших законів також застосовують поняття «підприємство» у значенні суб'єкта права.

3. З прийняттям проєкту закону поза межами правового регулювання залишить вся сфера некомерційного господарювання.

Комунальні некомерційні підприємства забезпечують житлово-комунальну сферу, яка здебільшого має некомерційну основу функціонування завдяки великій кількості соціально незахищених верств населення. Отже, казенні підприємства та комунальні некомерційні підприємства створені в сферах, які є найбільш важливими для забезпечення державних функцій, в тому числі обороноздатності, охорони здоров'я, соціального забезпечення у галузях економіки, де комерційна основа діяльності не є визначальною.

4. Реальні ризики виникають щодо відмови від права господарського відання та права оперативного управління після спливу дії зазначеного закону. Це спричинить утворення прогалини у законодавчому закріпленні обмежених речових прав, якими володіють усі унітарні юридичні особи публічного права, починаючи від державних органів і закінчуючи державними комерційними підприємствами, державними установами та закладами (судові та правоохоронні

органи, заклади освіти та наука, охорони здоров'я, культури, Збройні Сили України та інші).

З ліквідацією ГК України національне законодавство буде позбавлено визначення понять права господарського відання та права оперативного управління та особливостей їх регулювання, хоча самі правові режими використовуються у широкому переліку законодавчих актів, зокрема:

– ст. 3 Закону України «Про правовий режим майна в Збройних силах України» (оперативне управління стосовно майна ЗСУ);

– Законі України «Про освіту» (правовий режим майна державних та комунальних закладів освіти);

– ч. 3 ст. 10 Закону України «Про Фонд енергоефективності»;

– ч. 13 ст. 6 Закону України «Про холдингові компанії в Україні» (право господарського відання стосовно пакетів акцій (часток, паїв) або іншого майна, переданого до статутного капіталу державної холдингової компанії);

– ч. 5 ст. 15 Закону України «Про музеї та музейну справу» (оперативне управління стосовно об'єктів Музейного фонду України);

– ч. 2 ст. 70 Закону України «Про вищу освіту» (право господарського відання стосовно майна державних та комунальних закладів вищої освіти);

– ч. 1 ст. 8 Закону України «Про науку і науково-технічну діяльність» (право господарського відання чи оперативного управління стосовно державних наукових установ);

– ч. 2 ст. 2 Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» (право господарського відання чи оперативного управління стосовно майнового комплексу НАН України та її підрозділів);

– ч. 3 ст. 23 Закону України «Про морські порти в Україні» (право господарського відання стосовно стратегічних об'єктів портової інфраструктури та іншого майна Адміністрації морських портів України);

– ч. 1 ст. 3 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» (право господарського відання чи оперативного управління стосовно державних підприємств, установ та організацій);

– ч. 4 ст. 28 Закону України «Про Державну прикордонну службу України»;

– ч. 2 ст. 4 Закону України «Про Національний банк України» (право господарського відання стосовно майна НБУ);

– ч. 3, 4 ст. 28 Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (право оперативного управління стосовно бібліотечного фонду та іншого майна державних бібліотек);

– ч. 4 ст. 16 Закону України «Про театри і театральну справу» (право господарського відання чи оперативного управління стосовно державних театрів);

– ч. 5 ст. 43 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (право оперативного управління стосовно майна Національної комісії зі стандартів державної мови);

– ч. 2 і 3 ст. 5 Закону України «Про залізничний транспорт» (право господарське відання стосовно магістральних залізничних ліній загального користування та розміщені на них технологічні споруди, передавальні пристрої, що безпосередньо використовуються для забезпечення процесу перевезень, та передаються АТ «Укрзалізниця»);

– ч. 7. ст. 7 Закону України «Про трубопровідний транспорт» (право господарського відання без права відчуження для здійснення функцій оператора Єдиної газотранспортної системи України);

– ч. 3 ст. 44 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» (стосовно погодження правочинів, наслідком яких може бути припинення права господарського відання на майно, що використовується у процесі провадження діяльності з транспортування природного газу);

– ч. 4 ст. 15 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (стосовно права користування ліцензією протягом року при передачі об'єктів державної власності на праві господарського відання від одного до іншого суб'єкта господарювання);

– п. 3 ч. 2 ст. 21, ч. 1 ст. 37, п. 3 ч. 2 ст. 45 Закону України «Про ринок природного газу (стосовно обмеження права господарського відання та речового права на газорозподільні системи, власником яких є держава)»;

– п. 3 ч. 4 ст. 31 Закону України «Про ринок електричної енергії) (стосовно обмеження на передачу об'єктів державної власності, що використовуються оператором системи передачі у процесі провадження діяльності з передачі електричної енергії, в господарське відання суб'єктам недержавного сектору економіки);

– абз. 3 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» (стосовно права на укладання договорів на надання послуги з централізованого питного водопостачання з підприємствами та організаціями, у повному 39 господарському віданні або оперативному управлінні яких перебуває житловий фонд і до обов'язків яких належить надання споживачам послуг з питного водопостачання та/або централізованого водовідведення);

– ст. 17 Закону України «Про органи самоорганізації населення» (оперативне управління майном, переданим місцевою Радою органу самоорганізації населення);

– ч. 2 ст. 1 Закону України «Про Український культурний фонд» (оперативне управління стосовно майна Українського культурного фонду);

– інші нормативно-правові акти (зокрема, розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про закріплення державного майна за Верховним Судом» від 1 грудня 2017 р. № 841-р. На підставі положень ст. 136, 137 ГК України Міністерство охорони здоров'я України закріпило на праві господарського відання майно за закладами охорони здоров'я згідно з наказом від 8 квітня 2016 року № 329).

Таким чином, скасування цих правових титулів породить правову невизначеність щодо правомочностей юридичних осіб публічного права, за якими державне чи комунальне майно закріплене на відповідному правовому титулі, навіть якщо всі комерційні підприємства здійснять реорганізацію.

5. Інститут оперативно-господарських санкцій (гл. 26 ГК України), не передбачений ЦК України, перестане бути легальним ефективним засобом позасудового захисту договірних прав підприємців.

6. Втратить законодавчу підставу низка специфічних форм господарських договорів та зобов'язань, зокрема: агентський договір (глава 31 ГК України), державна гарантія (ст. 199 ГК України), загально-

господарські (публічні) гарантії виконання зобов'язань (ст. 201 ГК України).

7. Прийняття закону в такому вигляді призведе до виключення з правової системи численних запобіжників від незаконних операцій із державною та комунальною власністю, зокрема: скасовуватиметься чіткий порядок укладання господарських договорів, передбачений статтями 179-181 ГК України, що призведе до процедурної невизначеності у господарських відносинах; суб'єкти господарювання державного сектору економіки нестимуть штрафну неустойку, що сплачується незалежно від відшкодування збитків у разі договірного правопорушення, позаяк лише ГК України передбачає залікову неустойку у ч. 1 ст. 232, а ЦК України встановлює штрафну неустойку у ч. 1 ст. 624.

8. Потребує належного обґрунтування пропозиція ст. 6 Проєкту закону щодо правочину підприємства, щодо вчинення якого є заінтересованість. Доцільно привести це визначення у відповідність до визначення поняття «Правочин, щодо якого є заінтересованість», надане у ст. 45 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 року № 2275-VIII.

9. Оскільки законом передбачено заборону створення юридичних осіб в організаційно-правових формах приватного підприємства (ст. 20) та протягом п'яти років з дня набрання чинності цим Законом власник (суб'єкт, що виконує функції власника підприємства) зобов'язаний прийняти рішення про реорганізацію підприємства (злиття з господарським товариством, приєднання до господарського товариства, перетворення в господарське товариство) або його ліквідацію (ст. 22) доцільно привести статтю 7 Проєкту закону щодо значного правочину підприємства у відповідність до визначення поняття «Значний правочин», надане у ст. 44 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII.

Таким чином, проєкт Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» від 09.09.2021 року

№ 6013 потребує значного доопрацювання з точки зору формування нормативно-правового регулювання всієї сфери господарювання та визнає нечинним кодифікований закон.

Виконавці:

Єфремова К. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Семенова М. В. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 149 від 22.11.2021

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК
НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

за зверненням Голови Комітету з питань освіти, науки та інновацій Сергія Бабака щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо виборів керівника наукової установи» (реєстр. № 6236 від 01.11.2021 р.).

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо виборів керівника наукової установи» (реєстр. № 6236 від 01.11.2021 р.).

Проєкт закону передбачає внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» за такими напрямками:

Керівник державної наукової установи обирається на зборах науковими працівниками, які перебувають у трудових відносинах з цією установою не менше 6 місяців і для яких ця наукова установа є основним місцем роботи, та особами, що навчаються в аспірантурі, ад'юнктурі чи докторантурі цієї наукової установи за денною (очною) формою навчання для усунення маніпуляцій з боку попереднього керівника щодо набору нових співробітників для його підтримки.

Встановлюється, що чисельність осіб, необхідна для обрання керівника в першому турі, чи для повноважності зборів розраховується, зважаючи на число осіб, які мають право голосу на цих виборах, і становить 50% голосів, присутніх на зборах.

Передбачається обов'язкове проведення дебатів та зустрічей із особами, що мають право голосу на відповідних виборах для забезпечення прозорості та відкритості.

Потребує на підтримку положення абзацу 3 частини 3 статті 9 проєкту, відповідно до якого керівником не може бути особа, яка була притягнена до відповідальності за порушення академічної доброчесності.

Проте, постає за доцільне висловити щодо змісту проекту такі зауваження:

Насамперед, слід звернути увагу на необхідність узгодження положень проєкту з термінологією Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо понять «збори колективу наукових працівників», «збори колективу наукових працівників, аспірантів, ад'юнктів, докторантів», «збори наукових працівників, які перебувають у трудових відносинах з цією установою не менше 6 місяців і для яких ця наукова установа є основним місцем роботи, та осіб, що навчаються в аспірантурі, ад'юнктурі чи докторантурі цієї наукової установи за денною (очною) формою навчання», «збори наукових працівників, які перебувають у трудових відносинах з цією установою не менше 6 місяців і для яких ця наукова установа є основним місцем роботи, та осіб, що навчаються в аспірантурі, ад'юнктурі чи докторантурі цієї наукової установи за денною (очною) формою на-

вчання», «збори осіб, що мають право прийняти рішення про відкликання».

Відповідно до абз. 3 ч. 4 ст. 9 проєкту закріплене імперативне положення щодо якого «первинна профспілкова організація працівників висуває не менше ніж одного претендента для участі в конкурсі». Через відсутність законодавчої вимоги у обов'язковому порядку створення профспілкових організацій у наукових установах та надання можливості представлення інтересів колективу одній особі – уповноваженому трудового колективу, постає питання щодо реалізації зазначеної норми. А також наслідків відсутності представлення такого кандидата.

З урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо повернути Проєкт «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо виборів керівника наукової установи» (реєстр. № 6236 від 01.11.2021 р.) на доопрацювання.

Виконавець:

Єфремова К. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 150 від 22.11.2021

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

за зверненням Голови Комітету з питань освіти, науки та інновацій Сергія Бабака щодо законопроєкту «Про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» щодо пріоритетності використання нерухомого майна для наукової діяльності»(реєстр. № 6235від 01.11.2021 р.).

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо законопроєкту «Про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій

наук та статусу їх майнового комплексу» щодо пріоритетності використання нерухомого майна для наукової діяльності».

При підготовці наукового висновку були використані такі джерела:

1) Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (в редакції від 28.10.2021 р.);

2) Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (в редакції від 06.10.2021 р.);

3) Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу: Закон України від 07.02.2002 р. № 3065-III (в редакції від 01.02.2020 р.);

4) Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 03.10.2019 р. № 157-IX (в редакції від 22.05.2021 р.);

5) Положення про передачу в оренду майна Національної академії наук України від 11.09.2020 р. № 150. URL: http://www.usnan.org.ua/ua/216?marked_link=3696.

6) Про заходи щодо ефективного використання державного майна та контролю використання амортизаційних відрахувань на орендоване майно: Наказ Фонду Державного майна України від 09.03.2004 р. № 436 (в редакції 09.03.2004 р.).

Проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» щодо пріоритетності використання нерухомого майна для наукової діяльності» № 6235 від 01.11.2021 р. ставить собі на меті питання програмно-цільового державного фінансування наукової сфери та ефективного управління майном НАН України, національних галузевих академій наук та їх наукових установ.

Автором проєкту пропонується доповнити зазначений Закон України положеннями про те, що нерухоме майно НАН України, національних галузевих академій наук та їх наукових установ та не може бути передано в оренду для використання ***не для наукової діяльності***, за пільговим розміром орендної плати, тобто за 1 грн,

«якщо не було здійснено попередніх заходів для ефективного використання такого майна для наукової діяльності, визначених цією статтею», та не отримано згоду Президії відповідної академії або Вченої ради, підпорядкованої одній з академій, наукової установи.

Розглянувши проект, постає за доцільне висловити щодо його змісту такі зауваження:

1. Насамперед, слід звернути увагу на необхідність узгодження положень проєкту з термінологією Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо понять «керівник наукової установи» та «вчена (наукова, науково-технічна, технічна) рада».

2. Ч. 1 ст. 4-1 Проєкту встановлює, що «Нерухоме майно Національної академії наук України, її наукових установ та національних галузевих академій наук не може бути передано в оренду для використання не для наукової (науково-дослідницької та/або науково-освітньої) діяльності, за пільговим розміром орендної плати, визначеної в Методиці розрахунку орендної плати, яка затверджується Кабінетом Міністрів України, якщо не була надана згода Президії відповідної академії наук та Вченої Ради відповідної наукової установи та якщо не було здійснено попередніх заходів для ефективного використання такого майна для наукової діяльності, визначених цією статтею.»

Виходячи зі змісту, це положення не розповсюджується на наукові установи, підпорядковані національним галузевим академіям наук.

3. Звертаємо увагу на те, що положення ч. 1 ст. 4-1 законопроєкту не відповідають принципу правової визначеності. Відповідно до правової позиції Конституційного Суду України принцип правової визначеності вимагає чіткості, зрозумілості й однозначності правових норм, зокрема, їх передбачуваності (прогнозованості) та стабільності (абз. 6 п. 2.1 мотивувальної частини Рішення Великої палати Конституційного Суду України від 20.12.2017 № 2-р/2017). Так, не зрозуміло які саме попередні заходи для ефективного використання зазначеного майна для наукової (науково-дослідницької та/або науково-освітньої) діяльності визначаються в ч. 1 статті 4-1 Проєкту. Тому що у ч. 2 статті 4-1 зазначеного Проєкту лише відмічається,

що «Вчена Рада приймає рішення щодо впровадження заходів для ефективного використання майна».

Згідно з п. 2 Наказу Фонду Державного майна України «Про заходи щодо ефективного використання державного майна та контролю використання амортизаційних відрахувань на орендоване майно» № 436 від 09.03.2004 р. Фонду майна АР Крим, регіональним відділенням ФДМУ ***вжити дійових заходів щодо***: 1) збереження та ефективного використання орендованого майна на підприємствах; 2) проведення індексації основних фондів відповідно до чинного законодавства у разі, якщо така індексація не була здійснена підприємством; 3) здійснення обов'язкової дооцінки функціонуючих орендованих основних засобів (у тому числі необоротних матеріальних активів), які мають нульову залишкову вартість, згідно з вимогами чинного законодавства з метою збільшення вартості орендованого майна; 4) визначення розміру і упорядкування обліку амортизаційних відрахувань на орендовані основні засоби всіх підприємств, переданих в оренду; 5) обов'язкового контролю використання амортизаційних відрахувань на реновацію і капітальний ремонт орендованого майна.

Відповідно до п. 2 Р. ІІ Положення про порядок розміщення організацій НАН України (їх структурних підрозділів) в адміністративних будинках і нежилих приміщеннях організацій, що перебувають у віданні НАН України від 16.03.2012 р. № 57 розміщення організацій НАН України (їх структурних підрозділів) здійснюється з урахуванням необхідності забезпечення належної експлуатації, збереження та ефективного використання майнового комплексу НАН України.

Отже, у статті та інших нормативно-правових актах відсутній ***перелік здійснено попередніх заходів для ефективного використання майна саме для наукової діяльності*** та порядок підтвердження застосування цих заходів.

4. Крім цього, у вказаній частині ст. 4-1 Проєкту йдеться про передачу в оренду нерухомого майна для використання не для наукової (науково-дослідницької та/або науково-освітньої) діяльності ***за пільговим розміром орендної плати,*** визначеної в Методиці розрахунку орендної плати, яка затверджується Кабінетом Міністрів України.

Залишається незрозумілим, чи потрібно застосувати визначений порядок та заходи, спрямовані на забезпечення ефективного використання такого майна для наукової діяльності у разі, якщо передбачається оренда нерухомого майна не за пільговим розміром орендної плати.

Згідно з ч. 6 ст. 4-1 Проєкту, «якщо всі подані пропозиції до використання нерухомого майна для наукової діяльності були обґрунтовано відхилені, Президія відповідної академії наук може надати згоду на укладення договору за пільговим розміром орендної плати, після обговорення цього питання на засіданні шляхом відкритого голосування простою більшістю голосів». Проте, у положенні ч. 6 зазначеної статті відсутній порядок розгляду та прийняття рішення про відхилення поданих пропозицій.

З урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо повернути Проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» щодо пріоритетності використання нерухомого майна для наукової діяльності» № 6235 від 01.11.2021 р. на доопрацювання.

Виконавець:

Єфремова К. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 1 від 04.01.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Постанови про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього (реєстр. № 6434 від 15.12.2021 р.), поданий народним депутатом України Жмеренецьким О. С.

На підставі аналізу проєкту Постанови про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього зазначимо деякі положення, які, на наше переконання, є дискусійними.

1. У ч. 5 ст. 89 Конституції України встановлено, що організація і порядок діяльності комітетів Верховної Ради України, її тимчасових спеціальних і тимчасових слідчих комісій встановлюються законом.

Згідно з ч. 2 статті 1, ч. 1 статті 23 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» Тимчасова спеціальна комісія Верховної Ради України (далі –

спеціальна комісія) - колегіальний тимчасовий орган Верховної Ради України, що створюється з числа народних депутатів України для підготовки і попереднього розгляду питань, а також для підготовки і доопрацювання проектів законів та інших актів Верховної Ради України на правах головного комітету, якщо предмет правового регулювання таких проектів не належить до предметів відання комітетів, утворених Верховною Радою України, крім випадку прийняття Верховною Радою України рішення про створення спеціальної комісії з правами головного комітету для продовження роботи над законопроектом про внесення змін до Конституції України.

Крім того, у ч. 1 ст. 24 цього ж Закону зазначено, що спеціальна комісія здійснює повноваження головного комітету, передбачені Регламентом Верховної Ради України, з питання, для підготовки якого її створено. З огляду на це констатуємо, що при створенні та відповідної Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України має взаємоузгоджуватися з діяльністю відповідних комітетів Верховної Ради України.

2. Відповідно до ч. 4 ст. 23 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» Верховна Рада України приймає постанову про утворення спеціальної комісії, в якій визначає: 1) назву спеціальної комісії; 2) мету, завдання і коло питань, для підготовки і попереднього розгляду яких утворюється спеціальна комісія; 3) кількісний і персональний склад спеціальної комісії, голову спеціальної комісії та заступника голови; 4) термін діяльності спеціальної комісії (на заздалегідь визначений час або на час виконання відповідної роботи); 5) термін звіту спеціальної комісії про виконану роботу, який не перевищує шість місяців з дня її утворення; 6) заходи щодо кадрового, матеріально-технічного, інформаційного, організаційного забезпечення роботи спеціальної комісії.

У проєкті Постанови про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього не зазначено мету її діяльності, окреслено лише певні завдання, які на неї покладаються.

3. Спеціальна комісія створюється з числа народних депутатів України, які дали на це згоду. Кількісний склад спеціальної комісії

формується з урахуванням принципу пропорційного представництва депутатських фракцій (депутатських груп). При цьому Голова спеціальної комісії, заступник голови та секретар комісії не можуть бути членами однієї депутатської фракції (депутатської групи)[1]. У проєкті Постанови про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього вказані положення порушені й підлягають відповідним коригуванням. Так, запропоновано обрати склад членів цієї комісії, при цьому переважна більшість таких членів з однієї депутатської фракції (7 з 8 членів).

Також, на наш погляд, викликає певні сумніви безпосередня назва такої спеціалізованої комісії. Так, вважаємо, що створення відповідного органу з «питань майбутнього» не є конструктивним з огляду на розмиту й не окреслену сферу його діяльності.

З урахуванням викладеного робимо висновок про необхідність подальшого доопрацювання проєкту Постанови про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань майбутнього (реєстр. № 6434 від 15.12.2021 р.).

Виконавці:

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Токарєва К. О. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

[1] Ч. 2, 7 ст. 23 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» від 19.12.2019 р. № 400-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/400-20#n192

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 3 від 10.01.2022

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

на проєкт Закону «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні» (реєстр. № 6418 від 10.12.2021), поданий Кабінетом Міністрів України

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України розглянуто проєкт Закону «Про основні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні» (реєстр. № 6418 від 10.12.2021 р.), поданий Кабінетом Міністрів України.

Законопроєктом пропонується на законодавчому рівні визначити правові та організаційні засади цілісної системи формування та реа-

лізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні.

Необхідність запровадження цілісної системи формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності ґрунтується на потребі забезпечення безперервного нормативно-правового регулювання пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Підтримуючи ідею впровадження цілісної системи формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні, вважаємо за необхідне звернути увагу на суттєві недоліки положень законопроєкту та висловити зауваження і пропозиції до його змісту.

Проєкт закону містить багато юридично необґрунтованих положень, прогалин, внутрішніх суперечностей, що унеможливлює належне врегулювання ним правових та організаційних засад цілісної системи формування та реалізації пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

Зауваження до змісту Законопроєкту зводяться до таких:

1. Запропоноване *у статті 2 Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ* визначення пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності потребує уточнення та приведення у відповідність до зазначених положень чинного законодавства.

Обґрунтування:

На нашу думку, наведена дефініція фактично узагальнює визначення довгострокових (понад 10 років) та середньострокових (понад 5 років) пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, які наводяться в статті 2 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», та є похідною від цих визначень.

При цьому, в запропонованій дефініції пріоритетних напрямів не враховано чинне визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, яке встановлено в статті 2 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», в тому числі, щодо їх спрямованості на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно

чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень.

На нашу думку, таке додаткове уточнення цілей об'єднаних пріоритетних напрямів було би доцільним, а відсутність такої спрямованості в запропонованому визначенні є його недоліком.

З нових ознак у запропонованій дефініції варто окремо звернути увагу на мету пріоритетної державної підтримки, а саме на інтеграцію вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір, що потребує додаткового уточнення під час розгляду зазначеного законопроєкту.

Як бачимо, розробники законопроєкту запроваджують зміну спрямованості фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок із забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави на інтеграцію таких наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір.

На нашу думку, акцентування спрямованості пріоритетної державної підтримки на інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір не повною мірою відповідає чинному законодавству про наукову та науково-технічну діяльність, адже відповідно до статті 45 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» є лише однією з основних цілей державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності.

Ігнорування всіх інших визначених в цій статті цілей державної політики в цій сфері, в тому числі, примноження національного багатства на основі використання наукових та науково-технічних досягнень (пункт 3 частини першої статті 45), зміцнення національної безпеки на основі використання наукових та науково-технічних досягнень (пункт 5 частини першої статті 45), забезпечення вільного розвитку наукової та науково-технічної творчості (пункт 7 частини

першої статті 45), свідчить про вибірковість і необґрунтоване звуження пріоритетних напрямів та в перспективі може призвести до недосягнення зазначених цілей.

Також ця зміна акцентів, на наше переконання, не повною мірою відповідає принципам державної інноваційної політики, основним принципам державного управління та регулювання у сфері наукової і науково-технічної діяльності та фундаментальним національним інтересам України як складника її національної безпеки.

Так, відповідно до статті 3 Закону України «Про інноваційну діяльність» принципом державної інноваційної політики є створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу. Як бачимо, визначення інтеграції наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір як кінцевої мети наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності навпаки створює ризик втрати вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу через трудову міграцію закордон наукових кадрів.

Також принципом державної інноваційної політики, встановленим в цій статті, є здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок. Отже, цей принцип нормативно сконструюваний так, що кінцевим завданням має бути забезпечення результату інноваційної діяльності, а наголос на інтеграції наукових досліджень та науково-технічних розробок у світовий науковий та Європейський дослідницький простір без додаткової конкретизації ставить під сумнів можливість забезпечення такого результату.

З іншого боку, згідно зі статтею 46 Закону «Про наукову і науково-технічну діяльність», в переліку принципів державного управління та регулювання у сфері наукової та науково-технічної діяльності наводиться відкритість для міжнародного науково-технічного співробітництва та забезпечення інтеграції української науки у світовий науковий та європейський дослідницький простір, при визначенні якого акцентується на необхідності забезпечення захисту інтересів національної безпеки.

В свою чергу в статті 3 Закону України «Про національну безпеку України» при визначенні фундаментальних національних інтересів України її інтеграцію в світовий науковий та європейський дослідницький простір в якості фундаментального національного інтересу не виокремлено. Зважаючи на те, що зазначеною нормою встановлено в якості фундаментального національного інтересу інтеграцію нашої держави до політичного, економічного, безпекового, правового простору, то, зважаючи на прагнення до розвитку рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, на нашу думку, фундаментальні і прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки мають забезпечувати таку інтеграцію, бути її засобами та інструментами, а ніяк не окремою її метою.

2. Викласти ***абз. 5 статті 2*** **Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ** у наступній редакції:

«Перелік пріоритетних напрямів затверджується Верховною Радою України».

Обґрунтування:

В статті 2 Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ розробники законопроєкту пропонують встановити, що перелік пріоритетних напрямів затверджує Кабінет Міністрів України.

Дійсно, до основних завдань Уряду України як вищого органу в системі органів виконавчої влади, відповідального перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольного і підзвітного Верховній Раді України у межах, передбачених Конституцією України, відповідно до статті 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України», віднесено, в тому числі, забезпечення розвитку і державної підтримки науково-технічного та інноваційного потенціалу держави.

Наразі Кабінет Міністрів України затверджує лише пріоритетні тематичні напрями наукових досліджень і науково-технічних розробок та середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності, а пріоритетні напрями розвитку науки і техніки відповідно до статті 4 Закону «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки»

та стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності відповідно до статті 2 Закону «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» затверджує Верховна Рада України.

Таким чином, розробники законопроєкту в статті 2 фактично пропонують змінити чинний порядок затвердження пріоритетних напрямів розвитку наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності та звузити повноваження Верховну Раду України до визначення законом основних засад формування та реалізації таких напрямів.

Такий перерозподіл компетенції призведе до відтермінування визначення пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, а отже, і до їх практичної реалізації, адже очевидно, що Урядові України буде надано додатковий час для розроблення та затвердження цих пріоритетних напрямів, а також для приведення своїх нормативно-правових актів у відповідність до нового закону. Зважаючи на це, ми не можемо оцінювати обраний спосіб законодавчого регулювання як оптимальний.

З метою забезпечення сталого розвитку України та задля розв'язання проблеми визначення пріоритетних напрямів доречнішим було б надати Верховній Раді України в цьому законопроєкті повноваження затверджувати стратегічні цілі розвитку науки і техніки на період до 2030 року. І саме в розвиток цих цілей будуть прийматися пріоритетні напрями.

3. Пропонуємо внести зміни ***до статті 3*** **Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ** шляхом скасування єдиного періоду визначення пріоритетних напрямів (5 років).

Обґрунтування:

Як вбачається зі статті 3 Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ законопроєкту розробники пропонують відмовитися від чинного поділу пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на стратегічні (до 10 років) та середньострокові (до 5 років), як це передбачено частиною другою статті 2 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», ***та також поділу на пріоритетні напрями розвитку науки і техніки (понад 10 ро-***

ків) та напрями фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних розробок (до 5 років), як це встановлено статтею 2 Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

В зазначеній статті пропонується запровадити єдиний період визначення пріоритетних напрямів –5 років.

При цьому, низка вкрай важливих програмних документів стратегічного характеру, що пов'язані з результатами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, вже розрахована на десятирічний період їхньої реалізації.

Насамперед, до таких документів відносяться Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, які Президент України визначив в Указі від 30 вересня 2019 року №722/2019, та які є орієнтирами для розроблення проектів прогнозних і програмних документів, проектів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України. У відповідності до пункту 2 цього Указу Президента України, Кабінетові Міністрів України доручено забезпечити проведення аналізу прогнозних і програмних документів з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року та вжиття заходів з їх удосконалення за результатами такого аналізу, а також упровадити дієву систему моніторингу реалізації Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року. А в пункті 3 цього Указу рекомендовано Національній академії наук України, Національній академії аграрних наук України, Національній академії медичних наук України, Національній академії педагогічних наук України, Національній академії правових наук України, Національній академії мистецтв України враховувати Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року під час визначення напрямів наукових досліджень.

Безперечно, до числа таких документів потрібно також віднести Національну економічну стратегію на період до 2030 року, яку Кабінет Міністрів України затвердив постановою від 03 березня 2021 року № 179, та в якій визначено довгострокову економічну візію, принципи і цінності, "червоні лінії" (неприпустимі напрями руху),

ключові напрями (вектори) економічного розвитку та за кожним з 20 напрямів — стратегічні цілі, шляхи їх досягнення з урахуванням наявних і потенційних викликів і бар'єрів, а також основні завдання державної економічної політики та цільові індикатори на період до 2030 року. При цьому, в більшості ключових напрямів економічного розвитку вбачається прямий вплив та залежність від наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, тож, за таких умов, скорочення періоду пріоритетних напрямів в цих сферах заважатиме забезпеченню цільових індикаторів у встановлений в Стратегії десятирічний період.

Отже, відмова від такого поділу пріоритетних напрямів не лише суперечить спеціальним законам і зазначеним актам, які наразі є чинними, та в яких перевага віддається довгостроковому розвиткові держави, а й створює ризик недосягнення цілей сталого розвитку, які напряму пов'язані з результатами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності.

4. Вважаємо доцільним викласти абз. ***4 ч. 1 ст. 4*** **Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ** у наступній редакції:

«грантова підтримка наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Національним фондом досліджень України, Державною інноваційною фінансово-кредитною установою, Національним фондом інвестицій України та Фондом розвитку інновацій».

Обґрунтування:

Згідно із абз. 4 ч. 1 ст. 4 Законопроєкту передбачено, що одним з інструментів реалізації пріоритетних напрямів є грантова підтримка наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Національним фондом досліджень України.

Зокрема, окрім Національного фонду досліджень України, існують й інші фонди підтримки інновацій, зокрема, Фонд розвитку інновацій, створений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 року № 895-р.

Згідно із пп. 1 п. 4 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Міністерства фінансів України для забезпе-

чення функціонування Фонду розвитку інновацій бюджетні кошти, отримані Фондом використовуються виключно для забезпечення його статутної діяльності, а саме для надання на конкурсних засадах фінансової підтримки, грантів, іншого виду фінансування, технічної допомоги для реалізації інноваційних проектів, які мають високий потенціал виходу їх кінцевого продукту на світовий ринок або спрямовані на досягнення цілей, визначених стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності. Отже, даний фонд уповноважений фінансувати інноваційні проекти.

Національний фонд інвестицій України, утворений постановою Кабінету Міністрів України від 31 березня 2021 року № 295.

Згідно із п. 5 Статуту ДП «Національний фонд інвестицій України» підприємство утворено з метою створення сприятливих умов для реалізації масштабних інвестиційних та соціально значущих проектів, розвитку міжнародного економічного співробітництва, зростання конкурентоспроможності України.

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа, статут якої затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 2000 року.

Відповідно до п. 8 Статуту установа утворена з метою здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, а також залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для розвитку реального сектору економіки, підвищення вітчизняного потенціалу з експорту продукції, що виробляється на підприємствах галузей національної економіки, захисту та підтримки національного товаровиробника.

5. Вважаємо доцільним викласти ***ч. 2 статті 4*** **Розділу І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ** у наступній редакції:

«Для реалізації пріоритетних напрямів держава встановлює податкові і митні пільги для ефективної діяльності суб'єктів господарювання, що провадять наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність, і розвиває дослідницьку та інноваційну інфраструктуру».

Обґрунтування:

У ч. 2 ст. 4 Законопроєкту встановлено, що для реалізації пріоритетних напрямів держава створює умови для ефективної діяльності суб'єктів господарювання, що провадять наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність, і розвиває дослідницьку та інноваційну інфраструктуру.

Вбачається, що фраза «створює умови для ефективної діяльності суб'єктів господарювання» не передбачає конкретних заходів підтримки інноваторів і дослідників. Тому дану фразу пропонується замінити наступною: «встановлює податкові і митні пільги».

6. В п. 6 частині 3 Розділу ІІ. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ проєкту закону розробники пропонують внести зміни до пункту 3 частини першої статті 39 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та фактично додатково позбавити Верховну Раду України повноважень із затвердження загальнодержавних програм науково-технічного розвитку України без одночасного корегування положень Закону України «Про державні цільові програми».

При цьому, водночас розробники законопроєкту не пропонують внести зміни до пункту 4 частини першої статті 41 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо розширення повноважень Уряду України, який відповідно до чинної редакції цього пункту забезпечує розроблення і виконання лише державних цільових наукових і науково-технічних програм.

Запропоновані зміни в разі їх прийняття безумовно суперечитимуть чинній редакції статті 10 Закону України «Про державні цільові програми», відповідно до якої загальнодержавні програми, зокрема, науково-технічного розвитку, за поданням Кабінету Міністрів України затверджуються законом. Відповідно до статті 85 Конституції України прийняття законів віднесено до виключних повноважень єдиного органу законодавчої влади в Україні – Верховної Ради України.

Отже, вищезазначена пропозиція з додаткового звуження повноважень Верховної Ради України потребує переосмислення та узгодження відповідних положень чинного закону та запропонованого законопроєкту.

Виконавці:

Георгієвський Ю. В. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач наукового відділу правового забезпечення галузевого інноваційного розвитку НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 4 від 19.01.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту постанови КМУ «Про затвердження Типового Положення щодо планування кошторисної вартості наукових (науково-технічних) робіт, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету», запропонованого до громадського обговорення

Аналіз запропонованого для обговорення проєкту постанови Кабінету Міністрів України про затвердження Типового Положення щодо планування кошторисної вартості наукових (науково-технічних) робіт, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету (далі за текстом – Проєкт) та змісту Типового Положення з додатками дає підстави для певних зауважень та пропозицій, які зводяться до такого.

1. Для практичного ознайомлення з унікальним обладнанням, науковими об'єктами, що становлять національне надбання іноземних держав та іншими науковими об'єктами вважаємо необхідним **надати право бюджетним установам фінансувати відрядження закордон за рахунок коштів, виділених на фінансування наукових (науково-технічних) робіт.**

У зв'язку із цим внести відповідні зміни до Постанови Кабінету Міністрів України «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів» від 2 лютого 2011 р. № 98, а також інших нормативно-правових актів, якими регламентовано позначене питання.

2. Пункт 16 Розділу «Вимоги до планування витрат, що включаються до кошторисної вартості наукової (науково-технічної роботи) бюджетними установами» Проєкту постанови доповнити абзацем 4, який викласти у такій редакції: «Непрямі витрати кошторисної вартості ННТР в цілому не повинні перевищувати прямі витрати».

Прикладом виступає європейська модель регулювання цього питання – Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) No 1290/2013 and (EU) No 1291/2013 (Text with EEA relevance.

3. Необхідно зазначити, що Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. передбачено створення центрів колективного користування науковим обладнанням та державних ключових лабораторій. Зазначені центри і ключові лабораторії можуть надавати доступ і право безоплатного користування приладами та обладнанням працівникам наукової установи, університету, академії, інституту, у структурі якого утворено центр, та іншим особам, які проводять науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, тому доцільно розглянути **питання оплати праці працівників наукових установ**, у яких створені центри колективного користування науковим обладнанням та дер-

жавні ключові лабораторії, під час спільної роботи зі сторонніми науковцями.

4. Додаток 1 доцільно доповнити статтею витрат «Навчання». Зміст і характеристика витрат – витрати на додаткову підготовку (окрім мовних курсів) з метою забезпеченням належного рівня реалізації завдань ННТР для ретельно визначеної цільової групи основних виконавців ННТР (наприклад, навчання користування базами даних, програмування тощо). Приклад – StR-ESFRI Study. Guidelines on Cost Estimation of Research Infrastructures, 2019. The StR-ESFRI and StR-ESFRI2 Projects have received funding from the European Union's Horizon 2020 Research & Innovation programme under grant agreements n 654213 and n 823711.

5. Додаток 1 необхідно доповнити статтею витрат «Забезпечення доступу (фізичного або віртуального) користувачів до об'єктів інноваційної/технічної/наукової інфраструктури». Зміст і характеристика витрат – технічна та наукова інфраструктура, час адміністративного, технічного та наукового персоналу, який призначений для кожного користувача. Приклад – (StR-ESFRI Study. Guidelines on Cost Estimation of Research Infrastructures, 2019).

6. Додаток 1 Зміст і характеристику витрат статті витрат «Витрати на проведення ННТР, які виконуються на умовах субконтракту» доцільно доповнити наступним чином – витрати на юридичну підтримку, консультації або представництво; фінансові стимули для прискорення завершення надання послуги або розробки продукту (ці витрати можуть вважатися прийнятними, якщо такі стимули є розумними та виправданими, наприклад прискорена реєстрація патенту на винахід). Приклад – Guidelines on the Eligibility of Costs under the Connecting Europe Facility December 2018.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 7 від 26.01.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

щодо питань Міністерства освіти і науки України з метою належного виконання доручення Прем'єр-міністра України Д. Шмигаля від 24 січня 2022 року № 2154/1/1-22 до листа Секретаря Ради національної безпеки і оборони України О. Данілова від 20 січня 2022 року №о 215/32-04/2-22 про підготовку матеріалів до засідання РНБО України (додається), що надійшло до Міністерства 24 січня 2022 року вх. № 2707/0/1-22:

1. Про позиції вітчизняних закладів освіти та наукових установ у світових та європейських рейтингах та особливості участі в такому рейтингуванні та/або ранжуванні;

2. Про забезпечення якості освіти, освітньої та наукової діяльності з урахуванням міжнародних та європейських стандартів якості освіти;

3. Про оцінку рівня заробітних плат педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників вітчизняних закладів освіти та наукових установ у відповідності до світових та європейських показників (стандартів);
4. Про інтеграцію вітчизняної системи освіти і науки у світовий та європейський простір (імплементація міжнародних та європейських норм до національного законодавства в сфері освіти і науки; впровадження практик та спільних проектів; визнання освіти та результатів наукових досліджень; стан та перспективи двосторонньої співпраці; стан міжнародної академічної мобільності; актуальний стан виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сферах освіти (по рівнях освіти) і науки).

1. Про позиції вітчизняних закладів освіти та наукових установ у світових та європейських рейтингах та особливості участі в такому рейтингуванні та/або ранжуванні.

Сьогодні світове науково-освітнє співтовариство активно дискутує по причині широкого поширення рейтингів закладів вищої освіти, зокрема обговорюють об'єктивність даних рейтингів, їх переваги та недоліки, відповідно до інших методів та способів оцінки діяльності навчальних закладів та перспективи розвитку рейтингування.

Дивлячись фактично на міжнародні рейтинги університетів, можна констатувати, що вони формують моделі та створюють стандарти сучасного вищого закладу освіти, відповідно яким і намагаються слідувати інші заклади. Проте не зовсім зрозумілими є методи, які використовуються у рейтингах, а саме: недостатньо обґрунтовані критерії, способи обробки статистичних даних університетів. Незважаючи на це, достатня кількість провідних закладів вищої освіти борються за лідируючі позиції у різноманітних рейтингах, що дозволить їм в подальшому зайняти вищі позиції на світовому освітньому та дослідницькому ринку, залучити нових міжнародних партнерів та студентів з інших країн. Для залучення студентів, аспірантів, провідних професорів та

дослідників до закладів вищої освіти потрібно об'єднувати зусилля між закладами, щодо просування їхніх освітніх послуг на світових освітніх ринках. Саме тому процеси реформування навчальних закладів пов'язують не лише з демографічними змінами, а й з можливістю підвищення конкурентоспроможності університетів в області системи освіти та у сфері досліджень. По такому принципу здійснюють свою діяльність більшість європейських університетів, коли навколо провідного закладу вищої освіти об'єднуються профільні заклади та пропонують об'єднаний, досить широкий, спектр освітніх програм та високий науково-дослідницький рівень.

На сьогодні існує проблема дослідницької інфраструктури та матеріально-технічної бази наукових установ та закладів вищої освіти. Відсутня єдина методологія в системі рейтингування та/або ранжування.

Пропонується:

– виокремити критерієм рейтингування вітчизняних закладів освіти наявність інклюзивного ресурсного центру для осіб з особливими освітніми потребами, маломобільних осіб; забезпеченні вільного доступу студентів з проблемами опорно-рухового апарату до інфраструктури університету; надання додаткових технічних засобів: комп'ютерні програми для людей з вадами зору, системи посилення звуку для слабочуючих, спеціальні меблі для осіб з порушеннями опорно-рухового апарату тощо.

Цей критерій дозволить поліпшити умови доступності осіб з особливими освітніми потребами в отриманні освітніх послуг, створити умови для соціалізації таких осіб в студентському середовищі, налагодити безпосередній контакт одержувачів освітніх послуг і абітурієнтів, з числа таких осіб, і викладацького складу.

– Забезпечити конкурентоспроможність наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок.

– Запровадити фінансові інструменти підтримки дослідницьких інфраструктур.

– Правове забезпечення є-інфраструктури.

– Закріпити за МОН обов'язок узагальнити методологію критеріїв рейтингування та/або ранжування.

– Внести зміни до законів України «Про наукову та науково-технічну діяльність» та «Про вищу освіту» щодо урахування рекомендацій розроблених МОН для входження та визначення порядку рейтингування та/або ранжування закладів вищої освіти та наукових установ у світові та європейські рейтинги.

– Внести зміни до законів України «Про наукову та науково-технічну діяльність» та «Про вищу освіту» щодо введення системи персонального заохочення щодо виконання наукової складової за видатні результати наукових досягнень для суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності.

2. Про забезпечення якості освіти, освітньої та наукової діяльності з урахуванням міжнародних та європейських стандартів якості освіти.

Процес реформування вищої освіти в нашій державі необхідно проводити на основі різнобічних механізмів державного управління. В першу чергу йде мова про застосування нормативно-правового, організаційного управлінського, фінансово-мотиваційного, стратегічного, інноваційно-інформаційного. На нашу думку завдяки таким механізмам державного управління вищою освітою можна досягнути такого рівня освіти, який буде передбачати перетворення отриманих знань на здатність особистості до професійної та творчої діяльності, а також досягнення максимального результату.

До напрямів забезпечення якості освіти, освітньої та наукової діяльності з урахуванням міжнародних та європейських стандартів якості освіти слід віднести:

– створення системи забезпечення якості вищої освіти, яка буде відповідати рекомендаціям й стандартам європейського освітнього простору;

– інтеграція вищої освіти й науки, яка може досягатися за допомогою підвищення співвідношення та якості інноваційної й дослідницької діяльності в університетах, де важливим аспектом є актуальність змісту вищої освіти та рівень компетентності претендентів, в плані дослідницької діяльності;

– вдосконалення структури системи вищої освіти, для цього варто провести структурну перебудову вищої освіти нашої держави й

привести її до стандартів Міжнародної стандартної класифікації освіти;

– створення регіональних та інституційних наглядових рад закладів вищої освіти. До складу таких рад будуть входити представники держави, бізнесу й громадськості. Метою цих рад буде моніторинг та аудит ефективної економічної діяльності вишів після їхнього зупинення фінансування з боку держави. Зазначені напрями уможливлюють досягнення наступних положень:

– створення новітньої системи освіти, котра прискорить розвиток людини та її інтелекту;

– покращення ефективності навчання здобувачів усіх рівнів вищої освіти, підвищення конкурентоспроможності сучасної освіти завдяки практичній спрямованості освітні програм;

– формування збалансованої законодавчої бази в сфері вищої освіти, яка допоможе ефективно реалізувати стратегічні напрями в період реформування;

– успішне реформування вищої освіти та поширення цього досвіду;

– приведення до норм та змісту усіх підсистем освіти;

– закріпити за НАЗЯВО визначення процедури сертифікації освітніх/навчальних програм;

– надати закладам вищої освіти більш широкі повноваження щодо формування внутрішнього методичного підходу до організації освітнього процесу;

– змінити підхід до проведення процесу сертифікації (отримання сертифікату про акредитацію навчальної програми), виключивши необхідність використання в цьому процесі зразків методичного оформлення відомостей про навчальну дисципліну які були вперше використані Стенфордським та Корнуельським університетами в США, замінивши їх на перелік тих навичок та вмінь, якими має володіти здобувач вищої освіти, що проходив навчання за бюджетні кошти;

– реорганізувати наявну систему кваліфікаційних іспитів (ЄДІ, ЄДКІ), що наявна в системі вищої юридичної освіти, перенісши необхідність підтвердження знань студента отриманих у Вищому на-

вчальному закладі, на більш пізні етапи входження молодого фахівця в галузі права в професію, наприклад на кваліфікаційні іспити для отримання статусу адвоката, нотаріуса, слідчого, судді і т.д.

3. Про оцінку рівня заробітних плат педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників вітчизняних закладів освіти та наукових установ у відповідності до світових та європейських показників (стандартів).

На сьогодні залишаються серйозні питання щодо стану фінансування освіти і науки, недостатнім є рівень оплати праці освітніх працівників. Державну підтримку потребують всі профільні рівні освіти. Така проблема по фінансування освітньої галузі є досить актуальною, тому що від цього залежить ефективність функціонування ЗВО і забезпечення високоякісних освітніх послуг. Це призведе до інтеграції наукових установ із зовнішнім освітнім середовищем і дозволить впровадити в освітній процес інноваційні освітні технології. В останні роки багато європейських розвинених країн орієнтовані на фінансування закладів вищої освіти. Нині Україна орієнтується на світові тенденції в сфері освіти, проводить оновлення стосовно термінів навчання, методик оцінювання знань, введення в навчальний процес нових навчальних дисциплін й нових спеціальностей. Однак такі нововведення в галузі освітнього процесу необхідно фундаментально обґрунтовувати, проводити практичну апробацію й всебічно експериментувати. Так, питання підвищення розмірів посадових окладів та інших складових заробітної плати працівників бюджетної сфери, має вирішуватись з урахуванням реальних фінансових можливостей, тобто збільшення заробітної плати залежатиме виключно від можливостей дохідної частини державного і місцевих бюджетів країни.

Пропонуємо варіанти: 1) Підвищення основної заробітної плати - просте підвищення посадових окладів працівників наукових установ, адже сьогодні всі дії насамперед мають бути спрямовані на виправлення ситуації із заробітками науковців, які за останній період упали нижче гранично припустимого рівня. 2) Оптимізація тарифних умов оплати праці або впорядкування схеми посадових окладів - впорядкування схем посадових окладів у наукових установах, тобто

основної заробітної плати (тарифу). 3) Встановлення базових посадових окладів – забезпечення в наукових установах збалансованого рівня оплати праці, а також поступове досягнення конкурентоспроможного рівня зарплат науковців на ринку праці.

4. Про інтеграцію вітчизняної системи освіти і науки у світовий та європейський простір (імплементація міжнародних та європейських норм до національного законодавства в сфері освіти і науки; впровадження практик та спільних проектів; визнання освіти та результатів наукових досліджень; стан та перспективи двосторонньої співпраці; стан міжнародної академічної мобільності; актуальний стан виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у сферах освіти (по рівнях освіти) і науки).

Необхідно зазначити про важливість державної політики в області міжнародного співробітництва і вищої освіти, відповідно до чого держава повинна:

– забезпечити на рівні національного законодавства термінологічну єдність, і хоча у новій редакції Закону України «Про вищу освіту» міжнародна інтеграція та інтеграція системи вищої освіти України, належить до основних принципів, на яких ґрунтується державна політика у сфері вищої освіти, а розділ XIII «Міжнародне співробітництво», але поняття «міжнародне співробітництво», «міжнародна інтеграція», «інтернаціоналізація» не включені у статті 1 до переліку основних термінів і у Законі за межами названих підрозділів практично не вживаються, а поняття «інтеграція», «інтернаціоналізація» взагалі відсутні;

– потребують аналізу та подальшого вирішення питання виконання окремих положень Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки в частині реалізації вимог розділу 1. Основні тенденції та проблеми розвитку вищої освіти в Україні, оскільки залишаються остаточно невирішеними як на теоретико-методологічному рівні так і в практичному сенсі питання щодо засобів (насамперед правових) і заходів щодо академічної мобільності викладачів і студентів вітчизняних закладів вищої освіти, правил і процедур фінансування цих заходів тощо.

– здійснювати діяльність щодо розвитку і налагодження взаємовигідного міжнародного співробітництва у рамках двохсторонніх та багатосторонніх договорів,

– створювати умови для міжнародного співробітництва ЗВО усіх форм власності (закладів виробничих, наукових, проектних тощо), які можуть забезпечити функціонування і розвиток освітньої системи, управлінських органів вищою освітою, завдяки бюджетному фінансуванню;

– надавати пільги по оплаті податків і зборів, що пов'язані із закупівлею і ввезенням на територію України навчального, наукового та виробничого обладнання і матеріалів для забезпечення освітньої, наукової і науково-технічної діяльності. Основною стратегією нашої держави повинно бути масштабне впровадження в освітній процес інноваційно-інформаційних технологій та підвищення якості при наданні освітніх послуг. Все це дасть змогу наблизити знання, вміння та навички майбутніх випускників до реальних потреб в секторі економіки і суспільства. Перетворити таку ідею в реальність можна за умови створення дієвого та практичного інноваційно-інформаційного механізму державного управління вищою освітою. Завдяки такому механізму можна забезпечити поміркована централізацію і автономію об'єктів управління, а також узгодженість та координацію їх взаємних дій, як по горизонтальній так і по вертикальній лінії управління вищою освітою. Інноваційно-інформаційні підходи повинні формуватися на основі державних стандартів освіти, враховуючи при цьому можливості новітніх ІТ-технологій і цифровізації суспільства. Окремими векторами вдосконалення технологічного напряму в сфері вищої освіти є:

– створення електронних підручників та конспектів лекцій;

– застосування бібліотечних ресурсів: програмні тренажери, навчальні відеоконтенти, бібліотечні Інтернет-ресурси, «Єдина картка читача»;

– формування навчальних інформаційних платформ для заочного та дистанційного навчання здобувачів та слухачів;

– створення єдиного навчально-методичного інформаційного простору для спілкування викладачів та здобувачів в період вивчення навчальних дисциплін;

– створення мультимедійних навчальних посібників;

– розробка нових програмних тренажерів;

– розробка інноваційних комплексів.

Однією з важливих проблем - відсутність дієвого механізму академічного обміну українських викладачів та науковців у співпраці з європейськими освітніми та інституціями.

Програми Еразмус+ більшою мірою спрямовані на підтримку вищих навчальних закладів та меншою мірою на наукові установи та інституції, що суттєво звужує простір можливостей для впровадження практик спільних міжнародних проектів; розбудову двосторонньої співпраці; активізацію міжнародної академічної мобільності.

Окрема проблема полягає у невмотивованості закордонних освітніх та наукових установ на укладання договорів про співпрацю з українськими інституціями, що лише посилює проблемну ситуацію та унеможливлює розбудову міжнародного співробітництва у науковому секторі.

Пропозиція: просування ідеї відкриття додаткового пріоритету в рамках програми Еразмус+, спрямованої на активізації практик академічного обміну, бенефіціаром якої стануть українські наукові установи.

Виконавці:

Білоусов Є. М. – доктор юридичних наук., доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Давидюк О. М. – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Георгієвський Ю. В. – доктор юридичних наук, доцент, завідувач наукового відділу правового забезпечення галузевого інноваційного розвитку НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Шаповалова О. В. – доктор юридичних наук., доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Вапнярчук Н. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 8 від 26.01.2022

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

на лист Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С. Бабака від 14.01.2022 р. № 04-24/20-2022/9156 щодо проєкту Закону «Про економічний паспорт» (реєстр. № 6394 від 06.12.2021 р.), поданого Президентом України, та інших альтернативних проєктів законів

У Верховній Раді України зареєстрований проєкт Закону «Про економічний паспорт» (реєстр. № 6394 від 06.12.2021 р.) (далі – Законопроєкт № 6394), поданий Президентом України, та альтернативні проєкти законів: «Про систему фінансової підтримки майбутніх поколінь» (реєстр. № 6394-1 від 21.12.2021 р.), «Про економічний паспорт» (реєстр. № 6394-2 від 22.12.2021 р.), «Про економічний паспорт юного українця» (реєстр. № 6394-3 від 22.12.2021 р.).

Аналіз положень зазначених Законопроєктів та Пояснювальних записок до них дає можливість прийти до наступних висновків.

Законопроєкт № 6394 розроблений з метою вирішення однієї з актуальних задач сьогодення – підвищення економічного рівня життя громадян України шляхом створення Фонду майбутніх поколінь, з якого українцям, народженим в Україні після 01 січня 2019 року, будуть після досягнення ними 18 років, виплачуватися кошти для їх цільового використання – навчання в закладах освіти України; купівлю власного житла на території України; переказ коштів на власний рахунок у системі недержавного пенсійного забезпечення; лікування.

Фонд майбутніх поколінь (далі – Фонд) створюється Кабінетом Міністрів України з метою накопичення державних внесків, є юридичною особою, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства) і провадить діяльність виключно на користь Фонду з подальшим інвестуванням активів, здійснює виплати учасникам Фонду.

Кошти Фонду формуються за рахунок коштів Державного бюджету України, які надійдуть від сплати рентних платежів за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення. Джерелом для таких державних внесків передбачена рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення, розмір спрямування якої до спеціального фонду державного бюджету поступово буде збільшуватися. Внески для кожного учасника Фонду будуть формуватися за рахунок державного бюджету у розмірі 2-х мінімальних заробітних плат щорічно до досягнення дитиною 18-річного ріку, а також за рахунок інвестиційних доходів Фонду.

Вважаємо, що Законопроєкт № 6394, з одного боку, є своєчасним, оскільки створює додаткові стимули для розвитку економіки країни, сприяє формуванню цілеспрямованої державної політики відносно підвищення життєвого рівня населення, зокрема, молоді, враховує досвід тих країн, де мета створення аналогічних інституцій також полягає в акумулюванні надходжень від нафти та газу для їх цільового використання (Норвегія, ОАЕ, Саудівська Аравія та Кувейт), хоча

не можна не враховувати, що економічний стан цих країн суттєво відрізняється від внутрішнього і зовнішнього становища України.

Однак, з іншого боку, треба дбати про те, щоб створити неризиковий, безвитратний механізм використання доходів, отриманих від ренти за користування надрами загальнодержавного значення, які будуть спрямовані на надання фінансової підтримки особам, яким виповниться 18 років. Чи враховані усі ті ризики, які матимуть наслідки для фінансово-бюджетної системи України в цілому при запровадженні запропонованого правового механізму створення Фонду майбутніх поколінь, покаже тільки час.

Слід визнати правильним, що одночасно з Законопроєктом № 6394 було подано ще ряд законопроєктів, які дотичні до вирішення поставленого завдання, а саме «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо державних внесків до системи економічного паспорта», «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування коштів Фонду майбутніх поколінь» та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо відповідальності за порушення інтересів учасників Фонду майбутніх поколінь».

Пропонуємо доповнити Законопроєкт № 6394 окремими положеннями, що містяться в альтернативних законопроєктах, а саме:

1. Розширити спектр можливого використання українцями належних їм коштів: – не тільки на навчання, купівлю власного житла, а й: а) інвестування у започаткування власного бізнесу або у вигляді інвестицій у житловий фонд, оскільки молодь з об'єктивних причин не завжди має достатньо коштів для придбання житла на підставі договору купівлі-продажу.

2. Запровадити жорсткі вимоги до публічності діяльності Фонду та проведення його аудиту.

3. Виважено підійти до вирішення проблеми фінансового забезпечення функціонування Фонду, особливо до проблеми оплати послуг членів Ради Фонду, компаній з управління активами Фонду, зберігача Фонду, аудиторських фірм, які проводять аудит фінансової звітності Фонду, адміністратора, інвестиційних фірм тощо.

4. З метою забезпечення об'єктивності відбору для обрання членів Ради Фонду розширити склад конкурсної комісії з п'яти до десяти членів: до складу конкурсної комісії входять один представник від Президента України, один – від Кабінету Міністрів України, один – від Національного банку України, один – від Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, один – від профільного Комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання фінансової діяльності, один – від Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та по два представники від міжнародних молодіжних організацій та всеукраїнських молодіжних громадських організацій, які обираються на засіданні Верховної Ради України.

5. Доцільно передбачити в Законі випадки, в яких учасник Фонду втрачає право на отримання виплат, зокрема скоєння такою особою тяжкого особливо тяжкого правопорушення, передбаченого Кримінальним Кодексом України.

6. З метою забезпечення конституційного права, передбаченого ст. ст. 13, 24 Конституції України, розширити коло осіб, які можуть бути учасником Фонду. Для чого внести наступні зміни до ст. 1 Закону: «учасник Фонду – громадянин України, якій на дату набрання чинності цим Законом не досяг 18 річчя».

В цілому, вважаємо, що проєкт Закону «Про економічний паспорт» (реєстр. № 6394 від 06.12.2021 р.) потребує доопрацювання в частини запропонованих змін, але, в цілому, його прийняття буде мати позитивний ефект.

Виконавці:

Семенова М. В – кандидат юридичних наук, науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Борисов І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № б/н від 30.30.2022

ПРОПОЗИЦІЇ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»

1. Вказані нормативні категорії обов'язково мають бути вказані в «Стаття 0. Визначення термінів» проєкті Закону, оскільки вони виконують функцію одноманітності розуміння змісту нормативного документу, дозволяють біль точно застосовувати його нормативні приписи та полегшують сприйняття його змісту.

На нашу думку посилання на державу агресора яка визначена положеннями цього закону, доцільно доповнити відсилочним застереженням наступного змісту – Російської Федерації або іншої держави агресора. Це дозволить зробити цей Закон України універсальним, тобто таким який може врегульовувати суспільні відносини і у випадку проявів агресії з боку будь-яких інших країн. Якщо залишити

формулювання в запропонованому варіанті, то цей Закон України буде регулювати тільки суспільні відносини які виникли через військову агресію та війну яку розпочала тільки Російська Федерація

Аналіз зазначених понять свідчить про те, що терміни, що вживаються у проєкті Закону, мають інше трактування. З метою усунення невідповідностей між чинним законодавством необхідно узгодити термінологію у сфері правового режиму на тимчасово окупованій території України в цілому. Зокрема, поняття «бойові дії» викладене у наказі СБУ «Про затвердження Порядку виплати винагороди за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду» від 09.03.2016 № 115.

А саме «бойові дії» - оборонні або наступальні тактичні дії підрозділів, узгоджені за метою, місцем і часом удари, вогонь і маневр для відбиття ударів противника, його знешкодження та виконання інших завдань з використанням різних видів зброї (озброєння) для знешкодження, подавлення, виснаження і руйнування у визначеному районі впродовж певного часу.

2. Поняття «гуманітарний коридор», викладене у проекті потребує доопрацювання (в проєкті не може використовуватися поняття, взяте із Вікіпедії!), враховуючи відсутність цього поняття у чинному законодавстві, зокрема, у Законі України «Про гуманітарну допомогу» від 22.10.1999 № 1192-XIV (незважаючи на нещодавні зміни від 07.03.2022) та спираючись на основні цілі та умови (тривалість часу, площа та транспортні засоби, які дозволено використовувати) створення «гуманітарного коридору», які повинні бути забезпечені за домовленістю сторін. Основна ціль утворення гуманітарного коридору - надання медичної допомоги пораненим та хворим; забезпечення доступу транспорту швидкої допомоги до постраждалих, евакуація загиблих, поранених та цивільного населення.

3. Вважаємо за доцільне удосконалити термін «деокупація», запропонований у проєкті, враховуючи наступне:

1) Термін «деокупація» не має чіткого визначення у чинному законодавстві, тому, враховуючи сучасний воєнний стан та важливість завдань які ставляться із прийняттям проекту Закону, який повинен бути основоположним щодо правового режиму всіх окупованих територій, цей термін повинен бути чітко визначений та не може мати подвійного (незрозумілого) трактування.

2) Вважаємо за необхідне при визначенні терміну «деокупація» враховувати основні положення чинної на даний час Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 117/2021.

Наскрізним елементом політики деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя *є реалізація комплексу заходів дипломатичного, військового, економічного, інформаційного, гуманітарного та іншого характеру.*

Цілями державної політики щодо забезпечення деокупації тимчасово окупованої території та її безпечної реінтеграції є:

відновлення територіальної цілісності України у межах її міжнародно визнаного державного кордону, забезпечення державного суверенітету України;

забезпечення національної єдності, стійкості та згуртованості українського суспільства і держави Україна;

припинення використання тимчасово окупованої території для діяльності, яка загрожує національній безпеці України та/або спрямована на підрив міжнародної безпеки і миру;

визначення правових засад перехідного правосуддя;

формування та реалізація політики у правовій, соціальній, освітній, інформаційній, гуманітарній та інших сферах щодо зростання та зміцнення рівня довіри, гарантування прав та законних інтересів громадян України, які постраждали внаслідок тимчасової окупації;

забезпечення сталого суспільно-політичного, гуманітарного та економічного розвитку України відповідно до визначених засад внутрішньої і зовнішньої політики, стратегічного курсу держави на

набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та Організації Північноатлантичного договору.

4. Вважаємо доцільним визначити поняття «лінія зіткнення» відповідно до норм чинного законодавства, а саме наказу Антитерористичного центру при Службі безпеки України «Про затвердження Тимчасового порядку контролю за переміщенням осіб через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей» від 14.04.2017 № 222ог).

«лінія зіткнення» – умовне розмежування між тимчасово неконтрольованою територією та контрольованою територією.

5. Вважаємо за необхідне при наданні визначення терміну «цивільні особи (*цивільне населення*)» враховувати норми ст.1 Закону України «Про символіку Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала в Україні від 08.07.1999 № 862-XIV (у редакції від 19.07.2010) та норми Женевської Конвенції «Про захист цивільного населення під час війни» від 12 серпня 1949 року.

6. Вважаємо за необхідне викласти абз.2 ч.2. ст. 1 у наступній редакції:

«*Окремі об'єкти в територіальних водах України є окупованими Російською Федерацією з 19 лютого 2014 року. Перелік таких об'єктів визначається* **розпорядженням *Кабінетом Міністрів України».***

Обґрунтування: Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення» від 7 листопада 2014 р. № 1085-р.

7. Вважаємо недоцільним заміну термінів «адміністративна межа» на «межа» у статтях 3 та 4 проєкту Закону. «Адміністративна межа» – це іншими словами адміністративний кордон між тимчасово окупованою територією та іншою територією України. Аналіз чинного законодавства свідчить, що поняття «адміністративна межа» і

«адміністративний кордон» вживаються у тотожному значенні (приміром, постанова КМУ від 4 червня 2015 р. № 367 «Про затвердження Порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї», наказ МВС від 23 серпня 2017 р. № 725 «Про затвердження Порядку перевірки автомобільних транспортних засобів, які перетинають державний кордон України або адміністративний кордон між Херсонською областю і тимчасово окупованою територією Автономної Республіки Крим, з метою виявлення викрадених»).

7.1. Вважаємо за доцільне забезпечити співвідношення змісту запропонованої статті 4^1 «Цілі державної політики на тимчасово окупованих територіях» та вищезазначених положень Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 117/2021, які регламентують цілі державної політики щодо забезпечення деокупації.

Вказаний перелік доцільно доповнити пунктами із застереженнями щодо права Збройних Сил України застосувати зброю та реалізовувати військові дії відносно окупантів і окупаційної влади в порядку встановленому міжнародним гуманітарним правом. Не зазначення вказаної можливості може поставити поза рамки правового поля вітчизняного законодавства будь-яку спробу військового протистояння на тимчасово окупованих територіях.

8. Вважаємо за доцільне привести положення статті 5 «Захист прав і свобод людини і громадянина, культурної спадщини на тимчасово окупованій території» у відповідність із положеннями **Розділу «*Захист прав і свобод людини*»** Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 117/2021.

Щодо правового статусу «міжвідомчого координаційного органу» для узагальнення правової позиції держави у питанні відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та підготовки та

супроводження консолідованої претензії України до Російської Федерації щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України

На разі постановою КМУ від 12 грудня 2018 р. № 1059 створено Міжвідомчу комісію з питань узагальнення правової позиції держави щодо відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та підготовки консолідованої претензії України до Російської Федерації щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України (далі - Комісія), і визначено її статус, склад, завдання та повноваження.

Отже, варто у тексті Закону надати відповідне посилання на постанову КМУ від 12 грудня 2018 р. № 1059 «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань узагальнення правової позиції держави щодо відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та підготовки консолідованої претензії України до Російської Федерації щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України» і поширити її дію на всю тимчасово окуповану територію згідно із змінами до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».

9. Вважаємо за доцільне викласти абз. 1 ч. 3 ст. 6 «Забезпечення права громадян, які проживають на тимчасово окупованій території, на отримання документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» у наступній редакції:

«4. **Довідки, що підтверджують місце перебування громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території або переселилися з неї, оформляються і видаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, за зверненням таких осіб, безпосередньо за місцем їх перебування .** Такі довідки видаються громадянам у день звернення на підставі паспорта громадянина України чи іншого документа, до

якого згідно із Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» вносяться відомості про реєстрацію місця проживання, та письмової заяви, в якій зазначається адреса, за якою громадянину може бути вручена офіційна кореспонденція. При цьому відомості (відмітка) про місце перебування такої особи не вносяться до її паспорта.

Обґрунтування:

1) Необхідність логічної побудови речення.

2) Відповідно до п. 1 Положення про Державну міграційну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 360: Державна міграційна служба України (ДМС) є **центральним** органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Виконавці:

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрєз-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Кохан В. П. – кандидат юридичних наук, старший дослідник, в.о. начальника відділу НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Давидюк О. М. – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 16 від 20.04.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Постанови КМУ «Про реалізацію експериментального проєкту із створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор»

1. Оскільки у п. 4 проєкту Постанови (Порядок) вживається поняття «інноватор», а це саме той, хто буде отримувачем послуг, які надаються мережею, то пропонуємо додати у цій проєкт та використовувати термін, який є у Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року від 10.07.2019 № 526-р. зазначається, що інноватори — це особи, які створюють нові або удосконалюють існуючі конкурентоздатні технології, продукти (продукцію) та/або послуги).

2. У п. 3 проєкту Постанови (Порядок) зазначено, що «Стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор є структурним підрозділом закладу вищої освіти, наукової установи, який утворюється на базі

інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ з метою надання послуг, що надаються стартап-школою, бізнес-інкубатором та бізнес-акселератором, зокрема фінансових, консультаційних, маркетингових, інформаційно-комунікативних, юридичних, освітніх та інших послуг, спрямованих на розвиток стартапів, стимулювання створення, впровадження інноваційної продукції, реалізацію інновацій.

Завданням мережі стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор є створення умов для здійснення інноваційної діяльності в закладах вищої освіти, наукових установах, створення та розвиток стартапів, ефективне управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) науково-технічних розробок і технологій». Зауваження у тому, що не зазначено у п.3 проєкту Постанови (Порядок) як саме буде відбуватися забезпечення трансферу (комерціалізації) науково-технічних розробок і технологій.

3. У п. 4 проєкту Постанови (Порядок) вказується, що «Основними функціями стартап-школи–бізнес-інкубатора–акселератора є:

1) просвітницька діяльність, надання освітніх і консультаційних послуг шляхом:

надання освітньої та консультаційної підтримки студентам, науковим та науково-педагогічним працівникам, які здійснюють наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність; надання технічних, консультаційних, бухгалтерських, юридичних та інших послуг щодо створення інноваційної продукції, реалізації інноваційних проєктів, використання інновацій; надання інформаційної підтримки щодо розвитку бізнесу, супроводу та відстеження прогресу стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності. Зауваження у тому, що не зазначено на комерційній чи некомерційній основі відбувається надання послуг.

4. Якщо на базі бізнес-акселератора надаватиметься підтримка шляхом навчання, залучення менторів, надання фінансової та експертної підтримки з метою прискорення їх розвитку та масштабування, то відповідно мережа стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор може пропонувати курси, де запроваджено інноваційну концепцію розвитку навчання підприємництву, інноваційні методи

та способи навчання (зокрема, програми навчання, коучинг), які розроблені на основі дослідницьких проєктів, у яких бере участь мережа разом із бізнес-асоціаціями у стартап-екосистемах. має бути зазначено, що ця частина загальної програми включає Программу Startup Pre-Incubator: курси, базові семінари, що надихають виступи спікерів і майстер-класи менторів, які мають досвід не тільки на території України тощо.

2) підтримка та розвиток стартапів шляхом:

пошуку стартапів та механізмів підтримки їх розвитку; надання комплексу рішень для стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності, спрямованих на дослідження і тестування інноваційної продукції, ринку чи цільової аудиторії; розроблення бізнес-моделей стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності, надання консультацій щодо їх покращення; розроблення інвестиційної стратегії для стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності, пошуку інвесторів; сприяння в розробці життєздатної бізнес-моделі і здійснення перших продажів інноваційної продукції; розроблення маркетингової стратегії та підготовки документації для інвесторів і партнерів; надання необхідної інфраструктури (офісна техніка, офісні приміщення, виробничі площі); іншої діяльності, не забороненої законодавством;

Тобто має бути зазначено, що ця частина загальної програми включає Програму Startup Incubator – це інтенсивна програма, яка призначена для того, щоб провести вас від перевірки до запуску та допомогти вам побудувати життєздатний та стійкий бізнес інноватору.

5. Не зазначено спрямування інкубаторів/спартапів та особливості інноваційних проєктів, якими опікується мережа, відповідно не зрозуміло які бізнес-інкубатори/бізнес-акселератори будуть підтримувати.

Так, бізнес-інкубатори еō, які фінансуються USAID, — це програма в Україні на посівному етапі за участю наставників для вирощування конкурентоспроможних глобальних стартап-компаній. У зв'язку із технічним бумом багато з цих бізнес-інкубаторів призначені спеціально для технологічних стартапів. Вони пропонуються фірмами венчурного капіталу, великими підприємствами, академіч-

ними установами, комерційними та некомерційними організаціями щодо розвитку власності, а також окремими інвесторами. Інноваційна екосистема Sikorsky Challenge КПІ ім. Ігоря Сікорського сприяє створенню і підтримці якомога більше мікро- і малих технологічних підприємств у всіх містах України.

При цьому, допускаємо, шо у можуть бути також універсальні інкубатори-акселератори, які розглядають усі види стартапів незалежно від галузі.

3) координація спільних дій інноваторів, об'єднання та співпраця суб'єктів інноваційної діяльності шляхом:

сприяння налагодженню бізнес-зв'язків між суб'єктами інноваційної діяльності; забезпечення взаємодії з іншими закладами вищої освіти, науковими установами на базі яких створено мережу стартап-школа–бізнес- інкубатор–акселератор». Тобто має бути зазначено, що ця частина загальної програми включає Програма налагодження бізнес-зв'язків Startup Incubator – це програма, яка призначена для того, щоб провести налагодження бізнес-зв'язків у національному та міжнародному бізнесі.

6. Не зазначено на якій строк розрахована програма підтримки для інноваторів (місяців/років), яку умовно можна поділити на 3 частини: Программа Startup Pre-Incubator; Програму Startup Incubator; Програма налагодження бізнес-зв'язків Startup Incubator?

Крім того, у п. 6 проєкту Постанови (Порядок) вказано, що «Заклади вищої освіти, наукові установи, яким надаватиметься фінансова підтримка на створення та забезпечення функціонування стартап-школи-бізнес–інкубатора–акселератора визначаються Міністерством освіти і науки України за результатами конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт та проєктів, які фінансуються за рахунок зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу для виконання зобов'язань України у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020» та в порядку, визначеному МОН».

Наразі Конкурс призупинено на етапі проведення наукової та науково-технічної експертизи з метою забезпечення безпеки залучених експертів. Після припинення або скасування воєнного стану всі за-

явки буде передано експертам для проведення експертизи та продовження конкурсного відбору згідно визначених його етапів.

7. Відзначаємо дієвість рамкової програми з наукових досліджень і інновацій «Горизонт-2020». Але в уряді розпочали процедурні кроки для приєднання України до програми ЄС з досліджень та інновацій Horizon Europe, яка буде діяти протягом 2021–2027 років як науково-дослідна програма ЄС, яка прийшла на заміну програмі «Горизонт 2020». Програма з 2021 року замінила собою «Горизонт 2020», що діяла попередні 7 років.

Для забезпечення проведення інформаційних кампаній щодо можливості участі у вітчизняних конкурсах та міжнародних інноваційних програмах, щодо історій успіху провадження інноваційної діяльності необхідно підвищувати рівень обізнаності інноваторів стосовно можливостей участі у вітчизняних конкурсах та міжнародних програмах, щодо історій успіху провадження інноваційної діяльності, зокрема, проводити інформаційні дні для інноваторів з метою інформування про можливість участі у програмі «Horizon Europe» в частині підтримки інновацій та про можливість участі у програмі «EUREKA».

Висновки.

Відповідно до Пояснювальної записки до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проєкту зі створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор» метою прийняття проєкту акта є запровадження експериментального проєкту зі створення та підтримки функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор задля відновлення та розвитку інноваційної екосистеми.

Аналіз норм зазначеного проєкту постанови свідчить про намір держави налагодити «механізм розвитку національної інноваційної екосистеми шляхом розширення мережі елементів інноваційної інфраструктури, активного залучення науковців до інноваційної діяльності, поєднання наукового та промислового потенціалу, забезпечення трансферу технологій та комерціалізації наукових результатів, збільшення обсягу інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції, реалізації продукції із високою прибутковістю,

що призведе до відновлення інноваційним шляхом економіки України, яка зазнає суттєвого впливу внаслідок війни та воєнного стану».

Таким чином, для ефективного функціонування запропонованих змін в цьому проєкті необхідно:

1. Скоригувати строки реалізації експериментального проєкту Постанови та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа-інкубатор-акселератор.

2. Чітко визначити на рівні закону у запропонованому проєкті Постанови (Порядок) термінологію, зокрема, бізнес-акселератор, бізнес-інкубатор, інноваційний бізнес-інкубатор, стартап, інновація, стартап-школа, інноватори.

3. Зазначити у запропонованому пункті проєкту Постанови (Порядок) яким саме студентам надається інформаційно-консультаційна підтримка у стартап-школі. Крім того відмітити на комерційній чи некомерційній основі надаються ці послуги.

4. Викласти у встановлених пунктах проєкту Постанови (Порядок) особливості забезпечення трансферу (комерціалізації) науково-технічних розробок і технологій тому, що це є одним із завдань мережі стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор. Зазначити які саме частини загальної програми проходять інноватори, що вказані у переліку як функції стартап-школи–бізнес-інкубатора–акселератора. Встановити спрямування інкубаторів/спартапів та особливості інноваційних проєктів, якими опікується мережа, відповідно не зрозуміло які бізнес-інкубатори/бізнес-акселератори будуть підтримувати. Відмітити на якій строк розрахована програма підтримки для інноваторів (місяців/років), яку умовно можна поділити на 3 частини: Программа Startup Pre-Incubator; Програму Startup Incubator; Програма налагодження бізнес-зв'язків Startup Incubator?

5. Скоригувати та можливо доповнити рамкові Програми за якими буде надаватися фінансова підтримка на створення та забезпечення функціонування стартап-школи-бізнес–інкубатора–акселератора. Оскільки наразі Конкурс у Рамковій програмі ЄС з наукових досліджень та інновацій «Horizon 2020» призупинено на етапі проведення наукової та науково-технічної експертизи з метою забезпечення безпеки залучених експертів. Але в уряді розпочали процедурні кроки для приєднання України до програми ЄС з досліджень та інно-

вацій Horizon Europe, яка буде діяти протягом 2021–2027 років та «EUREKA».

6. Узгодити положення проєкту Постанови Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проєкту із створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор та проєкту Порядку створення та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор між собою та окремо положення кожного нормативного акту (шляхом усунення внутрішніх неузгодженостей тощо).

7. Узгодити положення проєкту Порядку створення та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор із нормами чинного законодавства та практикою ЄС, зокрема із нормами Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

8. Врахувати теперішній військовий стан в Україні, що може значним чином ускладнити ефективну реалізацію цього акту.

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Кохан В. П. – кандидат юридичних наук, старший дослідник, в.о завідувача наукового відділу правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Завадська А. Т. – молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

Проєкт
Постанови «Про реалізацію експериментального проєкту із створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор»

Проєкт Постанови «Про реалізацію експериментального проєкту із створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор» (в редакції МОН)	**Проєкт Постанови «Про реалізацію експериментального проєкту із створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор» (пропозиції НДІ ПЗІР)**	**Обґрунтування (зауваження)**
Кабінет Міністрів України постановляє: 1. Погодитися з пропозицією Міністерства освіти і науки України щодо реалізації протягом двох років з дня набрання чинності цією постановою **експериментального проекту** щодо створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор.	1. Погодитися з пропозицією Міністерства освіти і науки України щодо реалізації протягом двох років з дня набрання чинності цією постановою **проекту** щодо створення на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор.	*Реалізація експериментального проекту щодо створення* на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі планується з дня набрання чинності цією постановою (Постанови Кабінету Міністрів України, крім постанов, що містять інформацію з обмеженим доступом, набирають чинності з дня їх офіційного опублікування, якщо інше не передбачено самими постановами, але не раніше дня їх опублікування). А **у п. 4 проєкту Постанови** зазначено наступне: Запровадити з 1 лютого 2023 року *функціонування* на базі закладів вищої освіти та наукових установ *мережі стартап-школа-інкубатор-акселератор*». Тобто, функціонування самої мережі буде з 1 лютого 2023 року. Можливо мається на увазі, що *реалізація експериментального проекту включає* в себе якісь попередні дії до самого функціонування мережі. Отже, ці пункти викликають зауваження та уточнення щодо строків: реалізації експериментального проекту та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа-інкубатор-акселератор.

		Робимо припущення, що набрання чинності цією Постановою очікується у 2022 році тому, що проєкт подається у 2022 році. Вважаємо, що доцільно не вказувати конкретний строк — 1 лютого 2023 року коли планується функціонування самої мережі, враховуючи наразі стан, який є в Україні. Можливо вказати, що функціонування самої мережі буде через рік-два після того, як Постанова набере чинності. Вважаємо, що положення пунктів 1та 4 є суперечливими за своїм змістом, оскільки в першому пункті зазначено, що запровадження лише «експериментального» проєкту протягом двох років з дня набрання чинності цією Постановою (що логічно має бути першим етапом реалізації цієї Постанови), натомість у п. 4 зазначено про запровадження з 01 лютого 2023 року вже функціонування таких мереж стартап-школа—інкубатор—акселератор (далі – Мережа). Таким чином, з положень цих двох пунктів випливає, що повноцінне функціонування мереж має розпочатися раніше, ніж буде завершено експериментальний проєкт щодо створення Мереж. Крім того, враховуючи військовий стан в Україні, вважаємо за доцільне відразу здійснювати впровадження Мереж до закладів вищої освіти та наукових установ, з метою прискорення їх позитивного впливу на розвиток національної інноваційної системи.

2. Затвердити Порядок створення та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор— акселератор, що додається.	зауваження відсутні	
3. Установити, що забезпечення функціонування та розвитку мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор на базі закладів вищої освіти та наукових установ здійснюється Міністерством освіти і науки України за рахунок і в межах видатків, передбачених у Державному бюджеті України на відповідний рік, а також інших джерел, не заборонених законодавством.	зауваження відсутні	
4. Запровадити **з 1 лютого 2023 року** функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор— акселератор.	4. Запровадити функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор— акселератор протягом **3 місяців з дня набрання чинності цією Постановою.**	
5. Міністерству освіти і науки України: затвердити перелік закладів вищої освіти та наукових установ, на базі яких буде створено стартап-школи—інкубатори—акселератори; подати до 31 грудня 2024 року Кабінету Міністрів України звіт про реалізацію експериментального проекту щодо функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа— інкубатор—акселератор, а також пропозиції щодо внесення змін до актів законодавства за результатами його реалізації.	5. Міністерству освіти і науки України: подати **до 31 грудня 2022 року** Кабінету Міністрів України звіт про реалізацію **проекту** щодо функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа— інкубатор—акселератор, а також пропозиції щодо внесення змін до актів законодавства за результатами його реалізації.	*Зміни пов'язані із необхідністю надання права на створення стартап-школи—інкубатори—акселератори на базі всіх без включення закладів вищої освіти та наукових установ, які мають бажання та намір і відповідають певним умовам.*

Проєкт
Порядку створення та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор

Проєкт Порядку створення та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор (в редакції МОН)	**Проєкт Порядку створення та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа—інкубатор—акселератор (пропозиції НДІ ПЗІР)**	**Обґрунтування**
1. Цей Порядок визначає механізм створення та функціонування на базі закладів вищої освіти та наукових установ мережі стартап-школа— інкубатор—акселератор. Мережею стартап-школа—інкубатор—акселератор є організована сукупність взаємодіючих елементів інноваційної інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ, яка забезпечує надання фінансових, консультаційних, маркетингових, інформаційно-комунікативних, юридичних, освітніх та інші послуг з метою розвитку стартапів, стимулювання створення, впровадження інноваційної продукції, реалізацію інновацій.	зауваження відсутні	
2. У цьому Порядку терміни вживаються у такому значенні: акселератор – структурний підрозділ закладу вищої освіти, наукової установи, що надає підтримку для стартапів на початковій стадії їх розвитку (на етапах	бізнес-акселератор – юридична особа (її структурний підрозділ) та/або організовані нею програми інтенсивного розвитку стартапів, шляхом навчання, залучення менторів, надання	В національному законодавстві України та актах ЄС разом з термінами «акселератор» та «інкубатор» застосовується вставленням «бізнес». Тому вважаємо, що з метою

зародження ідеї створення інноваційної продукції, запуску та тестування інноваційної продукції та масштабування стартапу) та інших суб'єктів інноваційної діяльності, шляхом навчання, залучення менторів, надання фінансової та експертної підтримки з метою прискорення їх розвитку та масштабування;	експертної, інформаційної, освітньої, організаційної та іншої підтримки в обмін на частку в капіталі стартапу з метою інтенсивного розвитку інноваційного проєкту прискорення їх розвитку та масштабування в найкоротші терміни.	уніфікації Порядку із законодавством та правовою доктриною ЄС, доцільно застосовувати терміни «бізнес-акселератор» та «бізнес-інкубатор».
інкубатор – структурний підрозділ закладу вищої освіти, наукової установи, який забезпечує підтримку стартапів на початковій стадії їх розвитку (на етапах зародження ідеї створення інноваційної продукції, запуску та тестування інноваційної продукції та масштабування стартапу), а також інших суб'єктів інноваційної діяльності, надає на певних умовах та на певний час спеціально обладнані приміщення та інше майно, консультативні, бухгалтерські, юридичні та інші послуги з метою створення сприятливих умов для їх подальшої ефективної діяльності;	бізнес-інкубатор — це юридична особа або структурний підрозділ наукової установи, який є суб'єктом інноваційної діяльності та здійснює підтримку стартапів, інноваційно-активних, малих та середніх підприємств (або їх засновників на етапі формування бізнес-ідеї), шляхом надання у користування майна, а також надання освітньо-консультативних та посередницьких послуг.	Запропоноване визначення сформовано із врахуванням національного законодавства України та нормативно-правових актів та правозастосовної практики держав ЄС.[1,2,3]
інновація – інноваційна продукція, результат інтелектуальної та/або творчої діяльності, втілений у новостворюваному або вдосконаленому продукті, послузі, технології, процесі, моделі, методі, а також	інновація – результат інтелектуальної діяльності, відповідно до інноваційного проєкту втілений у новостворюваному або вдосконаленому товарі, послузі, технології, процесі, а також їхньому поєднані, що відрізняється на ринку новизною,	

[1] Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymas. 1998 m. lapkričio 24 d. Nr. VIII-935. URL: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.640D50DB8877/asr
[2] National Business Incubation Association, Business Incubation. URL: http://www.nbia.org/resource_library/faq/#
[3] Business Incubation Definitions and Principles:Trainee Manual. InfoDev. URL: http://www.agrirowad.com/UploadFiles/ProfileCv/m1_traineemanual_20101029960e20.pdf

їх поєднанні, що відрізняється від існуючих на ринку товарів, послуг, технологій, процесів науково-технологічною новизною, створює соціальний та/або економічний ефект та сприяє задоволенню існуючих або потенційних потреб на ринку, використовується в практичній діяльності або впроваджений у виробничий процес;	використовується в практичній діяльності або впроваджений у виробничий процес та створює технічний, соціальний та економічний ефект.	
стартап-школа – структурний підрозділ закладу вищої освіти, наукової установи, що надає інформаційно-консультаційну підтримку студентам та науковим, науково-педагогічним працівникам, які бажають перетворити інноваційну ідею на стартап.		Зауваження щодо цього терміну викликано тим, що не зазначено яким саме студентам це пропонується. Тільки того закладу вищої освіти, де вони навчаються і де створено стартап-школу? Зокрема, таке обмеження існує у Sikorsky Challenge — відкрита інноваційна екосистема, що об'єднує інституції країни, заінтересовані у розвитку української інноваційної економіки: університети, наукові установи, органи державної влади та місцевого самоврядування, бізнес-компанії, фонди і громадські організації. Організатором взаємодії цих інституцій-учасників виступає Інноваційна екосистема Sikorsky Challenge КПІ ім. Ігоря Сікорського, що формально закріплюється підписанням Меморандумів/Договорів між інституціями-учасниками SCU та юридичними особами Sikorsky Challenge КПІ
стартап – суб’єкт малого, середнього підприємництва або суб’єкт, який не має	стартап – це інноваційна ідея на стадії її формування, або зареєстрований в Україні суб’єкт	Вважаємо, що термін стартап потребує деталізації та тлумачення, зокрема, щодо

статусу юридичної особи, на ранній стадії свого розвитку, який є тимчасовою структурою, діяльність якого спрямована на розроблення, створення, впровадження та реалізацію інноваційної продукції і пошук бізнес-моделі для подальшого її масштабування та розвитку, та який: заснований не більше 5 років тому (дата запису в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про проведення державної реєстрації не перевищує 5 років); зареєстрований в Україні; має річний дохід від будь-якої діяльності, що не перевищує суму, еквівалентну 3 мільйонів євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України; не створений в результаті злиття, приєднання, виділу або поділу та/або відчуження існуючого підприємства або його частини.	господарювання (в тому числі фізична особа-підприємець, яка веде стартап-діяльність), з дня державної реєстрації якого пройшло менше 5 років, який відповідає таким умовам: 1. Річний дохід якого не перевищує 50 млн. євро; 2. Більше ніж 50 % доходів якого формується з виробництва та реалізації інноваційної продукції, виконання інноваційних робіт або надання інноваційних послуг; 3. Виконання інноваційного проєкту; 4. Має на меті збільшення масштабу (намір збільшити обсяг товарообігу/ринків, на яких він здійснює свою підприємницьку діяльність).	термінології «суб'єкт, який не має статусу юридичної особи», «на ранній стадії свого розвитку», «тимчасова структура» тощо. Крім того, необхідно враховувати закріплення поняття «стартап» у інших нормативно-правових актах України, а також практиці ЄС[4]. Термін «стартап» зустрічається у більш ніж у 40 нормативно-правових актах України. На відміну від пересічного новоствореного малого та середнього підприємства стартап характеризується науково-технічною (інноваційною) новизною та не має чіткого зв'язку з фактом державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності. Інноваційність та новостворюваність є одними з ключових та обов'язкових ознак стартапу[5,6]. Вважаючи вищевикладені положення національного законодавства вважаємо, що визначення терміну стартап за Порядом має узгоджуватися з вищенаведеними положеннями інших нормативно-правових актів України. Таким чином, враховуючи специфіку національної правової системи України, зокрема положення Податкового кодексу в частині оподаткування доходу (прибутку) фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, вважаємо за доцільне запропонувати

[4] European Startup Monitor 2019/2020. European Commission. URL: http://www.europeanstartupmonitor2019.eu/EuropeanStartupMonitor2019_2020_21_02_2020-1.pdf

[5] Blank. S. What's A Startup? First Principles. URL: https://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles/ Guzman. J., Stern. S. Nowcasting and Placecasting Entrepreneurial Quality and Performance. National Bureau of Economic Research, 2016. P.63-109

[6] Passaro R., Quinto I., Rippa P., Thomas A. Evolution of Collaborative Networks Supporting Startup Sustainability: Evidences from Digital Firms. Sustainability, 2020, 12. DOI:10.3390/su12229437

		наступні ознаки стартапу: 1) державна реєстрація стартапу в Україні; 2) форма діяльності: фізична особа-підприємець або юридична особа; 3) «вік» стартапу не може перевищувати 5 років з дня державної реєстрації юридичної особи або реєстрації засновника стартапу як фізичної особи-підприємця; 4) річний дохід не може перевищувати 50 млн. євро (положення відповідає верхній межі доходу для середнього підприємства в розумінні Господарського кодексу України); 5) більше ніж 50 % такого доходу має формуватися з виробництва та реалізації інноваційної продукції, виконання інноваційних робіт або надання інноваційних послуг (положення є подібним до змісту терміну «інноваційне підприємство», наведене у Законі України «Про інноваційну діяльність»); 6) діяльність стартапу має бути спрямована на реалізацію певного інноваційного проєкту; 7) стартап має на меті збільшення масштабу (намір збільшити обсяг товарообігу/ринків, на яких він здійснює свою підприємницьку діяльність) (вказана ознака відповідає змісту Startup Monitor 2019/2020).
Етапи розвитку стартапа: зародження ідеї створення інноваційної продукції (pre-seed) – характеризується наявністю сформульованої ідеї командою	Пропонуємо виключити це положення.	Запропонована класифікація етапів розвитку стартапів не є поширеною і загальновизнаною. Крім того, необхідно поставити питання про доцільність деталізації етапів розвитку

стартапа, потребує фінансової підтримки для розробки бізнес-моделі та мінімально життєздатного продукту (MVP); запуск та тестування інноваційної продукції (seed) – характеризується наявністю мінімально життєздатного продукту (MVP), потребує фінансової підтримки для проведення тестування, аналізу його ринкових показників, визначенні кінцевої інноваційної продукції; зростання (А-версія) – характеризується наявністю інновації, потребує фінансової підтримки для оптимізації бази користувачів, виправлення дефектів та збільшення пропозиції щодо створеної інноваційної продукції на ринку; масштабування (закрита В-версія) – характеризується наявністю значної бази користувачів та значним попитом на інноваційну продукцію, потребує фінансової підтримки для укладення довгострокових договорів з партнерами, розширення мережі, збільшення обсягу інноваційної продукції, кількості користувачів та залучення компаній венчурного капіталу, які спеціалізуються інвестуванні на пізніх стадіях розвитку стартапа; зрілість (відкрита В-версія) – характеризується високою рентабельністю стартапа, фінансова підтримка залучається для розроблення нової інноваційної продукції, виходу на нові ринки,		стартапів з урахуванням закріплення у Порядку ознак стартапів, за наявності яких на суб'єкта розповсюджується його дія, а в інших положеннях цього Порядку етапи розвитку стартапів не згадуються.

придбання інших компаній.		
3. Стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор є структурним підрозділом закладу вищої освіти, наукової установи, який утворюється на базі інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ з метою надання послуг, що надаються стартап-школою, бізнес-інкубатором та бізнес-акселератором, зокрема фінансових, консультаційних, маркетингових, інформаційно-комунікативних, юридичних, освітніх та інших послуг, спрямованих на розвиток стартапів, стимулювання створення, впровадження інноваційної продукції, реалізацію інновацій. Завданням мережі стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор є створення умов для здійснення інноваційної діяльності в закладах вищої освіти, наукових установах, створення та розвиток стартапів, ефективне управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) науково-технічних розробок і технологій.	Стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор є структурним підрозділом закладу вищої освіти, наукової установи, який утворюється на базі інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ **на рівні наукової лабораторії** з метою надання послуг, що надаються стартап-школою, бізнес-інкубатором та бізнес-акселератором, зокрема фінансових, консультаційних, маркетингових, інформаційно-комунікативних, юридичних, освітніх та інших послуг, спрямованих на розвиток стартапів, стимулювання створення, впровадження інноваційної продукції, реалізацію інновацій. **До роботи залучаються наукові та науково-педагогічні працівники, функції яких визначаються відповідним положенням про лабораторію згідно штатного розкладу.** **Будь які заклади вищої освіти та наукові установи (в тому числі приватні) можуть самостійно створювати стартап-школу–бізнес-інкубатор–акселератор за рахунок коштів спеціальних фондів та інших джерел, не заборонених законодавством, незалежно від конкурсу в рамках фундаментальних досліджень та ініціювати спільні проєкти із закладами вищої освіти іноземних установ з моменту введення в дію даної Постанови.**	*Зміни пов'язані із необхідністю надання права на створення стартап-школи—інкубатори—акселератори на базі будь-яких закладів вищої освіти та наукових установ, які мають бажання та намір і відповідають певним умовам.*
4. Основними функціями стартап-школи–бізнес-інкубатора– акселератора є: 1) просвітницька діяльність, надання освітніх і консультаційних послуг шляхом:	 просвітницька діяльність, надання освітніх і консультаційних послуг шляхом: надання	У пункті 3 вказаного проєкту регламентовані послуги які надає мережа та мета її утворення,

надання освітньої та консультаційної підтримки студентам, науковим та науково-педагогічним працівникам, які здійснюють наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність; надання технічних, консультаційних, бухгалтерських, юридичних та інших послуг щодо створення інноваційної продукції, реалізації інноваційних проєктів, використання інновацій; надання інформаційної підтримки щодо розвитку бізнесу, супроводу та відстеження прогресу стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності;	освітньої та консультаційної підтримки студентам, науковим та науково-педагогічним працівникам, які здійснюють наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність; надання технічних, консультаційних, бухгалтерських, юридичних та інших послуг щодо створення інноваційної продукції, реалізації інноваційних проєктів, використання інновацій; надання інформаційної підтримки щодо розвитку бізнесу, супроводу та відстеження прогресу стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності; **надання фінансових, консультаційних, маркетингових, інформаційно-комунікативних, юридичних, освітніх та інших послуг, спрямованих на розвиток стартапів, стимулювання створення, впровадження інноваційної продукції, реалізацію інновацій.**	а саме: стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор є структурним підрозділом закладу вищої освіти, наукової установи, який утворюється на базі інфраструктури закладів вищої освіти та наукових установ з метою надання послуг, що надаються стартап-школою, бізнес-інкубатором та бізнес-акселератором, зокрема фінансових, консультаційних, маркетингових, інформаційно-комунікативних, юридичних, освітніх та інших послуг, спрямованих на розвиток стартапів, стимулювання створення, впровадження інноваційної продукції, реалізацію інновацій. Тому вважаємо необхідним узгодження положень пункту 4 із головною метою щодо надання відповідних послуг.
2) підтримка та розвиток стартапів шляхом: пошуку стартапів та механізмів підтримки їх розвитку; надання комплексу рішень для стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності, спрямованих на дослідження і тестування інноваційної продукції, ринку чи цільової аудиторії; розроблення бізнес-моделей стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності, надання консультацій щодо їх покращення; розроблення інвестиційної стратегії для стартапів та інших суб'єктів інноваційної діяльності, пошуку інвесторів; сприяння в розробці життєздатної бізнес-моделі і здійснення перших продажів інноваційної продукції;	зауваження відсутні	

розроблення маркетингової стратегії та підготовки документації для інвесторів і партнерів; надання необхідної інфраструктури (офісна техніка, офісні приміщення, виробничі площі); іншої діяльності, не забороненої законодавством; 3) координація спільних дій інноваторів, об'єднання та співпраця суб'єктів інноваційної діяльності шляхом: сприяння налагодженню бізнес-зв'язків між суб'єктами інноваційної діяльності; забезпечення взаємодії з іншими закладами вищої освіти, науковими установами на базі яких створено мережу стартап-школа–бізнес- інкубатор–акселератор.	зауваження відсутні	
5. Міністерство освіти і науки України надає фінансову підтримку для створення на базі закладу вищої освіти, наукової установи та забезпечення функціонування стартап-шкіл–бізнес-інкубаторів–акселераторів за рахунок коштів спеціального фонду державного бюджету, що отримані за рахунок зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу, відповідно до абзацу 10 пункту 33 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виконання зобов'язань України у сфері міжнародного науково-технічного та освітнього співробітництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1197.	зауваження відсутні	

6. Заклади вищої освіти, наукові установи, яким надаватиметься фінансова підтримка на створення та забезпечення функціонування стартап-школи-бізнес–інкубатора–акселератора визначаються Міністерством освіти і науки України за результатами конкурсного відбору наукових, науково-технічних робіт та проектів, які фінансуються за рахунок зовнішнього інструменту допомоги Європейського Союзу для виконання зобов'язань України у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій "Горизонт 2020" та в порядку, визначеному МОН.	виключити	
7. Основними щорічними показниками ефективності діяльності мережі стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор є: обсяг залученої фінансової підтримки стартапами, яким надавалась підтримка; кількість реалізованих науково-технічних та інноваційних проектів субєктами інноваційної діяльності, яким надавалась підтримка; кількість проведених заходів, спрямованих на стимулювання інноваційної діяльності закладами вищої освіти, науковими установами; кількість спільних науково-технічних та інноваційних проектів; кількість переданих наукових, науково-технічних результатів.	7. Основними щорічними показниками ефективності діяльності мережі стартап-школа–бізнес-інкубатор–акселератор є: обсяг залученої фінансової підтримки стартапами, яким надавалась підтримка; кількість реалізованих наукових, науково-технічних та інноваційних проектів суб'єктами інноваційної діяльності, яким надавалась підтримка; кількість проведених заходів, спрямованих на стимулювання інноваційної діяльності закладами вищої освіти, науковими установами; кількість спільних наукових, науково-технічних та інноваційних проектів; кількість переданих наукових, науково-технічних (прикладних) результатів.	Відповідно до пунктів 21, 22, 27 статті 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII (в редакції від 06.04.2022): 21) науковий (науково-технічний) проект - комплекс заходів, пов'язаних із забезпеченням виконання та безпосереднім проведенням наукових досліджень та (або) науково-технічних розробок з метою досягнення конкретного наукового або науково-технічного (прикладного) результату; 22) науковий результат - нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного

		дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо; 27) науково-технічний (прикладний) результат - одержані під час проведення прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, нові або істотно вдосконалені послуги, введені в дію нові конструктивні чи технологічні рішення, завершені випробування, розробки, що впроваджені або можуть бути впроваджені в суспільну практику. Науково-технічний (прикладний) результат може бути у формі ескізного проєкту, експериментального (дослідного) зразка або його діючої моделі, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну продукцію, дослідного зразка, проєкту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів тощо. Водночас, відповідно до частини 3 статті 8 вказаного Закону: Державні наукові установи, які повністю або частково фінансуються за рахунок державного бюджету, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, можуть зараховувати власні надходження, отримані від плати за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю, благодійну допомогу, гранти (включаючи

		кошти, що надходять від вітчизняних та іноземних замовників для реалізації наукових, науково-технічних та інноваційних проєктів) за рішенням вченої ради на спеціальні реєстраційні рахунки, відкриті в територіальних органах центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, або на поточні та/або вкладні (депозитні) рахунки, відкриті в установах банків державного сектору. Тобто норми зазначеного закону регламентують наступні види проєктів: науковий, науково-технічний та інноваційний проєкт, тому повинні бути передбачені саме такі форми.
8. Видатки на проведення заходів у межах функціонування стартап- шкіл–бізнес-інкубаторів–акселераторів на базі закладів вищої освіти, наукових установ можуть здійснюватися за рахунок коштів спеціального фонду закладів вищої освіти, наукових установ, а також інших джерел, не заборонених законодавством.	зауваження відсутні	

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 28 від 02.06.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених»

Аналіз проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених» дає підстави для певних зауважень та пропозицій, які зводяться до наступного.

1. Пропонуємо скоригувати редакцію п. 7) ст. 1 таким чином:

дослідницька інфраструктура – сукупність основних фондів та оборотних засобів (в тому числі, об'єктів дослідницької інфраструктури), які належать науковим установам (їх підрозділам), за-

кладам вищої освіти (їх підрозділам), іншим юридичним особам, їх об'єднанням, громадським науковим організаціям, що використовуються суб'єктами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності для проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок за **пріоритетними тематичними напрямами**, надання наукових послуг, проведення наукової і науково-технічної експертизи, підготовки кадрів.

2. Вважаємо за доцільне доповнити статтю 13 положеннями щодо працівників відповідних наукових установ та закладів вищої освіти, які можуть бути залучені до роботи центрів колективного користування науковим обладнанням.

Отже, пропонуємо доповнити статтю 13 частиною 7 у наступній редакції:

«До складу центру колективного користування науковим обладнанням входять наукові (науково-педагогічні) працівники наукової установи, закладу вищої освіти відповідно штатного розпису. Для забезпечення діяльності центру колективного користування науковим обладнанням та (або) обслуговування обладнання центру наукова установа, заклад вищої освіти або самостійна юридична особа можуть приймати рішення щодо введення у штатний розпис необхідної кількості штатних одиниць на умовах трудового договору».

3. Вважаємо за доцільне розширити можливості наукових установ та закладів вищої освіти щодо створення ключових дослідницьких лабораторій.

Так, оскільки фундаментом та основою діяльності ключових дослідницьких лабораторій є проведення досліджень та розвиток науки, що передбачає роботу зі значним обсягом спеціальних знань, вважаємо необхідним передбачити можливість створення таких суб'єктів на основі відповідних інформаційних баз (систем). Тому, пропонуємо викласти частину 1 статті 15 в наступній редакції:

«Ключові дослідницькі лабораторії є договірним або статутним об'єднанням структурних підрозділів наукових установ та (або) закладів вищої освіти незалежно від відомчого підпорядкування та

форми власності **або структурним підрозділом наукових установ та закладів вищої освіти, який функціонує на основі відповідних інформаційних баз (систем)**, що створюється для підтримки та розвитку фундаментальних і прикладних досліджень на світовому рівні, нових перспективних міждисциплінарних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок, координації спільної діяльності та ефективного використання фінансових, матеріально-технічних та кадрових ресурсів за визначеним науковим напрямом».

4. Також пропонуємо викласти ч.5 статті 14. Національний науковий центр внести корегування та викласти у такій редакції:

«Національні наукові центри можуть входити в інноваційні кластери та (або) брати участь у мережах розподіленої дослідницької інфраструктури на основі договору про спільну діяльність в порядку, визначеному законодавством, в рамках пріоритетних тематичних напрямів **наукових досліджень і науково-технічних розробок** з метою зменшення витрат на їх утримання та обслуговування. До Національних наукових центрів можуть входити Ключові дослідницькі лабораторії та Центри колективного користування науковим обладнанням».

5. Відповідно до ч. 3 ст. 14 Проєкту, критерії надання та позбавлення статусу національного наукового центру, умови продовження строку дії такого статусу та особливості діяльності національних наукових центрів визначаються Положенням про національний науковий центр, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до п. 3 Положення про національний науковий центр (затверджено Постановою КМУ від 19.03.1994р. № 174), надання і позбавлення статусу національного наукового центру провадиться Указом Президента України за поданням Кабінету Міністрів України.

Отже, відповідно до Проєкту Закону, змінюється процедура отримання статусу Національного наукового центру, а саме, статус надається з дня його державної реєстрації на визначений період (від п'яти до семи років), який за результатами звіту про діяльність національного наукового центру може бути продовжений, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реа-

лізує державну політику у сфері наукової і науково-технічної діяльності, у порядку визначеному Кабінетом Міністрів України. Через це норми Положення про національний науковий центр (затверджено Постановою КМУ від 19.03.1994р. № 174) необхідно привести у відповідність до норм проєкту Закону, у випадку його прийняття.

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Головащенко О. С. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Завадська А. Т. – молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 32 від 15.06.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у межах проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій»

1. Вважаємо за доцільне включення до преамбули посилання на те, що цей закон встановлює основні засади правового статусу технологій, так як це фактично єдиний нормативний документ, який визначає поняття та ознаки технології як об'єкту правовідносин. Щодо включення до змісту преамбули виробництва високотехнологічної продукції, вважаємо доцільність існування цього терміну у преамбулі не обґрунтованою, оскільки ця категорія має ідентичні ознаки із технологією втіленою в товарі, або інноваційною продукцією:

«Цей Закон визначає статус технологій в Україні, правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології та/або їх складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері»

2. Пропонуємо наступне визначення «академічне підприємництво»:

«академічне підприємництво — діяльність закладів вищої освіти та/або наукових установ, спрямована на реалізацію під час здійснення господарської діяльності, результатів наукової, науково-технічної діяльності шляхом створення суб'єктів господарювання для доведення таких результатів до стадії виробництва інноваційної продукції».

Академічне підприємництво — це спосіб комерціалізації наукових розробок. Суб'єктами академічного підприємництва є фізичні особи, такі як вчені та науковці (суб'єкти наукової і науково-технічної діяльності) і юридичні особи із спеціальним статусом – заклади вищої освіти, наукові установи та юридичні особи як суб'єкти господарювання, яких вони створюють.

Стаття 60 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» вказує на особливості участі державних наукових установ, державних закладів вищої освіти у створенні господарських товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності. Виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом, але виплата винагорода виплачується творцям об'єктів права інтелектуальної власності.

Питання надання закладам вищої освіти та науковим установам права в певних формах і в певному порядку здійснювати господарську діяльність і тим самим отримувати можливість фінансувати

власну діяльність є стратегічно актуальним, особливо з точки зору відсутності повноцінного державного (централізованого фінансування) їх діяльності. Проте, надання закладам вищої освіти та науковим установам права і можливості здійснювати господарську діяльність в певних формах і видах, має бути узгоджено із цілим рядом вже існуючих нормативних документів (в тому числі і Законів України). Так, не достатньо вказати в Проєкті про те, що заклади вищої освіти та наукові установи отримують право здійснювати господарську діяльність. Аналогічні положення обов'язково потрібно вказати і в Законах України «Про освіту»; «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», оскільки категорія академічного підприємництва є істотним розширенням господарської компетенції закладів вищої освіти та наукових установ і потребує відповідного відображення в нормативних документах які визначають їх правовий статус.

Зауваження до етимології термінів використаних при конструюванні вказаної норми: категорія «реальний сектор економіки» не є нормативно-визначеною. А через це, вона не має чітких меж (видів діяльності КВЕД, видів господарської діяльності і т.д.), які б могли бути використані в якості того еталону, на основі якого можна визначити, які саме види економічної діяльності будуть входити в сферу академічного підприємництва. Через це, пропонується вказаний термін, замінити на право здійснювати господарську діяльність.

3. Пропонуємо ввести термін «високі технології»:

«високі технології – технології, які відповідають ознакам високих наукоємних технологій (наукоємних технологій), встановлених Законом України при затверджені Загальнодержавної комплексної програми розвитку високих наукоємних технологій».

Перед тим як вводити до чинного законодавства України поняття високих технологій, потрібно визначитись, чи немає аналогічного за своїм змістом поняття в системі чинного законодавства України. Так, дуже схоже поняття міститься в Законі України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій», де під високими наукоємними технологіями (високими технологіями) прийнято розуміти технології, що створюються

на підставі результатів наукових досліджень та науково-технічних розробок, забезпечують виготовлення високотехнологічної продукції, сприяють запровадженню високотехнологічного виробництва на підприємствах базових галузей промисловості. Тому, доцільно не вводити в чинне законодавство України два схожих між собою поняття, а уніфікувати їх, привівши їх до одного змісту. Тобто ці два поняття доцільно уніфікувати з поняттям, вже існуючим в чинному законодавстві України, через те які критерії закладені в їх основу

4. Пропонуємо використати в терміні «високотехнологічна продукція» словосполучення «суб'єктів господарювання», виклавши термін в такій редакції:

«високотехнологічна продукція — продукція, виготовлена українськими суб'єктами господарювання із застосуванням наукоємних технологій, конкурентоспроможна з зразками аналогічної продукції іноземного виробництва».

Термін майже повністю ідентичний визначенню високотехнологічної продукції, закріпленої у Законі України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» з тією різницею, що у Проєкті відмічено «українськими підприємствами», а у Стратегії «вітчизняними підприємствам».

У Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» використовують термін «підприємства» (ст. 3). Якщо розглядати «підприємства» як суб'єктів господарювання, то необхідно скорегувати із ч. 2 ст. 55 ГК України. Крім того, вважаємо, що оціночний термін – «кращими», доцільно видалити. Ця категорія не має чітких меж і такого роду порівняння гарантовано викличе велику кількість неузгодженостей при застосуванні норми права.

5. Пропонуємо наступне визначення «договір про трансфер технології»:

«договір про трансфер технології — договір, укладений між фізичними та/або юридичними особами у письмовій (електронній) формі, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових, або дозволяється використання технології та/або її складових з метою

виробництва продукції чи надання послуги та їх реалізації на ринку з метою отримання доходу, і який містить перелік істотних умов, встановлених положеннями цього Закону;».

Оскільки у цьому Проєкті дається оновлений термін трансфер технології, то слід термін договір про трансфер технології співвідносити з цим терміном та комплексно доопрацювати.

Питання про існування окремого різновиду договору про трансфер технологій, це питання яке активно обговорюється із законодавчим органом протягом останніх 10 років. Станом на сьогоднішній день, із чинного законодавства України було видалено згадку про окремий поіменований різновид договору – договір про трансфер технологій, а замість цього в чинному законодавстві України було введено категорію договорів якими може бути передано технологію та сформовано перелік спеціальних істотних умов які висуваються до такої категорії договорів. Враховуючи те, що саме таку концепцію договірного забезпечення трансферу технологій просить зафіксувати бізнес, пропонується відкоригувати поняття вказане в Проєкті.

6. Пропонуємо ввести термін «документація»:

«документація – зафіксована на матеріальному носії інформація про технологію та її складові (нормативна, науково-технічна, проєктна, конструкторська, технологічна документація, звіти про результати виконання патентно-кон'юнктурних, наукових, науково-дослідних, конструкторських і проєктних робіт, державних випробувань складових технології), наявність якої забезпечує їх використання. Документація має відповідати вимогам ДСТУ (ГОСТ) для технологічної документації, а у разі здійснення трансферу технологій за межі України, міжнародним вимогам Єдиної системи технологічної документації».

Починаючи із 2014 р., в межах України почались процеси імплементації системи технологічної документації, під якою розуміються правила оформлення відомостей про технологію. До цього часу в нас діяла стара радянська система опису технічних (технологічних) пристроїв, від якої відмовились майже всі країни в тому числі і країни СНД. В основі стандартів технологічної документації на націо-

нальному рівні лежить – ДСТУ ГОСТ 3.1001:2014 ЄСТД. Загальні положення. (ГОСТ 3.1001-2011, IDT).

ДСТУ ГОСТ 3.1102:2014 ЄСТД. Стадії розробки та види документів. Загальні положення. (ГОСТ 3.1102-2011, IDT). Вони в свою чергу розроблені для поступової реалізації міжнародних стандартів, які поєднані в Єдину систему технологічної документації. Питання уніфікації технологічної документації стоїть дуже гостро. Оскільки в межах цієї документації здійснюється розкриття характеристик технології на основі яких визначається її митна вартість та здійснюється митне очищення для експорту/імпорту. Відсутність такого роду інформації ставиться країнами ЄС як одна із перепон на шляху вільного експорту/імпорту товарів, в тому числі і технологій.

7. Пропонуємо закріпити наступну норму:

«замовники створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт є фізичні, юридичні особи, суб'єкти господарювання, в тому числі які фінансуються за рахунок бюджетних коштів та замовляють створення технології та/або її складових.

Якщо технологію та/або її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом, замовниками є уповноважені від імені держави Центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та національні галузеві академії наук, які після передачі майнових прав безоплатно використовують технологію та/або її складові з метою виконання робіт або постачання для державних потреб продукції, необхідної для виконання державних функцій, що обов'язково передбачається в договорі на створення технології та/або її складових».

Вважаємо за доцільне включення даного поняття, оскільки цей термін встановлює ч. 1 ст. 11 чинного Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», ст. 894 Цивільного Кодексу України, ст. 331 Господарського Кодексу України.

8. Пропонуємо наступне визначення «інноваційний ваучер»:

інноваційний ваучер — додаток до договору про фінансування, що видається відповідно до законодавства на безоплатній та конкурсній основі юридичній та/або фізичній особі строком на один рік

з моменту отримання та гарантує безповоротне фінансування робіт та послуг, спрямованих на комерціалізацію технологій та/або їх складових, впровадження інноваційної продукції».

Інноваційний ваучер не має основних ознак більшості цінних паперів, наприклад, оборотоздатності, емісії, облікоздатності (підстави набуття) та інше, тому він може бути визначений тільки як договір або вексель. Щоб спростити життя інноваторам, можливо ввести це поняття тільки як додаток до договору про фінансування інноваційної діяльності, і цей акт буде маркетинговим документом для підтвердження майбутнього фінансування, але тільки за умовами договору про фінансування інноваційної діяльності. Таким чином, фактично мова йде про договір, який укладається. Відповідно до норм бюджетного законодавства, індивідуальне фінансування завжди здійснюється на підставі договору, а, наприклад, ОЗДП є не індивідуальні а їх умови стандартні. Різниця у термінах перш за все у тому як сприймати інноваційний ваучер, як документ чи сертифікат, які по суті представляють можливість інвестиції від держави для здійснення інноваційної діяльності на цих підприємствах.

Якщо сприймати інноваційний ваучер по його суті як неіменний цінний папір, то згідно ст. 8 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам, а відповідних цінному паперу ознак у ваучера немає та бути не може.

Сутність цього інструменту – акумулювання коштів для їх подальшого спрямування на фінансування інноваційних процесів. Такий інструмент може мати правовий статус – «документу» або він має бути поіменований як цінний папір, що буде вимагати внесення відповідних змін в Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» та ускладнює діяльність суб'єктів інноваційної діяльності.

9. Пропонуємо наступне визначення «комерціалізація технології та/або їх складових»:

«комерціалізація технології та/або їх складових – діяльність, спрямована на використання технологій та/або їх складових у процесі здійснення господарської діяльності з виробництва продукції виробничо-технічного призначення чи/або товарів народного споживання, виконання робіт, надання послуг, для їх реалізації на ринку з метою отримання доходу, шляхом надання ліцензії чи передачі за договором прав на їх використання іншим суб'єктам господарювання або ж використання їх у власній господарській діяльності».

Необхідно в Проєкті визначити подальше застосування терміну «комерціалізація технологій» як парного до терміну «трансфер технологій». Так, цей термін зустрічається в Преамбулі, в терміні «інноваційний ваучер», статті Завдання та повноваження уповноваженого органу, Закордонне патентування, Стимулювання трансферу та комерціалізації технологій. Також

необхідним є застосування терміну «центр трансферу технологій» та статей щодо діяльності та функціонування центру трансферу технологій у цьому Проєкті для комплексного підходу щодо застосування комерціалізації технологій.

Вважаємо, що в тексті Проєкту, допущено помилку. Оскільки технологія не може бути перетворена в продукцію. В переважній кількості випадків технологія це або основні фонди, або нематеріальні активи які повністю не переносять свою вартість на готову продукцію.

10. Вважаємо доцільним включення наступного поняття:

«автор технологій та/або їх складових – фізична, юридична особа, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які у разі створення технологій та/або їх складових, в тому числі і розроблених за рахунок коштів державного бюджету, передають майнові права та отримують виплату винагороди за використання зазначених об'єктів, внаслідок укладання відповідного договору, чи у будь-яких інших формах, в тому числі і тими, що здійснюються згідно із статтею 22 цього Закону та в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.».

У ч. 2 ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій застосовується термін автор технологій та/або їх складових. Тому доцільно застосовувати саме цей термін. А також враховуючи зміни до статей, які запропоновані у цьому Проєкті враховувати норми ст. 8 цього Проєкту (уповноважений орган здійснює моніторинг виплати винагороди авторам за рахунок коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, згідно із статтею 22 цього Закону в порядку), отже не має бути розрізненої термінології у Проєкті.

11. Вважаємо доцільним включення наступного поняття:

«мережа трансферу технологій — об'єднання учасників ринку трансферу технологій з метою консолідації інформаційних ресурсів задля комерціалізації технології та/або її складових».\

Враховуючи запропоновані зміни до законодавства вважаємо за необхідне ввести в законодавство термін «мережа трансферу технологій».

12. Пропонуємо наступне визначення «трансфер технологій»:

«трансфер технології – передача технології або її складових, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами відповідного договору, іншого правочину, або у будь-який іншій формі, що прямо чи опосередковано передбачає передачу прав на технологію, і внаслідок чого встановлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових, або дозволяється використання технології та/або її складових».

В Проєкті, всі фактично існуючі форми трансферу технологій зведені виключно до однієї – договору. Доцільно вказаний перелік розширити, зафіксувавши і інші форми такі як – правочини, спеціальні форми трансферу в межах публічно-правової сфери, форми трансферу корпоративного типу (вклад/внесок) і т.д

13. Вважаємо за доцільне додати поняття «центр трансферу технологій»:

«центр трансферу технологій – це юридична особа або відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти або науково-дослідної установи, метою діяльності якого є створення умов для ефективного управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій, а також надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок в сфері інноваційної діяльності».

Вважаємо за доцільне додати вказане поняття у цей Закон, тому що цей суб'єкт трансферу технологій згадується у ст. 3 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», а також цей термін співвідноситься з нормами Закону України «Про інноваційну діяльність».

14. Вважаємо за необхідне доповнити ст. 2 частиною другою, яка б вказувала на регулювання діяльності у сфері трансферу технологій міжнародними договорами:

«2. У разі коли міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України у сфері інноваційної діяльності, застосовуються правила міжнародних договорів».

15. Ч. 3 ст. 3 вважаємо необхідним викласти у такій редакції:

«3) фізичні особи, які створюють нові технологічні рішення, продукти, методи або засоби виробництва, види товарів і послуг, структури управління без проведення наукової (науково-технічної) роботи (автор технологій та/або їх складових);

б) фізичні особи, які безпосередньо беруть участь трансфері та застосуванні технологій та/або їх складових (представники виконавців науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та замовників створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт);

в) фізичні особи, які виконують різні роботи, надають різні види послуг, які необхідні на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок :

– проектно- конструкторські або технологічні роботи (створення діючих макетів, дизайну – промисловий дизайнер);

– науково-технічні послуги (науково-технічне консультування, сертифікація, стандартизація дослідних партій (зразків) контроль якості – технолог);

– маркетингові (маркетингові дослідження технологій та/або їх складових: визначення на підставі аналізу ринку продукції, тенденцій науково-технічного розвитку потребу в результатах науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, об'єктів інтелектуальної власності, наукоємної продукції, та надання пропозицій щодо подальших досліджень, дослідження можливостей реалізації на ринку існуючих результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, об'єктів інтелектуальної власності, наукоємної продукції в тому числі вивчення – представник підрозділу організації, що виконує науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності);

– патентно-пошукові послуги (дослідження: патентно-кон'юнктурні, патентної інформації, патентної чистоти – представник патентного підрозділу організації, що виконує науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, патентний повірений, що виконує послуги пов'язані із проведення патентних досліджень, представник консалтингової компанії, що спеціалізується на проведенні патентних досліджень);

– інформаційні щодо питань інноваційної діяльності або інформаційно-консультаційної підтримки іншим елементам національної інноваційної системи (представники-експерти галузевих асоціацій, громадських організацій, міжнародних організацій та установ);

– фінансові (розподіл коштів для проведення усіх видів робіт щодо технології, розрахунків можливих ризиків (фінансовий менеджер);

– юридичні послуги у сфері охорони інтелектуальної власності та передачі технологій з оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності, нематеріальних активів (комплексне юридичне обслуговування, представництво інтересів в суді, розробка та експертиза

договорів, інформаційно-правове обслуговування (договірне забезпечення передачі технологій, консультації та розробка договорів про трансфер технологій, проведення державної реєстрації авторського права на об'єкти інтелектуальної власності, визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності та нематеріальних активів – юридичний відділ підрозділу організації, що виконує науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи);

– інвестиційні (бюджетні кошти – замовники створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

власні кошти – підприємств, наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів і фізичні особи-інвестори)».

Вважаємо доцільними запропоновані зміни, оскільки це узгоджується з такими нормативно-правовими актами як:

1) Порядок здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій та/або їх складових (Постанова КМУ від 22 травня 2013 р. № 351).

2) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.01.2020 № 69)

3) ст. 894 ЦК України, ст. 331 ГК України.

4) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.10.2008 № 622, від 01.03.2013 № 142, від 15.06.2015 р. № 430, від 17.05.2016 р. № 293, від 30.01.2020 № 69)

5) Типове положення про підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності наукових установ НАН України (Додаток 1 до розпорядження Президії НАН України від 16.01.08 № 15.

6) Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2007 р. № 995 «Деякі питання реалізації Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»,

7) Розпорядження Президії НАН України від 23.04.2012 № 285 «Про підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності»

8) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.10.2008 № 622, від 01.03.2013

№ 142, від 15.06.2015 р. № 430, від 17.05.2016 р. № 293, від 30.01.2020 № 69)

16. У зв'язку із введенням у цей Закон нового поняття «академічне підприємництво», вважаємо за доцільне додати у статтю 6 певні повноваження щодо розробки та впровадження критеріїв ефективності здійснення академічного підприємництва та правил використання майна і майнових прав в межах академічного підприємництва:

«Стаття 6. Завдання та повноваження уповноваженого органу

1. Основними завданнями уповноваженого органу є:

1) забезпечення формування та реалізація державної політики щодо трансферу технологій, передачі майнових прав на технологію та/або її складові, створені з використанням коштів Державного бюджету України (далі — бюджетні кошти);

2) визначення найбільш ефективних шляхів використання і трансферу технології та/або її складових, створених в Україні;

3) підтримка розвитку академічного підприємництва та трансферу знань в Україні;

4) розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури;

5) залучення інвестицій у сферу трансферу технологій.

2. Уповноважений орган для виконання покладених на нього завдань:

1) погоджує проєкти концепцій загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля та інших державних цільових програм у частині трансферу технологій;

2) подає в установленому порядку пропозиції щодо законодавчого стимулювання діяльності із створення та впровадження наукоємних технологій;

3) підтримує розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури, що сприяє трансферу та комерціалізації технологій;

4) розробляє та затверджує спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інноваційної діяльності в реальному секторі економіки, перелік та порядок визначення галузей промисловості, що належать до високотехнологічного сектору;

5) подає в установленому порядку пропозиції щодо здійснення за державним замовленням галузевої підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій;

6) здійснює за пропозицією осіб, які мають права на технологію та/або її складові, створені за бюджетні кошти, заходи щодо забезпечення фінансування закордонного патентування об'єктів права інтелектуальної власності за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України, згідно із статтею 13 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також організовує залучення інших надходжень для фінансування закордонного патентування;

7) погоджує трансфер технології та/або її складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям, або особам без громадянства та здійснює їх реєстрацію;

8) здійснює моніторинг виплати винагороди авторам за рахунок коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, згідно із статтею 22 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

9) забезпечує ведення реєстру технологій та їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, створених або придбаних державними підприємствами, установами та організаціями, технологій та їх складових, що пропонуються для реєстрації суб'єктами трансферу технологій (власниками технологій), для включення їх до реєстру (далі –реєстр технологій);

10) сприяє проведенню інформаційних, комунікаційних заходів та популяризації діяльності з управління та організації трансферу та комерціалізації технологій;

11) надає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо видатків державного бюджету для фінансування комерціалізації і трансферу технологій та/або їх складових;

12) надає на конкурсній основі фінансову підтримку науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проєктів зі створення високотехнологічного виробництва та інноваційні ваучери

для фінансування робіт, спрямованих на трансфер та комерціалізацію технології та/або її складових;

13) Розробляє та впроваджує критерії ефективності здійснення академічного підприємництва та правила використання майна і майнових прав в межах академічного підприємництва;

14) виконує інші функції, передбачені законом.».

17. Вважаємо, що доречно застосовувати термін «автор технології та/або їх складових» керуючись ч. 2 ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій, де застосовується термін автор технологій та/або їх складових а також у ст. 8 цього Проєкту.

18. Вважаємо доцільним викласти статтю 13 у такій редакції:

«1. Кошти, одержані від трансферу технологій, використовуються організацією-розробником щодо закордонного патентування, а також забезпечення правової охорони технологій та/або їх складових в Україні та за кордоном.

Забезпечення охорони технологій та/або їх складових, які створені в Україні за бюджетні кошти, за кордоном має здійснюватися з дотриманням норм українського законодавства, що регулюють питання національної безпеки в області охорони промислової власності.

Порядок патентування за кордоном технологій та/або їх складових, які створені в Україні за бюджетні кошти, регламентується законом.

2. Закордонне патентування технологій та/або їх складових, створених за бюджетні кошти, здійснюється за рахунок власних коштів організацій-розробників технологій або за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на ці цілі (на конкурсній основі), або за рахунок джерел додаткових надходжень бюджету, не заборонених законодавством.

Закордонне патентування технологій та/або їх складових може здійснюватися за рахунок міжнародної технічної допомоги у вигляді будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання за-

вдань проєктів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні, робіт і послуг, прав інтелектуальної власності, фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті, інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій.

У разі недосягнення комерціалізації технологій та/або їх складових впродовж трьох років, кошти державного бюджету отримані на конкурсній основі, та кошти, у якості міжнародної технічної допомоги, що були витрачені на закордонне патентування відповідних технологій та/або їх складових, підлягають поверненню до державного бюджету.

3. Закордонне патентування технологій або їх складових, створених за бюджетні кошти, відповідно до частини другої статті 11 та пункту 4 частини третьої статті 7 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» здійснюється за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України.

4. Порядок використання бюджетних коштів, коштів, одержаних у якості міжнародної технічної допомоги на закордонне патентування технологій та/або їх складових визначається Кабінетом Міністрів України».

Вважаємо, що доречно застосовувати у цій статті термін «автор технології та/або їх складових» керуючись ч. 2 ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій застосовується термін автор технологій та/або їх складових (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 2013 р. № 351). Порядок патентування за кордоном технологій та/або їх складових, які створені в Україні за бюджетні кошти визначається відповідно до частини другої статті 11 та пункту 4 частини третьої статті 7 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V, а також Кабінетом Міністрів України (Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 22.04.2013 № 300: Про затвердження Порядку і напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету).

19 Доцільно додати у цей Проєкт статті 18-1 -18-5, які б регулювали питання, пов'язані із мережею трансферу технологій, оскільки в Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» невизначеним залишається поняття та функціонування мережі трансферу технологій як об'єднання учасників ринку трансферу технологій, що обслуговує процес передачі прав інтелектуальної власності від авторів (розробників) до суб'єктів господарської діяльності, які використовують їх об'єкти при виробництві товарів, виконанні робіт та наданні послуг.:

«Стаття 18-1. Засади правового регулювання мережі трансферу технологій

Мережа трансферу технологій — об'єднання осіб – професійних учасників ринку трансферу технологій з метою консолідації інформаційних ресурсів у технологічній сфері шляхом об'єднання нематеріальних об'єктів та/або інформації про них на електронній платформі, спільних дій учасників та їх мережевої організації співпраці, в результаті діяльності якого відбувається передача прав інтелектуальної власності від авторів (розробників) до суб'єктів господарської діяльності, які використовують їх об'єкти при виробництві товарів, виконанні робіт та наданні послуг.

Мережа трансферу технологій має відповідати наступним ознакам:

а) учасниками мережі є два або більше суб'єктів господарювання, пов'язаних з інноваційною діяльністю та/або трансфером технологій;

б) обов'язкова наявність власної електронної платформи, на якій розміщуються технологічні профілі (технологічні запити та пропозиції);

в) наявність суб'єкта, який здійснює організацію та управління діяльністю мережі (адміністратора, координатора);

г) виникнення двох видів правовідносин у зв'язку із функціонуванням мережі: зовнішніх та внутрішніх (організаційних відносин й відносин, пов'язаних з трансфером технологій);

ґ) об'єднання учасниками мережі немайнових об'єктів та/або інформації про них; д) відсутність обов'язкового об'єднання майна та, у зв'язку з цим, нівелювання необхідності управління ним.

Метою діяльності мережі трансферу технологій є консолідація інформаційних ресурсів у технологічній сфері шляхом об'єднання нематеріальних об'єктів та/або інформації про них на електронній платформі, спільних дій учасників та їх мережевої організації співпраці, в результаті діяльності якого відбувається передача прав інтелектуальної власності від авторів (розробників) до суб'єктів господарської діяльності, які використовують їх об'єкти при виробництві товарів, виконанні робіт та наданні послуг та комерціалізація технології та її складових в інших формах.

Стаття 18-3. Принципи побудови та функціонування мережі трансферу технологій

До основоположних принципів побудови та функціонування мережі трансферу технологій належать:

1) принцип добровільної участь у мережі;

2) принцип єдності, зокрема, цілей, завдань, стратегій та структурі мережі;

3) чіткий розподіл ролей та завдань між суб'єктами мережі;

4) співпраця виключно з професійними суб'єктами, які розуміються на процесі трансферу технологій;

5) достовірність інформації, викладеної на електронній платформі мережі.

Стаття 18-4. Суб'єкти мережі трансферу технологій

До суб'єктів мережі трансферу технологій відносяться:

1) координатор або адміністратор мережі, діяльність якого спрямована на управління, організаційне та методичне забезпечення взаємодії всіх інших учасників мережі належну роботу технічної платформи та веб-сайту мережі, виконання завдань та дотримання внутрішніх документів роботи мережі всіма її учасниками та іншими суб'єктами;

2) технологічні посередники (агенти) – учасники мережі, які здійснюють посередницьку (агентську) діяльністю, як технологічні брокери щодо передачі (надання) майнових прав на результати науково-технічної діяльності, об'єкти права інтелектуальної власності, технології та інші інноваційні продукти;

3) сервісні організації – учасники, які надають допоміжні послуги у трансфері технологій (інформаційні, консалтингові, маркетингові, фінансові, юридичні та інші);

4) клієнти – кінцеві суб'єкти трансферу технологій: розробники та користувачі результатів науково-технічної діяльності, об'єктів права інтелектуальної власності, технологій та інших інноваційних продуктів, – які часто іменуються як «продавці та покупці технологій» (включаючи ліцензіарів та ліцензіатів);

5) партнери – національні організації (юридичні особи), органи державної влади, місцевого самоврядування, міжнародні організації, які здійснюють майнові та/або немайнові вклади, вчиняють дії, які спрямовані на розвиток діяльності мережі та залучення нових учасників та клієнтів.

Стаття 18-5. Повноваження адміністратора (координатора) мережі трансферу технологій

До повноважень адміністратора (координатора) мережі трансферу технологій належить:

- *визначення засад діяльності мережі трансферу технологій;*
- *виконання організаційно-розпорядчих функцій відповідно до поставлених цілей мережі;*
- *забезпечення формування матеріально-технічної, програмної та фінансової основи мережі трансферу технологій;*
- *реалізація заходів, спрямованих на підтримку та просування сайту електронної платформи у мережі Інтернет;*
- *розподіл фінансів, отриманих в рамках здійснення господарської діяльності мережею, та відповідальність за їх використання;*
- *прийняття рішення про приєднання до мережі інших учасників та укладання договорів з учасниками про вступ (приєднання) або про членство із забезпеченням проходження навчання та сертифікації.*

У разі створення Національної мережі трансферу технологій України адміністратора (координатора) такої мережі визначає Кабінет Міністрів України.

20. Вважаємо необхідним закріплення у статті 19 переліку істотних умов укладення договорів про трансфер технологій та відпо-

відних видів (формам) договорів, якими може опосередковуватись трансфер технологій.

В проаналізованому Проєкті запропоновано виключити вимоги щодо наявності чи відсутності спеціального переліку істотних умов договорів, якими передбачається трансфер такої технології. Такі зміни є категорично недоцільними, оскільки в чинному законодавстві України відсутні будь-які посилання на те, що саме має міститись в будь-якому договорі, яким передбачається трансфер технологій. Виключення такого єдиного переліку істотних умов, гарантовано призведе до укладання договорів в межах яких одна із сторін буде наділена значно меншим обсягом прав чи обов'язків, аніж інша. Крім цього, це призведе до неможливості реалізації системи державних гарантій, наприклад з точки зору мінімального розміру винагороди розробнику (автору) технології, оскільки такий автор тепер не буде зобов'язаний включати цю мову до того договору який буде ним укладений для подальшого трансферу технологій:

«Стаття 19. Умови укладення договорів про трансфер технологій

1. Істотними умовами укладення договорів про трансфер технологій є:

1) перелік складових технологій, що передаються (з визначенням їх функціональних властивостей та гарантованих показників);

2) ціна технологій чи розмір плати за їх використання;

3) строки, місце та спосіб передачі технологій та/або їх складових;

4) умови передачі технічних знань, необхідних для монтажу, експлуатації та забезпечення функціонування обладнання, придбання чи оренди, монтажу і використання машин, обладнання, комплектувальних частин та матеріалів;

5) розмір, порядок та умови виплати винагороди за використання технологій, а також вид виплат (разові платежі – паушальні, періодичні відрахування – роялті або інші види виплат);

6) відповідальність сторін за порушення умов договору;

7) порядок вирішення спірних питань стосовно виконання умов договору.

Договори про трансфер технологій повинні включати також умови щодо:

1) ліцензії та їх умов на використання технологій та їх складових;

2) територіальних обмежень (заборона використовувати передані за договором технологію, її складові на території, не передбаченій у договорі);

3) обмежень галузі застосування технологій та їх складових;

4) порядку надання субліцензій на складові технології третім особам (у разі потреби включення третіх осіб у технологічний процес виробництва продукції), крім випадків передачі прав на використання знаків для товарів і послуг, комерційних (фірмових) найменувань, з визначенням обмежень права на використання технології та її складових, включаючи обмеження кола осіб, яким дозволено використовувати складові технологій і мати доступ до інформації про них;

5) передачі прав на ноу-хау, техніко-економічні обґрунтування, плани, інструкції, специфікації, креслення та інші інформаційні матеріали про технології та їх складові, необхідні для ефективного їх використання, включаючи обмеження, пов'язані з умовами збереження конфіденційності інформації про технології та їх складові під час їх використання;

6) проведення робіт з удосконалення технологій та їх складових і порядок надання сторонами інформації про ці вдосконалення;

7) надання консультацій та послуг з проектування, асистування та навчання кадрів, які забезпечують реалізацію технологій, і управлінського персоналу особи, якій передаються права на технологію та її складові;

8) страхування технологій та їх складових;

9) порядку компенсації витрат, пов'язаних з трансфером технологій, включаючи пристосування технологій та їх складових до умов підприємства, наукової установи, організації та вищого навчального закладу, де вони будуть використовуватися, навчання персоналу;

10) обмежень, що стосуються діяльності сторін у разі закінчення строку дії договору, його розірвання або виникнення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

Трансфер технологій може опосередковуватись наступними видами (формами) договорів: інноваційний договір, договір на створення інноваційного продукту, договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, договір комерційної концесії (франчайзингу), ліцензійні договори, договори довірчого управління майном, Договір про створення та передачу (трансфер) технології та її складових; будь-якими іншими договорами, в змісті яких є можливість відобразити істотні умови трансферу технологій, встановлені цією статтею.»

21. Пропонуємо включити новий Розділ IV-1. Здійснення академічного підприємництва державними установами в сфері трансферу технологій:

«Стаття 22. Основні засади та порядок здійснення академічного підприємництва

1. Академічне підприємництво — діяльність закладів вищої освіти та/або наукових установ, спрямована на реалізацію під час здійснення господарської діяльності, результатів наукової, науково-технічної діяльності шляхом створення суб'єктів господарювання для доведення таких результатів до стадії виробництва інноваційної продукції.

2. В межах академічного підприємництва відбувається взаємодія між освітніми та науковими закладами з метою спільного здійснення господарської діяльності, що заснована на поєднанні майна вказаних суб'єктів, в тому числі майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, іншого майна, коштів спеціальних фондів освітніх і наукових закладів, з метою організації суб'єктів, утворених зі 100 відсотковим статутним капіталом за рахунок внесків наукової установи та закладу вищої освіти.

3. Академічне підприємництво може здійснюватись шляхом створення суб'єктів господарювання в будь-якій організаційно-правовій формі, встановленій чинним законодавством України, або ж шляхом укладання відповідного договору.

4. Академічне підприємництво може бути реалізовано в межах встановлених законодавством України форм інноваційних підприємств, а також інноваційних мереж.

(Враховуючи введення в цей Закон терміну «академічне підприємництво» вважаємо за необхідне закріплення на нормативно-правовому рівні особливостей здійснення такого виду господарської діяльності)

Стаття 23. Інноваційний бізнес-інкубатор як суб'єкт інноваційної діяльності та трансферу технологій

Інноваційний бізнес-інкубатор з метою підтримки та стимулювання інноваційної діяльності та трансферу технологій стартапами та інноваційно-активних підприємств надає таким суб'єктам:

у користування майно (речі) у розумінні Цивільного кодексу України, на підставі та в порядку визначеному чинним законодавством, актом засновника або установчим документом інноваційного бізнес-інкубатора як юридичної особи;

освітньо-консультативні послуги (в тому числі, у формі наставництва, консультування, проведення навчальних курсів, майстер-класів, вебінарів, заходів з обміну інноваційними ідеями підприємців тощо);

посередницькі послуги, спрямовані на сприяння ефективній взаємодії стартапів та інноваційно-активних підприємств з іншими суб'єктами інноваційної діяльності та підвищення ефективності трансферу технологій.

(Інноваційні бізнес-інкубатори займають визначальне місце у трансфері технологій: 1) бізнес-інкубатори виступають в якості своєрідного патентного бюро, яке залучає відповідних фахівців у даній галузі та надає інформаційно-консультаційні послуги, а також надає майно у тимчасове користування; 2) виступає як платформа або посередник між інвестором та автором технологій.

Таким чином, вважаємо за доцільне закріплення в цьому Законі України вказаного суб'єкту).

Стаття 24. Центр трансферу технологій як суб'єкт трансферу технологій

1. Центр трансферу технологій створюється з метою управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій, а також надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях про-

сування технологій та/або їх складових на ринок в сфері інноваційної діяльності.

2. Центр трансферу технологій утворюється у формі юридичної особи, її відокремленого структурного підрозділу або відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти або наукової установи і діє на основі положення, що затверджується в установленому порядку, метою діяльності якого є створення умов для ефективного управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій, а також надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок у сфері інноваційної діяльності.

3. Утворення, реорганізація та ліквідація центру трансферу технологій здійснюються за рішенням її засновників.

4. Організаційна структура і кадровий склад центру трансферу технологій визначаються завданнями, що стоять перед центром трансферу технологій щодо

супроводу процесів інноваційної діяльності університету або науково-дослідної установи.

Центр трансферу технологій, утворений як господарське товариство зі 100 відсотковою часткою статутного капіталу за рахунок майна або коштів наукових установ або закладів вищої освіти, здійснює комерційну або некомерційну діяльність відповідно

до законодавства, що регулює діяльність державних підприємств.

5. Центр трансферу технологій при виконанні наукової (науково-технічної) роботи самостійно встановлює порядок використання коштів відповідних статей кошторису на виконання роботи.

6. Центр трансферу технологій з метою забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій:

– створює організаційні, економічні та правові умови для виведення інноваційних проєктів на національний та міжнародні ринки та здійснює захист інтелектуальну власність університету або науково-дослідної установи;

– сприяє інтеграції університету або науково-дослідної державної установи в національну та міжнародну інноваційні системи з метою розвитку професійної кооперації з їх учасниками, в тому числі, в області експертизи, кадрового забезпечення і формування систем управління інноваційних проєктів;

– здійснює пошук найкращого застосування результатів досліджень, просуває впровадження проєктів, які передбачають використання майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності університету або науково-дослідної установи;

– організовує та проводить заходи, які спрямовані на залучення автора розробки до науково-технічної та інноваційної діяльності;

– проводить зустрічі, консультації, лекції та тренінги для локальних команд та їх координаторів про порядок проходження етапів від автора інноваційної розробки до суб'єкта створення перспективного інноваційного виробництва;

– налагоджує взаємовигідну співпрацю університету або науково-дослідної установи з внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами щодо наукових досліджень;

– взаємодіє з представниками центральних органів виконавчої влади, бізнес-структур з актуальних питань у сфері інтелектуальної власності, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій.

7. Передача знань та технологій через центр трансферу технологій здійснюється через:

– виконання наукових досліджень;

– надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок в сфері інноваційної діяльності експертами у відповідній галузі;

– патентування, ліцензування на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що належить університету або науково-дослідній установі;

– укладання договорів між окремими суб'єктами та університетом або науково-дослідною установою, які охоплюють широкий спектр взаємодій у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій.

Порядок передачі майнових прав на технології, які створені за бюджетні кошти здійснюється в порядку встановленому цим Законом.

(Оскільки в Законі закріплюється термін «центр трансферу технологій» необхідним є деталізація порядку його створення, функціонування та припинення.

Положення запропонованої статті враховують інші положення Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», а також пов'язаних нормативно-правових актів).

Стаття 25. Створення державними закладами вищої освіти, науковими установами інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій

1. Заклади вищої освіти та наукові установи можуть створювати інноваційні бізнес-інкубатори та центри трансферу технологій.

2. Інноваційний бізнес-інкубатор створений для підтримки наукової, науково-технічної та господарської діяльності вчених, наукових працівників та студентів закладів вищої освіти та наукових установ.

3. Інноваційний бізнес-інкубатор та центр трансферу технологій може бути створений у формі підрозділу наукової установи, закладу вищої освіти або господарського товариства.

4. Центр трансферу технологій створюється з метою прямої комерціалізації, яка полягає у продажі результатів наукової, науково-дослідницької діяльності або ноу-хау, пов'язаного з цими результатами, або використання цих результатів чи ноу-хау, зокрема, на підставі ліцензії, договору оренди або лізингу.

5. Центр трансферу технологій та інноваційний бізнес-інкубатор може бути створений у формі підрозділу закладу вищої освіти або наукової установи і функціонувати на підставі положень, затверджених Вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи.

6. В інноваційному бізнес-інкубаторі у формі підрозділу закладу вищої освіти, наукової установи чи центрі трансферу технологій

створюються наглядові ради, склад та компетенції яких зазначені у їхніх положеннях.

7. Директор інноваційного бізнес-інкубатору у формі підрозділу закладу вищої освіти (наукової установи) чи центру трансферу технологій призначається ректором закладу вищої освіти або директором наукової установи після затвердження Вченою радою відповідного закладу вищої освіти або наукової установи із числа кандидатів, запропонованих їх наглядовими радами.

(Заклади вищої освіти та наукові установи мають займати провідне місце у трансфері технологій, а відповідно, порядок створення на їх основі таких суб'єктів трансферу технологій як інноваційні бізнес-інкубатори та центри трансферу технологій має бути належним чином урегульований з метою усунення ризику недостатнього нормативного закріплення чи виникнення колізій, що матиме наслідком виникнення проблем при створенні таких суб'єктів.

Положення вказаної норми сформульовано з урахуванням Законів України «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про вищу освіту» та ін., що сприяє усуненню вищезазначених ризиків, а закріплення цієї норми сприятиме створенню інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій на базі закладів вищої освіти та наукових установ.)

У вказаній статті закріплено одну з найбільш поширених та оптимальних форми створення зазначених суб'єктів.)

Стаття 26. Створення державними закладами вищої освіти, науковими установами інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій у формі господарських товариств.

1. Державні наукові установи (крім державних наукових установ оборонно-промислового комплексу), державні університети, академії, інститути мають право бути засновниками господарських товариств та беруть 100 відсоткову участь у формуванні статутного капіталу такого господарського товариства шляхом внесення до нього рухомого майна, майнових прав, в тому числі майнових прав інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом.

Визначення вартості майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, що вноситься до статутного капіталу господарського товариства, здійснюється на підставі їх незалежної оцінки.

2. Засновники доручають господарському товариству:

1) управління майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності або ноу-хау, наукової та науково-технічної діяльності (комерціалізацію);

2) управління науково -дослідною інфраструктурою (майном, ресурсами).

Центр трансферу технологій та інноваційний бізнес-інкубатор, створені як господарські товариства можуть здійснювати такі види господарської діяльності, які будуть передбачені в їх статутах.

3. Державні наукові установи, державні університети, академії, інститути направляють повідомлення про створення господарського товариства органу, до сфери управління якого вони належать, та Фонду державного майна України протягом семи календарних днів з дня державної реєстрації господарського товариства.

Державні наукові установи, державні університети, академії, інститути розпоряджаються корпоративними правами відповідно до часток (акцій) у статутному капіталі господарських товариств (крім їх відчуження), співзасновниками яких вони є. Права учасника господарського товариства від імені державної наукової установи, державного університету, академії, інституту здійснює її керівник за рішенням Вченої ради наукової установи, університету, академії, інституту.

4. Доходи, отримані у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивіденди), а також доходи, отримані від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств, отримані державною науковою установою, державним університетом, академією, інститутом, що повністю фінансується за рахунок коштів державного бюджету, є власними надходженнями такої наукової установи, закладу вищої освіти та використовуються ними на виконання своїх статутних завдань та виплату винагороди авторам об'єктів права інтелектуальної власності.

5. У разі ліквідації господарського товариства за рішенням засновників (акціонерів) або на підставі рішення суду, у тому числі про визнання господарського товариства банкрутом, майнові права інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом, не включаються до складу ліквідаційної маси і повертаються державній науковій установі або закладу вищої освіти, що вносив його до статутного капіталу господарського товариства.

(З урахуванням обґрунтування, наведеного щодо попередньої статті, цією статтею закріплюється можливість створення інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій у організаційно-правовій формі господарських товариств.

Закріплення цієї норми надасть можливість закладам вищої освіти та науковим установам самостійно обирати форму діяльності суб'єкту трансферу технологій, що створюється на їх основі, в залежності від специфіки діяльності як самого закладу або установи, так і суб'єкта, що створюється).

Стаття 27. Оренда приміщень та іншого майна засновників інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій.

У разі виникнення необхідності у використанні приміщень закладу вищої освіти та/або наукової установи для розміщення господарського товариства між господарським товариством і закладом вищої освіти та/або науковою установою укладається договір оренди на умовах орендної плати, встановлених для бюджетних установ, на строк, необхідний для виконання завдань інноваційного бізнес-інкубатора та центру трансферу технологій».

(Закріплення цієї норми є необхідним правовим фундаментом для ефективного функціонування зазначених суб'єктів, оскільки закріплює матеріальну основу їх розміщення).

22. Вважаємо за доцільне, у зв'язку з введенням нової термінології, додати до розділу «Перехідні положення» Закону норму наступного змісту:

«Доручити Кабінету Міністрів України протягом 3 місяців з дня прийняття цього Закону розробити і внести на розгляд Верхов-

ної Ради України пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про інноваційну діяльність» шляхом закріплення поняття та статусу бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, стартапів та ноу-хау.

До внесення цих зміст ці суб'єкти діють на підставі внутрішніх типових положень, розроблених та затверджених їх засновниками».

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Давидюк О. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Завадська А. Т. – молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій» за участю НДІ ПЗІР

Пропозиції та зауваження НДІ ПЗІР НАПрН України, запропоновані до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у межах проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій»

Зміст відповідних положень проєкту акта МОН, запропонованих у 2022 році до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»	**Прозиції НДІ ПЗІР НАПрН України, запропоновані у 2022 році до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у рамках проекту нормативно-правового акту** «Про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій»	**Обґрунтування запропонованих змін від НДІ ПЗІР НАПрН України**
Преамбула Цей Закон визначає правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу **та комерціалізації** технологій і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, **виробництва високотехнологічної продукції**, охорони майнових прав на створені в Україні технології та/або їх складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері. ***Пояснення змін:*** *Вводяться деякі визначення та удосконалюються існуючі з метою уникнення їх неоднозначного тлумачення на практиці.*	*Преамбула* Цей Закон визначає **статус технологій в Україні**, правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології та/або їх складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері.	Вважаємо за доцільне включення до преамбули посилання на те, що цей закон встановлює основні засади правового статусу технологій, так як це фактично єдиний нормативний документ, який визначає поняття та ознаки технології як об'єкту правовідносин. Щодо включення до змісту преамбули виробництва високотехнологічної продукції, вважаємо доцільність існування цього терміну у преамбулі не обґрунтованою, оскільки ця категорія має ідентичні ознаки із технологією втіленою в товарі, або інноваційною продукцією.
Стаття 1. Визначення термінів 1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні: **1) академічне підприємництво — діяльність закладів вищої освіти та/або наукових установ, спрямована на застосування у реальному секторі економіки результатів наукової, науково-технічної діяльності шляхом створення суб'єктів господарювання для доведення таких результатів до стадії виробництва інноваційної продукції;**	**1) академічне підприємництво — діяльність закладів вищої освіти та/або наукових установ, спрямована на реалізацію під час здійснення господарської діяльності, результатів наукової, науково-технічної діяльності шляхом створення суб'єктів господарювання для доведення таких результатів до стадії виробництва інноваційної продукції;**	Академічне підприємництво — це спосіб комерціалізації наукових розробок. Суб'єктами академічного підприємництва є фізичні особи, такі як вчені та науковці (суб'єкти наукової і науково-технічної діяльності) і юридичні особи із спеціальним статусом – заклади вищої освіти, наукові установи та юридичні особи як суб'єкти господарювання, яких вони створюють. Стаття 60 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» вказує на особливості участі державних наукових установ, державних закладів вищої освіти у створенні господарських

		товариств з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності. Виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом, але виплата винагорода виплачується творцям об'єктів права інтелектуальної власності. Питання надання закладам вищої освіти та науковим установам права в певних формах і в певному порядку здійснювати господарську діяльність і тим самим отримувати можливість фінансувати власну діяльність є стратегічно актуальним, особливо з точки зору відсутності повноцінного державного (централізованого фінансування) їх діяльності. Проте, надання закладам вищої освіти та науковим установам права і можливості здійснювати господарську діяльність в певних формах і видах, має бути узгоджено із цілим рядом вже існуючих нормативних документів (в тому числі і Законів України). Так, не достатньо вказати в Проєкті про те, що заклади вищої освіти та наукові установи отримують право здійснювати господарську діяльність. Аналогічні положення обов'язково потрібно вказати і в Законах України «Про освіту»; «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», оскільки категорія академічного підприємництва є істотним розширенням господарської компетенції закладів вищої освіти та наукових установ і потребує відповідного відображення в нормативних документах які визначають їх правовий статус. Зауваження до етимології термінів використаних при конструюванні вказаної норми: категорія «реальний сектор економіки» не є нормативно-визначеною. А через це, вона не має чітких меж (видів діяльності КВЕД, видів господарської діяльності і т.д.), які б могли бути використані в якості того еталону, на основі якого можна визначити, які саме види економічної діяльності

		будуть входити в сферу академічного підприємництва. Через це, пропонується вказаний термін, замінити на право здійснювати господарську діяльність.
	2) високі технології – технології, які відповідають ознакам високих наукоємних технологій (наукоємних технологій), встановлених Законом України при затверджені Загальнодержавної комплексної програми розвитку високих наукоємних технологій.	Перед тим як вводити до чинного законодавства України поняття високих технологій, потрібно визначитись, чи немає аналогічного за своїм змістом поняття в системі чинного законодавства України. Так, дуже схоже поняття міститься в Законі України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій», де під високими наукоємними технологіями (високими технологіями) прийнято розуміти технології, що створюються на підставі результатів наукових досліджень та науково-технічних розробок, забезпечують виготовлення високотехнологічної продукції, сприяють запровадженню високотехнологічного виробництва на підприємствах базових галузей промисловості. Тому, доцільно не вводити в чинне законодавство України два схожих між собою поняття, а уніфікувати їх, привівши їх до одного змісту. Тобто ці два поняття доцільно уніфікувати з поняттям, вже існуючим в чинному законодавстві України, через те які критерії закладені в їх основу.
2) високотехнологічна продукція — продукція, виготовлена українськими підприємствами із застосуванням наукоємних технологій, конкурентоспроможна з кращими зразками аналогічної продукції іноземного виробництва;	**2[1])** високотехнологічна продукція — продукція, виготовлена українськими **суб'єктами господарювання** із застосуванням наукоємних технологій, конкурентоспроможна з зразками аналогічної продукції іноземного виробництва	Термін майже повністю ідентичний визначенню високотехнологічної продукції, закріпленої у Законі України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» з тією різницею, що у Проєкті відмічено «українськими підприємствами», а у Стратегії «вітчизняними підприємствам». У Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» використовують термін «підприємства» (ст. 3). Якщо розглядати «підприємства» як суб'єктів господарювання, то необхідно скорегувати із ч. 2 ст. 55 ГК України. Крім того, вважаємо, що

		оціночний термін – «кращими», доцільно видалити. Ця категорія не має чітких меж і такого роду порівняння гарантовано викличе велику кількість неузгодженостей при застосуванні норми права.
3[1]) договір про трансфер технології - договір, укладений у письмовій (електронній) формі, яким передаються майнові права щодо технології та/або її складових з метою виробництва продукції чи надання послуги та їх реалізації на ринку з метою отримання доходу;	**3) договір про трансфер технології** — договір, укладений **між фізичними та/або юридичними особами** у письмовій (електронній) формі, яким **установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових, або дозволяється використання технології та/або її складових** з метою виробництва продукції чи надання послуги та їх реалізації на ринку з метою отримання доходу, і який містить перелік істотних умов, встановлених положеннями цього Закону;	Оскільки у цьому Проєкті дається оновлений термін трансфер технології, то слід термін договір про трансфер технології співвіднести з цим терміном та комплексно доопрацювати. Питання про існування окремого різновиду договору про трансфер технологій, це питання яке активно обговорюється із законодавчим органом протягом останніх 10 років. Станом на сьогоднішній день, із чинного законодавства України було видалено згадку про окремий поіменований різновид договору – договір про трансфер технологій, а замість цього в чинному законодавстві України було введено категорію договорів якими може бути передано технологію та сформовано перелік спеціальних істотних умов які висуваються до такої категорії договорів. Враховуючи те, що саме таку концепцію договірного забезпечення трансферу технологій просить зафіксувати бізнес, пропонується відкоригувати поняття вказане в Проєкті.
відсутня норма	**3[1]) документація – зафіксована на матеріальному носії інформація про технологію та її складові (нормативна, науково-технічна, проєктна, конструкторська, технологічна документація, звіти про результати виконання патентно-кон'юнктурних, наукових, науково-дослідних, конструкторських і проєктних робіт, державних випробувань складових технології), наявність якої забезпечує їх використання. Документація має відповідати вимогам ДСТУ (ГОСТ) для технологічної документації, а у разі здійснення трансферу технологій за межі України, міжнародним вимогам Єдиної системи технологічної документації.**	Починаючи із 2014 р., в межах України почались процеси імплементації системи технологічної документації, під якою розуміються правила оформлення відомостей про технологію. До цього часу в нас діяла стара радянська система опису технічних (технологічних) пристроїв, від якої відмовились майже всі країни в тому числі і країни СНД. В основі стандартів технологічної документації на національному рівні лежить – ДСТУ ГОСТ 3.1001:2014 ЄСТД. Загальні положення. (ГОСТ 3.1001-2011, IDT). ДСТУ ГОСТ 3.1102:2014 ЄСТД. Стадії розробки та види документів. Загальні положення. (ГОСТ 3.1102-2011, IDT). Вони в свою чергу розроблені для поступової реалізації міжнародних стандартів,

		які поєднані в Єдину систему технологічної документації. Питання уніфікації технологічної документації стоїть дуже гостро. Оскільки в межах цієї документації здійснюється розкриття характеристик технології на основі яких визначається її митна вартість та здійснюється митне очищення для експорту/імпорту. Відсутність такого роду інформації ставиться країнами ЄС як одна із перепон на шляху вільного експорту/імпорту товарів, в тому числі і технологій.
відсутня норма	**3[2]) замовники створення технології та/або її складових** у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт є фізичні, юридичні особи, суб'єкти господарювання, в тому числі які фінансуються за рахунок бюджетних коштів та замовляють створення **технології та/або її складових.** Якщо технологію та/або її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом, замовниками є уповноважені від імені держави Центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та національні галузеві академії наук, які після передачі майнових прав безоплатно використовують технологію та/або її складові з метою виконання робіт або постачання для державних потреб продукції, необхідної для виконання державних функцій, що обов'язково передбачається в договорі на створення технології та/або її складових.	Вважаємо за доцільне включення даного поняття, оскільки цей термін встановлює ч. 1 ст. 11 чинного Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», ст. 894 Цивільного Кодексу України, ст. 331 Господарського Кодексу України.
3[2]) інноваційний ваучер — документ, що надається відповідно до законодавства на безоплатній та конкурсній основі юридичній та/або фізичній особі строком на один рік з моменту отримання та гарантує безповоротне фінансування робіт та послуг, спрямованих на комерціалізацію технологій та/або їх складових, впровадження інноваційної продукції;	**3[3]) інноваційний ваучер** — додаток до договору про фінансування, що видається відповідно до законодавства на безоплатній та конкурсній основі юридичній та/або фізичній особі строком на один рік з моменту отримання та гарантує безповоротне фінансування робіт та послуг, спрямованих на комерціалізацію технологій та/або їх складових, впровадження інноваційної продукції;	Інноваційний ваучер не має основних ознак більшості цінних паперів, наприклад, оборотоздатності, емісії, облікоздатності (підстави набуття) та інше, тому він може бути визначений тільки як договір або вексель. Щоб спростити життя інноваторам, можливо ввести це поняття тільки як додаток до договору про фінансування інноваційної діяльності, і цей акт буде маркетинговим документом для підтвердження майбутнього фінансування, але тільки за умовами

		договору про фінансування інноваційної діяльності. Таким чином, фактично мова йде про договір, який укладається. Відповідно до норм бюджетного законодавства, індивідуальне фінансування завжди здійснюється на підставі договору, а, наприклад, ОЗДП є не індивідуальні а їх умови стандартні. Різниця у термінах перш за все у тому як сприймати інноваційний ваучер, як документ чи сертифікат, які по суті представляють можливість інвестиції від держави для здійснення інноваційної діяльності на цих підприємствах. Якщо сприймати інноваційний ваучер по його суті як неіменний цінний папір, то згідно ст. 8 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» цінним папером є документ установленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, визначає взаємовідносини емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливість передачі прав на цінний папір та прав за цінним папером іншим особам, а відповідних цінному паперу ознак у ваучера немає та бути не може. Сутність цього інструменту – акумулювання коштів для їх подальшого спрямування на фінансування інноваційних процесів. Такий інструмент може мати правовий статус – «документу» або він має бути поіменований як цінний папір, що буде вимагати внесення відповідних змін в Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» та ускладнює діяльність суб'єктів інноваційної діяльності.
3[3]) комерціалізація технології та/або їх складових — діяльність, спрямована на перетворення технології та/або їх складових у продукти чи послуги для їх реалізації на ринку з метою отримання доходу, шляхом надання ліцензії чи передачі за договором	**3[4]) комерціалізація технології та/або їх складових — діяльність, спрямована на використання технологій та/або їх складових у процесі здійснення господарської діяльності з виробництва продукції виробничо-технічного**	Необхідно в Проєкті **визначити** подальше застосування терміну **«комерціалізація технологій»** як парного до терміну «трансфер технологій». Так, цей термін зустрічається в Преамбулі, в терміні «інноваційний ваучер», статті

прав на їх використання іншим суб'єктам господарювання або ж використання їх у власній господарській діяльності; **3[4]) наукоємні технології — технології, розроблені на основі новітніх наукових знань та є науковим результатом;** **…** **Виключити**.	**призначення чи/або товарів народного споживання, виконання робіт, надання послуг, для їх реалізації на ринку з метою отримання доходу, шляхом надання ліцензії чи передачі за договором прав на їх використання іншим суб'єктам господарювання або ж використання їх у власній господарській діяльності;**	Завдання та повноваження уповноваженого органу, Закордонне патентування, Стимулювання трансферу та комерціалізації технологій. Також необхідним є застосування терміну «**центр трансферу технологій**» та статей щодо діяльності та функціонування центру трансферу технологій у цьому проєкті для комплексного підходу щодо застосування комерціалізації технологій. Вважаємо, що в тексті Проєкту, допущено помилку. Оскільки технологія не може бути перетворена в продукцію. В переважній кількості випадків технологія це або основні фонди, або нематеріальні активи які повністю не переносять свою вартість на готову продукцію.
8[1]) розробник технології —підприємство, установа, організація, що створили технологію та/або її складові у результаті виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;	**автор технологій та/або їх складових — фізична, юридична особа, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які у разі створення технологій та/або їх складових, в тому числі і розроблених за рахунок коштів державного бюджету, передають майнові права та отримують виплату винагороди за використання зазначених об'єктів, внаслідок укладання відповідного договору, чи у будь-яких інших формах, в тому числі і тими, що здійснюються згідно із статтею 22 цього Закону та в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.**	У ч. 2 ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій застосовується термін автор технологій та/або їх складових. Тому доцільно застосовувати саме цей термін. А також враховуючи зміни до статей, які запропоновані у цьому Проєкті враховувати норми ст. 8 цього Проєкту (уповноважений орган здійснює моніторинг виплати винагороди **авторам** за рахунок коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, згідно із статтею 22 цього Закону в порядку), отже не має бути розрізненої термінології у Проєкті.
відсутня норма	**мережа трансферу технологій — об'єднання учасників ринку трансферу технологій з метою консолідації інформаційних ресурсів задля комерціалізації технології та/або її складових .**	Враховуючи запропоновані зміни до законодавства вважаємо за необхідне ввести в законодавство термін «мережа трансферу технологій».
13) трансфер технології — передача технології або їх складових, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових, або дозволяється	**трансфер технології — передача технології або її складових, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами відповідного договору, іншого правочину, або у будь-який іншій формі, що прямо чи опосередковано передбачає передачу прав на**	В Проєкті, всі фактично існуючі форми трансферу технологій зведені виключно до однієї – договору. Доцільно вказаний перелік розширити, зафіксувавши і інші форми такі як – правочини, спеціальні форми трансферу в межах публічно-правової сфери, форми трансферу корпоративного

використання технології та/або її складових;	**технологію, і внаслідок чого встановлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових, або дозволяється використання технології та/або її складових.**	типу (вклад/внесок) і т.д.
—	**центр трансферу технологій — це юридична особа або відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти або науково-дослідної установи, метою діяльності якого є створення умов для ефективного управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій, а також надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок в сфері інноваційної діяльності .**	Вважаємо за доцільне додати вказане поняття у цей Закон, тому що цей суб'єкт трансферу технологій згадується у ст. 3 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», а також цей термін співвідноситься з нормами Закону України «Про інноваційну діяльність».
Стаття 2. Законодавство про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій 1. Законодавство про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій базується на Конституції України, Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України, цьому Законі, законах України "Про зовнішньоекономічну діяльність", "Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем", "Про авторське право і суміжні права", "Про фінансовий лізинг", "Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання", "Про охорону прав на сорти рослин", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про захист від недобросовісної конкуренції", **"Про освіту", "Про вищу освіту"** інших нормативно-правових актах, а також чинних міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких надана Верховною	**Вважаємо необхідним** викласти у такій редакції із додаванням ч. 2: **2. У разі коли міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України у сфері інноваційної діяльності, застосовуються правила міжнародних договорів.**	Доцільно доповнити ст. 2 частиною другою, яка б вказувала на регулювання діяльності у сфері трансферу технологій міжнародними договорами.

Радою України, у сфері науково-технічного співробітництва, інноваційної діяльності, трансферу технологій. ***Пояснення змін:*** *Деталізується перелік Законів, відповідно до яких здійснюється трансфер технологій.*		
Стаття 3. Суб'єкти трансферу технологій 1. Суб'єктами трансферу технологій є: 1) уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також Національна академія наук України та **національні** галузеві академії наук, які беруть участь у закупівлі, передачі та/або використанні технологій; … ***Пояснення змін:*** *У статті 1 запропонованих змін наведено визначення*	**ч. 3 ст. 3 вважаємо необхідним викласти у такій редакції:** 3) фізичні особи, які створюють нові технологічні рішення, плізродукти, методи або засоби виробництва, види товарів і послуг, структури управління без проведення наукової (науково-технічної) роботи (автор технологій та/або їх складових); б) фізичні особи, які безпосередньо беруть участь трансфері та застосуванні технологій та/або їх складових (представники виконавців науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та замовників створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт); в) фізичні особи, які виконують різні роботи, надають різні види послуг, які необхідні на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок : - проектно- конструкторські або технологічні роботи (створення діючих макетів, дизайну — промисловий дизайнер); - науково-технічні послуги (науково-технічне консультування, сертифікація, стандартизація дослідних партій (зразків) контроль якості — технолог); - маркетингові (маркетингові дослідження технологій та/або їх складових: визначення на підставі аналізу ринку продукції, тенденцій науково-технічного розвитку потребу в результатах науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, об'єктів інтелектуальної власності, наукоємної продукції, та надання пропозицій щодо подальших досліджень, дослідження можливостей реалізації на	Вважаємо доцільними запропоновані зміни, оскільки це узгоджується з такими нормативно-правовими актами як: 1) Порядок здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій та/або їх складових (Постанова КМУ від 22 травня 2013 р. № 351). 2) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.01.2020 № 69) 3) ст. 894 ЦК України, ст. 331 ГК України. 4) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.10.2008 № 622, від 01.03.2013 № 142, від 15.06.2015 р. № 430, від 17.05.2016 р. № 293, від 30.01.2020 № 69) 5) Типове положення про підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності наукових установ НАН України (Додаток 1 до розпорядження Президії НАН України від 16.01.08 № 15. 6) Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2007 р. № 995 «Деякі питання реалізації Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», 7) Розпорядження Президії НАН України від 23.04.2012 № 285 «Про підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності» 8) Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України (від 30.10.2008 № 622, від 01.03.2013 № 142, від 15.06.2015 р. № 430, від 17.05.2016 р. № 293, від 30.01.2020 № 69)

	ринку існуючих результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, об'єктів інтелектуальної власності, наукоємної продукції в тому числі вивчення — представник підрозділу організації, що виконує науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності); - патентно-пошукові послуги (дослідження: патентно-кон'юнктурні, патентної інформації, патентної чистоти — представник патентного підрозділу організації, що виконує науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, патентний повірений, що виконує послуги пов'язані із проведення патентних досліджень, представник консалтингової компанії, що спеціалізується на проведенні патентних досліджень); - інформаційні щодо питань інноваційної діяльності або інформаційно-консультаційної підтримки іншим елементам національної інноваційної системи (представники-експерти галузевих асоціацій, громадських організацій, міжнародних організацій та установ); - фінансові (розподіл коштів для проведення усіх видів робіт щодо технології, розрахунків можливих ризиків (фінансовий менеджер); - юридичні послуги у сфері охорони інтелектуальної власності та передачі технологій з оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності, нематеріальних активів (комплексне юридичне обслуговування, представництво інтересів в суді, розробка та експертиза договорів, інформаційно-правове обслуговування (договірне забезпечення передачі технологій, консультації та розробка договорів про трансфер технологій, проведення державної реєстрації авторського права на об'єкти інтелектуальної власності, визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності та нематеріальних активів — юридичний відділ підрозділу організації, що виконує науково-дослідні	

	та дослідно-конструкторські роботи); - інвестиційні (бюджетні кошти — замовники створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт; власні кошти — підприємств, наукових установ, організацій та вищих навчальних закладів і фізичні особи-інвестори).	
Стаття 6. Завдання та повноваження уповноваженого органу **1. Основними завданнями уповноваженого органу є:** **1) забезпечення формування та реалізація державної політики щодо трансферу технологій, передачі майнових прав на технологію та/або її складові, створені з використанням коштів Державного бюджету України (далі — бюджетні кошти);** **2) визначення найбільш ефективних шляхів використання і трансферу технології та/або її складових, створених в Україні;** **3) підтримка розвитку академічного підприємництва та трансферу знань в Україні;** **4) розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури;** **5) залучення інвестицій у сферу трансферу технологій.** **2. Уповноважений орган для виконання покладених на нього завдань:** **1) погоджує проекти концепцій загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля та інших державних цільових програм у частині трансферу технологій;** **2) подає в установленому порядку пропозиції щодо законодавчого стимулювання діяльності із створення та впровадження наукоємних технологій;** **3) підтримує розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури, що сприяє трансферу та комерціалізації технологій;**	**Стаття 6. Завдання та повноваження уповноваженого органу** 1. Основними завданнями уповноваженого органу є: 1) забезпечення формування та реалізація державної політики щодо трансферу технологій, передачі майнових прав на технологію та/або її складові, створені з використанням коштів Державного бюджету України (далі — бюджетні кошти); 2) визначення найбільш ефективних шляхів використання і трансферу технології та/або її складових, створених в Україні; 3) підтримка розвитку академічного підприємництва та трансферу знань в Україні; 4) розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури; 5) залучення інвестицій у сферу трансферу технологій. 2. Уповноважений орган для виконання покладених на нього завдань: 1) погоджує проєкти концепцій загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля та інших державних цільових програм у частині трансферу технології; 2) подає в установленому порядку пропозиції щодо законодавчого стимулювання діяльності із створення та впровадження наукоємних технологій; 3) підтримує розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури, що сприяє трансферу та	У зв'язку із введенням у цей Закон нового поняття «академічне підприємництво», вважаємо за доцільне додати у статтю 6 певні повноваження щодо розробки та впровадження критеріїв ефективності здійснення академічного підприємництва та правил використання майна і майнових прав в межах академічного підприємництва.

4) розробляє та затверджує спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інноваційної діяльності в реальному секторі економіки, перелік та порядок визначення галузей промисловості, що належать до високотехнологічного сектору; **5) подає в установленому порядку пропозиції щодо здійснення за державним замовленням галузевої підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій;** **6) здійснює за пропозицією осіб, які мають права на технологію та/або її складові, створені за бюджетні кошти, заходи щодо забезпечення фінансування закордонного патентування об'єктів права інтелектуальної власності за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України, згідно із статтею 13 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також організовує залучення інших надходжень для фінансування закордонного патентування;** **7) погоджує трансфер технології та/або її складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям, або особам без громадянства та здійснює їх реєстрацію;** **8) здійснює моніторинг виплати винагороди авторам за рахунок коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, згідно із статтею 22 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;** **9) забезпечує ведення реєстру технологій та їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, створених або придбаних державними підприємствами, установами та організаціями, технологій та їх складових, що пропонуються для реєстрації суб'єктами трансферу технологій (власниками технологій), для включення їх до реєстру (далі –реєстр технологій);** **10) сприяє проведенню інформаційних,**	комерціалізації технологій; 4) розробляє та затверджує спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інноваційної діяльності в реальному секторі економіки, перелік та порядок визначення галузей промисловості, що належать до високотехнологічного сектору; 5) подає в установленому порядку пропозиції щодо здійснення за державним замовленням галузевої підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій; 6) здійснює за пропозицією осіб, які мають права на технологію та/або її складові, створені за бюджетні кошти, заходи щодо забезпечення фінансування закордонного патентування об'єктів права інтелектуальної власності за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України, згідно із статтею 13 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також організовує залучення інших надходжень для фінансування закордонного патентування; 7) погоджує трансфер технології та/або її складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям, або особам без громадянства та здійснює їх реєстрацію; 8) здійснює моніторинг виплати винагороди авторам за рахунок коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, згідно із статтею 22 цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; 9) забезпечує ведення реєстру технологій та їх складових, створених або придбаних за бюджетні кошти, створених або придбаних державними підприємствами, установами та організаціями, технологій та їх складових, що пропонуються для реєстрації суб'єктами трансферу технологій (власниками технологій), для включення їх до реєстру (далі –реєстр технологій);	

комунікаційних заходів та популяризації діяльності з управління та організації трансферу та комерціалізації технологій; **11) надає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо видатків державного бюджету для фінансування комерціалізації і трансферу технологій та/або їх складових;** **12) надає на конкурсній основі фінансову підтримку науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проєктів зі створення високотехнологічного виробництва та інноваційні ваучери для фінансування робіт, спрямованих на трансфер та комерціалізацію технології та/або її складових;** **13) виконує інші функції, передбачені законом** ***Пояснення змін:*** *Покращено координацію між органами виконавчої влади у сфері трансферу технологій, та конкретизовано завдання і повноваження уповноваженого органу та інших центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук України та національних галузевих академій наук у сфері трансферу технологій.*	10) сприяє проведенню інформаційних, комунікаційних заходів та популяризації діяльності з управління та організації трансферу та комерціалізації технологій; 11) надає Кабінетові Міністрів України пропозиції щодо видатків державного бюджету для фінансування комерціалізації і трансферу технологій та/або їх складових; 12) надає на конкурсній основі фінансову підтримку науковій установі або закладу вищої освіти для реалізації проєктів зі створення високотехнологічного виробництва та інноваційні ваучери для фінансування робіт, спрямованих на трансфер та комерціалізацію технології та/або її складових; **13) Розробляє та впроваджує критерії ефективності здійснення академічного підприємництва та правила використання майна і майнових прав в межах академічного підприємництва;** **14)** виконує інші функції, передбачені законом.	
Стаття 11. Порядок передачі майнових прав на технології, створені за бюджетні кошти 1. Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, належать установам, організаціям та підприємствам- виконавцям цих робіт **(далі – розробникам технології)** відповідно до Цивільного кодексу України, крім випадків, передбачених частиною другою цієї статті. 2. Майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, передаються **розробником технології** органам державної влади, Національній академії наук України та **національним** галузевим	—	Вважаємо, що доречно застосовувати термін «**автор технології та/або їх складових**» керуючись ч. 2 ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій, де застосовується термін автор технологій та/або їх складових а також у ст. 8 цього проєкту.

академіям наук, які здійснюють фінансування зазначених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (далі – замовники), з урахуванням положень Цивільного кодексу України, якщо технологію та/або її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом. 3. У випадках, передбачених частиною другою цієї статті, **розробник технології** направляє замовнику повідомлення про створену під час виконання науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи технологію та/або її складові протягом одного місяця з дня одержання повідомлення від автора технології та/або її складових. Замовник протягом двох місяців з дня одержання від **розробника технології** повідомлення або уповноважена ним державна установа має: **1) укласти з розробником технології договір про набуття замовником майнових прав на технологію та/або її складові, який, також має містити план, порядок та строки надання звітності, щодо забезпечення практичного застосування (реалізації) технології та/або її складових на території України з зазначенням економічних та соціальних показників у результаті її/їх практичного застосування (реалізації);** **…** **Якщо замовник не виконав зазначених у цій частині вимог у встановлений строк, такі дії із забезпечення правової охорони зазначених об'єктів права інтелектуальної власності здійснює розробник технології, до якого переходять майнові права на створену технологію та/або її складові.**		
Стаття 13. Закордонне патентування **1. Закордонне патентування технології та/або їх складових, створених за бюджетні кошти, здійснюється за рахунок власних коштів розробників технологій або за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на ці цілі (на конкурсній основі), або за рахунок інших джерел, не заборонених**	**Вважаємо доцільним викласти статтю 13 у такій редакції:** 1. Кошти, одержані від трансферу технологій, використовуються організацією-розробником щодо закордонного патентування, а також забезпечення правової охорони технологій та/або їх складових в	Вважаємо, що доречно застосовувати у цій статті термін «**автор технології та/або їх складових**» керуючись ч. 2 ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій застосовується термін автор технології та/або їх складових (затв. постановою

законодавством. **Порядок надання та використання бюджетних коштів на закордонне патентування технологій та/або їх складових визначається Кабінетом Міністрів України.** **2. Закордонне патентування технологій та/або їх складових, створених за бюджетні кошти, відповідно до частини другої статті 11 та пункту 4 частини другої статті 6 цього Закону здійснюється за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України.** **Розробник технології, який отримав на конкурсній основі кошти державного бюджету на закордонне патентування відповідної технології та/або її складових, та не здійснив їх комерціалізацію впродовж трьох років, повертає отримані кошти до державного бюджету.**	Україні та за кордоном. Забезпечення охорони технологій та/або їх складових, які створені в Україні за бюджетні кошти, за кордоном має здійснюватися з дотриманням норм українського законодавства, що регулюють питання національної безпеки в області охорони промислової власності. Порядок патентування за кордоном технологій та/або їх складових, які створені в Україні за бюджетні кошти, регламентується законом. 2. Закордонне патентування технологій та/або їх складових, створених за бюджетні кошти, здійснюється за рахунок власних коштів організацій-розробників технологій або за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на ці цілі (на конкурсній основі), або за рахунок джерел додаткових надходжень бюджету, не заборонених законодавством. Закордонне патентування технологій та/або їх складових може здійснюватися за рахунок міжнародної технічної допомоги у вигляді будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проєктів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні, робіт і послуг, прав інтелектуальної власності, фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті, інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій. У разі недосягнення комерціалізації технологій та/або їх складових впродовж трьох років, кошти державного бюджету отримані на конкурсній основі, та кошти, у якості міжнародної технічної допомоги, що були витрачені на закордонне патентування відповідних технологій та/або їх складових, підлягають поверненню до державного бюджету. 3. Закордонне патентування технологій або їх складових, створених за бюджетні кошти, відповідно до частини другої статті 11 та пункту 4 частини третьої статті 7 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу	Кабінету Міністрів України від 22 травня 2013 р. № 351). Порядок патентування за кордоном технологій та/або їх складових, які створені в Україні за бюджетні кошти визначається відповідно до частини другої статті 11 та пункту 4 частини третьої статті 7 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V, а також Кабінетом Міністрів України (Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок від 22.04.2013 № 300: Про затвердження Порядку і напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету).

	технологій» здійснюється за рахунок коштів, передбачених на такі цілі в Державному бюджеті України. 4. Порядок використання бюджетних коштів, коштів, одержаних у якості міжнародної технічної допомоги на закордонне патентування технологій та/або їх складових визначається Кабінетом Міністрів України.	
Стаття 18-1. Відсутня	**Стаття 18-1. Засади правового регулювання мережі трансферу технологій** Мережа трансферу технологій — об'єднання осіб – професійних учасників ринку трансферу технологій з метою консолідації інформаційних ресурсів у технологічній сфері шляхом об'єднання нематеріальних об'єктів та/або інформації про них на електронній платформі, спільних дій учасників та їх мережевої організації співпраці, в результаті діяльності якого відбувається передача прав інтелектуальної власності від авторів (розробників) до суб'єктів господарської діяльності, які використовують їх об'єкти при виробництві товарів, виконанні робіт та наданні послуг. Мережа трансферу технологій має відповідати наступним ознакам: а) учасниками мережі є два або більше суб'єктів господарювання, пов'язаних з інноваційною діяльністю та/або трансфером технологій; б) обов'язкова наявність власної електронної платформи, на якій розміщуються технологічні профілі (технологічні запити та пропозиції); в) наявність суб'єкта, який здійснює організацію та управління діяльністю мережі (адміністратора, координатора); г) виникнення двох видів правовідносин у зв'язку із функціонуванням мережі: зовнішніх та внутрішніх (організаційних відносин й відносин, пов'язаних з трансфером технологій);	Доцільно додати у цей Проєкт статті 18-1 -18-5, які б регулювали питання, пов'язані із мережею трансферу технологій, оскільки в Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» невизначеним залишається поняття та функціонування мережі трансферу технологій як об'єднання учасників ринку трансферу технологій, що обслуговує процес передачі прав інтелектуальної власності від авторів (розробників) до суб'єктів господарської діяльності, які використовують їх об'єкти при виробництві товарів, виконанні робіт та наданні послуг.

	ґ) об'єднання учасниками мережі немайнових об'єктів та/або інформації про них; д) відсутність обов'язкового об'єднання майна та, у зв'язку з цим, нівелювання необхідності управління ним.	
Стаття 18-2. Відсутня	**Стаття 18-2. Мета діяльності мережі трансферу технологій** Метою діяльності мережі трансферу технологій є консолідація інформаційних ресурсів у технологічній сфері шляхом об'єднання нематеріальних об'єктів та/або інформації про них на електронній платформі, спільних дій учасників та їх мережевої організації співпраці, в результаті діяльності якого відбувається передача прав інтелектуальної власності від авторів (розробників) до суб'єктів господарської діяльності, які використовують їх об'єкти при виробництві товарів, виконанні робіт та наданні послуг та комерціалізація технології та її складових в інших формах.	
Стаття 18-3. Відсутня	**Стаття 18-3. Принципи побудови та функціонування мережі трансферу технологій** До основоположних принципів побудови та функціонування мережі трансферу технологій належать: 1) принцип добровільної участь у мережі; 2) принцип єдності, зокрема, цілей, завдань, стратегій та структурі мережі; 3) чіткий розподіл ролей та завдань між суб'єктами мережі; 4) співпраця виключно з професійними суб'єктами, які розуміються на процесі трансферу технологій; 5) достовірність інформації, викладеної на електронній платформі мережі.	

Стаття 18-4. Відсутня	**Стаття 18-4. Суб'єкти мережі трансферу технологій** До суб'єктів мережі трансферу технологій відносяться: 1) координатор або адміністратор мережі, діяльність якого спрямована на управління, організаційне та методичне забезпечення взаємодії всіх інших учасників мережі належну роботу технічної платформи та веб-сайту мережі, виконання завдань та дотримання внутрішніх документів роботи мережі всіма її учасниками та іншими суб'єктами; 2) технологічні посередники (агенти) – учасники мережі, які здійснюють посередницьку (агентську) діяльністю, як технологічні брокери щодо передачі (надання) майнових прав на результати науково-технічної діяльності, об'єкти права інтелектуальної власності, технології та інші інноваційні продукти; 3) сервісні організації – учасники, які надають допоміжні послуги у трансфері технологій (інформаційні, консалтингові, маркетингові, фінансові, юридичні та інші); 4) клієнти – кінцеві суб'єкти трансферу технологій: розробники та користувачі результатів науково-технічної діяльності, об'єктів права інтелектуальної власності, технологій та інших інноваційних продуктів, – які часто іменуються як «продавці та покупці технологій» (включаючи ліцензіарів та ліцензіатів); 5) партнери – національні організації (юридичні особи), органи державної влади, місцевого самоврядування, міжнародні організації, які здійснюють майнові та/або немайнові вклади, вчиняють дії, які спрямовані на розвиток діяльності мережі та залучення нових учасників та клієнтів.	
Стаття 18- 5. Відсутня	**Стаття 18-5. Повноваження адміністратора (координатора) мережі трансферу технологій** До повноважень адміністратора (координатора)	

	мережі трансферу технологій належить: • визначення засад діяльності мережі трансферу технологій; • виконання організаційно-розпорядчих функцій відповідно до поставлених цілей мережі; • забезпечення формування матеріально-технічної, програмної та фінансової основи мережі трансферу технологій; • реалізація заходів, спрямованих на підтримку та просування сайту електронної платформи у мережі Інтернет; • розподіл фінансів, отриманих в рамках здійснення господарської діяльності мережею, та відповідальність за їх використання; • прийняття рішення про приєднання до мережі інших учасників та укладання договорів з учасниками про вступ (приєднання) або про членство із забезпеченням проходження навчання та сертифікації. У разі створення Національної мережі трансферу технологій України адміністратора (координатора) такої мережі визначає Кабінет Міністрів України.	
Стаття 19. Умови укладення договорів про трансфер технологій **1. Умови укладення договорів про трансфер технологій визначаються цивільним законодавством України.** ***Пояснення змін:*** *Відповідно до статті 4 Цивільного кодексу України основним актом цивільного законодавства України є Цивільний кодекс України, де уже визначені усі істотні умови договорів залежно від їх виду.*	**Стаття 19. Умови укладення договорів про трансфер технологій** 1. Істотними умовами укладення договорів про трансфер технологій є: 1) перелік складових технологій, що передаються (з визначенням їх функціональних властивостей та гарантованих показників); 2) ціна технологій чи розмір плати за їх використання; 3) строки, місце та спосіб передачі технологій та/або їх складових; 4) умови передачі технічних знань, необхідних для монтажу, експлуатації та забезпечення функціонування обладнання, придбання чи оренди, монтажу і використання машин, обладнання,	Вважаємо необхідним закріплення у статті 19 переліку істотних умов укладення договорів про трансфер технологій та відповідних видів (формам) договорів, якими може опосередковуватись трансфер технологій. В проаналізованому проекті запропоновано виключити вимоги щодо наявності чи відсутності спеціального переліку істотних умов договорів, якими передбачається трансфер такої технології. Такі зміни є категорично недоцільними, оскільки в чинному законодавстві України відсутні будь-які посилання на те, що саме має міститись в будь-якому договорі, яким передбачається трансфер технологій. Виключення такого єдиного переліку істотних умов, гарантовано призведе до укладання

	комплектувальних частин та матеріалів; 5) розмір, порядок та умови виплати винагороди за використання технологій, а також вид виплат (разові платежі - паушальні, періодичні відрахування - роялті або інші види виплат); 6) відповідальність сторін за порушення умов договору; 7) порядок вирішення спірних питань стосовно виконання умов договору. Договори про трансфер технологій повинні включати також умови щодо: 1) ліцензії та їх умов на використання технологій та їх складових; 2) територіальних обмежень (заборона використовувати передані за договором технологію, її складові на території, не передбаченій у договорі); 3) обмежень галузі застосування технологій та їх складових; 4) порядку надання субліцензій на складові технології третім особам (у разі потреби включення третіх осіб у технологічний процес виробництва продукції), крім випадків передачі прав на використання знаків для товарів і послуг, комерційних (фірмових) найменувань, з визначенням обмежень права на використання технології та її складових, включаючи обмеження кола осіб, яким дозволено використовувати складові технологій і мати доступ до інформації про них; 5) передачі прав на ноу-хау, техніко-економічні обґрунтування, плани, інструкції, специфікації, креслення та інші інформаційні матеріали про технології та їх складові, необхідні для ефективного їх використання, включаючи обмеження, пов'язані з умовами збереження конфіденційності інформації про технології та їх складові під час їх використання; 6) проведення робіт з удосконалення технологій та їх складових і порядок надання сторонами інформації про ці вдосконалення; 7) надання консультацій та послуг з проектування, асистування та навчання кадрів, які забезпечують	договорів в межах яких одна із сторін буде наділена значно меншим обсягом прав чи обов'язків, аніж інша. Крім цього, це призведе до неможливості реалізації системи державних гарантій, наприклад з точки зору мінімального розміру винагороди розробнику (автору) технології, оскільки такий автор тепер не буде зобов'язаний включати цю мову до того договору який буде ним укладений для подальшого трансферу технологій.

	реалізацію технологій, і управлінського персоналу особи, якій передаються права на технологію та її складові; 8) страхування технологій та їх складових; 9) порядку компенсації витрат, пов'язаних з трансфером технологій, включаючи пристосування технологій та їх складових до умов підприємства, наукової установи, організації та вищого навчального закладу, де вони будуть використовуватися, навчання персоналу; 10) обмежень, що стосуються діяльності сторін у разі закінчення строку дії договору, його розірвання або виникнення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили). Трансфер технологій може опосередковуватись наступними видами (формами) договорів: інноваційний договір, договір на створення інноваційного продукту, договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, договір комерційної концесії (франчайзингу), ліцензійні договори, договори довірчого управління майном, Договір про створення та передачу (трансфер) технології та її складових; будь-якими іншими договорами, в змісті яких є можливість відобразити істотні умови трансферу технологій, встановлені цією статтею.	
	Пропонуємо включити новий **Розділ IV-1** **Здійснення академічного підприємництва державними установами в сфері трансферу технологій** **Стаття 22. Основні засади та порядок здійснення академічного підприємництва** 1. Академічне підприємництво — діяльність закладів вищої освіти та/або наукових установ, спрямована на реалізацію під час здійснення господарської діяльності, результатів наукової, науково-технічної	Враховуючи введення в цей Закон терміну «академічне підприємництво» вважаємо за необхідне закріплення на нормативно-правовому рівні особливостей здійснення такого виду

	діяльності шляхом створення суб'єктів господарювання для доведення таких результатів до стадії виробництва інноваційної продукції. 2. В межах академічного підприємництва відбувається взаємодія між освітніми та науковими закладами з метою спільного здійснення господарської діяльності, що заснована на поєднанні майна вказаних суб'єктів, в тому числі майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, іншого майна, коштів спеціальних фондів освітніх і наукових закладів, з метою організації суб'єктів, утворених зі 100 відсотковим статутним капіталом за рахунок внесків наукової установи та закладу вищої освіти. 3. Академічне підприємництво може здійснюватись шляхом створення суб'єктів господарювання в будь-якій організаційно-правовій формі, встановленій чинним законодавством України, або ж шляхом укладання відповідного договору. 4. Академічне підприємництво може бути реалізовано в межах встановлених законодавством України форм інноваційних підприємств, а також інноваційних мереж.	господарської діяльності.
	Стаття 23. Інноваційний бізнес-інкубатор як суб'єкт інноваційної діяльності та трансферу технологій Інноваційний бізнес-інкубатор з метою підтримки та стимулювання інноваційної діяльності та трансферу технологій стартапами та інноваційно-активних підприємств надає таким суб'єктам: у користування майно (речі) у розумінні Цивільного кодексу України, на підставі та в порядку визначеному чинним законодавством, актом засновника або установчим документом інноваційного бізнес-інкубатора як юридичної особи; освітньо-консультативні послуги (в тому числі, у формі наставництва, консультування, проведення навчальних курсів, майстер-класів,	Інноваційні бізнес-інкубатори займають визначальне місце у трансфері технологій: 1) бізнес-інкубатори виступають в якості своєрідного патентного бюро, яке залучає відповідних фахівців у даній галузі та надає інформаційно-консультаційні послуги, а також надає майно у тимчасове користування; 2) виступає як платформа або посередник між інвестором та автором технологій. Таким чином, вважаємо за доцільне закріплення в цьому Законі України вказаного суб'єкту. .

	вебінарів, заходів з обміну інноваційними ідеями підприємців тощо); посередницькі послуги, спрямовані на сприяння ефективній взаємодії стартапів та інноваційно-активних підприємств з іншими суб'єктами інноваційної діяльності та підвищення ефективності трансферу технологій. **Стаття 24. Центр трансферу технологій як суб'єкт трансферу технологій** 1. Центр трансферу технологій створюється з метою управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій, а також надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок в сфері інноваційної діяльності. 2. Центр трансферу технологій утворюється у формі юридичної особи, її відокремленого структурного підрозділу або відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти або наукової установи і діє на основі положення, що затверджується в установленому порядку, метою діяльності якого є створення умов для ефективного управління результатами інтелектуальної діяльності та забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій, а також надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок у сфері інноваційної діяльності. 3. Утворення, реорганізація та ліквідація центру трансферу технологій здійснюються за рішенням її засновників. 4. Організаційна структура і кадровий склад центру трансферу технологій визначаються завданнями, що стоять перед центром трансферу технологій щодо супроводу процесів інноваційної діяльності університету або науково-дослідної установи. Центр трансферу технологій, утворений як господарське товариство зі 100 відсотковою часткою	Оскільки в Законі закріплюється термін «центр трансферу технюлогій» необхідним є деталізація порядку його створення, функціонування та припинення. Положення запропонованої статті враховують інші положення Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», а також пов'язаних нормативно-правових актів.

	статутного капіталу за рахунок майна або коштів наукових установ або закладів вищої освіти, здійснює комерційну або некомерційну діяльність відповідно до законодавства, що регулює діяльність державних підприємств. 5. Центр трансферу технологій при виконанні наукової (науково-технічної) роботи самостійно встановлює порядок використання коштів відповідних статей кошторису на виконання роботи. 6. Центр трансферу технологій з метою забезпечення трансферу (комерціалізації) розробок і технологій: - створює організаційні, економічні та правові умови для виведення інноваційних проєктів на національний та міжнародні ринки та здійснює захист інтелектуальну власність університету або науково-дослідної установи; - сприяє інтеграції університету або науково-дослідної державної установи в національну та міжнародну інноваційні системи з метою розвитку професійної кооперації з їх учасниками, в тому числі, в області експертизи, кадрового забезпечення і формування систем управління інноваційних проєктів; - здійснює пошук найкращого застосування результатів досліджень, просуває впровадження проєктів, які передбачають використання майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності університету або науково-дослідної установи; - організовує та проводить заходи, які спрямовані на залучення автора розробки до науково-технічної та інноваційної діяльності; - проводить зустрічі, консультації, лекції та тренінги для локальних команд та їх координаторів про порядок проходження етапів від автора інноваційної розробки до суб'єкта створення перспективного інноваційного виробництва; - налагоджує взаємовигідну співпрацю університету або науково-дослідної установи з внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами щодо наукових	

	досліджень; - взаємодіє з представниками центральних органів виконавчої влади, бізнес-структур з актуальних питань у сфері інтелектуальної власності, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій. 7. Передача знань та технологій через центр трансферу технологій здійснюється через: - виконання наукових досліджень; - надання інформаційних, фінансових та інших послуг на всіх стадіях просування технологій та/або їх складових на ринок в сфері інноваційної діяльності експертами у відповідній галузі; - патентування, ліцензування на використання об'єкта права інтелектуальної власності, що належить університету або науково-дослідній установі; - укладання договорів між окремими суб'єктами та університетом або науково- дослідною установою, які охоплюють широкий спектр взаємодій у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій. Порядок передачі майнових прав на технології, які створені за бюджетні кошти здійснюється в порядку встановленому цим Законом.	
	Стаття 25. Створення державними закладами вищої освіти, науковими установами інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій 1. Заклади вищої освіти та наукові установи можуть створювати інноваційні бізнес-інкубатори та центри трансферу технологій. 2. Інноваційний бізнес-інкубатор створений для підтримки наукової, науково-технічної та господарської діяльності вчених, наукових працівників та студентів закладів вищої освіти та наукових установ. 3. Інноваційний бізнес-інкубатор та центр трансферу технологій може бути створений у формі підрозділу	Заклади вищої освіти та наукові установи мають займати провідне місце у трансфері технологій, а відповідно, порядок створення на їх основі таких суб'єктів трансферу технологій як інноваційні бізнес-інкубатори та центри трансферу технологій має бути належним чином урегульований з метою усунення ризику недостатнього нормативного закріплення чи виникнення колізій, що матиме наслідком виникнення проблем при створенні таких суб'єктів. Положення вказаної норми сформульовано з урахуванням Законів України «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», «Про вищу освіту» та ін, що сприяє

	наукової установи, закладу вищої освіти або господарського товариства. 4. Центр трансферу технологій створюється з метою прямої комерціалізації, яка полягає у продажі результатів наукової, науково-дослідницької діяльності або ноу-хау, пов'язаного з цими результатами, або використання цих результатів чи ноу-хау, зокрема, на підставі ліцензії, договору оренди або лізингу. 5. Центр трансферу технологій та інноваційний бізнес-інкубатор може бути створений у формі підрозділу закладу вищої освіти або наукової установи і функціонувати на підставі положень, затверджених Вченою радою закладу вищої освіти або наукової установи. 6. В інноваційному бізнес-інкубаторі у формі підрозділу закладу вищої освіти, наукової установи чи центрі трансферу технологій створюються наглядові ради, склад та компетенції яких зазначені у їхніх положеннях. 7. Директор інноваційного бізнес-інкубатору у формі підрозділу закладу вищої освіти (наукової установи) чи центру трансферу технологій призначається ректором закладу вищої освіти або директором наукової установи після затвердження Вченою радою відповідного закладу вищої освіти або наукової установи із числа кандидатів, запропонованих їх наглядовими радами.	усуненню вищезазначених ризиків, а закріплення цієї норми сприятиме створенню інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій на базі закладів вищої освіти та наукових установ. У вказаній статті закріплено одну з найбільш поширених та оптимальних форми створення зазначених суб'єктів.
	Стаття 26. Створення державними закладами вищої освіти, науковими установами інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій у формі господарських товариств. 1. Державні наукові установи (крім державних наукових установ оборонно-промислового комплексу), державні університети, академії, інститути мають право бути засновниками господарських товариств та беруть 100 відсоткову участь у формуванні статутного капіталу такого	З урахуванням обґрунтування, наведеного щодо попередньої статті, цією статтею закріплюється можливість створення інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій у організаційно-правовій формі господарських товариств. Закріплення цієї норми надасть можливість закладам вищої освіти та науковим установам самостійно обирати форму діяльності суб'єкту трансферу технологій, що створюється на їх основі, в залежності від специфіки діяльності як самого

	господарського товариства шляхом внесення до нього рухомого майна, майнових прав, в тому числі майнових прав інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом. Визначення вартості майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, що вноситься до статутного капіталу господарського товариства, здійснюється на підставі їх незалежної оцінки. 2. Засновники доручають господарському товариству: 1) управління майновими правами на об'єкти інтелектуальної власності або ноу-хау, наукової та науково-технічної діяльності (комерціалізацію); 2) управління науково -дослідною інфраструктурою (майном, ресурсами). Центр трансферу технологій та інноваційний бізнес-інкубатор, створені як господарські товариства можуть здійснювати такі види господарської діяльності, які будуть передбачені в їх статутах. 3. Державні наукові установи, державні університети, академії, інститути направляють повідомлення про створення господарського товариства органу, до сфери управління якого вони належать, та Фонду державного майна України протягом семи календарних днів з дня державної реєстрації господарського товариства. Державні наукові установи, державні університети, академії, інститути розпоряджаються корпоративними правами відповідно до часток (акцій) у статутному капіталі господарських товариств (крім їх відчуження), співзасновниками яких вони є. Права учасника господарського товариства від імені державної наукової установи, державного університету, академії, інституту здійснює її керівник за рішенням Вченої ради наукової установи, університету, академії, інституту. 4. Доходи, отримані у вигляді частини прибутку від діяльності господарського товариства (дивіденди), а	закладу або установи, так і суб'єкта, що створюється.

	також доходи, отримані від розпорядження частками (акціями) у статутних капіталах господарських товариств, отриманні державною науковою установою, державним університетом, академією, інститутом, що повністю фінансується за рахунок коштів державного бюджету, є власними надходженнями такої наукової установи, закладу вищої освіти та використовуються ними на виконання своїх статутних завдань та виплату винагороди авторам об'єктів права інтелектуальної власності. 5. У разі ліквідації господарського товариства за рішенням засновників (акціонерів) або на підставі рішення суду, у тому числі про визнання господарського товариства банкрутом, майнові права інтелектуальної власності, виключні майнові права на які зберігаються за державною науковою установою або державним університетом, академією, інститутом, не включаються до складу ліквідаційної маси і повертаються державній науковій установі або закладу вищої освіти, що вносив його до статутного капіталу господарського товариства. **Стаття 27. Оренда приміщень та іншого майна засновників інноваційних бізнес-інкубаторів та центрів трансферу технологій.** У разі виникнення необхідності у використанні приміщень закладу вищої освіти та/або наукової установи для розміщення господарського товариства між господарським товариством і закладом вищої освіти та/або науковою установою укладається договір оренди на умовах орендної плати, встановлених для бюджетних установ, на строк, необхідний для виконання завдань інноваційного бізнес-інкубатора та центру трансферу технологій.	Закріплення цієї норми є необхідним правовим фундаментом для ефективного функціонування зазначених суб'єктів, оскільки закріплює матеріальну основу їх розміщення.
є	**Перехідні положення.** 1. Доручити Кабінету Міністрів України протягом 3 місяців з дня прийняття цього Закону розробити і внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо внесення змін до Закону України	

	«Про інноваційну діяльність» шляхом закріплення поняття та статусу бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, стартапів та ноу-хау. До внесення цих зміст ці суб'єкти діють на підставі внутрішніх типових положень, розроблених та затверджених їх засновниками.	

Виконавці:
Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.
Давидюк О. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.
Подрез-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.
Завадська А. Т. – молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України **Сергій ГЛІБКО**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 61 від 12.08.2022

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки», реєстр. №7588 від 25.07.2022 року.

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо проєкту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки (реєстр. № 7588 від 25.07.2022).

При підготовці науково-практичного висновку були використані такі джерела:

1) Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (в редакції 01.08.2022);

2) Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III (в редакції від 10.07.2022);

3) Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII;

4) Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI (у редакції від 06.10.2021);

5) Про акціонерні товариства: Проєкт Закону від 25.11.2019 № 2493 (Закон направлено на підпис Президенту 01.08. 2022);

6) Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2145-IX (поточна редакція);

7) Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій: Закон України від 31.05.2016 № 1390-VIII (поточна редакція);

8) Про затвердження Порядку утворення акціонерних товариств у процесі приватизації та перетворення державних підприємств, здійснення емісії акцій таких товариств: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2018 № 552 (у редакції від 14.11.2019);

9) Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV (у редакції від 07.04.2022);

10) Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР (у редакції від 22.03.2022);

11) Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року від 11.8.2021 № 347/2021 (поточна редакція).

Цей проєкт Закону ставить собі на меті підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки через створення організаційно-правового механізму для удосконалення їх організаційно-правової форми та заміни титулу права постійного користування земельними ділянками на оренду.

Авторами запропонованого Проєкту ставиться за мету вирішення однієї з актуальних проблем сьогодення – підвищення рівня ефективності використання земель сільськогосподарського призначення державної власності суб'єктами державного сектору економіки, оскільки на сьогодні цей рівень залишається незадовільним.

Зокрема, передбачається певна трансформація права постійного користування землею державних підприємств у разі перетворення в акціонерні товариства (далі – АТ) на право оренди землі.

Розглянувши проєкт, постає за доцільне висловити щодо його змісту такі зауваження та пропозиції, які зводяться до наступного.

1. У назві запропонованого проєкту є вказівка на суб'єкти: фізичні особи та суб'єкти державного сектору економіки. Разом з цим у самому проєкті не зазначено, хто є суб'єктами державного сектору економіки та діяльність цих суб'єктів, а тільки формулювання «використання земель».

Залишається незрозумілим, чи буде відноситься подібна діяльність до **господарської**, оскільки далі у проєкті відмічаються суб'єкти – акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі яких належать державі, що утворилося внаслідок перетворення державного підприємства.

Так, серед **суб'єктів господарювання** виокремлюються ті, що віднесені до державного сектора економіки, які розглядаються як особливий засіб економічної форми регулювання господарської діяльності[1].

Як визначено у ч. 2 ст. 22 Господарського кодексу України (далі – ГК України), **суб'єктами господарювання державного сектора економіки** є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, **державна частка у статутному капіталі яких перевищує п'ятдесят відсотків** чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську ді-

[1] Бойчук Р. П. Інституційні засади державного регулювання господарської діяльності в Україні. Стратегії підприємницької діяльності в інтересах сталого розвитку малого і середнього інноваційного підприємництва : зб. наук. пр. НДІ ПЗІР НАПрН України No 2 за матеріалами II круглого столу, 16 листопада 2020 року. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 5-13.

яльність цих суб'єктів. У ст. 8 ГК України передбачено, що держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання.

Суб'єкти господарювання державного сектора економіки діють у різних організаційно-правових формах: підприємств (унітарних і корпоративних), акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю та ін. Їхній правовий статус відрізняється від правового статусу суб'єктів господарювання приватного сектора. Цей фактор суттєво впливає на особливості здійснення ними господарської діяльності. Вагомим елементом характеристики господарської діяльності та її видів є суб'єкти господарювання[1].

Господарська діяльність суб'єктів господарювання державного сектора економіки регулюється низкою спеціальних законів і підзаконних актів. Частина підзаконних актів є актами державних органів – суб'єктів організаційно-господарських повноважень, що засвідчує їхній вплив на господарську діяльність. До суб'єктів господарювання державного сектора економіки в обов'язковому порядку застосовується такий **засіб державного регулювання господарської діяльності** як державне замовлення, а серед інших — переважно регулювання цін і тарифів, встановлення нормативів та лімітів, дотації, державна допомога, зокрема спеціальні режими оподаткування[2].

Вважаємо за доцільне зробити уточнення щодо конкретизації суб'єктів та їх діяльності у рамках цього проєкту закону.

2. Слід звернути увагу на пропозицію у проєкті — ч. 4 ст. 92 ЗК України, якою **забороняється передача земельних ділянок державної та комунальної власності у постійне користування для ведення товарного сільськогосподарського виробництва**. При цьому, серед суб'єктів землекористування розрізняють сільськогосподарські та несільськогосподарські державні і комунальні підприємства, установи та організації. Першим надаються земельні ді-

[1] Кочин В. В. Види господарської діяльності юридичних осіб: проблеми теорії та практики. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». Київ: НАУ, 2016. № 1(38). С. 139-144.

[2] Нецька Л. С., Цезар А. Р. Особливості правового регулювання господарської діяльності суб'єктів господарювання державного сектора економіки. Юридичний вісник 1 (62) 2022. С. 153-162

лянки у постійне користування для науково-дослідних, навчальних цілей та ведення товарного сільськогосподарського виробництва (ст. 24 Земельного кодексу України (далі – ЗК України), іншим – для здійснення відповідної несільськогосподарської діяльності (ст. 65 ЗК України).

Право постійного сільськогосподарського землекористування державні і комунальні сільськогосподарські підприємства, установи та організації здійснюють для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, а також для досягнення науково-дослідних і навчальних цілей. Кожен різновид **права постійного землекористування** характеризується своїми особливостями, що зумовлені метою, для якої надається земельна ділянка, умовами користування нею, правами та обов'язками землекористувачів тощо.

Крім того, вони можуть використовувати земельні ділянки на умовах оренди (ч. 2 ст. 24 ЗК України). Недержавні і некомунальні юридичні особи можуть виступати суб'єктами лише орендного землекористування[1].

Але ч. 1 ст. 24 ЗК України вказує, що **державним і комунальним сільськогосподарським** підприємствам, установам та організаціям надаються земельні ділянки із земель **державної і комунальної власності у постійне користування для науково-дослідних, навчальних цілей та ведення товарного сільськогосподарського виробництва.**

Тобто, за пропозицією ч. 4 ст. 92 ЗК України встановлена **заборона** передача земельних ділянок державної та комунальної власності у постійне користування для **ведення товарного сільськогосподарського виробництва** для *усіх суб'єктів* правовідносин, а за ч. 1 ст. 24 ЗК України **дозволено надання земельних ділянок із земель**

[1] Земельне право : навч. посібник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 326 с . URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3967/1/%D0%97%D0%95%D0%9C%D0%95%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%95%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E_%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%98%D0%99%20%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20-%D0%94%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf.

державної і комунальної власності у постійне користування державним і комунальним сільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям **для науково-дослідних, навчальних цілей та ведення товарного сільськогосподарського виробництва.**

Пропонуємо скоригувати редакцію ч. 4 ст. 92 ЗК України таким чином, щоб врахувати норму ч. 1 ст. 24 ЗК України: «Забороняється передача земельних ділянок державної та комунальної власності у постійне користування для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, окрім державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій у порядку, передбаченому статтею ст. 24 ЗК України».

3. Зауважимо, що положення ч. 1 ст. 120-1 проєкту вказують випадки утворення АТ внаслідок перетворення державного підприємства.

За ст. 56 ГК України суб'єкт господарювання – господарська організація, яка може бути утворена за рішенням власника (власників) майна або уповноваженого ним (ними) органу, а у випадках, спеціально передбачених законодавством, також за рішенням інших органів, організацій і фізичних осіб шляхом заснування нової господарської організації, злиття, приєднання, виділу, поділу, **перетворення діючої (діючих) господарської організації (господарських організацій)** з додержанням вимог законодавства.

За ч. 1 ст. 120-1 аналізованого проєкту розглядається АТ, ТОВ як господарські організації. У ч. 1 ст. 10 проєкту Закону «Про акціонерні товариства» від 25.11.2019 № 2493 (Закон направлено на підпис Президенту 01.08. 2022) вказано, що засновниками акціонерного товариства визнаються держава в особі органу, уповноваженого управляти державним майном, територіальна громада в особі органу, уповноваженого управляти комунальним майном, а також фізичні та/або юридичні особи, що прийняли рішення про його заснування. В цій частині доцільно уточнити, що шляхом заснування створюється лише **приватне акціонерне товариство**, оскільки згідно з ч. 3 ст. 6 проєкту Закону «Про акціонерні товариства» **публічне акціонерне товариство** може бути створено виключно шляхом зміни типу товариства з приватного акціонерного

товариства на публічне або шляхом перетворення з іншого господарського товариства.

Таким чином, у рамках аналізованого проєкту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки доречно також відмітити **тип акціонерного товариства**.

4. У проєкті відсутнє уточнення щодо **виду державних підприємств.**

Зокрема, за ч. 1 ст. 120-1 аналізованого проєкту Акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі яких належать державі, що **утворилося внаслідок перетворення державного підприємства**, звертається до **органу виконавчої влади** відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, з клопотанням про передачу **земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної власності,** яка належала державному підприємству на праві постійного користування, в оренду у порядку, передбаченому статтею 123 цього Кодексу. І не конкретизується яких саме державних підприємств.

Якщо допустити, що утворення АТ відбулося внаслідок перетворення **державного підприємства, що має стратегічне значення для економіки і безпеки держави**, які то слід врахувати вплив іноземних інвестицій на національну безпеку, запобігання концентрації іноземного капіталу.

Згідно п. 3 Порядку утворення акціонерних товариств у процесі приватизації та перетворення державних підприємств, здійснення емісії акцій таких товариств перетворення **державних підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави**, в АТ у процесі приватизації здійснюється за погодженням з Кабінетом Міністрів України (який є вищим орган виконавчої влади). Отже, для організації системи безпеки підприємництва, в тому числі і перетворених АТ, як складової національної безпеки, необхідно враховувати відповідні аспекти безпеки суб'єктів господарювання.

За одним із завдань у Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року від 11 серпня 2021 року № 347/2021 у п. 21.4 є впровадження системи оцінки **впливу іноземних інвестицій на національну безпеку**, запобігання концентрації іноземного капіталу у сферах, що мають стратегічне значення для національної безпеки України.

Відповідно, якщо будуть укладені правочини щодо здійснення іноземних інвестицій в державні підприємства**, що мають стратегічне значення** для **економіки і безпеки держави** у тому числі щодо діяльності у сфері обігу **земель сільськогосподарського призначення**, то вони підлягають оцінці впливу таких інвестицій (у випадку, якщо внаслідок правочину іноземний інвестор матиме значний вплив на діяльність цього підприємства та управління ним).

19 березня 2019 року Європейським парламентом та Радою Європи був прийнятий Регламент (ЄС) 2019/452, що встановлює рамковий механізм скринінгу прямих іноземних інвестицій у ЄС (регламент набрав чинність 10 квітня 2019 року та застосовується починаючи з 11 жовтня 2020 року). Тобто це загальноєвропейський механізм для посилення координації та обміну інформацією щодо перевірки іноземних інвестицій у контексті питань безпеки та охорони громадського порядку.

Контроль щодо іноземних інвестицій здійснюється в рамках механізму їх державної реєстрації (перереєстрації) та анулювання. Так, реєстрація (перереєстрація) та анулювання іноземних інвестицій в Україні проводились відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 № 93/96-ВР. З метою спрощення порядку залучення іноземних інвестицій та унеможливлення проявів ознак корупції при їх державній реєстрації схвалено Верховною Радою України та підписано Президентом України Закон України № 1390-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» від 31.05.2016 № 1390-VIII.

Відповідно, існує нагальна потреба у запровадженні системи перевірки та оцінки впливу іноземних інвестицій, що здійснюються на

основі укладання правочинів щодо державних підприємств, що мають стратегічне значення, на національні інтереси та безпеку.

Отже, пропонуємо у ст. 120-1 проєкту внести корегування щодо конкретизування або виокремлення АТ за потребою, утворення якого відбулося внаслідок перетворення державного підприємства, що має стратегічне значення для економіки і безпеки держави та механізму регулювання впливу іноземних інвестицій на національну безпеку, запобігання концентрації іноземного капіталу та необхідності перевірки та оцінки такого впливу.

5. Відповідно до проєкту пропонується внесення змін до ст. 8 Закону України «Про оренду землі» та доповнення статті частиною такого змісту:

«У випадку передачі акціонерними товариствами, товариствами з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі яких належать державі, утвореними внаслідок перетворення державних підприємств, у постійному користуванні яких перебували земельні ділянки **сільськогосподарського призначення державної власності** не менше 100 гектар, земельної ділянки в суборенду, суборендна плата **визначається за результатами земельних торгів. Розмір, умови і строки внесення суборендної плати визначаються відповідно до Податкового кодексу України**».

Але згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» (який діє на даний час та буде продовжений) від 24.03.2022 № 2145-IX (поточна редакція) до ЗК України були внесені зміни за якими передача в оренду земельної ділянки здійснюється **без проведення земельних торгів**.

П 7) **Земельні торги** щодо набуття права оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності, **які** оголошені і не завершені до набрання чинності цим підпунктом, вважаються скасованими.

Оголошення **нових земельних торгів** щодо набуття права оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок **сільськогос-**

подарського призначення державної, комунальної власності забороняється.

За п 27) 1) вважаються поновленими на один рік без волевиявлення сторін відповідних договорів і без внесення відомостей про поновлення договору до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно договори оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію, земельного сервітуту, строк користування земельними ділянками щодо яких закінчився після введення воєнного стану, щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

2) передача в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва на строк до одного року земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності (крім тих, що перебувають у постійному користуванні осіб, які не належать до державних, комунальних підприємств, установ, організацій), а також земельних ділянок, що залишилися у колективній власності колективного сільськогосподарського підприємства, сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського акціонерного товариства, нерозподілених та невитребуваних земельних ділянок і земельних часток (паїв) здійснюється на таких умовах:

а) **розмір орендної плати** не може перевищувати **8 відсотків** нормативної грошової оцінки земельної ділянки, що визначається від середньої нормативної грошової оцінки одиниці площі ріллі по області

А розмір, умови і строки суборенди землі у **проєкті визначаються Податковим кодексом України**. Також пропонується встановлення **стартового розміру плати** за користування земельною ділянкою на умовах суборенди, який не може бути меншим, ніж **розмір орендної плати**, визначений договором оренди землі.

Відповідно слід врахувати, що наразі діє воєнний стан та відповідний закон щодо нього та викласти норми статті, які вносять зміни до Закону України «Про оренду землі» або з урахування умов воєнного стану або що ці норми будуть діяти в умовах післявоєнного стану.

Для досягнення мети Проєкту пропонується через створення організаційно-правового механізму для удосконалення:

– по-перше, організаційно-правових форм суб'єктів державного сектору економіки, зокрема, і шляхом перетворення державних підприємств на акціонерні товариства;

– по-друге, в межах конституалізації доктрини власностіі в Україні, заміни титулу права постійного користування земельними ділянками суб'єктів державного сектору економіки, а відповідно до чинного законодаства державні підприємства використовують земельні ділянки на праві постійного користування землею, на таку форму – як оренда земель.

Відповідно до Проєкту Закону пропонується внесення змін у відповідні статті Земельного кодексу України, Господарського кодексу України, а також Закони України «Про оренду землі», «Про управління об'єктами державної власності», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про приватизацію державного і комунального майна».

Аналіз чинного законодавства України, положення якого стосуються проблем використання земель сільськогосподарського призначення суб'єктами державного сектору економіки, зокрема, і державними підприємствами, які можуть бути перетворені на акціонерні товариства, в контексті ухваленого 27 липня 2022 року Верховною Радою України у другому читанні Закону про акціонерні товариства (проєкт № 2493), який є кодифікацією та упорядкуванням змін до законодавства про акціонерні товариства, що були внесені протягом останніх кількох років, та визначає порядок створення, діяльності, припинення та виділу акціонерних товариств, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів (Закон має набути чинності 01 січня 2023 року), дає можливість рекомендувати **прийняти** Проєкт Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки» **за основу**.

Так запропоновані в Проєкті Закону положення, узгоджені з тими нормативно-правовими актами, які є дотичними до цієї проблеми, зокрема, і до Земельного кодексу України.

Разом із тим, Проєкт потребує уточнення. Так, якщо у ч. 1 Статті 120^1 **Перехід права на земельну ділянку у разі перетворення**

державних підприємств в акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі яких належать держав, йдеться про **право користування земельною ділянкою сільськогосподарського призначення** державної власності, яка належала державному підприємству, переходить до акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі яких належать державі, що утворилися внаслідок перетворення таких підприємств та є їх правонаступниками, на праві оренди строком на 50 років, то у ч. 4 цієї ж статті, якщо акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю, 100 відсотків акцій (часток) у статутному капіталі яких належать державі, що утворилося внаслідок перетворення державного підприємства, протягом трьох місяців з моменту його державної реєстрації не зареєструвало право оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, яка належала державному підприємству на праві **постійного користування**, в установленому законодавством порядку, право **постійного користування такою земельною ділянкою** припиняється на підставі рішення органу виконавчої влади відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, земельна ділянка (права на неї) підлягають продажу на земельних торгах.

З урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо доопрацювати проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки (реєстр. № 7588 від 25.07.2022).

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Борисов І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 73 від 19.08.2022

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до законопроєкту «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законів України щодо підвищення ефективності використання державних земель сільськогосподарського призначення», реєстр. №7588-1 від 10.08.2022 року.

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо проєкту Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законів України щодо підвищення ефективності використання державних земель сільськогосподарського призначення, (реєстр. №7588-1 від 10.08.2022), поданий народним депутатом України А. Гуньком та іншими народними депутатами України (альтернативний до проекту Закону реєстр. №7588 від 25.07.2022).

Також повідомляємо, що науковцями вже було розглянуто та надано науково-правовий висновок на законопроект (реєстр. № 7588 від 25.07.2022) за зверненням заступника Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Сергія Колебошина (вих. № 61 від 12.08.2022).

При підготовці науково-правового висновку були використані такі джерела:

1) Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III (в редакції від 10.07.2022);

2) Про наукову та науково-технічну діяльність від 26.11.2015 № 848-VIII (в редакції від 06.04.2022);

3) Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV (у редакції від 07.04.2022);

4) Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 № 2145-IX (поточна редакція);

5) Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (у редакції від 05.07.2022);

6) Про землеустрій: Закону України від 22.05.2003 № 858-IV (у редакції від 10.07.2022).

Цей альтернативний проєкт Закону ставить собі на меті підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки через створення організаційно-правового механізму для удосконалення їх організаційно-правової форми та заміни титулу права постійного користування земельними ділянками на оренду.

Автором альтернативного проєкту передбачається необхідність у альтернативному законодавчому підході до розв'язання питання підвищення ефективності використання державних сільськогосподарських земель.

Розглянувши альтернативний проєкт, постає за доцільне висловити щодо його змісту такі зауваження та пропозиції, які зводяться до наступного.

1. Звернемо увагу на пропозицію у альтернативному проєкті – доповнити частинами 4-6 ЗК України такого змісту: 4. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, що перебувають у постійному користуванні підприємств, установ, організацій, закладів освіти державної власності, зазначених у пунктах «а» і «ґ» частини другої цієї статті, та *тимчасово не використовуються* ними у сільськогосподарській науково-дослідній та навчальній діяльності, передаються на конкурентних засадах (земельних торгах) в оренду для сільськогосподарського використання на умовах та в порядку, визначеному законом.

До земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності, що перебувають у постійному користуванні підприємств, установ, організацій, закладів освіти державної власності, які тимчасово не використовуються ними у сільськогосподарській науково-дослідній і навчальній діяльності та підлягають передачі в оренду, належать:

1) земельні ділянки, які протягом не менше 1095 календарних днів до дня набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законів України щодо підвищення ефективності використання державних земель сільськогосподарського призначення» є предметом укладених такими постійними землекористувачами господарських договорів про спільну діяльність, про спільний обробіток земель, про інвестиційну діяльність, про організацію проведення сільськогосподарських робіт, договорів підряду, поставки та інших договорів з метою одержання прибутку;

2) земельні ділянки, які *тимчасово не використовуються* для проведення досліджень у зв'язку з необхідністю додержання вимог просторової ізоляції посівів оригінального, елітного, сертифікованого насіння та садивного матеріалу плодових культур і винограду.

Тобто, за пропозицією якщо *«тимчасово не використовуються ними у сільськогосподарській науково-дослідній та навчальній діяльності,* то передаються на конкурентних засадах (земельних торгах) в оренду для сільськогосподарського використання на умовах та в порядку, визначеному законом».

Але за ч. 5 ст. 7 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» землекористування та реалізація прав власника земельних ділянок (для приватних наукових установ), у тому числі набуття відповідних прав на землю, *здійснюються науковими установами* відповідно до земельного законодавства.

Земельні ділянки передаються державним і комунальним науковим установам у постійне користування у порядку, передбаченому ЗК України, і *не можуть бути вилучені* (припинено право постійного користування земельною ділянкою) за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування без згоди власника (власників) або уповноваженого ним (ними) органу чи Президії Національної академії наук України або національних галузевих академій наук.

Передача в оренду державними (комунальними) науковими установами закріплених за ними на основі права оперативного управління або господарського відання об'єктів власності, а також земельних ділянок здійснюється без права їх викупу відповідно до законодавства України.

Крім цього що означає «*тимчасово не використовуються*»? Скільки це тимчасово? Таке трактування потребує конкретизації. Це зауваження спричинено тим, що наявність у постійному користуванні таких земельних ділянок дає сприятливі передумови для розвитку науково-дослідної діяльності.

Підтримкою цьому зауваженню є положення ст. 183 ЗК України, за якою завданням землеустрою є реалізація політики держави *щодо науково обґрунтованого перерозподілу земель*, формування раціональної системи землеволодінь і землекористувань з усуненням недоліків у розташуванні земель, створення екологічно сталих ландшафтів і агросистем. А це вказує на необхідність класифікації видів функціонального призначення територій, а саме: для дослідних і навчальних цілей, для проведення науково-дослідних робіт тощо.

Землекористування та реалізація прав власника земельних ділянок (для приватних наукових установ), яке встановлено законом, у тому числі набуття відповідних прав на землю, *здійснюються науко-*

вими установами відповідно до земельного законодавства з приводу виконання ними *наукової (науково-технічної) роботи.*

Наукова (науково-технічна) робота – наукові *дослідження* та науково-технічні (експериментальні) розробки, проведені з метою одержання наукового, науково-технічного (прикладного) результату. Основними видами *наукової (науково-технічної) роботи є науково-дослідні, дослідно-конструкторські, проектно-конструкторські, дослідно-технологічні, технологічні, пошукові та проектно-пошукові роботи*, виготовлення дослідних зразків або партій науково-технічної продукції, а також інші роботи, пов'язані з доведенням нових наукових і науково-технічних знань до стадії практичного використання. А науково-технічний (прикладний) результат може бути у формі ескізного проекту, експериментального (дослідного) зразка або його діючої моделі, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну продукцію, дослідного зразка, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів тощо. Отже, це все потребує часу.

На відміну від громадян, сільськогосподарських підприємств, несільськогосподарських, релігійних організацій, об'єднань громадян, яким земля може надаватися для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та підсобного сільського господарства, *науково-дослідні установи та навчальні заклади* не мають своїм завданням ведення таких видів діяльності. Зазначені особливості повинні враховуватися під час формування відповідних землекористувань і здійснення управління земельними відносинами стосовно конкретного правового режиму, установленого чинним законодавством[1].

Окремо відмічаємо, що розрізняють: «*невикористання земельної ділянки за призначенням*» ((бездіяльність), де не передбачається позбавлення права користування) та «*використання земельної ділянки не за цільовим призначенням*» – застосовується до випадків, коли на земельній ділянці із певним цільовим призначенням здійснюється діяльність, яка виходить за межі цього цільового призначення й передбачає дію використання.

---

[1] Новаковський Л. Я. Проблеми управління землекористуванням науково-дослідних установ і навчальних закладів. *Вісник аграрної науки.* 2017. № 3. С. 5-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaan_2017_3_3

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про землеустрій» *цільове призначення земельної ділянки* – допустимі напрями використання земельної ділянки відповідно до встановлених законом вимог щодо використання земель відповідної категорії та визначеного виду цільового призначення.

На практиці дуже часто плутають поняття *основне цільове призначення* з *цільовим використанням земельної ділянки*.

Використання земельної ділянки за цільовим призначенням — це використання земельної ділянки з дотриманням вимог, що ставляться відповідно до категорій земель, визначених главою 4 розділу ІІ ЗК України[1]. Тобто *суди ототожнюють* основне цільове призначення земельної ділянки із її спеціальним цільовим призначенням.

У чинному земельному законодавстві поділ земель на категорії закріплено у ст. 19 ЗК України. Передбачений нормою розподіл земель за *основним цільовим призначенням* на дев'ять категорій, дозволяє визначити для кожної з них свої особливі правила використання (правовий режим), при дотриманні яких забезпечується раціональне використання та охорона земель, створюються умови для відтворення їх родючості та продуктивності. Аналіз змісту вказаної норми, дає підстави для висновку, що *критерій поділу земель за основним цільовим призначенням, застосовується не до всіх категорій земель*.

Відповідно до ч.3 ст. 22 ЗК України, землі сільськогосподарського призначення мають *основне цільове призначення* — «сільськогосподарське».

Якщо розглядати співвідношення понять *цільове використання та раціональне використання земель*, то можна встановити, що *цільове використання земель* обумовлює необхідність їх поділу на категорії та дотримання суб'єктами відповідних цілей, які ставляться до використання кожної окремої категорії земель. *Раціональне використання* передбачає забезпечення максимальної ефективності та врахування екологічного фактору у використанні земель, не виходячи за межі їх цільового призначення, обумовленого приналежністю

[1] Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з орендою земельних ділянок : оглядовий лист Вищого господарського суду України від 30 лист. 2007 р. va918600-07. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ va918600-07

до певної категорії земель. Таким чином, ці два поняття є різними, хоча і дуже тісно пов'язані між собою[1].

Підґрунтя поділу земель на категорії варто покласти принцип *раціональності природокористування*, а *цільове призначення землі* доцільно замінити принципом зонування, який набуває все більшого поширення в розвинутих країнах[2].

Існує також дозволене використання земельних ділянок. *Дозволене використання земельної ділянки*, як використання земельної ділянки з урахуванням цільового призначення, встановлених обмежень та обтяжень, що визначається на підставі зонування земель, містобудівної та землевпорядної документації. Перелік вимог, які встановлюються до дозволеного виду використання земельної ділянки, встановлюються незалежно від прав на певну земельну ділянку.[3]

Якщо існує дозволене використання земельної ділянки, але вона не використовується, то чи буде настання певних наслідків? По-перше, це можна визначити як бездіяльність зі сторони того, хто використовує земельну ділянку, а по-друге, як нераціональне використання земель.

Відповідно при впровадженні пропозиції щодо «земельних ділянок, які *тимчасово не використовуються* для проведення досліджень …», має бути прописана у проєкті і процедура такого вилучення у встановленому законом порядку.

Пропонуємо змінити редакцію статті так, щоб або зазначити проміжок часу невикористання земель та/чи вказати на нераціональне використання земель (для утвердження непорушності призначення кожної з категорії земель, визначення оптимальних форм їх використання та охорони в межах кожної з категорій) або вилучити цю

---

[1] Григорецька І. І. Правове регулювання цільового використання земель у межах населених пунктів України : моногр. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. 142 с. С. 41.

[2] Єрмоленко В. М. Проблемні питання цільового призначення земель. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної безпеки, використання та охорони природних ресурсів : зб. матеріалів доп. міжнар. наук.-практ. конф., 9-10 жовтн. 2009 р. Харків, 2009. С. 27-29.

[3] Гетьман А. П. Экологическое право Украины : учеб. пособ. Харьков : Одиссей, 2008. 464 с. С. 283.

пропозицію. Крім того, з урахуванням необхідності правового захисту цієї категорії земель та кількості особливостей регулювання землекористування та реалізації прав власника цих земельних ділянок доречно на майбутнє ухвалити окремий проєкт закону «Про землі науково-дослідних установ і навчальних закладів».

2. У альтернативному проєкті відмічена пропозиція додати положення до ст. 92 ЗК України такого змісту «земельні ділянки, які *тимчасово не використовуються* для проведення досліджень у зв'язку з *необхідністю додержання вимог просторової ізоляції* посівів оригінального, елітного, сертифікованого насіння та садивного матеріалу плодових культур і винограду».

Тобто *доцільність пов'язано* із *необхідністю додержання вимог просторової ізоляції*. Зауважимо, що просторова ізоляція застосовується як засіб захисту рослин від ураження вірусами. Тобто просторова ізоляція вживається для встановлення відстані між культурами, дотримання оптимальних термінів посіву кожної культури і норми висіву насіння, запобігання погіршення якості отриманого насіння та садивного матеріалу. Але іноді просто неможливо досягти просторової ізоляції й найбільш ефективною і економічно вигідною методикою для захисту рослин є створення стійких сортів культур або за необхідністю диференційовано підійти до збирання насіння та садивного матеріалу, а також відокремити ділянки щоб не допустити заниження якості врожаю.

Отже, вилучення земельних ділянок, які «*тимчасово не використовуються* для проведення досліджень» без врахування доцільності необхідних заходів та засобів захисту таких земель, може призвести до втрати цілісності науково-виробничої та експериментальної діяльності.

Пропонуємо скоригувати редакцію статті так, щоб зазначити *просторову ізоляцію* як єдиний ефективний засіб захисту посівів оригінального, елітного, сертифікованого насіння та садивного матеріалу плодових культур і винограду, чим і підкреслити доцільність впровадження такої пропозиції у проєкті.

3. Зауважимо, що у проєкті є пропозиція : частину п'яту статті 116 ЗК України доповнити реченням такого змісту: «Передача в оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення дер-

жавної власності, що перебувають у постійному користуванні підприємств, *установ, організацій, закладів освіти*, які належать до державної власності, здійснюється *без припинення права постійного користування цими ділянками та без вилучення їх у постійних користувачів*». Отже, автором проєкту передбачається не припиняти право постійного користування цими ділянками та не вилучати їх у постійних користувачів, тобто у *установ, організацій, закладів освіти* не оспорюються їх використання земель. Відповідно слід співвідносити пропозиції до ч. 4 ст. 93 ЗК України та ч. 5 ст. 116 ЗК України.

4. Відповідно до альтернативного проєкту пропонується внесення змін до ст. 16 Закону України «Про оренду землі» та доповнення статті частиною такого змісту:

«Укладення договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, що перебуває у постійному користуванні підприємства, установи, організації, закладу освіти, що належить до державної власності, здійснюється за *результатами земельних торгів*, що проводяться у формі електронних аукціонів, та відповідно до типової форми договору оренди такої земельної ділянки, що затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин».

Але згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» (Верховна Рада України підтримала продовження воєнного стану в Україні строком на 90 днів, до 21 листопада 2022 р.) від 24.03.2022 № 2145-IX (поточна редакція) до ЗК України були внесені зміни за якими передача в оренду земельної ділянки здійснюється *без проведення земельних торгів*.

Оголошення *нових земельних торгів* щодо набуття права оренди, емфітевзису, суперфіцію щодо земельних ділянок *сільськогосподарського призначення державної, комунальної власності забороняється*.

За альтернативним проєктом у ч. 4 ст. 80 Закону України «Про освіту» пропонується доповнити абзацом такого змісту: «За рішенням уповноваженого органу управління державним закладом освіти,

погодженим з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері земельних відносин, земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, що перебувають у постійному користуванні такого закладу та *тимчасово не використовуються* ним у сільськогосподарській науково-дослідній та навчальній діяльності, передаються на конкурсних засадах (*земельних торгах*) в оренду для сільськогосподарського використання відповідно до закону.

Робимо зауваження, що і у цій пропозиції не зазначено *строк* передання земельної ділянки якщо вона «перебувають у постійному користуванні такого закладу та тимчасово не використовуються ним у сільськогосподарській науково-дослідній та навчальній діяльності». Подібно переглядаємо й у пропозиції до ст. 31-5 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» ч. 2 ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ.

Слід звернути увагу й на «земельні торги», якщо вони будуть проведені у період воєнного стану, то це буде протирічити Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану».

Відповідно слід врахувати, що наразі діє воєнний стан та відповідний закон щодо нього, тому слід викласти норми статті, які вносять зміни до Закону України «Про оренду землі» або з урахування умов воєнного стану або зазначити, що ці норми будуть діяти в умовах післявоєнного стану.

З урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо доопрацювати альтернативний проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки (реєстр. №7588-1 від 10.08.2022).

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 75 від 30.08.2022

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

за зверненням Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Сергія Бабака до законопроєкту «Про інноваційні парки», реєстр. №7658 від 11.08.2022 року.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України розглянув доручення Головного ученого секретаря НАПрН України Є.А. Гетьмана (вих. № б/н від 26.08.2022 р.) щодо звернення Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С. Бабака (вих. № 04-24/3-2022/140704 від 25.08.2022р.), відносно надання пропозицій і зауважень до проекту Закону України «Про інноваційні парки» (реєстр. №7658 від 11.08.2022).

При підготовці науково-правового висновку були використані такі джерела:

1) Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV (в редакції від 01.08.2022);

2) Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (в редакції від 19.08.2022);

3) Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV (в редакції від 12.04.2022);

4) Про наукову та науково-технічну діяльність від 26.11.2015 № 848-VIII (в редакції від 06.04.2022);

5) Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII (у редакції від 09.06.2022);

6) Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР (у редакції від 16.10.2020).

Цей проєкт Закону ставить собі на меті визначення правових та організаційних засад створення і функціонування інноваційних парків на території України з метою забезпечення розвитку економіки України інноваційним шляхом.

Розглянувши проєкт, постає за доцільне висловити щодо його змісту такі зауваження та пропозиції, які зводяться до наступного.

1. Пропонуємо викласти пункт 2 абзацу 1 статті 1 проєкту Закону України «Про інноваційні парки» (далі – Проєкт) в наступній редакції; «**Інноваційний парк – юридична особа, заснована за участі наукової установи або закладу вищої освіти шляхом внесення до статутного фонду майнових прав інтелектуальної власності, або група юридичних осіб, які діють відповідно до договору про спільну діяльність, з метою впровадження у виробництво результатів інноваційної діяльності.**»

2. Вважаємо доцільним викласти абзац 8 частини 1 статті 4 Проєкту в наступній редакції:

(абзац 8): **«здійснення заходів з підтримки для стартапів, спрямованих на розвиток науково-технічної та/або інноваційної діяльності, використання наявного наукового та/або інноваційного потенціалу, матеріально-технічної бази, інноваційної та дослідницької інфраструктури;»**

Обґрунтування: Визначення основних функцій інноваційних парків щодо забезпечення діяльності стартапів у вигляді «надання комплексу рішень для стартапів, спрямованих на дослідження і тестування інноваційної продукції, ринку чи цільової аудиторії» не у повній мірі розриває відповідні можливості інноваційних парків, тому вважаємо розширення цієї функції з обов'язковим узгодженням з основною метою функціонування інноваційних парків.

3. Вважаємо доцільним викласти частину 2 статті 4 Проєкту в наступній редакції:

«2. Завданням інноваційного парку є модернізація традиційних галузей економіки й виведення їх на сучасний рівень, розвиток науково-технічної та інноваційної діяльності, реалізація наукового та інноваційного потенціалу, **забезпечення використання** дослідницької та інноваційної інфраструктури **з метою розвитку** високотехнологічного виробництва, а також створення сприятливих, **повноцінних економічних умов й інформаційних ресурсів, що сприяють стимулюванню винахідницької діяльності для науковців та винахідників.»**

Обґрунтування:

*1) Вважаємо необхідним замінити словосполучення «вибір елементів дослідницької та інноваційної інфраструктури» на «**забезпечення використання** дослідницької та інноваційної інфраструктури», в зв'язку з відсутністю у чинному законодавстві поняття «елементи дослідницької інфраструктури» та з ціллю узгодження цього положення проекту з основною метою діяльності інноваційних парків.*

2) Вважаємо доцільним деталізувати (розширити) одне з ключових завдань діяльності інноваційних парків – «створення сприятливих умов для науковців та винахідників, шляхом уточнення умов (ресурсів) щодо стимулювання винахідницької діяльності для науковців та винахідників .

4. Вважаємо доцільним статтю 8 Проєкту в наступній редакції:

«Стаття 8. Інноваційного парку без статусу юридичної особи

1. У випадку, якщо інноваційний парк є господарським об'єднанням, яке не набуває статусу юридичної особи (договірне господарське об'єднання), такий інноваційний парк здійснює свою діяльність на підставі договору про спільну діяльність, який укладається у письмовій формі, без об'єднання вкладів його учасників.

2. Істотні умови договору про спільну діяльність:

предмет та мета укладення;

відомості про склад учасників інноваційного парку;

права і обов'язки учасників інноваційного парку;

правовий статус виділеного для спільної діяльності майна;

відповідальність учасників інноваційного парку за зобов'язаннями, що виникають у зв'язку з участю в інноваційному парку або реалізацією проєктів інноваційного парку, відповідальність учасника інноваційного парку у разі його виходу з інноваційного парку до завершення реалізації відповідного проєкту, за зобов'язаннями, які виникли у період його участі в договорі;

пріоритетні напрями діяльності інноваційного парку;

органи управління та керівний орган інноваційного парку, їх повноваження, порядок прийняття ними рішень;

порядок фінансування діяльності органів управління та керівного органу;

порядок прийняття нових учасників інноваційного парку та виключення (виходу) з числа учасників інноваційного парку, порядок розподілу прав на інноваційні продукти між учасниками інноваційного парку;

порядок припинення дії договору про спільну діяльність.

3. Умови, перелічені у цій статті є істотними у розумінні Цивільного кодексу України.».

Обґрунтування: Необхідність узгодження змісту цієї статті з положеннями Цивільного Кодексу України щодо істотних умов договорів (стаття 638) та зі змістом статті 1131 (Форма та умови договору про спільну діяльність), згідно з якою договір про спільну діяльність укладається у письмовій формі. Умови договору про спільну діяльність, у тому числі координація спільних дій учасників

або ведення їхніх спільних справ, правовий статус виділеного для спільної діяльності майна, покриття витрат та збитків учасників, їх участь у результатах спільних дій та інші умови визначаються за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності.

5. Вважаємо доцільним викласти частину 1 статті 9 Проєкту в наступній редакції:

«Стаття 9. Інфраструктура інноваційного парку

«1. Інфраструктура інноваційного парку **може включати інноваційну, дослідницьку та інші інфраструктури,** що сприяє здійсненню науково-технічної, інноваційної та високотехнологічної підприємницької діяльності.».

Обґрунтування: Чинне законодавство не містить поняття «елементи дослідницької інфраструктури».

6. Вважаємо доцільним викласти пункт 7 частини 2 статті 9 Проєкту в наступній редакції:

«інші елементи інноваційної інфраструктури, які забезпечують розвиток і підтримку інноваційної діяльності, зокрема, надають послуги зі здійснення інноваційної діяльності (фінансові, консультаційні, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні, тощо), а також залучення фінансових ресурсів інвесторів та інститутів спільного інвестування».

Обґрунтування: Необхідність узгодження з положеннями статті 14 проєкту Закону «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності».

7. Вважаємо доцільним викласти частину 3 статті 9 Проєкту в наступній редакції:

«3. До складу інноваційного парку можуть входити такі **суб'єкти** дослідницької інфраструктури:

лабораторно-виробничі комплекси, орієнтовані на впровадження нової техніки і технологій;

центри колективного користування науковим обладнанням;

дослідницькі структури унікального характеру.»

Обґрунтування: Нова редакція Закону «Про наукову та науково-технічну діяльність не містить поняття «елементи дослідницької інфраструктури», всі перелічені учасники є суб'єктами у розумінні зазначеного проекту. Так, відповідно змісту статті 12[1]. (Дослідницька інфраструктура) суб'єктами дослідницької інфраструктури є наукові установи (їх підрозділи), заклади вищої освіти (їх підрозділи), об'єднання наукових установ та (або) закладів вищої освіти, інші юридичні особи незалежно від форми власності, що мають наукові підрозділи, громадські наукові організації. До суб'єктів дослідницької інфраструктури належать, зокрема центри колективного користування науковим обладнанням національні наукові центри, ключові дослідницькі лабораторії, інші структури унікального характеру.

З урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо доопрацювати проєкт Закону про інноваційні парки (реєстр. №7658 від 11.08.2022).

Виконавці:

Любчич А. М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Головащенко О. С. – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 78 від 12.09.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування»

(запропоновано до громадського обговорення та опубліковано 29 серпня 2022 року, кінцевий термін надання пропозицій до проєкту акта 12 вересня 2022 року)

Аналіз запропонованого для обговорення проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування» та змісту Порядку (далі – Проєкт) дає

підстави для певних зауважень та пропозицій, які зводяться до викладеного нижче.

1. Пропонуємо ввести термін «високотехнологічне виробництво»:

«високотехнологічне виробництво – це виробництво, в якому застосовуються технології, що створюються на підставі науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, забезпечують виготовлення високотехнологічної продукції та/чи інноваційних виробничих процесів».

Проєкт не містить визначення поняття «високотехнологічне виробництво» чи будь-якої бланкетної норми із зазначенням відповідного нормативно-правового акту, яким передбачене таке визначення. Разом з тим, вказане поняття є вкрай важливим як для розуміння сфери правового регулювання даного Проєкту акту, так і для оцінювання відповідності критерію високотехнологічності виробництва, запропонованих проектів отримувачами грантів.

Так, найближчим за сферою правового регулювання до запропонованого Проєкту акту є Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих наукоємних технологій, затверджена Законом України, згідно якої високотехнологічне виробництво – це виробництво, в якому застосовуються наукоємні технології. При цьому, згідно наведеного Закону, високі наукоємні технології – технології, що створюються на підставі результатів наукових досліджень та науково-технічних розробок, забезпечують виготовлення високотехнологічної продукції, сприяють запровадженню високотехнологічного виробництва на підприємствах базових галузей промисловості. Як вбачається з викладеного, в Загальнодержавній комплексній програмі розвитку високих наукоємних технологій (яка до того ж є чинною, проте фактично не діючою), визначення високотехнологічного виробництва наводиться через невідоме, що також ускладнює розуміння його сутності. Тобто, доцільно ці два поняття («високотехнологічне виробництво» та «високі наукоємні технології»), існуючі в чинному законодавстві України, уніфікувати з поняттям, яке використовується в Проєкті «високотехнологічне виробництво», через основні ознаки, які закладені в їх основу.

2. Доцільно викласти пункт 2 Проєкту в наступній редакції:

«Конкурс проводиться МОН з метою надання грантів на реалізацію науково-технічних (інфраструктурних) проєктів (далі – проєкт), спрямованих на створення та ***розвиток*** *високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ».*

Запропонований Проєкт в пункті 2 містить норму, згідно якої гранти надаються тільки на проєкти, спрямовані на **створення** високотехнологічних виробництв. Разом з тим, пунктом 7 Проєкту передбачено, що гранти надаються для **створення нових** високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ або **збільшення потужностей існуючих виробництв**.

Таким чином, зміст вказаних положень беззаперечно створить безліч суперечностей в процесі реалізації даного нормативно-правового акту в частині трактування проєктів, на які видаються гранти – тільки тих високотехнологічних виробництв, які створюються в процесі реалізації гранту чи й збільшення потужностей існуючих виробництв (розвиток високотехнологічних виробництв) .

3. Доцільно викласти пункт 4 Проєкту в наступній редакції:

«Надання фінансової підтримки на створення та ***розвиток*** *високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування здійснюється з метою створення фінансових стимулів для спільних інноваційних проєктів,* ***залучення інвестицій в сучасні технічні, технологічні інноваційні розробки та новітні технології****, необхідні для переходу України до інноваційної економіки, сприяння зростанню конкурентоспроможності інноваційно активних підприємств, їх розвитку та збільшенню частки інноваційної продукції».*

Вказана пропозиція обумовлена необхідністю уникнення суперечностей між пунктом 4 та пунктом 7 Проєкту акту – а саме, напрямок спрямування гранту – не тільки на створення, а й на розвиток існуючих виробництв (аналогічно з п. 2 Пропозицій та зауважень).

Вважаємо поняття «залучення інвестицій в технології наступного покоління» таким, що не відображає у повному обсязі поняття сучасних технологій.

Так, проєкт Плану відновлення України[1] визнає серед традиційних можливостей розвитку високий інтелектуальний капітал країни, який у тісній кореляції з виробництвом може забезпечити впровадження сучасних технічних, технологічних інноваційних розробок.

Відповідно до положень Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р, мета Стратегії полягає у розбудові національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки, що передбачає створення сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення економічної віддачі від них, залучення інвестицій в інноваційну діяльність. Крім того, рушієм економічного зростання у найближчій перспективі може виступати сектор економіки, як такий, що має високий потенціал до модернізації, впровадження новітніх технологій.

4. Доцільно внести аналогічні зміни та викласти пункт 5 Проєкту в наступній редакції:

«Гранти надаються за умови співфінансування з отримувачем у співвідношенні:

для грантів на реалізацію проєктів, спрямованих на створення ***та розвиток*** *високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ до 30 відсотків вартості проєкту (без урахування податку на додану вартість) – не менше 70 відсотків за рахунок коштів отримувача (власних або кредитних)».*

Вказана пропозиція обумовлена необхідністю уникнення суперечностей між пунктом 5 та пунктом 7 Проєкту акту – а саме, напрямок спрямування гранту – не тільки на створення, а й на розвиток існуючих виробництв (аналогічно з п. 2 Пропозицій та зауважень).

[1] URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf.

5. Пунктом 6 Проєкту акту визначено перелік напрямків високотехнологічного виробництва, проєкти за якими приймаються до участі у конкурсі.

Варто зауважити, що в Україні відсутній офіційно затверджений чи унормований перелік високотехнологічних виробництв, галузей чи високотехнологічної продукції. В даному аспекті доцільним є перейняття міжнародного досвіду та визначення зазначених вище напрямків високотехнологічного виробництва, враховуючи сформовані міжнародні переліки.

Зокрема, критерієм віднесення до груп, класифікованих міжнародними організаціями як високотехнологічна продукція, є висока інтенсивність науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у виробництві технічної продукції.

Так, Організацію економічного співробітництва та розвитку ще в 1994 році представлено перелік високотехнологічних товарів. Вказаний перелік змінювався декілька разів, остання версія (SITC Rev. 4)[1], який також взятий за основу Статистичною організацією Європейської Комісії (Євростатом) для затвердження відповідного каталогу. Перелік високотехнологічних товарів, відповідно до останньої редакції зазначеної вище включає в себе *аерокосмічну продукцію, комп'ютерну та офісну техніку, електроніку та телекомунікації, фармацевтику, наукові інструменти, електричні машини, хімію, неелектричну техніку, озброєння*.

6. Доцільно виключити в абзаці 2 пункту 6 Проєкту словосполучення «озброєння та військової техніки» та викласти вказаний абзац в наступній редакції:

«*освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування*».

Виключення вказаної категорії «озброєння та військова техніка» пов'язане з декількома факторами.

По-перше, відповідно до ст. 8 Закону України «Про державну таємницю» інформація про винаходи, дослідження і розробку нових

[1] URL: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/htec_esms_an5.pdf

зразків озброєння в інтересах забезпечення національної безпеки і оборони та про результати таких досліджень і розробок; про наукові, науково-дослідні, дослідно-конструкторські та проектні роботи, предметом яких є створення новітніх складних зразків озброєння, військової або спеціальної техніки та інші роботи, що мають важливе оборонне чи економічне значення або суттєво впливають на зовнішньоекономічну діяльність та національну безпеку України, відноситься до державної таємниці. Водночас, відповідно п. 8 проєкту акта одним з основних принципів з організації та проведення конкурсу є його прозорість. Крім того, в процесі оцінювання поданих заявок, а також перевірки відповідного договору, укладеного з отримувачем гранту підлягають залученню велика кількість посадових осіб, які не мають відповідного доступу до державної таємниці. Вказане, відповідно, створює ризики порушення законодавства в сфері державної таємниці.

По-друге, відповідно до Положення про Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.2020 № 819, на останнє покладені завдання щодо функціонування державного фонду розвитку базових і критичних технологій, підтримки інновацій в оборонно-промисловому комплексі та в інших галузях промисловості; організації роботи із створення техніки для потреб оборони та безпеки держави та інших стратегічних галузей промисловості; а також Мінстратегпром виступає замовником науково-дослідних робіт та дослідно-конструкторських робіт у сфері стратегічних галузей промисловості, оборонно-промислового комплексу; здійснює в межах повноважень координацію наукових досліджень в інтересах національної безпеки і оборони. Таким чином, недоцільним є проведення конкурсу на реалізацію науково-технічних (інфраструктурних) проєктів за напрямами озброєння та військової техніки, без залучення відповідного уповноваженого органу.

Разом з тим, слід взяти до уваги, що товари військового призначення є товарами з обмеженим обігом, тому реалізація гранту за вказаним вище напрямом може бути ускладненою з огляду на законодавство про дозвільну систему у сфері господарської діяльності, про ліцензування видів господарської діяльності тощо.

7. Доцільно в абзаці 2 пункту 6 Проєкту виключити словосполучення «технологічне оновлення» та сформулювати в наступній редакції:

«розвиток агропромислового комплексу на підставі впровадження високих технологій»

Агропромисловий комплекс не є високотехнологічною галуззю як такою, в тому числі, продукція, що виробляється вказаною галуззю також не являється високотехнологічною.

Крім того, технологічне оновлення перш за все свідчить про оновлення застарілого обладнання, машин та механізмів, які використовуються в сільському господарстві, проте останнє не свідчить про перехід на високотехнологічне виробництво агропромислового комплексу. Тому зазначення вказаного напрямку в Проєкті акту створює ризики для участі в конкурсі та отриманні гранту (фінансування) суб'єктами господарювання, які формально відповідають умовам конкурсу, але фактично створюване ними виробництво не буде високотехнологічним.

Разом з тим, виробництво сільськогосподарської продукції буде ефективнішим та економічно успішним при застосуванні високотехнологічних процесів, тобто впровадження високих технологій (наприклад, використання 3Д принтерів в сільському господарстві, роботизація, застосування високотехнологічних засобів захисту рослин та стимулювання їх росту, точне землеробство, яке включає аналіз за допомогою GPS-навігації на спеціальних приладах вологості ґрунтів та інших показників та їх вплив на урожайність тощо).

Таким чином, необхідно викласти вказане положення Проєкту таким чином, щоб не виключаючи напрямок агропромислового комплексу, якому надається грант, уникнути проблеми невідповідності критерію «високотехнологічності» такого виробництва.

8. Доцільно викласти абзац 6 пункту 6 в наступній редакції:

«*впровадження технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища*».

Вважаємо, що оціночний термін – «широке», доцільно видалити. Ця категорія не має чітких меж і такого роду вимірювання гаран-

товано викличе велику кількість неузгодженостей при застосуванні норми права.

9. Доцільно викласти абзац 1 пункту 10 проєкту в наступній редакції:

«*Невід'ємними додатками до заявки є бізнес-план* ***та договір про спільну діяльність між суб'єктом господарювання та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво, форми яких*** *визначаються МОН*».

Так, договір про взаємодію, запропонований в редакції Проєкту МОН є непоіменованим договором, а його зміст та форма не деталізуються в самому Проєкті акту. Таким чином, вказане в будь-якому випадку буде призводити до суперечностей на неузгоджень як на етапі укладення таких договорів між суб'єктом господарювання та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво, так і в процесі участі у конкурсі та оцінювання відповідної пропозиції уповноваженими органами та посадовими особами. Водночас, найближчим за своєю сутністю поіменованим договором до договору про взаємодію є договір про спільну діяльність, передбачений ст. 1130 Цивільного кодексу України.

З метою уникнення зазначених вище ситуацій, доцільно визначити як форму бізнес-плану, так і форму відповідного договору, які затверджуються МОН.

10. Абзац 2 пункту 10 Проєкту доцільно викласти в наступній редакції:

«*Заявки* ***розглядаються за умови подання всіх документів, передбачених цим Положенням***».

Вказана пропозиція обумовлена тим, що абзацом 1 вказаного пункту 10 Проєкту передбачено, що разом із заявкою для участі в конкурсі подається бізнес-план та договір про взаємодію. Разом з тим, в абзаці 2 вказаного пункту Проєкту МОН зазначається, що заявки не розглядаються лише без бізнес-плану, інші ж документи – не

згадуються. Вказане може викликати хибне уявлення про те, що неподання інших документів, передбачених вказаним нормативно-правовим актом, не призводить до відхилення відповідних заявок.

11. Доцільно доповнити пункт 11 Проєкту наступним абзацом:

«*Отримувач разом із заявкою надає гарантійний лист про виконання вказаних умов*».

Так, пунктом 11 Проєкту передбачено перелік умов участі у конкурсі (гарантія реалізації проєкту на території України, створення робочих місць для наукових співробітників закладів вищої освіти та наукових установ за участю яких створюється високотехнологічне виробництво, надання фінансових звітів тощо). Проте, вказані умови станом на дату подання заявки для участі у конкурсі ще не настали, тому перевірити їх та оцінити в уповноважених органів та осіб немає можливості. За таких обставин, та враховуючи, що визначені в пункті 11 Проєкту акту умови вказуються як обов'язкові для участі в конкурсі, доцільно зобов'язати отримувача надати відповідне підтвердження виконання таких умов в майбутньому, після отримання гранту.

12. Доцільно викласти пункт 14 Проєкту в наступній редакції:

«*Секція засобами програмного забезпечення з використанням інформаційних джерел, що ним використовуються у своїй діяльності, проводить перевірку за критеріями:*

спрямованість проєкту на відновлення економіки України;

вплив проєкту на стабілізацію соціально-економічної ситуації під час воєнного стану;

спрямованість проєкту на розбудову національної інноваційної екосистеми;

розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури закладу вищої освіти, наукової установи;

активізація трансферу технологій та ефективність комерціалізації наукових результатів;

унікальність, переваги проєкту та оцінка можливості його реалізації;

техніко-технологічний рівень виробництва;

рівень якості та новизни продукції;

частка високотехнологічної продукції, як результат виробництва;

відповідність продукції міжнародним стандартам;

показник частки доданої вартості виробленої продукції;

кількість кваліфікованих працівників, задіяних у виробництві».

Категорія «соціально-економічний розвиток» відображає вплив рівня економічного розвитку господарюючих суб'єктів на розв'язання соціальних проблем країни та її громадян, тобто процес формування та розвитку відносин між господарюючими суб'єктами та соціальними групами населення. Тому визначення критерію «соціально-економічний вплив на формування національної інноваційної екосистеми» є недоцільним. Більш логічним за побудовою пропонуємо наступні критерії: «**вплив проєкту на стабілізацію соціально-економічної ситуації під час воєнного стану» та «спрямованість проєкту на розбудову національної інноваційної екосистеми».** Так, в рамках проєкту Плану відновлення України безпосередньо передбачені заходи щодо стабілізації соціально-економічної ситуації під час воєнного стану. Одночасно, критерій **«спрямованість проєкту на розбудову національної інноваційної екосистеми»** відображає необхідність цільового направлення проєкту на розвиток національної інноваційної екосистеми.

Крім того, незважаючи на те, що проведення конкурсу, надання гранту отримувачу спрямовані на створення високотехнологічного виробництва, згідно Проєкту акта, та зокрема вказаного пункту, перевірка та оцінювання поданих заявок здійснюється майже без врахування показників, які свідчать про ідентифікацію того чи іншого виробництва як високотехнологічного. Тому доцільно доповнити вказаний пункт відповідними критеріями: «**техніко-технологічний рівень виробництва, рівень якості та новизни продукції, частка високотехнологічної продукції, як результат виробництва, відповідність продукції міжнародним стандартам, показник частки доданої вартості виробленої продукції, кількість кваліфікованих працівників, задіяних у виробництві**».

13. Абзац 2 пункту 15 Проєкту доцільно викласти в наступній редакції, виключивши словосполучення «відкритих кримінальних проваджень», «шахрайство»:

«*Перевірка ділової репутації здійснюється за критеріями:*
корупційні дії;
наявність судових справ, зокрема кримінальних;
відкриті виконавчі провадження;
наявність справи про банкрутство;
наявність податкового боргу;
арешт майна;
санкційні списки».

Так, перевірка ділової репутації за критерієм **відкритих кримінальних проваджень** Регіональним центром трансферу технологій засобами програмного забезпечення з використанням інформаційних джерел, що ним використовуються у своїй діяльності, є неможливою.

Вказане пояснюється тим, що відповідно до п. 9 Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затвердженого наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298, користувачами Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі - Реєстр) є: керівники органів прокуратури, органів досудового розслідування та органів дізнання; прокурори; слідчі органів поліції, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, та Державного бюро розслідувань, детективи Національного бюро; дізнавачі підрозділів дізнання органів поліції, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, та органів Державного бюро розслідувань, а також уповноважені особи інших підрозділів зазначених органів; інші уповноважені особи органів прокуратури, поліції, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Державного бюро розслідувань та Національного бюро, які виконують функції з інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів та ведення спеціальних обліків (оперативних, оперативно-облікових, дактилоскопічних тощо) відповідно до чинного законодавства.

Розділом ІІІ вказаного Положення передбачено, що право доступу до відомостей, внесених до Реєстру, мають конкретно визначене коло посадових осіб, серед яких відсутні посадові особи Регіонального центру трансферу технологій. Крім того, згідно Положення зазначеного вище, Адміністратор здійснює комплекс програмних, технологічних та організаційних заходів щодо захисту відомостей, що містяться у Реєстрі, від несанкціонованого доступу.

Таким чином, Регіональний центр трансферу технологій не тільки не має доступу до відповідного Реєстру для перевірки відкритих кримінальних проваджень та виконання положень акту (Проєкту), а й спроба доступу до такого Реєстру зазначеним Регіональним центром трансферу технологій буде несанкціонованою, а в деяких випадках може призвести до порушення таємниці досудового розслідування.

Перевірка ділової репутації за критерієм **«шахрайство»** Регіональним центром трансферу технологій також є недоцільною, оскільки вказане правопорушення підпадає під склад кримінального, а останнє також перевіряється, про що зазначено у вказаному Абзац 2 пункту 15 Проєкту (перевірка судових кримінальних справ).

14. Абзац 3 пункту 15 Проєкту доцільно викласти в наступній редакції:

«Оцінювання бізнес-плану отримувача здійснюється за наступними критеріями:

кредитна історія;

власний внесок;

наявність власних активів;

досвід ведення бізнесу;

освіта та кваліфікація працівників, яка допоможе реалізувати бізнес-план;

перспективність бізнес-ідеї;

ефективність реалізації бізнес-плану».

Вважаємо за доцільне виключити словосполучення «**критеріями, зазначеними у договорі про взаємодію між суб'єктом господарювання та закладом вищої освіти, науковою установою**

за участю якої створюється високотехнологічне виробництво», оскільки зазначений договір укладається між отримувачем гранту та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво, і в ньому можуть не міститись будь-які критерії оцінювання Регіональним центром трансферу технологій. До того ж, самим Проєктом не передбачено будь-яких вимог до такого договору.

Вважаємо за необхідне додати до наведеного переліку критерій «**освіта та кваліфікація працівників, яка допоможе реалізувати бізнес-план».** Кваліфікаційний критерій є важливим індикатором переваг бізнес-проєкту та безпосередньо пов'язаний із критерієм «досвід ведення бізнесу». Крім того, згідно із формою бізнес-плану, яка планується для використання як шаблон для оформлення бізнес-плану при наданні заяви на отримання гранту на створення або розвиток переробних підприємств відповідно до проєкту Постанови Кабінету Міністрів України від 27 червня 2022 р. № 739 «Про затвердження Порядку надання Грантів на створення або розвиток переробних підприємств», одним із основних елементів бізнес-плану є навички та компетенції, які складаються із попереднього досвіду (все, що стосується реалізації бізнес-плану) та відомостей щодо освіти та кваліфікації, яка допоможе реалізувати бізнес-план.

Крім того, вважаємо за доцільне використовувати словосполучення «перспективність бізнес-ідеї» (на заміну: «життєздатність бізнес-ідеї»). Таким чином точніше відображається зміст вказаного критерію. До того ж, згідно із положеннями Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств, які затверджені наказом Міністерства економіки України від 06.09.2006 № 290, головним елементом на підготовчому етапі є формування перспективної бізнес-ідеї, яка являє собою ідею виробництва нової продукції (надання нових послуг, виконання робіт), впровадження нового технічного, організаційного або економічного рішення тощо. Крім того, на підставі аналізу технічної можливості підприємства, відгуків покупців, результатів випуску такої ж або аналогічної продукції конкурентами, пропозицій працівників підрозділу маркетингу, результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, підприємство обґрунтовує перспективність бізнес-ідеї.

Вважаємо за доцільне використовувати словосполучення «ефективність реалізації бізнес-ідеї» (на заміну: «реалістичність бізнес-плану»). Таким чином точніше відображається зміст вказаного критерію. До того ж, згідно із положеннями Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств, які затверджені наказом Міністерства економіки України від 06.09.2006 № 290, ефективність бізнес-плану є основним розділом при його складанні.

Виконавці:

Чубенко В. А. – кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ

до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування» за участю НДІ ПЗІР

Пропозиції та зауваження НДІ ПЗІР НАПрН України, запропоновані до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування»

Зміст відповідних положень проєкту акта МОН - постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування»	**Прозиції НДІ ПЗІР НАПрН України, запропоновані до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування»**	**Обґрунтування запропонованих змін від НДІ ПЗІР НАПрН України**
1. Цей Порядок визначає умови, критерії та механізм проведення конкурсного відбору з метою надання фінансової підтримки суб'єктам господарювання на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ у формі грантів на умовах співфінансування (далі - Конкурс).	1. Цей Порядок визначає умови, критерії та механізм проведення конкурсного відбору з метою надання фінансової підтримки суб'єктам господарювання на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ у формі грантів на умовах співфінансування (далі - Конкурс). **Високотехнологічне виробництво - це виробництво, в якому застосовуються технології, що створюються на підставі науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, забезпечують виготовлення високотехнологічної продукції та/чи інноваційних виробничих процесів**	Вважаємо за доцільне ввести поняття «високотехнлогічне виробництво» в Проєкт акту. Вказане поняття є вкрай важливим як для розуміння сфери правового регулювання даного Проєкту акту, так і для оцінювання відповідності критерію високотехнологічності виробництва, запропонованих проєктів отримувачами грантів. Так, найближчим за сферою правового регулювання до запропонованого Проєкту акту є Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих наукоємних технологій, затверджена Законом України, згідно якої високотехнологічне виробництво – це виробництво, в якому застосовуються наукоємні технології. При цьому, згідно наведеного Закону, високі наукоємні технології – технології, що створюються на підставі результатів наукових досліджень та науково-технічних розробок, забезпечують виготовлення високотехнологічної продукції, сприяють запровадженню високотехнологічного виробництва на підприємствах базових галузей промисловості. Як вбачається з викладеного, в Загальнодержавній комплексній програмі розвитку високих наукоємних технологій (яка до того ж є чинною, проте фактично не діючою), визначення високотехнологічного виробництва наводиться

		через невідоме, що також ускладнює розуміння його сутності. Тобто, доцільно ці два поняття («високотехнологічне виробництво» та «високі наукоємні технології»), існуючі в чинному законодавстві України, уніфікувати з поняттям, яке використовується в Проєкті «високотехнологічне виробництво», через основні ознаки, які закладені в їх основу.
2. Конкурс проводиться МОН з метою надання грантів на реалізацію науково-технічних (інфраструктурних) проєктів (далі - проєкт), спрямованих на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ.	2. Конкурс проводиться МОН з метою надання грантів на реалізацію науково-технічних (інфраструктурних) проєктів (далі - проєкт), спрямованих на створення та **розвиток** високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ».	Запропонований Проєкт в пункті 2 містить норму, згідно якої гранти надаються тільки на проєкти, спрямовані на **створення** високотехнологічних виробництв. Разом з тим, пунктом 7 Проєкту передбачено, що гранти надаються для **створення нових** високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ або **збільшення потужностей існуючих виробництв**. Таким чином, зміст вказаних положень беззаперечно створить безліч суперечностей в процесі реалізації даного нормативно-правового акту в частині трактування проєктів, на які видаються гранти – тільки тих високотехнологічних виробництв, які створюються в процесі реалізації гранту чи й збільшення потужностей існуючих виробництв (розвиток високотехнологічних виробництв) .
4. Надання фінансової підтримки на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування здійснюється з метою створення фінансових стимулів для спільних інноваційних проєктів, залучення інвестицій в технології наступного покоління, необхідних для переходу України до інноваційної економіки, сприяння зростанню конкурентоспроможності інноваційно активних підприємств, їх розвитку та збільшенню частки інноваційної продукції.	4. Надання фінансової підтримки на створення **та розвиток** високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ на умовах співфінансування здійснюється з метою створення фінансових стимулів для спільних інноваційних проєктів**, залучення інвестицій в сучасні технічні, технологічні інноваційні розробки та новітні технології**, необхідні для переходу України до інноваційної економіки, сприяння зростанню конкурентоспроможності інноваційно активних підприємств, їх розвитку та збільшенню частки інноваційної продукції.	Вказана пропозиція обумовлена необхідністю уникнення суперечностей між пунктом 4 та пунктом 7 Проєкту акту – а саме, напрямок спрямування гранту – не тільки на створення, а й на розвиток існуючих виробництв (аналогічно з п. 2 Пропозицій та зауважень). Вважаємо поняття «залучення інвестицій в технології наступного покоління» таким, що не відображає у повному обсязі поняття сучасних технологій. Так, проєкт Плану відновлення України визнає серед традиційних можливостей розвитку високий інтелектуальний капітал країни, який у тісній кореляції з виробництвом може забезпечити впровадження *сучасних технічних, технологічних*

		інноваційних розробок. Відповідно до положень Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р, мета Стратегії полягає у розбудові національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки, що передбачає створення сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення економічної віддачі від них, *залучення інвестицій в інноваційну діяльність*. Крім того, рушієм економічного зростання у найближчій перспективі може виступати сектор економіки, як такий, що має високий потенціал до модернізації, впровадження *новітніх технологій*.
5. Гранти надаються за умови співфінансування з отримувачем у співвідношенні: для грантів на реалізацію проєктів, спрямованих на створення високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ до 30 відсотків вартості проєкту (без урахування податку на додану вартість) - не менше 70 відсотків за рахунок коштів отримувача (власних або кредитних).	5. Гранти надаються за умови співфінансування з отримувачем у співвідношенні: для грантів на реалізацію проєктів, спрямованих на створення **та розвиток** високотехнологічних виробництв за участю закладів вищої освіти та наукових установ до 30 відсотків вартості проєкту (без урахування податку на додану вартість) - не менше 70 відсотків за рахунок коштів отримувача (власних або кредитних)	Вказана пропозиція обумовлена необхідністю уникнення суперечностей між пунктом 5 та пунктом 7 Проєкту акту – а саме, напрямок спрямування гранту – не тільки на створення, а й на розвиток існуючих виробництв (аналогічно з п. 2 Пропозицій та зауважень).
6. До участі у конкурсі приймаються проєкти за напрямами: освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, **озброєння та військової техніки;** освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;	6. До участі у конкурсі приймаються проєкти за напрямами: освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування; освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;	Виключення категорії «озброєння та військова техніка» пов'язане з декількома факторами. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про державну таємницю» інформація про винаходи, дослідження і розробку нових зразків озброєння в інтересах забезпечення національної безпеки і оборони та про результати таких досліджень і розробок; про наукові, науково-дослідні, дослідно-конструкторські та проектні роботи, предметом яких є створення новітніх складних зразків озброєння, військової або спеціальної техніки та інші роботи, що мають важливе оборонне чи

технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу**;** впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики; **широке** застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища; розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.	**розвиток агропромислового комплексу на підставі впровадження високих технологій;** впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики; застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища; розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.	економічне значення або суттєво впливають на зовнішньоекономічну діяльність та національну безпеку України, відноситься до державної таємниці. Водночас, відповідно п. 8 проєкту акта одним з основних принципів з організації та проведення конкурсу є його прозорість. Крім того, в процесі оцінювання поданих заявок, а також перевірки відповідного договору, укладеного з отримувачем гранту підлягають залученню велика кількість посадових осіб, які не мають відповідного доступу до державної таємниці. Вказане, відповідно, створює ризики порушення законодавства в сфері державної таємниці. Крім того, відповідно до Положення про Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості, затвердженe постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.2020 № 819, на останнє покладені завдання щодо функціонування державного фонду розвитку базових і критичних технологій, підтримки інновацій в оборонно-промисловому комплексі та в інших галузях промисловості; організації роботи із створення техніки для потреб оборони та безпеки держави та інших стратегічних галузей промисловості; а також Мінстратегпром виступає замовником науково-дослідних робіт та дослідно-конструкторських робіт у сфері стратегічних галузей промисловості, оборонно-промислового комплексу; здійснює в межах повноважень координацію наукових досліджень в інтересах національної безпеки і оборони. Таким чином, недоцільним є проведення конкурсу на реалізацію науково-технічних (інфраструктурних) проєктів за напрямами озброєння та військової техніки, без залучення відповідного уповноваженого органу. Разом з тим, слід взяти до уваги, що товари військового призначення є товарами з обмеженим обігом, тому реалізація гранту за вказаним вище напрямом може бути ускладненою з огляду на законодавство про дозвільну систему у сфері господарської діяльності, про ліцензування видів

		господарської діяльності тощо. Агропромисловий комплекс не є високотехнологічною галуззю як такою, в тому числі, продукція, що виробляється вказаною галуззю також не являється високотехнологічною. Крім того, технологічне оновлення перш за все свідчить про оновлення застарілого обладнання, машин та механізмів, які використовуються в сільському господарстві, проте останнє не свідчить про перехід на високотехнологічне виробництво агропромислового комплексу. Тому зазначення вказаного напрямку в Проєкті акту створює ризики для участі в конкурсі та отриманні гранту (фінансування) суб'єктами господарювання, які формально відповідають умовам конкурсу, але фактично створюване ними виробництво не буде високотехнологічним. Разом з тим, виробництво сільськогосподарської продукції буде ефективнішим та економічно успішним при застосуванні високотехнологічних процесів, тобто впровадження високих технологій (наприклад, використання 3Д принтерів в сільському господарстві, роботизація, застосування високотехнологічних засобів захисту рослин та стимулювання їх росту, точне землеробство, яке включає аналіз за допомогою GPS-навігації на спеціальних приладах вологості ґрунтів та інших показників та їх вплив на урожайність тощо). Таким чином, необхідно викласти вказане положення Проєкту таким чином, щоб не виключачи напрямок агропромислового комплексу, якому надається грант, уникнути проблеми невідповідності критерію «високотехнологічності» такого виробництва. Ввважаємо, що оціночний термін – «широке», доцільно видалити. Ця категорія не має чітких меж і такого роду вимірювання гарантовано викличе велику кількість неузгодженостей при застосуванні норми права.
10. Форма заявки затверджується наказом МОН. Невід'ємними додатками до заявки є бізнес-план, форма	10. Форма заявки затверджується наказом МОН. Невід'ємними додатками до заявки є бізнес-план **та**	Договір про взаємодію, запропонований в редакції Проєкту МОН є непоіменованим договором, а його

якого визначається МОН, та договір про взаємодію між суб'єктом господарювання та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво. Заявки, подані без бізнес-плану, не розглядаються. Заміна або внесення уточнень до поданих для участі у конкурсі документів після закінчення строку подання заявок не допускається. Кінцевий строк подання заявки визначається МОН з урахуванням наявного фінансування. Повторно подані заявки від одного грантоотримувача не розглядаються.	**договір про спільну діяльність між суб'єктом господарювання та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво, форми яких** визначаються МОН. Заявки **розглядаються за умови подання всіх документів, передбачених цим Положенням**. Заміна або внесення уточнень до поданих для участі у конкурсі документів після закінчення строку подання заявок не допускається. Кінцевий строк подання заявки визначається МОН з урахуванням наявного фінансування. Повторно подані заявки від одного грантоотримувача не розглядаються.	зміст та форма не деталізуються в самому Проєкті акту. Таким чином, вказане в будь-якому випадку буде призводити до суперечностей на неузгоджень як на етапі укладення таких договорів між суб'єктом господарювання та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво, так і в процесі участі у конкурсі та оцінювання відповідної пропозиції уповноваженими органами та посадовими особами. Водночас, найближчим за своєю сутністю поіменованим договором до договору про взаємодію є договір про спільну діяльність, передбачений ст. 1130 Цивільного кодексу України. З метою уникнення зазначених вище ситуацій, доцільно визначити як форму бізнес-плану, так і форму відповідного договору, які затверджуються МОН. Абзацом 1 вказаного пункту 10 Проєкту передбачено, що разом із заявкою для участі в конкурсі подається бізнес-план та договір про взаємодію. Разом з тим, в абзаці 2 вказаного пункту Проєкту МОН зазначається, що заявки не розглядаються лише без бізнес-плану, інші ж документи – не згадуються. Вказане може викликати хибне уявлення про те, що неподання інших документів, передбачених вказаним нормативно-правовим актом, не призводить до відхилення відповідних заявок.
11. Обов'язковими умовами для участі у конкурсі є: гарантія реалізації проєкту на території України за участю закладу вищої освіти та/або наукової установи; створення робочих місць для наукових співробітників закладів вищої освіти та наукових установ, за участю яких створюється високотехнологічне виробництво; розвиток інноваційної та дослідницької інфраструктури закладу вищої освіти та/або наукової установи, за участю якого створюється високотехнологічне виробництво; надання фінансових звітів про використання коштів гранту для створення високотехнологічного виробництв	11. Обов'язковими умовами для участі у конкурсі є: гарантія реалізації проєкту на території України за участю закладу вищої освіти та/або наукової установи; створення робочих місць для наукових співробітників закладів вищої освіти та наукових установ, за участю яких створюється високотехнологічне виробництво; розвиток інноваційної та дослідницької інфраструктури закладу вищої освіти та/або наукової установи, за участю якого створюється	Пунктом 11 Проєкту передбачено перелік умов участі у конкурсі (гарантія реалізації проєкту на території України, створення робочих місць для наукових співробітників закладів вищої освіти та наукових установ за участю яких створюється високотехнологічне виробництво, надання фінансових звітів тощо). Проте, вказані умови станом на дату подання заявки для участі у конкурсі ще не настали, тому перевірити їх та оцінити в уповноважених органів та осіб немає можливості. За таких обставин, та враховуючи, що

за участю закладу вищої освіти та/або наукової установи, а також документів або іншої інформації, необхідних для проведення МОН моніторингу реалізації проєкту та перевірки виконання умов договору про надання гранту; надання у звітах у разі укладення угод з третіми особами комплексної і детальної інформації про такі угоди.	високотехнологічне виробництво; надання фінансових звітів про використання коштів гранту для створення високотехнологічного виробництв за участю закладу вищої освіти та/або наукової установи, а також документів або іншої інформації, необхідних для проведення МОН моніторингу реалізації проєкту та перевірки виконання умов договору про надання гранту; надання у звітах у разі укладення угод з третіми особами комплексної і детальної інформації про такі угоди. **Отримувач разом із заявкою надає гарантійний лист про виконання вказаних умов.**	визначені в пункті 11 Проєкту акту умови вказуються як обов'язкові для участі в конкурсі, доцільно зобов'язати отримувача надати відповідне підтвердження виконання таких умов в майбутньому, після отримання гранту.
14. Секція засобами програмного забезпечення з використанням інформаційних джерел, що ним використовуються у своїй діяльності, проводить перевірку за критеріями: спрямованість проєкту на відновлення економіки України; соціально-економічний вплив на формування національної інноваційної екосистеми; розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури закладу вищої освіти, наукової установи; активізація трансферу технологій та ефективність комерціалізації наукових результатів; унікальність, переваги проєкту та оцінка можливості його реалізації.	14. Секція засобами програмного забезпечення з використанням інформаційних джерел, що ним використовуються у своїй діяльності, проводить перевірку за критеріями: спрямованість проєкту на відновлення економіки України; ***вплив проєкту на стабілізацію соціально-економічної ситуації під час воєнного стану;*** ***спрямованість проєкту на розбудову національної інноваційної екосистеми;*** розвиток дослідницької та інноваційної інфраструктури закладу вищої освіти, наукової установи; активізація трансферу технологій та ефективність комерціалізації наукових результатів; унікальність, переваги проєкту та оцінка можливості його реалізації; техніко-технологічний рівень виробництва; **рівень якості та новизни продукції;** **частка високотехнологічної продукції, як результат виробництва;** **відповідність продукції міжнародним стандартам;**	Категорія «соціально-економічний розвиток» відображає вплив рівня економічного розвитку господарюючих суб'єктів на розв'язання соціальних проблем країни та її громадян, тобто процес формування та розвитку відносин між господарюючими суб'єктами та соціальними групами населення. Тому визначення критерію «соціально-економічний вплив на формування національної інноваційної екосистеми» є недоцільним. Більш логічним за побудовою пропонуємо наступні критерії: «**вплив проєкту на стабілізацію соціально-економічної ситуації під час воєнного стану» та «спрямованість проєкту на розбудову національної інноваційної екосистеми».** Так, в рамках проєкту Плану відновлення України безпосередньо передбачені заходи щодо стабілізації соціально-економічної ситуації під час воєнного стану. Одночасно, критерій **«спрямованість проєкту на розбудову національної інноваційної екосистеми»** відображає необхідність цільового направлення проєкту на розвиток національної інноваційної екосистеми. Крім того, незважаючи на те, що проведення конкурсу, надання гранту отримувачу спрямовані на створення високотехнологічного виробництва, згідно Проєкту акта, та зокрема вказаного пункту, перевірка та оцінювання поданих заявок

	показник частки доданої вартості виробленої продукції; **кількість кваліфікованих працівників, задіяних у виробництві.**	здійснюється майже без врахування показників, які свідчать про ідентифікацію того чи іншого виробництва як високотехнологічного. Тому доцільно доповнити вказаний пункт відповідними критеріями: «**техніко-технологічний рівень виробництва, рівень якості та новизни продукції, частка високотехнологічної продукції, як результат виробництва, відповідність продукції міжнародним стандартам, показник частки доданої вартості виробленої продукції, кількість кваліфікованих працівників, задіяних у виробництві**».
15. Регіональний центр трансферу технологій засобами програмного забезпечення з використанням інформаційних джерел, що ним використовуються у своїй діяльності, проводить перевірку ділової репутації та оцінювання бізнес-плану отримувача та передає результати МОН у вигляді висновків. Перевірка ділової репутації здійснюється за критеріями: корупційні дії; наявність судових справ, зокрема кримінальних; відкриті виконавчі та **кримінальні провадження**; наявність справи про банкрутство; наявність податкового боргу; арешт майна; **шахрайство;** санкційні списки. Оцінювання бізнес-плану отримувача здійснюється за критеріями, **зазначеними у договорі про взаємодію між суб'єктом господарювання та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво, зокр**ема: кредитна історія;	15. Регіональний центр трансферу технологій засобами програмного забезпечення з використанням інформаційних джерел, що ним використовуються у своїй діяльності, проводить перевірку ділової репутації та оцінювання бізнес-плану отримувача та передає результати МОН у вигляді висновків. Перевірка ділової репутації здійснюється за критеріями: корупційні дії; наявність судових справ, зокрема кримінальних; відкриті виконавчі провадження; наявність справи про банкрутство; наявність податкового боргу; арешт майна; санкційні списки. **Оцінювання бізнес-плану отримувача здійснюється за наступними критеріями:** кредитна історія; власний внесок; наявність власних активів; досвід ведення бізнесу;	Так, перевірка ділової репутації за критерієм **відкритих кримінальних проваджень** Регіональним центром трансферу технологій засобами програмного забезпечення з використанням інформаційних джерел, що ним використовуються у своїй діяльності, є неможливою. Вказане пояснюється тим, що відповідно до п. 9 Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затвердженого наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298, користувачами Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі - Реєстр) є: керівники органів прокуратури, органів досудового розслідування та органів дізнання; прокурори; слідчі органів поліції, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, та Державного бюро розслідувань, детективи Національного бюро; дізнавачі підрозділів дізнання органів поліції, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, та органів Державного бюро розслідувань, а також уповноважені особи інших підрозділів зазначених органів; інші уповноважені особи органів прокуратури, поліції, безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, Державного бюро розслідувань та Національного

власний внесок; наявність власних активів; досвід ведення бізнесу; життєздатність бізнес-ідеї; реалістичність бізнес-плану.	**освіта та кваліфікація працівників, яка допоможе реалізувати бізнес-план;** **перспективність** бізнес-ідеї; **ефективність реалізації бізнес-плану**	бюро, які виконують функції з інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів та ведення спеціальних обліків (оперативних, оперативно-облікових, дактилоскопічних тощо) відповідно до чинного законодавства. Розділом ІІІ вказаного Положення передбачено, що право доступу до відомостей, внесених до Реєстру, мають конкретно визначене коло посадових осіб, серед яких відсутні посадові особи Регіонального центру трансферу технологій. Крім того, згідно Положення зазначеного вище, Адміністратор здійснює комплекс програмних, технологічних та організаційних заходів щодо захисту відомостей, що містяться у Реєстрі, від несанкціонованого доступу. Таким чином, Регіональний центр трансферу технологій не тільки не має доступу до відповідного Реєстру для перевірки відкритих кримінальних проваджень та виконання положень акту (Проєкту), а й спроба доступу до такого Реєстру зазначеним Регіональним центром трансферу технологій буде несанкціонованою, а в деяких випадках може призвести до порушення таємниці досудового розслідування. Перевірка ділової репутації за критерієм **«шахрайство»** Регіональним центром трансферу технологій також є недоцільною, оскільки вказане правопорушення підпадає під склад кримінального, а останнє також перевіряється, про що зазначено у вказаному Абзац 2 пункту 15 Проєкту (перевірка судових кримінальних справ). Вважаємо за доцільне виключити словосполучення **«критеріями, зазначеними у договорі про взаємодію між суб'єктом господарювання та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво»**, оскільки зазначений договір укладається між отримувачем гранту та закладом вищої освіти, науковою установою за участю якої створюється високотехнологічне виробництво, і в ньому можуть не міститись будь-які критерії

		оцінювання Регіональним центром трансферу технологій. До того ж, самим Проєктом не передбачено будь-яких вимог до такого договору. Вважаємо за необхідне додати до наведеного переліку критерій «**освіта та кваліфікація працівників, яка допоможе реалізувати бізнес-план».** Кваліфікаційний критерій є важливим індикатором переваг бізнес-проєкту та безпосередньо пов'язаний із критерієм «досвід ведення бізнесу». Крім того, згідно із формою бізнес-плану, яка планується для використання як шаблон для оформлення бізнес-плану при наданні заяви на отримання гранту на створення або розвиток переробних підприємств відповідно до проєкту Постанови Кабінету Міністрів України від 27 червня 2022 р. № 739 «Про затвердження Порядку надання Грантів на створення або розвиток переробних підприємств», одним із основних елементів бізнес-плану є навички та компетенції, які складаються із попереднього досвіду (все, що стосується реалізації бізнес-плану) та відомостей щодо освіти та кваліфікації, яка допоможе реалізувати бізнес-план. Крім того, вважаємо за доцільне використовувати словосполучення «перспективність бізнес-ідеї» (на заміну: «життєздатність бізнес-ідеї»). Таким чином точніше відображається зміст вказаного критерію. До того ж, згідно із положеннями Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств, які затверджені наказом Міністерства економіки України від 06.09.2006 № 290, головним елементом на підготовчому етапі є формування перспективної бізнес-ідеї, яка являє собою ідею виробництва нової продукції (надання нових послуг, виконання робіт), впровадження нового технічного, організаційного або економічного рішення тощо. Крім того, на підставі аналізу технічної можливості підприємства, відгуків покупців, результатів випуску такої ж або аналогічної продукції конкурентами, пропозицій працівників підрозділу маркетингу,

		результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, підприємство обґрунтовує перспективність бізнес-ідеї. Вважаємо за доцільне використовувати словосполучення «ефективність реалізації бізнес-ідеї» (на заміну: «реалістичність бізнес-плану»). Таким чином точніше відображається зміст вказаного критерію. До того ж, згідно із положеннями Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств, які затверджені наказом Міністерства економіки України від 06.09.2006 № 290, ефективність бізнес-плану є основним розділом при його складанні.

Виконавці:

Чубенко В.А. - кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України **Сергій ГЛІБКО**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 81 від 14.09.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

щодо громадського обговорення проєкту Наказу Міністерства освіти і науки України від 13 березня 2014 року № 221 «Про затвердження форм надання та узагальнення відомостей про напрями використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплату винагороди авторам таких технологій», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2014 р. за № 376/25153 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 року № 32).

Проєкт наказу Міністерства освіти і науки України «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 13 березня

2014 року № 221» (далі — проєкт наказу) розроблено з метою вдосконалення процедури здійснення контролю за напрямами використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплатою винагороди авторам технологій та особам, які здійснюють їх трансфер.

Проєктом наказу передбачається *внесення змін до форм* надання та узагальнення відомостей про напрями використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплату винагороди авторам технологій та/або їх складових та особам, які здійснюють їх трансфер, та інструкції щодо їх заповнення.

Очікуваний вплив від цих змін до форм надання та узагальнення відомостей в частині узагальнення відомостей щодо коштів, одержаних протягом звітного року від трансферу технологій дасть можливість ЗВО та науковим установам ураховувати усі види доходів за договорами про трансфер технологій, що дозволить ефективніше використовувати бюджетні кошти для здійснення наукової та інноваційної діяльності. Також ухвалення цього проєкту наказу забезпечить здійснення ефективного моніторингу напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, та обсягів виплат винагороди авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер.

При цьому необхідно пам'ятати про те, що зараз діє воєнний стан. Відповідно до Закону України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» від 01.04.2022 № 2174-IX з дня введення в Україні воєнного стану *зупиняється перебіг строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав* (визначених законами України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 № 3688-XII, «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 № 3689-XII, «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» від 05.11.1997 № 621/97-ВР, «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII, «Про правову охорону геогра-

фічних зазначень» від 16.06.1999 № 752-XIV, «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-XII, «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.1993 № 3116-XII). З дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, перебіг цих строків продовжується з урахуванням часу, що минув до їхнього зупинення. Правила зупинення перебігу строків не тягнуть за собою зупинення дії свідоцтв, патентів, якими засвідчується виникнення прав інтелектуальної власності відповідно до законодавства, а також відповідних прав інтелектуальної власності. Під час дії воєнного стану *встановлені законодавством права інтелектуальної власності продовжують діяти і реалізуються суб'єктами права інтелектуальної власності у повному обсязі.*

Таким чином виплата винагороди авторам технології та/або її складових зберігається.

Пропозиції та зауваження до проєкту наказу:

1. Проєктом наказу пропонується внесення змін у форму № 1 «Відомості організації-розробника технологій про напрями використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплату винагороди авторам таких технологій».

У Формі 1 проєкту наказу використовується термін *«автор таких технологій».* У ч. 2 ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII, Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій та/або їх складових, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 2013 року № 351 застосовується термін *«автор технологій та/або їх складових».* Тому доцільно використовувати саме цей термін.

Отже, пропонуємо внести зміни до проєкту Наказу Міністерства освіти і науки України від 13 березня 2014 року № 221 «Про затвердження форм надання та узагальнення відомостей про напрями використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплату винагороди авторам таких технологій», зареєстрованого в Міністерстві

юстиції України 1 квітня 2014 р. за № 376/25153 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 року № 32) задля застосування терміну *«автор технологій та/або їх складових».*

А сам термін *«автор технологій та/або їх складових»* доцільно перенести до Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій та/або їх складових, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 2013 року № 351 (оскільки цей Порядок визначає механізм здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій та/або їх складових) у такій редакції: *«автор технологій та/або їх складових»* – фізична, юридична особа, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, які у разі створення технологій та/або їх складових, в тому числі і розроблених за рахунок коштів державного бюджету, передають майнові права та отримують виплату винагороди за використання зазначених об'єктів, внаслідок укладання відповідного договору, чи у будь-яких інших формах, в тому числі і тими, що здійснюються згідно із статтею 22 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V та в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України».

2. У Формі 2 проєкту наказу зазначається, що подаються відомості органу державної влади, Національної академії наук України та національної галузевої академії наук про напрями використання, при цьому *не визначається «ким є ці органи як суб'єкти»* у правовідносинах щодо *використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій,* створених за рахунок коштів державного бюджету, і виплатою винагороди авторам та/або їх складових та особам, які здійснюють їх трансфер.

Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V майнові права на технологію та/або її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, *передаються установами, організаціями та підприємствами – виконавцями* органам державної влади, Національній академії наук України та галузевим академіям наук, які здійснюють фінансування

зазначених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (далі – *замовники*), з урахуванням положень Цивільного кодексу України, якщо технологію та/або її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом.

Отже, є виконавці і замовники. Вважаємо за доцільне додавання поняття *«замовники створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт»* до проєкту наказу, оскільки цей термін встановлює ч. 1 ст. 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», ст. 894 Цивільного Кодексу України, ст. 331 Господарського Кодексу України, і якими є органи державної влади, Національна академія наук України та галузеві академії наук, які здійснюють фінансування зазначених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

А сам термін *«замовники створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт»* пропонуємо перенести до Порядку здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій та/або їх складових, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 травня 2013 року № 351 (оскільки цей Порядок визначає механізм здійснення контролю за виплатою винагороди авторам технологій та/або їх складових та урегулювання майнових прав на технології, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за бюджетні кошти) у такій редакції: *«Замовники створення технології та/або її складових у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт є фізичні, юридичні особи, суб'єкти господарювання, в тому числі які фінансуються за рахунок бюджетних коштів та замовляють створення технології та/або її складових.*

3. У наказі Міністерства освіти і науки України від 13 березня 2014 року № 221 є відсилання до пункту 3 Порядку і напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2013 року № 300. А саме, що у разі укладення договорів про трансфер технологій *ор-*

ганізація-розробник подає щороку до 1 березня наступного року головному розпорядникові коштів державного бюджету, за рахунок яких створено такі технології, *майнові права на які належать такій організації-розробнику* згідно із статтею 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», звітну інформацію про укладені договори про трансфер технологій, обсяг коштів, одержаних від трансферу технологій, та їх використання у розрізі напрямів, передбачених пунктом 2 цього Порядку.

За ст. 23 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V кошти, одержані у результаті трансферу технологій, створених за рахунок бюджетних коштів (у вигляді періодичних та/або разових виплат (роялті)), майнові права на які має *організація-розробник* згідно із статтею 11 цього Закону, підлягають *використанню організацією-розробником* для виплати винагороди авторам технологій та/або об'єктів права інтелектуальної власності, для розвитку інноваційної діяльності та трансферу технологій організації, зокрема *оплати закордонного патентування.*

Порядок патентування за кордоном технологій та/або їх складових, які створені в Україні за бюджетні кошти визначається відповідно до частини другої статті 11 та пункту 4 частини третьої статті 7 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 № 143-V, а також Порядку і напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2013 року № 300).

У п. 2 Порядку і напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2013 року № 300 зазначається, що кошти, одержані від трансферу технологій, використовуються організацією-розробником за такими напрямами як: здійснення заходів щодо патентування, *зокрема закордонного патентування,* а також забезпечення правової охорони технологій та/або їх складових в Україні та за кордоном.

Вважаємо доцільним *доповнити підпунктами п. 2 цього Порядку у такій редакції:*

Закордонне патентування технологій та/або їх складових, створених за бюджетні кошти, здійснюється за рахунок власних коштів організацій-розробників технологій або за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на ці цілі (на конкурсній основі), або за рахунок джерел додаткових надходжень бюджету, не заборонених законодавством.

Закордонне патентування технологій та/або їх складових може здійснюватися за рахунок міжнародної технічної допомоги у вигляді будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проєктів (програм), яке ввозиться або набувається в Україні, робіт і послуг, прав інтелектуальної власності, фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті, інших ресурсів, не заборонених законодавством, у тому числі стипендій.

У разі недосягнення комерціалізації технологій та/або їх складових впродовж трьох років, кошти державного бюджету отримані на конкурсній основі, та кошти, у якості міжнародної технічної допомоги, що були витрачені на закордонне патентування відповідних технологій та/або їх складових, підлягають поверненню до державного бюджету.

Виконавець:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 83 від 15.09.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів», реєстраційний номер 7654 від 10.08.2022 р. та проєкту Закону «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів», реєстраційний номер 7654-1 від 26.08.2022 р.

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України розглянуто та проаналізовано проєкти Законів **«Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів»,** реєстраційний номер 7654 від 10.08.2022 р. та «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації

вимог до керівників окремих державних органів», реєстраційний номер 7654-1 від 26.08.2022 р.

Проєктами Законів, що розглядаються, передбачається вдосконалення чинного законодавства в частині уніфікації та підвищення вимог до осіб, які претендують на зайняття посад директора Національного антикорупційного бюро України, Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, директора Державного бюро розслідувань, директора Бюро економічної безпеки України, а також уніфікації норм законодавства щодо припинення повноважень осіб, які займають зазначені посади.

Проаналізувавши вказані законопроєкти, зазначаємо, що погоджуємося з думкою про необхідність уніфікації та підвищення рівня вимог до осіб, які претендують на зайняття посад директора Національного антикорупційного бюро України, Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, директора Державного бюро розслідувань, директора Бюро економічної безпеки України. Разом з тим вказані законопроєкти викликали ряд зауважень, на яких ми зупинимось докладніше.

Проєктом Закону **«Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів»,** реєстраційний номер 7654 від 10.08.2022 р. (далі – проєкт 7654 від 10.08.2022 р.) серед вимог для кандидатів на посади п. 7 ч. 2 статті 6 законопроєкту пропонується доповнити перелік вимог до особи, яка може бути директором Національного антикорупційного бюро України, вимогою щодо обов'язкового володіння цією особою англійською мовою на рівні не нижче В2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

За своєю правовою природою Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення; викладання, оцінювання (ЗЄР) не є обов'язковими. Як наголошується в Передмові ЗЄР можна використовувати у будь-який спосіб, як і будь-яку іншу публікацію. ЗЄР представляють останню стадію процесу, який активно відбувається

з 1971 року і має сприяти співпраці численних представників учительської професії у Європі та за її межами[1].

Рекомендаційна природа ЗЄР не дає можливості надати їм нормативного характеру законом України. Тим паче, що в історії українського законодавчого процесу такі прецеденти вже бути і висновки з цього доцільно було б вже зробити.

Так, 4 жовтня 1994 року Указом Президента України «Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів» Правила ІНКОТЕРМС в редакції 1990 року стали обов'язковими для всіх суб'єктів підприємницької діяльності України при укладанні договорів, у тому числі зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Така обов'язковість не тільки не відповідала правовій природі Правил ІНКОТЕРМС, які представляли собою міжнародний торговий звичай, але й викликала суттєві складнощі в процесі застосування вищеназваного нормативного акту. Тому 19 травня 2011 року Указ від 4 жовтня 1994 року був скасований.

Пунктом 9 частини 2 статті 6 проєкту 7654 від 10.08.2022 р. передбачена вимога не бути і зараз, і в минулому членом організації, забороненої законом або судом. На сьогоднішній день офіційні джерела інформації (реєстри), які б могли надати подібну інформацію стосовно кандидата на посаду відсутні. Крім цього, вказана вимога має консолідуватись з нормами розділу другого Конституції України, яким передбачені права і свободи людини і громадянина.

Також існує думка, про те, що якщо людина в минулому була членом організації, яка на момент його членства в ній не була заборонена законом або судом, та вийшла з неї (до заборони цієї організації), а згодом ця організація була заборонена, то виникає питання, що в конкретному випадку порушив кандидат, якщо на час його участі ця організація діяла на законних підставах?

Вказана вимога ставить під загрозу результати проведення конкурсів та терміни затвердження переможців на посади, у зв'язку з можливостями виникнення тривалих судових процесів як з питань

[1] Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Українське видання. К.: Ленвіт, 2003.-273с.. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.khotivnvk.edukit.kiev.ua/Files/downloads/zagalnoyevrop_rekom.pdf

визначення факту участі кандидата на посаду в такій організації, так і взагалі з питання відмови в реєстрації кандидату на посаду.

Для зрівняння прав та можливостей всіх кандидатів на посади, у вказаному пункті вважаємо за необхідне чітко конкретизувати період часу з якого участь в цих організаціях заборонена, та/або станом на яку дату участь в цих організаціях заборонена, а також конкретизувати джерело отримання офіційних даних про такі організації та участь кандидатів у них.

Наступною є вимога до кандидата на посади мати високі моральні якості та бездоганну репутацію. Погоджуємось з важливістю такої вимоги до кандидата на ці посади в цілому, але вважаємо, що вказані вимоги є суб'єктивними оціночними поняттями і, в даному випадку, необхідно або визначити чіткі критерії цієї оцінки, в тому числі мінімальний її рівень і достатність, а також визначити, яким чином кандидат має документально підтверджувати даний пункт, або цю вимогу внести в програму співбесіди з кандидатом на посаду. Перевірка таких якостей може здійснюватись за результатами тестування кандидата на посаду, вивчення його характеристик, публікацій про нього в засобах масової інформації та ін., з можливістю обговорення отриманих даних безпосередньо з кандидатом на посаду під час співбесіди.

Вимога про те, що кандидат по посаду за станом здоров'я має бути спроможним виконувати відповідні службові обов'язки теж цілком логічна, тим не менш, необхідно визначити орган, чіткі критерії та перелік документів, за якими буде встановлюватись даний факт.

Аналіз законопроєкту «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів», реєстраційний номер 7654-1 від 26.08.2022 р. (далі – проєкт 7654-1 від 26.08.2022 р.) та пояснювальної записки до вказаного законопроєкту дозволяє стверджувати, що основна заявлена мета законопроєкту – уніфікація вимог для керівників антикорупційних органів не досягнута і потребує доопрацювання.

Проєкти Законів України «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних

органів», реєстраційний номер 7654 від 10.08.2022 р., «Про внесення змін до деяких законів України стосовно уніфікації вимог до керівників окремих державних органів», реєстраційний номер 7654-1 від 26.08.2022 р., які спрямовані на вдосконалення чинного законодавства в частині уніфікації та підвищення вимог до осіб, які претендують на зайняття посад директора Національного антикорупційного бюро України, Голови Національного агентства з питань запобігання корупції, керівника Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, директора Державного бюро розслідувань, директора Бюро економічної безпеки України, а також уніфікації норм законодавства щодо припинення повноважень осіб, які займають зазначені посади, пропонуємо доопрацювати з урахуванням висловлених рекомендацій.

Виконавці:

Огієнко І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Селіванова І. А. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 85 від 19.09.2022

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

на проєкт Закону України «Про внесення змін до статті 41 Кодексу законів про працю України щодо встановлення додаткової підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця» (реєстр. № 7731 від 05.09.2022р.)

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правову експертизу проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 41 Кодексу законів про працю України щодо встановлення додаткової підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця» (реєстр. № 7731 від 05.09.2022р.).

Під час підготовки наукового висновку були використані наступні нормативно-правові акти і наукова література:

Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року;

Закон України «Про критичну інфраструктуру» від 16 листопада 2021 року № 1882-IX;

Гетьманцева Н.Д. Оціночні поняття трудового права. Науковий вісник Чернівецького університету. 2009. Вип. 522. Правознавство. С.50-53;

Іншин М.І. Проблемні питання щодо використання оціночних понять трудового права України: теорія та практика. Соціальне право.2018. №2. С. 8-11;

Черноус С.М. Оціночні поняття у трудовому праві України. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Х. 2008.212 с.;

Васильєв С.В. «Невизначеність» у механізмі правового регулювання процесуальних правовідносин та юридичні інструменти її усунення. Правова держава.2021. № 42. С. 22-31.

Як зазначається у пояснювальній записці до Проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 41 Кодексу законів про працю України щодо встановлення додаткової підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця» реєстр. № 7731 від 05.09.2022 р. (далі – Законопроєкт), його розроблено з метою врегулювання на законодавчому рівні трудових відносин для захисту національних інтересів України в умовах збройної агресії проти України.

Законопроєктом запропоновано встановити додаткову підставу звільнення працівника з ініціативи роботодавця – вчинення працівником, який працює на об'єктах державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави та/або об'єктах критичної інфраструктури, проступку, несумісного з продовженням даної роботи, пов'язаного з його підтримкою держави-агресора (пункт 7 ст. 41 КЗпП України). Отже, за законопроєктом працівники об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки України та/або об'єктів критичної інфраструктури, мають бути негайно звільнені роботодавцем та передані до лав правосуддя.

Цілком згодні з тезою, що «запропонована законопроектом норма особливо важлива зараз, коли в умовах широкомасштабного воєнного вторгнення росії на територію нашої держави, держава-агре-

сор захоплює ЧАЕС та ЗАЕС та разом із зрадниками намагаються здійснювати ядерний та політичний шантаж, перешкоджаючи їх стабільній та безпечній роботі». У пояснювальній записці до Законопроєкту також вказується, що «продовження роботи колаборантів на об'єктах критичної інфраструктури становить загрозу інтересам та безпеці не лише України, а й усього світу».

Дія Законопроєкту поширюється на працівників об'єктів критичної інфраструктури, перелік яких визначений спеціальним законодавством – Законом України «Про критичну інфраструктури», частиною 3 ст. 9 якого встановлено, що Перелік секторів критичної інфраструктури та суб'єктів, відповідальних за формування та реалізацію державної політики у відповідних секторах національної системи захисту критичної інфраструктури визначається Кабінетом Міністрів України. У разі необхідності внесення змін до Переліку Кабінет Міністрів України переглядає та змінює його виходячи з критеріїв критичності, визначених цим Законом. На сьогодні такого Переліку ще не складено.

Частина 4 ст. 9 цього Закону визначає низку життєво важливих функцій та/або послуг, порушення яких призводить до негативних наслідків для національної безпеки України, належать, зокрема:

1) урядування та надання найважливіших публічних (адміністративних) послуг;

2) енергозабезпечення (у тому числі постачання теплової енергії);

3) водопостачання та водовідведення;

4) продовольче забезпечення;

5) охорона здоров'я;

6) фармацевтична промисловість;

7) виготовлення вакцин, стале функціонування біолабораторій;

8) інформаційні послуги;

9) електронні комунікації;

10) фінансові послуги;

11) транспортне забезпечення;

12) оборона, державна безпека;

13) правопорядок, здійснення правосуддя, тримання під вартою;

14) цивільний захист населення та територій, служби порятунку;

15) космічна діяльність, космічні технології та послуги;

16) хімічна промисловість;

17) дослідницька діяльність.

Автори Законопроєкту особливо звертають увагу, що нова підстава звільнення працівника сприятиме недопущенню виведенню з ладу або порушення функціонування Запорізької та Чорнобильської атомних електростанцій, оскільки це може справити негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України, навколишнього природного середовища, заподіяти майнову шкоду та/або становити загрозу для життя і здоров'я мільйонів людей. Однак, чи не буде ця підстава застосовуватися роботодавцями у секторах охорони здоров'я, фармацевтичної промисловості або транспортного забезпечення, фінансових послуг, щоб оперативно звільнити окремого запідозреного у колабораціонізмі лікаря, фармацевта, водія тролейбусу або автобусу?

Актуальність введення в Кодекс законів про працю України нової підстави звільнення працівника зумовлена розповсюдженням випадків колабораціонізму з боку громадян України під час війни. Проте вважаємо, що формулювання зазначеної підстави працівника з ініціативи роботодавця потребує уточнення, оскільки пропонована редакція викликає *низку питань щодо її майбутнього застосування на практиці.*

По-перше, в тексті норми, передбаченої пунктом 7 ст. 41 КЗпП України, вживається оціночне поняття – проступок, несумісний з продовженням даної роботи, пов'язаний з підтримкою державиагресора. Зауважимо, що в науці трудового права дослідники є одностайними у тому, що оціночні поняття конкретизуються в процесі застосування, їх зміст розкривається завдяки обдуманим вольовим діям суб'єкта правозастосування в поєднанні з практичною діяльністю[1].

[1] Див: Гетьманцева Н.Д. Оціночні поняття трудового права. Науковий вісник Чернівецького університету. 2009. Вип. 522. Правознавство. С.50-53; Іншин М.І. Проблемні питання щодо використання оціночних понять трудовогоправа України: теорія та практика. *Соціальне право.* 2018. №2. С. 8-11; Черноус С.М. Оціночні поняття у трудовому праві України. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05.Х. 2008.212 с.

Оціночні поняття, що містяться у правових нормах, зазвичай, можуть призвести до правової невизначеності норми. На практиці це означає необхідність передбачення законодавцем застосування спеціальних юридичних способів, за допомогою яких він «делегує» правомочності продовжити процес правотворення на рівень реалізації (застосування) «невизначених» норм[1].

Звідси випливає друге зауваження.

По-друге, в аналізованій нормі не зазначені суб'єкти правозастосування – хто має право встановлювати у діях працівника факт підтримки держави-агресора та форми такої підтримки. Чи це уповноважений здійснювати роботодавець? Якщо так, чи є обов'язком роботодавця визначати, дійсно проступок працівника є несумісний з продовженням даної роботи, пов'язаний з його підтримкою держави-агресора, або це є дискреційним повноваженням роботодавця?

По-третє, у нормі, передбаченій пунктом 7 ст. 41 КЗпП України, відсутня підстава і процедура її застосування. Так, підставою повинно бути рішення суду, яким буде встановлено факт підтримки працівником держави-агресора та форми такої підтримки, і в якому судом буде конкретизоване оціночне поняття «проступок, несумісний з продовженням даної роботи, пов'язаний з підтримкою держави-агресора» як суб'єктом правозастосування.

Таким чином, пункт 7 ст. 41 КЗпП України, який встановлює нову підставу звільнення працівника з ініціативи роботодавця – вчинення працівником, який працює на об'єктах державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави та/або об'єктах критичної інфраструктури, проступку, несумісного з продовженням даної роботи, пов'язаного з його підтримкою держави-агресора – у пропонованій редакції може сприяти необґрунтованим звільненням працівників через правову невизначеність правової норми.

---

[1] Васильєв С.В. «Невизначеність» у механізмі правового регулювання процесуальних правовідносин та юридичні інструменти її усунення. *Правова держава.* 2021. № 42. С. 25

Узагальнюючий висновок:

Проєкт Закону України «Про внесення змін до статті 41 Кодексу законів про працю України щодо встановлення додаткової підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця» (реєстр. № 7731 від 05.09.2022 р.) потребує доопрацювання з урахуванням викладених зауважень.

Виконавець:

Кохан В. П. – кандидат юридичних наук,старший дослідник, в.о завідувача наукового відділу правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 88 від 29.09.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до законопроєкту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо унеможливлення погіршення якості освіти, руйнування мережі наукових установ і закладів освіти, а також для задоволення освітніх потреб населення», реєстр. №7588 від 25.07.2022 року.

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України проведено науково-правове дослідження щодо проєкту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо унеможливлення погіршення якості освіти, руйнування мережі наукових установ і закладів освіти, а також для задоволення освітніх потреб населення (реєстр. No7588 від 25.07.2022).

При підготовці науково-правового висновку були використані такі джерела:

1) Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III (в редакції від 10.07.2022);

2) Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 № 147/98-ВР (у редакції від 18.09.2022);

3) Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V (у редакції від 19.08.2022);

4) Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (у редакції від 16.09.2022);

5) Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (у редакції від 05.07.2022);

6) Щодо передачі цілісних майнових комплексів закладів освіти з державної у комунальну власність: Лист МОН України від 10 червня 2021 № 1/9-303.

Цей Проєкт Закону ставить собі на меті підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки через створення організаційно-правового механізму для удосконалення їх організаційно-правової форми та заміни титулу права постійного користування земельними ділянками на оренду.

Ефективне управління закладами освіти та державним майном, що за ними закріплено, є запорукою сталого та належного розвитку освітнього потенціалу цими закладами освіти.

Відповідно до Проєкту Закону пропонується внесення змін у Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 № 185-V.

За Проєктом Закону пропонується ст. 11-5 подати у такій редакції:

«Кабінет Міністрів України визначає орган управління та приймає рішення про передачу до сфери управління цілісних майнових комплексів державних підприємств, яким належить право постійного користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення.

Передачі підлягають цілісні майнові комплекси державних підприємств, у постійному користуванні яких перебувають земельні ділянки сільськогосподарського призначення загальною площею не менше 100 гектар.

Не підлягають передачі: цілісні майнові комплекси військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, а також навчальних закладів та підприємств, установ та організацій залізничного транспорту.

Передача здійснюється без погодження із державним підприємством, цілісний майновий комплекс якого передається, а також із органом, уповноваженим управляти державним майном, або ***Національною академією наук, галузевими академіями наук***, іншими установами та організаціями, яким державне майно передано у безоплатне користування».

Рекомендуємо внести зміни до назви статті, де зазначено «сфери управління інших органів», але не зрозуміло до яких саме органів буде відбуватися передача цілісних майнових комплексів державних підприємств, яким належить право постійного користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення. Скоріш за все мається на увазі передачі їх на комунальний рівень чи у спільну власність територіальних громад.

Порядок передачі об'єктів права державної власності у комунальну власність визначено Законом України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» від 03.03.1998 № 147/98-ВР.

Статтею 7 цього Закону передбачено безоплатну передачу з державної у комунальну власність, зокрема навчальних закладів, за умови взяття органами місцевого самоврядування зобов'язання використовувати такі об'єкти за цільовим призначенням і не відчужувати у приватну власність.

Також зауважуємо, що у ст. 11-5 Проєкту Закону *зазначені виключно* державні підприємства, якими можуть бути окремі юридичні особи (які є суб'єктами господарської діяльності), а не *заклади освіти державної форми власності.*

Таким чином, і на організації та установи у складі НАН України та галузевих наук не повинні розповсюджуватися норми ст. 11-5 Проєкту Закону з метою встановлення єдиних умов діяльності для суб'єктів наукової та освітньої діяльності. Одночасно необхідно враховувати функції НАН України та галузевих наук, для виконання яких потребується наявність державних підприємств, при відсутності яких порушується ефективність наукової та науково-технічної діяльності.

Акцентуємо, що у запропонованій редакції ст. 11-5 Проєкту Закону додані ***наукові установи***, заклади освіти державної форми власності, у ***постійному користуванні яких перебувають земельні ділянки сільськогосподарського призначення***, окрім випадків, коли така передача відбувається відповідно до законів. Доцільно нагадати, що ці установи та заклади були представлені у пропозиції МОН України[1].

Порядок ***передачі об'єктів права державної власності у комунальну власність*** визначено Законом України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності». Згідно із Законом така передача здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України *на підставі згоди* органу, уповноваженого управляти державним майном, рішення сесії відповідної ради та за погодженням з Мінфіном, Фондом державного майна, Держстатом та Мінекономіки. Статтею 7 Закону передбачено безоплатну передачу з державної у комунальну власність, ***зокрема навчальних закладів***, за умови взяття органами місцевого самоврядування зобов'язання використовувати такі об'єкти за цільовим призначенням і не відчужувати у приватну власність.

За ч. 4 ст. 80 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII зазначено, що об'єкти та майно ***державних і комунальних закладів освіти не підлягають приватизації*** чи використанню для провадження видів діяльності, не передбачених спеціальними за-

[1] Пропозиції Міністерства освіти і науки України до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки» (реєстр. № 7588 від 25.07.2022, Кабінет Міністрів України) (перше читання). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/bills_documents/document-2912640.pdf.

конами, крім надання в оренду з метою надання послуг, які не можуть бути забезпечені безпосередньо закладами освіти, пов'язаних із забезпеченням освітнього процесу або обслуговуванням учасників освітнього процесу, з урахуванням визначення уповноваженим органом управління можливості користування державним або комунальним нерухомим майном відповідно до законодавства.

Майно закладів освіти, яке *не використовується для провадження видів діяльності*, передбачених спеціальними законами, може бути вкладом у спільну діяльність або використане відповідно до статті 81 цього Закону (державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки).

Оновлена редакція ст. 70 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (згідно із Законом № 1557-IX від 17.06.2021) мала на меті *розблокувати можливість передачі* майна від національних закладів освіти, що була прямо заборонена Указом Президента від 16 червня 1995 року № 451/95.

За ст. 70 Закону України «Про вищу освіту» *матеріально-технічна база закладів вищої освіти* включає будівлі, споруди, землю, комунікації, обладнання, транспортні засоби, службове житло та інші матеріальні цінності.

Відповідно до законодавства та з урахуванням організаційно-правової форми закладу вищої освіти з метою забезпечення його статутної діяльності засновником (засновниками) закріплюються на основі права господарського відання або передаються у власність будівлі, споруди, ***майнові комплекси***, комунікації, обладнання, транспортні засоби та інше майно.

Відповідно до *матеріально-технічної бази закладів вищої освіти як закладів освіти державної форми власності* входять й *майнові комплекси.*

Майно закріплюється за державним або комунальним закладом вищої освіти на праві господарського відання і не може бути предметом застави, а також *не підлягає вилученню або передачі у власність юридичним і фізичним особам без згоди засновників закладу вищої освіти та вищого колегіального органу самоврядування закладу вищої освіти*, крім випадків, передбачених законодавством.

Але за ч. 3 ст. 70 цього Закону майно державного або комунального закладу вищої освіти, у тому числі того, що має статус національного, яке *не використовується для провадження видів діяльності, передбачених цим Законом, та не забезпечує статутну діяльність*, може безоплатно передаватися у встановленому законодавством порядку іншому державному або комунальному закладу вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, науковій установі або науковій організації державної форми власності за умови його подальшого використання виключно для провадження видів діяльності, передбачених спеціальними законами та/або Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

При цьому факт «*не використання для провадження видів діяльності, передбачених цим Законом, та не забезпечення статутної діяльності»* має бути доведено, відповідно не може бути *вилучення або передача у власність юридичним і фізичним особам без згоди засновників закладу вищої освіти та вищого колегіального органу самоврядування закладу вищої освіти* без вагомих підстав.

Таким чином, в Законах вже передбачені необхідні механізми не ефективного використання майнових комплексів для окремих суб'єктів державної власності, що може використано в якості єдиного механізму для інших суб'єктів і встановлення справедливого законодавчого регулювання в ринкових умовах.

Тому доцільно у ч. 1 цієї статті за якою «Кабінет Міністрів України визначає орган управління та приймає рішення про передачу до сфери управління цілісних майнових комплексів державних підприємств, яким належить право постійного користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення» скоригувати таким чином, щоб було зазначено за ***якими саме підставами*** відбувається таке «*вилучення або передача у власність».*

У ст. 2 Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» від 03.03.1998 № 147/98-ВР вказано, що *об'єктами передачі права державної власності у комунальну власність* є:

– цілісні майнові комплекси підприємств, установ, організацій, їх структурних підрозділів;

– нерухоме майно (будівлі, споруди, у тому числі приміщення (після виділення їх в окрему облікову одиницю (інвентарний об'єкт) на підставі розподільного балансу), об'єкти незавершеного будівництва);

– інше окреме індивідуально визначене майно підприємств;

– акції (частки, паї), що належать державі або суб'єктам права комунальної власності у майні господарських товариств;

– об'єкти житлового фонду (у тому числі гуртожитки як об'єкти нерухомого майна, житлові комплекси та/або їх частини) та інші об'єкти соціальної інфраструктури (***навчальні заклади***, заклади культури (крім кінотеатрів), фізичної культури та спорту, охорони здоров'я (крім санаторіїв, профілакторіїв, будинків відпочинку та аптек), соціального забезпечення, дитячі оздоровчі табори), які перебувають у повному господарському віданні чи оперативному управлінні державних підприємств, установ, організацій (далі - підприємств) або не увійшли до статутного капіталу господарських товариств, створених у процесі приватизації (корпоратизації), у тому числі не завершені будівництвом.

2. *Не можуть бути об'єктами передачі* з державної у комунальну власність:

– цілісні майнові комплекси підприємств, що провадять діяльність, передбачену частинами першою і другою статті 4 Закону України «Про підприємництво»;

– цілісні майнові комплекси казенних підприємств;

– майно підприємств, списане в установленому законодавством порядку;

– об'єкти, право власності на які не зареєстровано в установленому законом порядку (крім об'єктів житлового фонду та гуртожитків, нерухомого військового майна, яке вивільняється у процесі реформування Збройних Сил України);

– об'єкти, будівництво яких фактично продовжується за рахунок державних капітальних вкладень, до введення їх в експлуатацію;

–об'єкти, щодо яких є відповідне рішення про їх приватизацію.

А у ст. 4 цього Закону встановлені *підстави прийняття рішень про передачу об'єктів права державної власності у комунальну власність*.

Окрім майнових комплексів до матеріально-технічної бази закладів освіти та наукових установ також входять *земельні ділянки.* У назві ст. 11-5 проєкту зазначається, що це *земельні ділянки сільськогосподарського призначення*.

Право постійного сільськогосподарського землекористування державні і комунальні сільськогосподарські підприємства, установи та організації здійснюють для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, а також для досягнення науково-дослідних і навчальних цілей. Кожен різновид *права постійного землекористування* характеризується своїми особливостями, що зумовлені метою, для якої надається земельна ділянка, умовами користування нею, правами та обов'язками землекористувачів тощо.

Але ч. 1 ст. 24 ЗК України вказує, що *державним і комунальним сільськогосподарським* підприємствам, установам та організаціям надаються земельні ділянки із земель державної і комунальної власності у постійне користування для ***науково-дослідних,*** *навчальних цілей та ведення товарного сільськогосподарського виробництва.* В такому разі, передавання майнових комплексів згідно з умовами статті законопроєкту *без чіткого закріплення підстав* для цих дій в законах фактично може приводити до ліквідації відповідних підприємств у зв'язку з виключенням з їх користування майнових комплексів.

На підставі викладеного пропонуємо таку редакцію статті 11-5:

«Стаття 11-5. Особливості передачі цілісних майнових комплексів державних підприємств, яким належить право постійного користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення, до сфери управління інших органів

1. Кабінет Міністрів України визначає орган управління та приймає рішення про передачу до його сфери управління цілісних майнових комплексів державних підприємств, яким належить право постійного користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення.

Передачі підлягають цілісні майнові комплекси державних підприємств, у постійному користуванні яких перебувають земельні

ділянки сільськогосподарського призначення загальною площею не менше 100 гектар.

Не підлягають передачі: цілісні майнові комплекси військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Міністерства оборони України, Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, ***підприємств***, ***наукових установ, організацій Національної академії наук, галузевих академій наук,*** *закладів освіти та підприємств, установ та організацій залізничного транспорту, інших закладів освіти державної форми власності, у постійному користуванні яких перебувають земельні ділянки сільськогосподарського призначення, окрім випадків, коли така передача відбувається відповідно до законів*.

Передача здійснюється ***без погодження*** із державним підприємством, цілісний майновий комплекс якого передається, а також із органом, уповноваженим управляти державним майном, іншими установами та організаціями, яким державне майно передано у безоплатне користування, при наявності підстав, передбачених законами».

З урахуванням зазначених зауважень, рекомендуємо доопрацювати проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель фізичними особами та суб'єктами державного сектору економіки (реєстр. № 7588 від 25.07.2022).

Виконавці:

Розгон О. В. – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Любчич А.М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Директор НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Сергій ГЛІБКО

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 91 від 17.10.2022

НАУКОВО-ПРАВОВИЙ ВИСНОВОК НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» №5054-1 від 25.02.2021 р.

Науковцями Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України розглянуто та проаналізовано проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» (реєстр. номер 5054-1 від 25.02.2021р) (далі – проєкт 5054-1), який знаходиться на розгляді Верховної Ради України. В рамках Плану відновлення України за пріоритетним напрямом «Європейська інтеграція» та відповідно до Директиви (ЄС) 2019/1152, Директиви (ЄС) 2019/1152, Директиви Ради 2002/14/ЄС, Директиви Ради 89/391/ЄЕС необхідним є внесення змін до Кодексу законів про працю України в частині визначення або уточнення понятійного апа-

рату, визначення ознак та встановлення процедури підтвердження наявності трудових відносин, на вирішення вказаних завдань і спрямований даний проєкт закону.

При підготовці науково-правового висновку були використані наступні нормативно-правові акти:

Кодекс законів про працю України від 10.12.1970 р.,

Директива (ЄС) 2019/1152 Європейського Парламенту і Ради від 20 червня 2019 р. про прозорі та передбачувані умови праці в Європейському Союзі,

Директива Ради 2002/14/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 11 березня 2002 року про встановлення загальних правил інформування та консультації працівників Європейського Співтовариства,

Директиви Ради № 2001/23/ЄС від 12 березня 2001 року про наближення законодавств держав-членів, що стосуються охорони прав працівників у випадку передачі підприємств, бізнесових структур або частин підприємств або бізнесових структур,

Директива № 89/391/ЄЕС Ради ЄС від 12.06.1989р. про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі,

Директива № 2000/78/ЄС Ради ЄС від 27.11.2000 р. про встановлення загальних правил рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності,

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014 р,

Конвенція МОП № 158 про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця 1982 року,

Рекомендація МОП № 198 про трудові відносини від 2006 року.

Проєктом Закону «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» (реєстр. номер 5054-1 від 25.02.2021р.) передбачається здійснити уніфікацію понятійного апарату Кодексу законів про працю України, регулювання на законодавчому рівні трудових відносин та їх ознак і вперше

в національному законодавстві регламентувати питання, пов'язані з правонаступництвом у трудових відносинах.

На жаль і до цього часу трудові відносини в нашій державі регулюються Кодексом законів про працю, який був розроблений ще в умовах радянської адміністративно-командної економіки, де єдиним роботодавцем була держава (державні підприємства). В умовах же сучасних економічних реалій вкрай жорстка зарегульованість трудових відносин суперечить принципам ринкового саморегулювання, сучасного організаційного і кадрового менеджменту; не відповідає актуальним потребам ринку праці та створює численні необґрунтовані бюрократичні перепони як для самореалізації найманих працівників, так і для підвищення конкурентоздатності роботодавців.

Тому дійсно на часі є необхідним реформування трудового законодавства, щоб зробити його ефективним інструментом регулювання трудових відносин. При цьому реформа трудового законодавства має бути системною, відповідати інтересам усіх учасників трудових відносин та правилам законотворення.

Проведений аналіз проєкту Закону «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» дозволила сформувати ***низку пропозицій щодо удосконалення змісту даного законопроєкту:***

1. Проаналізувавши статтю 3 «Відносини, що регулюються законодавством про працю» законопроєкту (реєстр. № 5054-1) ми дійшли висновку, що в цілому запропонована норма може бути прийнята за умови її доопрацювання, оскільки містить ризики порушення конституційних прав і свобод людини.

Так, законопроєкт передбачає зменшення кола суб'єктів, що можуть визначати особливості використання найманої праці на локальному рівні. Зокрема, це стосується підприємств з іноземними інвестиціями, кооперативів, колективних сільськогосподарських підприємств. Також зменшуються гарантії захисту прав працівників. Зокрема, законопроєкт виключає застосування гарантій, передбачених трудовим законодавством у тих випадках, коли особливості трудових відносин визначаються спеціальними закононами. Така пропозиція прямо порушує статті 4 та 5 Конвенції МОП № 158 про

припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця 1982 р. Тому пропонуємо зберегти окремі положення діючої редакції КЗпП України і статтю 3 викласти в наступній редакції: «Законодавством про працю регулюються трудові відносини між найманим працівником (фізична особа) та роботодавцем (фізична або юридична особа**).**

Робота осіб, взятих під варту, які відбувають кримінальне покарання **у вигляді** виправних робіт, обмеження або позбавлення волі регулюються законодавством про працю з урахуванням особливостей, установлених **спеціальним законодавством.**

Робота осіб, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді виправних і суспільнокорисних робіт, регулюється законодавством про працю з урахуванням особливостей, установлених **спеціальним законодавством.**

Робота членів фермерських господарств, **підприємств з іноземними інвестиціями, кооперативів, колективних сільськогосподарських підприємств,** священнослужителів, церковнослужителів та осіб, які обіймають виборні посади в релігійних організаціях, регулюється законодавством про працю в частині, передбаченій їх статутом, іншими установчими документами.

Робота (служба) осіб, пов'язана з діяльністю у державних колегіальних органах, професійною діяльністю суддів, прокурорів, військовою службою, альтернативною (невійськовою) службою, державною службою, патронатною службою в державних органах, службою в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування регулюється законодавством про працю в частині, передбаченій спеціальними законами.

Гарантії зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді та осіб з інвалідністю надаються в порядку, передбаченому законодавством про працю.

Трудове законодавство не застосовується у разі, якщо:

роботу виконує фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності самостійно;

фізична особа виконує роботу за **цивільно-правовим** договором.

Трудове законодавство (крім законодавства про охорону праці) не застосовується, якщо:

фізична особа виконує зобов'язання, взяті нею за **цивільно-правовим** договором, який передбачає виконання нею певної роботи на користь іншої сторони договору.

У разі якщо в судовому порядку буде встановлено, що відносини за **цивільно-правовим** договором фактично є трудовими відносинами, до таких відносин застосовуються норми цього Кодексу».

2. У пропонованій проєктом 5054-1 редакції статті 21 «Трудові відносини» надається визначення трудових відносин, названі їх сторони, визначена їх правосуб'єктність і названа підстава виникнення трудових відносин – трудовий договір.

Однак, підстави виникнення трудових відносин не вичерпуються лише трудовим договором. Є складні правовстановлюючі юридичні факти, які спричиняють виникнення трудових відносин: призначення або обрання на державну посаду, обрання на посаду за результатами конкурсу, направлення на роботу Державною службою зайнятості, безробітних та осіб, що шукають роботу, працевлаштування молодих фахівців, що навчалися за державним замовленням, поновлення на роботі за рішенням суду.

Вважаємо за необхідне надати у статті 21 перелік підстав виникнення трудових відносин з урахуванням наведених правовстановлюючих юридичних фактів, а також обґрунтувати, що фактичний допуск працівника до роботи з відома або за дорученням роботодавця - є підставою виникнення трудових відносин, навіть за відсутності належним чином укладеного трудового договору.

У судовій практиці склалася стала думка про фундаментальні засади розуміння трудових і цивільних відносин, які потрібно враховувати підприємству під час формування правової позиції.

Найбільш узагальнене бачення відмінності між трудовими та цивільними правовідносинами сформульовано, наприклад, у постанові Касаційного цивільного суду від 8.05.2018 року у справі №127/21595/16-ц. Зазначено, що основною ознакою, яка відрізняє підрядні відносини від трудових, є те, що трудовим законодавством регулюється процес організації трудової діяльності. За цивільно-правовим договором процес організації трудової діяльності залишається

за його межами, метою договору є отримання певного матеріального результату. До речі в рамках цієї справи розглядався позов фізичної особи як сторони договору підряду до фізичної особи-підприємця про встановлення факту перебування у трудових відносинах.

З цього цілком зрозуміло, що в рамках цивільних відносин в жодному разі не регулюється процес діяльності виконавця, оскільки в цьому відсутня будь-яка потреба – замовника цікавить лише кінцевий результат. Якщо ж таке регулювання присутнє, то слід констатувати наявність між особами трудових правовідносин[1].

Така ж позиція підтримується і Касаційним адміністративним судом. У постанові від 14.05.2020 року у справі №640/1099/19 суд зазначив, що зі співставлення трудового договору з цивільно-правовим договором відмінним є те, що трудовим договором регулюється процес організації трудової діяльності. За цивільно-правовим договором процес організації діяльності залишається поза його межами, метою договору є отримання певного результату.

Окрім цього, у цій постанові колегія суддів витлумачила низку ознак трудових відносин, а саме:

– систематична виплата заробітної плати за процес праці (а не її результат);

– підпорядкування правилам внутрішнього трудового розпорядку;

– виконання роботи за професією (посадою), визначеною Національним класифікатором України ДК 003:2010 «Класифікатор професій», затвердженим наказом Держспоживстандарту від 28.07.2010 № 327;

– обов'язок роботодавця надати робоче місце;

– дотримання правил охорони праці на підприємстві, в установі, організації тощо.

Якщо звернутися до науки трудового права і права в цілому, то будь-які правовідносини, зокрема, і трудові, складаються із суб'єктів, об'єкту та змісту – взаємних прав та обов'язків сторін правовідносин.

[1] Ризики взаємин. Тонка межа між трудовими та цивільними правовідносинами у практиці ВС. https://zib.com.ua/ua/print/151445.html.

Отже, на нашу думку, у статтях Кодексу законів про працю про трудові відносини варто закріпити, крім уже зазначеного, ознаки трудових відносин, основні трудові права і обов'язки сторін трудових відносин.

У науці трудового права концепція ознак трудових відносин досить детально розроблена, і хоча сучасні дослідники намагаються надати свій варіант переліку ознак трудових відносин або сформулювати ці ознаки по-іншому, однак, традиційно специфічними ознаками трудових відносин визнаються такі:

а) один із суб'єктів відносин (працівник) включається в трудовий колектив й особистою працею бере участь у виконанні завдань, які поставлені іншим суб'єктом (роботодавцем). Таке включення супроводжується зарахуванням працівника до штату підприємства;

б) зміст трудових відносин зводиться до виконання працівником певного роду роботи відповідно до його трудової функції (професії, спеціальності, кваліфікації й посади). Трудова функція, зазвичай, відповідає певному роду діяльності в структурі підприємства та не обмежується окремими виробничими операціями;

в) робота виконується в умовах певного трудового режиму. Трудові відносини тривають відповідно до умов внутрішнього трудового розпорядку з підпорядкуванням працівника регламентованим умовам спільної діяльності. Відносини виникають безпосередньо у сфері виробництва та на відміну від виробничих мають вольовий характер;

г) перехід із категорії фізичної особи в категорію працівників опосередковується особливим юридичним фактом (простим (трудовий договір) чи складним (трудовий договір + акт обрання, призначення, направлення тощо))[1].

Заслуговує на увагу перелік ознак трудових відносин, сформульований науковицею Г. Чанишевою, яка зазначає у своєму дослідженні «Ознаки трудових відносин за актами МОП і законодавством України», що «до конкретних ознак трудових правовідносин варто віднести такі:

[1] Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. Ярошенко). Харків: Вид-во «Право», 2022. – 376 с.

1) об'єктом трудових правовідносин є жива праця, надання у розпорядження роботодавця робочої сили, а їх сторонами – найманий працівник і роботодавець;

2) працівник виконує роботу за обумовленою трудовою функцією, тобто за конкретною посадою, спеціальністю, кваліфікацією, а не конкретно визначений обсяг робіт як у цивільних правовідносинах;

3) працівник включається до складу трудового колективу підприємства (установи, організації);

4) працівник виконує роботу відповідно до вказівок і під контролем роботодавця з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку;

5) робота виконується особисто працівником виключно або головним чином в інтересах роботодавця на визначеному працівникові робочому місці, на якому вимагається його присутність, із наданням працівнику необхідних для роботи засобів (інструментів, матеріалів, механізмів тощо);

6) на роботодавця покладені обов'язки організувати процес праці та забезпечувати належні, безпечні та здорові умови праці, необхідні для виконання роботи;

7) у трудових правовідносинах регламентується тривалість робочого часу та встановлюються норми праці;

8) працівникові періодично (у встановлені колективним договором або трудовим договором строки) виплачується заробітна плата, яка є єдиним або основним джерелом його доходів, у розмірі, не нижче мінімальної заробітної плати;

9) для трудових правовідносин характерний триваючий характер існування, тобто виконання сторонами своїх обов'язків стосовно один одного не припиняє зазначені правовідносини;

10) на працівника поширюються гарантії та пільги, передбачені трудовим законодавством, іншими нормативно-правовими актами, що містять норми трудового права, колективними договорами і колективними угодами (надання щорічної відпустки, вихідних, святкових і неробочих днів, оплата надурочної роботи тощо);

11) у трудових правовідносинах працівник не несе фінансового ризику при виконанні роботи;

12) у трудових правовідносинах роботодавець бере участь у фінансуванні соціального страхування працівника»[1].

Вважаємо, варто включити цей перелік ознак трудових відносин у текст статті 21 «Трудові відносини» у пропонованій нами редакції.

Терміни «працівник» і «роботодавець» є одними з основних галузевих термінів, тому погоджуємося з необхідністю їх законодавчого закріплення в Кодексі законів про працю. Разом з тим, зазначимо, що на сьогодні в законодавстві існує значна кількість визначень даних термінів і тому, при прийнятті змін до кодифікованого акту трудового права, всі закони і підзаконні акти інших галузей права, дотримуючись принципу системності права, повинні сприймати дані терміни у тому значенні, яке надається йому саме трудовим правом.

Пропонуємо таблицю визначення в законодавстві термінів «працівник» та «роботодавець».

Визначення поняття «працівник»	**Визначення поняття «роботодавець»**
1. стаття 14 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р.	
Працівник – фізична особа, яка безпосередньо власною працею виконує трудову функцію згідно з укладеним з роботодавцем трудовим договором (контрактом) відповідно до закону.	Роботодавець – юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво) або самозайнята особа, яка використовує найману працю фізичних осіб на підставі укладених трудових договорів (контрактів) та несе обов'язки із сплати їм заробітної плати, а також нарахування, утримання та сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету, нарахувань на фонд оплати праці, інші обов'язки, передбачені законами.
2. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15.09.1999 р.	
Працівник – фізична особа, яка працює на підставі трудового договору на підприємстві, в установі, організації чи у фізичної особи, яка використовує найману працю.	Роботодавець – власник підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, виду діяльності, галузевої належності або уповноважений ним орган (керівник) чи фізична особа, яка відповідно до законодавства використовує найману працю.

[1] Г. Чанишева, О. Щукін. Юридичний вісник. 2021. № 1. С. 77-86.

Визначення поняття «працівник»	Визначення поняття «роботодавець»
3. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р.	
Працівник – особа, яка працює на підприємстві, в організації, установі та виконує обов'язки або функції згідно з трудовим договором (контрактом).	Роботодавець – власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган, незалежно від форм власності, виду діяльності, господарювання, і фізична особа, яка використовує найману працю.
4. Закон України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права та гарантії їх діяльності» від 22.06.2012р.	
–	Роботодавець – юридична особа (підприємство, установа, організація) або фізична особа – підприємець, яка в межах трудових відносин використовує працю фізичних осіб.
5. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 р.	
Найманий працівник – фізична особа, яка працює за трудовим договором на підприємстві, в установі та організації, в їх об'єднаннях або у фізичних осіб, які використовують найману працю.	Роботодавець – юридична (підприємство, установа, організація) або фізична особа, яка в межах трудових відносин використовує працю фізичних осіб.
6. Закон України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 р.	
Працівник – фізична особа, яка працює за трудовим договором (контрактом) на підприємстві, в установі та організації незалежно від форми власності та виду діяльності або у фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю;	Роботодавець – власник підприємства, установи, організації незалежно від форми власності та виду діяльності або уповноважений ним орган чи фізична особа, яка відповідно до законодавства використовує найману працю;

Зауважимо, що в тексті Кодексу законів про працю України неможливо та недоцільно передбачити всі ознаки трудових відносин, адже це питання має вирішуватися правозастосовною практикою. Норма права тільки закріплює правило поведінки, а кваліфікація правовідносин має проводитися суб'єктами правозастосування.

Керуючись міжнародними стандартами у галузі праці, у відповідності до Рекомендації МОП № 198 від 2006 року, до статті 21-2

нами включено положення про невичерпність ознак існування трудових відносин. Наразі таких ознак МОП налічує 14. Однак, на думку Міжнародної організації праці «ознаки існування трудових відносин не повинні обмежуватися передбаченими ознаками і можуть включати інші ознаки».

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне включити у ст. 21-2 частину 2 з наступним текстом: «Ознаки наявності трудових відносин не обмежені викладеними вище й можуть передбачати інші».

Щодо положення про посилення вимог до презумпції трудових відносин між фізичною особою і фізичною особою-підприємцем – необхідність зібрати 6 ознак із семи – вважаємо, що таке положення є дискримінаційним щодо роботодавця-ФОП. З метою усунення дискримінації частину 2 ст. 21-1 варто видалити із Проєкту змін до КЗпП України.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо статтю 21 «Трудові відносини» викласти в наступній редакції:

«Трудові відносини — відносини між працівником і роботодавцем, що передбачають виконання за дорученням, під керівництвом і контролем роботодавця особисто працівником за винагороду визначеної роботодавцем роботи.

Ознаками трудових відносин є:

працівник виконує роботу за обумовленою трудовою функцією (за конкретною посадою, спеціальністю, кваліфікацією);

працівник включається до складу трудового колективу підприємства (установи, організації);

працівник виконує роботу відповідно до вказівок і під контролем роботодавця з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку;

робота виконується особисто працівником в інтересах роботодавця на визначеному працівникові робочому місці, на якому вимагається його присутність, із наданням працівнику необхідних для роботи засобів (інструментів, матеріалів, механізмів тощо);

на роботодавця покладені обов'язки організувати процес праці та забезпечувати належні, безпечні та здорові умови праці, необхідні для виконання роботи;

у трудових правовідносинах регламентується тривалість робочого часу та встановлюються норми праці;

працівникові періодично (у встановлені колективним договором або трудовим договором строки) виплачується заробітна плата, яка є єдиним або основним джерелом його доходів, у розмірі, не нижче мінімальної заробітної плати;

триваючий характер існування, тобто виконання сторонами своїх обов'язків стосовно один одного не припиняє трудові правовідносини;

на працівника поширюються гарантії та пільги, передбачені трудовим законодавством, іншими нормативно-правовими актами, що містять норми трудового права, колективними договорами і колективними угодами;

працівник не несе фінансового ризику при виконанні роботи;

роботодавець бере участь у фінансуванні соціального страхування працівника.

Сторонами трудових відносин є працівник і роботодавець.

Працівник – фізична особа, яка на підставі укладеного трудового договору (контракту) безпосередньо власною працею виконує трудову функцію.

Роботодавець – юридична особа (відокремлений підрозділ) чи фізична особа, яка відповідно до законодавства використовує найману працю.

Роботодавцем може бути фізична особа з моменту досягнення повної цивільної дієздатності, яка не обмежена в установленому законом порядку.

Повноваження юридичної особи як роботодавця реалізуються її органами та посадовими особами відповідно до законодавства, установчих документів роботодавця.

Установчими документами роботодавця частина повноважень у сфері трудових відносин може передаватися керівникам відокремлених підрозділів юридичних осіб.

Підставами виникнення трудових відносин є

трудовий договір,

контракт,

призначення на посаду,

обрання на посаду,

обрання на посаду за результатами конкурсу,

направлення на роботу молодих спеціалістів і молодих робітників після закінчення ними відповідного закладу освіти,

направлення на роботу службою зайнятості осіб, зареєстрованих в службі зайнятості як такі, що шукають роботу, і безробітних;

рішення суду.

Фактичний допуск працівника до роботи з відома або з дозволу роботодавця (його уповноваженого представника) вважається укладенням трудового договору, незалежно від того, чи був такий договір належним чином оформлений».

3. Аналіз статті 211 законопроєкту дозволяє зробити висновок, що запропонована норма може бути прийнята, але зазначимо, що текст статті необхідно узгодити з відповідною редакцією статті 21 Кодексу законів про працю, оскільки вона зазнала суттєвих змін з моменту подання проєкту 5054-1. Також пропонуємо доповнити статтю частиною четвертою, яка була запропонована Проєктом Закону «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» (реєстр. номер 5054 від 09.02.2021р.): **сторони трудового договору зобов'язані інформувати у визначені ними строки про обставини, що можуть впливати на укладення, виконання, припинення трудового договору.**

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо статтю 211 «Трудовий договір» викласти в наступній редакції:

«Трудовий договір – це угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується особисто виконувати роботу, визначену такою угодою, а роботодавець зобов'язується надати працівникові роботу за такою угодою, своєчасно та у повному обсязі виплачувати **заробітну плату** і забезпечувати належні умови праці.

Працівник має право укладати трудові договори з одним або одночасно з декількома роботодавцями, якщо інше не передбачене законодавством або трудовим договором.

Особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення та організації

праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Сфера застосування контракту визначається законом.

Сторони трудового договору зобов'язані інформувати у визначені ними строки про обставини, що можуть впливати на укладення, виконання, припинення трудового договору.

В умовах спрощеного режиму регулювання трудових відносин, визначеного главою ІІІ-Б цього Кодексу, трудовий договір є основним засобом регулювання трудових відносин працівників та роботодавців (власників приватних підприємств), у яких кількість працівників або рівень оплати праці відповідає критеріям, встановленим статтею 49 5 цього Кодексу.

У разі застосування спрощеного режиму регулювання трудових відносин, за взаємною згодою сторін, у трудовому договорі можуть визначатися додаткові права, обов'язки і відповідальність сторін, умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови припинення або дострокового розірвання договору».

4. Зауважимо, що в тексті Кодексу законів про працю України неможливо та недоцільно передбачити всі ознаки трудових відносин, адже це питання має вирішуватися правозастосовною практикою. Норма права тільки закріплює правило поведінки, а кваліфікація правовідносин має проводитися суб'єктами правозастосування.

Керуючись міжнародними стандартами у галузі праці, у відповідності до Рекомендації МОП № 198 від 2006 року, до статті 21-2 нами включено положення про невичерпність ознак існування трудових відносин. Наразі таких ознак МОП налічує 14. Однак, на думку Міжнародної організації праці «ознаки існування трудових відносин не повинні обмежуватися передбаченими ознаками і можуть включати інші ознаки».

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне включити у ст. 21-2 частину 2 з наступним текстом: «Ознаки наявності трудових відносин не обмежені викладеними вище й можуть передбачати інші».

Щодо положення про посилення вимог до презумпції трудових відносин між фізичною особою і фізичною особою-підприємцем –

необхідність зібрати 6 ознак із семи – вважаємо, що таке положення є дискримінаційним щодо роботодавця-ФОП. З метою усунення дискримінації частину 2 ст. 21-2 варто видалити із проєкту 5054-1.

Пропонуємо наступну редакцію статті 21-2: «Робота може бути визнана такою, що виконується в межах трудових відносин незалежно від назви та виду договірних відносин між сторонами, якщо є чотири і більше зазначених ознак наявності трудових відносин:

особисте виконання особою роботи за конкретною кваліфікацією, професією, посадою за дорученням та під контролем особи, в інтересах якої виконуються роботи;

здійснення регулювання процесу праці, що носить постійний характер та, як правило, не передбачає встановлення особі конкретно визначеного результату (обсягу) робіт за певний період часу;

виконання роботи на визначеному або погодженому з особою, в інтересах якої виконується робота, робочому місці з дотриманням установлених нею правил внутрішнього трудового розпорядку;

організація умов праці, зокрема, надання засобів виробництва (обладнання, інструментів, матеріалів, сировини, робочого місця) забезпечується особою, в інтересах якої виконується робота;

систематична виплата особі винагороди за виконану роботу;

встановлення особою, в інтересах якої виконується робота, тривалості робочого часу та часу відпочинку.

Ознаки наявності трудових відносин не обмежені викладеними вище й можуть передбачати інші».

5. Проаналізувавши редакцію статті 24 Кодексу законів про працю, запропоновану проєктом 5054-1, зазначимо що перелік випадків обов'язкового додержання письмової форми трудового договору потребує оновлення і доповнення.

По-перше, пунктом 1 частини 1 даної статті передбачено, що письмова форма трудового договору обов'язкова при організованому наборі працівників. Вважаємо, що цей пункт є застарілим і його необхідно виключити, так як на сьогодні в *Україні продовжує діяти постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР* від 30.10.1984 року № 423 *«Про заходи для подальшого удосконалення організованого*

набору працівників і громадського призову молоді», метою постанови був територіальний перерозподіл робочої силу й укомплектувати найважливіші народногосподарські об'єкти, розташовані у районах країни, де бракувало трудових ресурсів. При організованому наборі за дорученням підприємств державна служба зайнятості укладала з особами, яких направляли на роботу, строкові трудові договори, оплачувала переїзд тощо. Підставою для цього була стаття 19 Закону України «Про зайнятість населення» від 01.03.1991 року, який втратив чинність у зв'язку з прийняттям нового Закону України від 05. 07.2012 року «Про зайнятість населення», в якому такі повноваження державної служби зайнятості не передбачені і тому можна стверджувати, що механізм реалізації даного пункту відсутній, а значить і не застосовується.

Не погоджуємося з пропозицією виключити частину 2 статті 24, яка передбачає, що при укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний подати паспорт або інший документ, що посвідчує особу, трудову книжку (у разі наявності) або відомості про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, а у випадках, передбачених законодавством, – також документ про освіту (спеціальність, кваліфікацію), про стан здоров'я, відповідний військово-обліковий документ та інші документи.

З 23 серпня 2021 року е-паспорт має таку ж юридичну силу, як пластикова ID-картка чи паспорт зразка 1994 року (у формі книжечки) (Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 30.03.2021 № 1368-IX), тому працівник має подати паспорт у вигляді одного з документів: паспорт зразка 1994 року (у формі книжечки), пластикова ID-картка з безконтактним електронним носієм або е-паспорт у мобільному застосунку Дія. При формуванні особової справи працівника необхідно мати копію паспорта (підстава – п. 12 гл. 2 розд. IV Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затверджених наказом Мін'юсту від 18.06.2015 № 1000/5).

З 10 червня 2021 року кандидат на роботу подає майбутньому роботодавцеві трудову книжку або відомості про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі» від 05.02.2021 № 1217-IX). ***Отримати Витяг з Реєстру може тільки сам кандидат*** – на порталі Дія або в електронному кабінеті застрахованої особи на вебпорталі Пенсійного фонду України.

З 23 квітня 2021 року працівник, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку» від 30.03.2021 № 1357-IX, має надати військово-обліковий документ, а р*оботодавці під час прийняття на роботу зобов'язані перевіряти у працівників* військово-облікові документи (*підстава*: пункт 37 постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних» від 07.12.2016 року № 921; стаття 34 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 року № 2232-XII.

Оскільки відповідно до законодавства на роботодавця покладений ряд обов'язків по організації ведення кадрової документації, військового обліку призовників, військовозобов'язаних і резервістів, то для забезпечення якісної реалізації цих обов'язків вимоги надати працівником певний перелік документів є необхідними і об'єктивними.

Також необхідно узгодити статтю 24 проєкту 5054-1 з сучасною редакцією цієї статті Кодексу законів про працю, оскільки вона зазнала суттєвих змін з моменту подання проєкту 5054-1.

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо статтю 24 «Укладення трудового договору» викласти в наступній редакції:

«Трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі.

Додержання письмової форми є обов'язковим:

1) Виключити

~~**при організованому наборі працівників;**~~

2) при укладенні трудового договору про роботу в районах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я;

3) при укладенні контракту;

4) у випадках, коли працівник наполягає на укладенні трудового договору у письмовій формі;

5) при укладенні трудового договору з неповнолітнім (стаття 187 цього Кодексу);

6) при укладенні трудового договору з фізичною особою, яка використовує найману працю;

7) при укладенні трудового договору про дистанційну або про надомну роботу;

8) при укладенні трудового договору з нефіксованим робочим часом;

9) в інших випадках, передбачених законодавством України

…

При укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний подати паспорт або інший документ, що посвідчує особу, трудову книжку (у разі наявності) або відомості про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, та у випадках, передбачених законодавством, - також документ про освіту (спеціальність, кваліфікацію), про стан здоров'я, відповідний військово-обліковий документ та інші документи.

Працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням роботодавця, та повідомлення центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Роботодавець протягом тижня з дня такого повідомлення письмово або в електронній формі інформує працівника про його направлення.

Особі, запрошеній на роботу в порядку переведення з іншого підприємства, установи, організації за погодженням між керівниками підприємств, установ, організацій, не може бути відмовлено в укладенні трудового договору.

Забороняється укладення трудового договору з громадянином, якому за медичним висновком запропонована робота протипоказана за станом здоров'я».

6. Проаналізувавши статтю 25-1 проєкту 5054-1, пропонуємо деякі зауваження та пропозиції, які зводяться до наступного.

При визначенні кола осіб у частині 1 статті 25-1, які є близькими родичами чи свояками (батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя), виникає питання щодо цього переліку. Так, перелік близьких родичів чи свояків в обох варіантах (чинному Кодексі та проєкті Закону) є специфічним, вичерпним, та не співпадає з переліком, передбаченим сімейним, цивільним, кримінальним законодавством.

Тобто, якщо законодавець має на увазі що, якщо ці особи, у зв'язку з виконанням трудових обов'язків, безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному, і це може негативно вплинути на робочий процес чи його результат через тісні близькі чи родинні зв'язки цих осіб, тоді виникає питання, чому до цього переліку не було включено, наприклад, усиновлювача та усиновленого, опікуна чи піклувальника та особу, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта, адже вірогідність впливу на трудові відносини через близький зв'язок тут також має місце.

Варто зауважити, що основним критерієм для встановлення обмежень на зайняття посад цими особами є саме **безпосередня підпорядкованість** або **підконтрольність**. (Стаття 27 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. закріплює обмеження спільної роботи близьких осіб. Особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 цього Закону, не можуть мати у прямому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути прямо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам).

На цей час чинне законодавство містить низку визначень:

1) п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК України, ***близькі родичі та члени сім'ї*** – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок,

падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

2) п. 2 ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», ***близькі родичі*** – це батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки.

3) абз. 4 статті 1 Закону України «Про запобігання корупції», ***близькі особи*** – члени сім'ї суб'єкта, а також чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний та двоюрідний брати, рідна та двоюрідна сестри, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки), усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта.

4) відповідно до абзацу 16 частини 1 статті 1 Закону України «Про запобігання корупції», ***членами сім'ї*** є: а) особа, яка перебуває у шлюбі із суб'єктом та діти зазначеного суб'єкта до досягнення ними повноліття – незалежно від спільного проживання із суб'єктом; б) будь-які особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Термін ***«близькі особи»,*** на нашу думку, охоплює більш повне коло осіб, на яке має розповсюджуватися норма статті 25-1, адже охоплює у собі категорії ***«близькі родичі та члени сім'ї».***

На нашу думку, доцільно викласти частину 1 статті 25-1 у наступному варіанті:

«Роботодавець може запроваджувати обмеження щодо спільної роботи осіб, які є близькими **особами** (батьки, подружжя, брати, се-

стри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя**, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта, а також інші близькі особи, відповідно до законодавства України),** якщо у зв'язку з виконанням трудових обов'язків вони безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному, **що може негативно вплинути на робочий процес та/або його результат».**

7. У сучасній науці склалося декілька основних підходів до визначення природи цивільного правонаступництва. Основна наукова дискусія представлена протилежними теоретичними положеннями, що становлять ***континуальний*** (транзитивний) та ***дискретний*** підходи до пояснення сутності цивільного правонаступництва.

За ***континуального*** підходу правонаступництво являє собою перехід суб'єктивного права (а в широкому розумінні – й обов'язку). У той час, як прибічники ***дискретного*** підходу переконують, що суб'єктивні права, як і суб'єктивні обов'язки є явищами ідеальними, а відтак не можуть бути наділені здатністю переходу.

Таким, що покликаний пролити світло на сутність правонаступництва став підхід до розуміння правонаступництва з позицій ***структури цивільних правовідносин***. Йдеться про правонаступництво як про властивість правовідносин, що являє собою ***не пов'язану з особистістю суб'єкта*** і таку, що не заборонена законом зміну суб'єктного складу правовідносин, за якої в порядку похідного правонабуття суб'єктивних прав та / або юридичних обов'язків відбувається їх перехід від однієї особи (правопопередника) до іншої (правонаступника) щодо одного й того самого об'єкта правовідносин.

Відтак, правонаступництво розглядається переважно в контексті ***повної заміни одного з учасників правовідносин***, тобто – припинення прав в повному обсязі в одного суб'єкта, та їх виникнення в іншого в такому ж обсязі. Простіше кажучи, йдеться про те, що старий об'єкт прикріплюється за новим носієм. Крім суб'єктного складу нічого по суті змісту правовідносин не змінюється (так зване ***універсальне правонаступництво***). Означений підхід знайшов своє закріплення і в судовій практиці (постанова Вищого господарського суду

від 22.03.2011 року в судовій справі № 14/278, від 24.11.2011 року в судовій справі № 3/63, від 07.02.2012 в судовій справі № 44/243-б).

Такий підхід відображено у ст. 107 Цивільного кодексу, в якій йдеться про порядок припинення юридичної особи шляхом злиття, приєднання, поділу та перетворення. Відтак, «продовження трудових відносин з працівниками у разі зміни власника підприємства, установи, організації, реорганізації підприємства, установи, організації», про яке йдеться в ст. 36^1 відповідає означеному вище підходу до розуміння правонаступництва в разі, коли йдеться про юридичну особу. (у контексті захисту прав працівника від необгрунтованого звільнення).

При цьому, ситуація не така однозначна, в разі, коли йдеться про фізичну особу, яка використовує найману працю. Адже в такому разі ***виникає особистісний аспект***. Особа мала автомобіль і використовувала найману працю – водія. Постає питання: чи за умови продажу цього автомобіля, особа, що набуває права власності на автомобіль, набуває і право та / або обов'язок використовувати найману працю – водія? Чи зобов'язана фізична особа використовувати найману працю няні, що працювала в родині, при зміні опікуна? Чи можна зобов'язати, у цьому та інших подібних випадках, фізичну особу? Очевидно, що не можна. Крім того, що це суперечить означеному вище підходу, ще й становить обтяження.

Відтак, йтися про правонаступництво фізичної особи, що використовує найману працю не може. В даному випадку трудовий договір буде припинятися у зв'язку зі смертю роботодавця - фізичної особи або набрання законної сили рішенням суду про визнання такої фізичної особи безвісно відсутньою чи про оголошення її померлою (підстава: пункт 81 статті 36 Кодексу законів про працю). Таким чином, цю частину норми пропонуємо виключити.

8. Статтю 42-1 «Переважне право на укладення трудового договору у разі поворотного прийняття на роботу» пропонується доповнити частиною другою: «Працівник, з яким розірвано трудовий договір на підставі пункту 1 частини першої статті 40 цього Кодексу у випадку ліквідації підприємства, установи, організації, протягом одного року має право на укладення трудового договору в разі по-

воротного прийняття на роботу, якщо проводиться прийняття на роботу працівників аналогічної кваліфікації роботодавцем, підприємство, установа, організація, якого створене (створена) на базі майна ліквідованого підприємства, ліквідованої установи, організації, яке (яка) провадить той самий вид економічної діяльності або виконує ті самі повноваження (завдання), що і ліквідоване підприємство, ліквідована установа, організація».

Проаналізувавши положення цієї статті та судової практики, що склалася з цього питання маємо вказати наступне. По-перше, для реалізації права поворотного прийняття на роботу особа якимось чином повинна дізнатися про наявність вільної посади чи введення посади аналогічної кваліфікації, тобто або особа повинна за власною ініціативою постійно цікавитись цим питанням, або їй повинен про це повідомити колишній роботодавець. Про це неодноразово наголошувалось і у рішеннях судів, які іноді навіть вказують, що роботодавець не виконав свого обов'язку, а тому зобов'язаний на підставі рішення суду прийняти колишнього працівника на роботу. Разом з тим *обов'язку щодо інформування роботодавцем колишніх працівників про появу вакансії законодавством не передбачено,* що цілком логічно – після звільнення трудові правовідносини між колишнім роботодавцем та працівником припиняються. На сьогодні у роботодавця існує обов'язок своєчасно та в повному обсязі подавати територіальним органам зайнятості населення інформацію про попит на робочу силу (вакансії), передбачений п. 4 ч. 3 ст. 50 Закону України від 05.07.2012 року «Про зайнятість населення», але відповідальність за неподання такої інформації відсутня.

Оскільки поворотне прийняття на роботу до сьогодні не знайшло належного дієвого механізму правового регулювання у чинному трудовому законодавстві, а покладення на роботодавця додаткового обов'язку розшукати і повідомити колишнього працівника про наявну вакансію призведе до ще більшої зарегульованості трудових відносин, пропонуємо цю норму виключити.

9. ***Пропонуємо окремими статтями надати перелік основних прав та обов'язків працівника та роботодавця як сторін трудових відносин.***

У науці трудового права з питання прав і обов'язків сторін трудових відносин зазвичай зазначають наступне:

«Суб'єктивні трудові права працівника можна класифікувати на певні групи, а саме:

а) права, пов'язані з виконанням певної трудової функції;

б) права, пов'язані з забезпеченням нормальних умов праці, створенням безпечних і нешкідливих умов праці;

в) права, пов'язані з належною моральною і матеріальною оцінкою роботи працівника.

До найважливіших суб'єктивних трудових обов'язків працівника належать такі: працювати чесно і сумлінно, своєчасно і точно виконувати розпорядження роботодавця, підвищувати рівень продуктивності праці, рівень професійної кваліфікації, додержуватись трудової і технологічної дисципліни тощо[1]»

З урахуванням надбань науки трудового права, нами запропоновано редакцію статей, що передбачають права і обов'язки сторін трудових відносин. Варто наголосити, що надані переліки прав та обов'язків не є вичерпними, вони встановлюють основні права і обов'язки працівника та роботодавця.

«Стаття 139. Права та обов'язки працівника

Основними правами працівника є:

право на оформлення трудового договору відповідно до чинного законодавства;

право на отримання роботи, обумовленої трудовим договором;

право на рівні можливості та рівне ставлення до нього при вирішенні питання щодо оплати за працю рівної цінності, професійного зростання або звільнення;

право на повагу до його честі і гідності, конфіденційність особистої інформації та їх захист;

право на професійне навчання, перепідготовку і підвищення кваліфікації;

право на особливий захист у трудових правовідносинах неповнолітніх, жінок, осіб з інвалідністю та осіб із сімейними обов'язками;

---

[1] Прилипко С. М. Трудове право : посіб. для підготовки до держ. іспиту / С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко. Х. : Право, 2016. 212 с.

право на належні, безпечні і здорові умови праці;

право на справедливу оплату праці, не нижчу за визначену законом мінімальну заробітну плату, та своєчасну її виплату в повному розмірі;

право на відпочинок;

право вимагати від роботодавця дотримання умов трудового законодавства, колективних угод, колективного і трудового договорів;

право на об'єднання у професійні спілки;

право на участь у веденні колективних переговорів;

право на страйк;

право отримувати повну та достовірну інформацію стосовно власної трудової діяльності;

право на отримання відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної йому у зв'язку з виконанням трудових обов'язків;

право на захист від незаконного звільнення;

право на захист своїх трудових прав, у тому числі в суді.

Основними обов'язками працівника є:

особисте і сумлінне виконання роботи відповідно до умов трудового договору;

дотримання трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку;

виконання встановлених норм праці та завдань роботодавця;

дотримання норм з охорони праці;

дбайливе ставлення до майна роботодавця;

негайне повідомлення роботодавця про загрозу життю та здоров'ю працівників, збереженню їх майна;

повідомлення роботодавця про причини відсутності на роботі;

повага честі, гідності та інших особистих немайнових прав роботодавця;

відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної роботодавцю унаслідок порушення працівником своїх трудових обов'язків;

нерозголошення державної чи комерційної таємниці та іншої захищеної законом інформації.

Стаття 141. Права та обов'язки роботодавця

Основними правами роботодавця є:

право укладати, змінювати та розривати трудові договори з працівниками відповідно до чинного законодавства;

право вимагати від працівника належного виконання роботи відповідно до умов трудового договору;

право вимагати від працівника дотримання трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку;

право вимагати від працівника виконання встановлених норм праці та завдань роботодавця;

право вимагати від працівника дотримання норм з охорони праці;

право вимагати від працівника дбайливого ставлення до ввіреного йому майна;

право на ведення колективних переговорів з метою укладення колективних угод, договорів;

право заохочувати працівників за результатами праці;

право застосовувати до працівників, винних у порушенні своїх трудових обов'язків, дисциплінарні стягнення;

право на отримання відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної працівником унаслідок порушення ним своїх трудових обов'язків;

право приймати локальні нормативно-правові акти;

право на створення організацій роботодавців і участь у них;

право на захист своїх прав та інтересів, у тому числі в суді.

Основними обов'язками роботодавця є:

дотримання вимог трудового законодавства, колективних угод, колективного і трудового договорів;

надання працівнику роботи, обумовленої трудовим договором;

забезпечення рівних можливостей та рівного ставлення до працівників при вирішенні питання щодо оплати за працю рівної цінності, професійного зростання або звільнення;

повага честі і гідності працівника, забезпечення конфіденційності його персональних даних;

у разі потреби, забезпечення права працівника на професійне навчання, перепідготовку і підвищення кваліфікації;

забезпечення особливого захисту в трудових правовідносинах неповнолітніх, жінок, осіб з інвалідністю та осіб із сімейними обов'язками;

створення працівникам належних, безпечних та здорових умов праці;

забезпечення справедливої, своєчасної та в повному розмірі виплати працівникам заробітної плати не нижче за визначену законом мінімальну заробітну плату;

надання передбачених трудовим законодавством, колективними угодами, колективним та трудовим договором видів часу відпочинку;

сприяння створенню передбачених актами трудового законодавства, колективними угодами, колективним договором умов для здійснення своїх повноважень виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником);

забезпечення початку колективних переговорів на вимогу іншої сторони соціального діалогу;

забезпечення реалізації права працівників на страйк;

забезпечення працівників відповідно до актів трудового законодавства, колективних угод, колективного та трудового договорів засобами колективного та індивідуального захисту;

надання працівникам на їх вимогу повної та достовірної інформації стосовно їх трудової діяльності;

надання працівникам та їх представникам повної і достовірної інформації, необхідної для ведення колективних переговорів та здійснення контролю за виконанням умов колективних угод та колективного договору;

відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної працівнику у зв'язку з виконанням трудових обов'язків».

10. На наш погляд, закріплення у законодавстві широкого кола

державних органів, що наділені повноваженнями нагляду/контролю за дотриманнями роботодавцями законодавства про працю, негативно впливає на бажання суб'єктів господарювання працевлаштовувати громадян саме на умовах трудових договорів (оскільки при укладенні цивільно-правових договорів, пов'язаних з працею, такий нагляд значно слабший, що сприяє свободі праці і свободі договору).

Вважаємо, що у майбутньому, при ухваленні нового Трудового кодексу слід увести до його змісту окремий розділ (або главу) «Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю», в якому чітко і вичерпно (без врегулювання цього питання іншими нормативно-правовими актами) визначити, який це орган, закріпити його завдання і функції; форми здійснення нагляду/контролю; повноваження посадових осіб цього органу, їх основні обов'язки та гарантії діяльності; підстави проведення заходів нагляду/контролю; права і гарантії осіб, яких перевіряють; відповідальність за порушення трудового законодавства, а також порядок оскарження рішень наглядового/контролюючого органу. Тому, пропонуємо **статтю 259** викласти в такій редакції: «Державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю роботодавцями здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та його територіальні органи у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Громадський контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють професійні спілки та їх об'єднання».

Узагальнюючий висновок:

Проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» (реєстр. номер 5054-1 від 25.02.2021р.), ставить собі на меті оновлення правових та організаційних засад трудових відносин, законодавче запровадження ознак трудових відносин, приведення положень чинного національного законодавства про працю у відповідність до положень Директиви Ради №2001/23/ЄС від 12.03.2001р., що є позитивною новацією даного законопроекту і відповідає міжнародним

зобов'язанням України по імплементації законодавства Європейського Союзу згідно з Угодою про асоціацію.

Однак, пропонуємо розглянуті висловлені нами пропозиції та доопрацювати текст проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю щодо регулювання деяких питань трудових відносин» (реєстр. номер 5054-1 від 25.02.2021р.) з їх урахуванням.

Виконавці:

Любчич А. М. **–** кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Юшко А. М. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Огієнко І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Кохан В. П. – кандидат юридичних наук, старший дослідник, в.о. зав. відділом правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Петришина М. О. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Головащенко О. С. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Вапнярчук Н. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Т.в.о. директора НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України Анна ЛЮБЧИЧ

ПОРІВНЯЛЬНА ТАБЛИЦЯ
до проєкту Закону України «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України щодо регулювання деяких питань трудових відносин»

Стаття 3. Відносини, що регулюються законодавством про працю		
проєкт 5054-1	**пропозиції**	**примітки (діюча редакція статті станом на 01.10.2022)**
Законодавством про працю регулюються трудові відносини між працівником та роботодавцем. Робота осіб, взятих під варту, осіб, які відбувають кримінальне покарання у виді виправних робіт, обмеження або позбавлення волі, регулюються законодавством про працю з урахуванням особливостей, встановлених законом. Робота осіб, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді виправних і суспільно корисних робіт, регулюється законодавством про працю з урахуванням особливостей, встановлених законодавством. Робота членів фермерських господарств, священнослужителів, церковнослужителів та осіб, які обіймають виборні посади в релігійних організаціях, регулюється законодавством про працю в частині, передбаченій їх статутом, іншими установчими документами. Робота (служба) осіб, пов'язана з	Законодавством про працю регулюються трудові відносини між найманим працівником (фізична особа) та роботодавцем (фізична або юридична особа). Робота осіб, взятих під варту, які відбувають кримінальне покарання **у вигляді** виправних робіт, обмеження або позбавлення волі регулюються законодавством про працю з урахуванням особливостей, установлених **спеціальним законодавством**. Робота осіб, на яких накладено адміністративне стягнення у вигляді виправних і суспільнокорисних робіт, регулюється законодавством про працю з урахуванням особливостей, установлених **спеціальним законодавством.** Робота членів фермерських господарств, **підприємств з іноземними інвестиціями, кооперативів, колективних сільськогосподарських підприємств,** священнослужителів, церковнослужителів та осіб, які обіймають виборні посади в релігійних організаціях, регулюється законодавством про працю в частині, передбаченій їх статутом, іншими	Законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами. Особливості праці членів кооперативів та їх об'єднань, колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, працівників підприємств з іноземними інвестиціями визначаються законодавством та їх статутами. При цьому гарантії щодо зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді, осіб з інвалідністю надаються в порядку, передбаченому законодавством про працю. Особливості та порядок регулювання трудових відносин суб'єктів малого та середнього підприємництва визначаються главою ІІІ-Б цього Кодексу. Дія цього Кодексу та законодавства про працю не поширюється на відносини між гіг-

діяльністю у державних колегіальних органах, професійною діяльністю суддів, прокурорів, військовою службою, альтернативною (невійськовою) службою, державною службою, патронатною службою в державних органах, службою в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування регулюється законодавством про працю в частині, передбаченій спеціальними законами. Трудове законодавство не застосовується у разі, якщо: роботу виконує фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності самостійно; фізична особа виконує роботу за трудовим договором. Трудове законодавство (крім законодавства про охорону праці) не застосовується, якщо: фізична особа виконує зобов'язання, взяті нею за трудовим договором, який передбачає виконання нею певної роботи на користь іншої сторони договору. У разі якщо в судовому порядку буде встановлено, що відносини за трудовим договором фактично є трудовими відносинами, до таких відносин застосовуються норми цього Кодексу.	установчими документами. Робота (служба) осіб, пов'язана з діяльністю у державних колегіальних органах, професійною діяльністю суддів, прокурорів, військовою службою, альтернативною (невійськовою) службою, державною службою, патронатною службою в державних органах, службою в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування регулюється законодавством про працю в частині, передбаченій спеціальними законами. **Гарантії зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді та осіб з інвалідністю надаються в порядку, передбаченому законодавством про працю.** Трудове законодавство не застосовується у разі, якщо: роботу виконує фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності самостійно; фізична особа виконує роботу за **цивільно-правовим** договором. Трудове законодавство (крім законодавства про охорону праці) не застосовується, якщо: фізична особа виконує зобов'язання, взяті нею за **цивільно-правовим** договором, який передбачає виконання нею певної роботи на користь іншої сторони договору. У разі якщо в судовому порядку буде встановлено, що відносини за **цивільно-правовим** договором фактично є трудовими відносинами, до таких відносин застосовуються норми цього Кодексу.	спеціалістами та резидентами Дія Сіті, визначені Законом України "Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні".

Стаття 21. Трудові відносини		
проєкт 5054-1	**пропозиції**	**примітка - в діючій редакції КЗпП стаття 21 має назву «Трудовий договір»**
Трудові відносини — відносини між працівником і роботодавцем, що передбачають виконання за дорученням, під керівництвом і контролем роботодавця особисто працівником за винагороду визначеної роботодавцем роботи.	Трудові відносини — відносини між працівником і роботодавцем, що передбачають виконання за дорученням, під керівництвом і контролем роботодавця особисто працівником за винагороду визначеної роботодавцем роботи. **Ознаками трудових відносин є:** **працівник виконує роботу за обумовленою трудовою функцією (за конкретною посадою, спеціальністю, кваліфікацією);** **працівник включається до складу трудового колективу підприємства (установи, організації);** **працівник виконує роботу відповідно до вказівок і під контролем роботодавця з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку;** **робота виконується особисто працівником в інтересах роботодавця на визначеному працівникові робочому місці, на якому вимагається його присутність, із наданням працівнику необхідних для роботи засобів (інструментів, матеріалів, механізмів тощо);** **на роботодавця покладені обов'язки організувати процес праці та забезпечувати належні, безпечні та здорові умови праці, необхідні для виконання роботи;**	

Сторонами трудових відносин є працівник і роботодавець. Працівник — фізична особа, яка безпосередньо власною працею	**у трудових правовідносинах регламентується тривалість робочого часу та встановлюються норми праці;** **працівникові періодично (у встановлені колективним договором або трудовим договором строки) виплачується заробітна плата, яка є єдиним або основним джерелом його доходів, у розмірі, не нижче мінімальної заробітної плати;** **триваючий характер існування, тобто виконання сторонами своїх обов'язків стосовно один одного не припиняє трудові правовідносини;** **на працівника поширюються гарантії та пільги, передбачені трудовим законодавством, іншими нормативно-правовими актами, що містять норми трудового права, колективними договорами і колективними угодами;** **працівник не несе фінансового ризику при виконанні роботи;** **роботодавець бере участь у фінансуванні соціального страхування працівника.** Сторонами трудових відносин є працівник і роботодавець. Працівник — фізична особа, яка **на підставі укладеного трудового договору (контракту)** безпосередньо власною працею виконує **трудову функцію**. Роботодавець — **юридична особа**	

виконує оплачувану роботу в інтересах (на користь) іншої особи (роботодавця). Роботодавець — юридична чи фізична особа, а також її філія, відділення, представництво, інший відокремлений підрозділ, що розташований на території України і проводить свою діяльність на підставі законодавства України. Роботодавцем може бути фізична особа, яка досягла 18 річного віку та цивільна дієздатність, якої не є обмеженою в установленому законом порядку. Повноваження юридичної особи як роботодавця реалізуються її органами та посадовими особами відповідно до законодавства, установчих документів роботодавця. Установчими документами роботодавця частина повноважень у сфері трудових відносин може передаватися керівникам відокремлених підрозділів юридичних осіб.	**(відокремлений підрозділ) чи фізична особа, яка відповідно до законодавства використовує найману працю**. Роботодавцем може бути фізична особа з моменту досягнення повної цивільної дієздатності, яка не обмежена в установленому законом порядку. Повноваження юридичної особи як роботодавця реалізуються її органами та посадовими особами відповідно до законодавства, установчих документів роботодавця. Установчими документами роботодавця частина повноважень у сфері трудових відносин може передаватися керівникам відокремлених підрозділів юридичних осіб. **Підставами виникнення трудових відносин є** **1) трудовий договір,** **2) контракт,** **3) призначення на посаду,** **4) обрання на посаду,** **5) обрання на посаду за результатами конкурсу,** **6) направлення на роботу молодих спеціалістів і молодих робітників після закінчення ними відповідного закладу освіти,** **7) направлення на роботу службою зайнятості осіб, зареєстрованих в**	

Укладення трудового договору є підставою для виникнення трудових відносин. До відносин, за якими робота виконувалася без укладення трудового договору та які в установленому порядку визнано трудовими, застосовуються норми законодавства про працю	**службі зайнятості як такі, що шукають роботу, і безробітних;** **8) рішення суду.** **Фактичний допуск працівника до роботи з відома або з дозволу роботодавця (його уповноваженого представника) вважається укладенням трудового договору, незалежно від того, чи був такий договір належним чином оформлений.**	
Стаття 21[1]. Трудовий договір		
проєкт 5054-1	**пропозиції**	**примітка - в діючій редакції КЗпП стаття «Трудовий договір» знаходиться під номером 21**
Трудовий договір — угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується ~~в інтересах роботодавця~~ особисто виконувати роботу, визначену такою угодою, а роботодавець зобов'язується надати працівникові роботу за такою угодою, своєчасно та у повному обсязі виплачувати винагороду і забезпечувати належні умови праці. Працівник має право укладати	Трудовий договір - це угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується особисто виконувати роботу, визначену такою угодою, а роботодавець зобов'язується надати працівникові роботу за такою угодою, своєчасно та у повному обсязі виплачувати **заробітну плату** і забезпечувати належні умови праці. Працівник має право укладати трудові договори з одним або одночасно з	Трудовим договором є угода між працівником і роботодавцем (роботодавцем - фізичною особою), за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а роботодавець (роботодавець - фізична особа) зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін. Трудовим договором можуть встановлюватися умови щодо виконання

трудові договори з одним або одночасно з декількома роботодавцями, якщо інше не передбачене законодавством або трудовим договором. Особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (у тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Сфера застосування контракту визначається законом.	декількома роботодавцями, якщо інше не передбачене законодавством або трудовим договором. Особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Сфера застосування контракту визначається законом. **Сторони трудового договору зобов'язані інформувати у визначені ними строки про обставини, що можуть впливати на укладення, виконання, припинення трудового договору.** *В умовах спрощеного режиму регулювання трудових відносин, визначеного главою III-Б цього Кодексу, трудовий договір є основним засобом регулювання трудових відносин працівників та роботодавців (власників приватних підприємств), у яких кількість працівників або рівень оплати праці відповідає критеріям, встановленим статтею 49[5] цього Кодексу.* *У разі застосування спрощеного режиму регулювання трудових відносин, за взаємною згодою сторін, у трудовому договорі можуть визначатися додаткові права, обов'язки і відповідальність сторін, умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови*	робіт, які вимагають професійної та/або часткової професійної кваліфікації, а також умови щодо виконання робіт, які не потребують наявності у особи професійної або часткової професійної кваліфікації. Працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах, в установах, організаціях, якщо інше не передбачено законодавством, колективним договором або угодою сторін. Особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Сфера застосування контракту визначається законами України. В умовах спрощеного режиму регулювання трудових відносин, визначеного главою III-Б цього Кодексу, трудовий договір є основним засобом регулювання трудових відносин працівників та роботодавців (власників приватних підприємств), у яких кількість працівників або рівень оплати праці відповідає критеріям, встановленим статтею 49[5] цього Кодексу. У разі застосування спрощеного режиму регулювання трудових відносин, за взаємною згодою сторін, у трудовому договорі можуть

	припинення або дострокового розірвання договору. *{зміни, внесеними згідно із Законами № 2215-IX від 21.04.2022, № 2179-IX від 01.04.2022, № 2434-IX від 19.07.2022 - щодо дії змін див. пункт 1 розділу II}*	визначатися додаткові права, обов'язки і відповідальність сторін, умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови припинення або дострокового розірвання договору.
Стаття 21[2]. Ознаки наявності трудових відносин		
проєкт 5054-1	**пропозиції**	
Робота може бути визнана такою, що виконується в межах трудових відносин незалежно від назви та виду договірних відносин між сторонами, якщо є чотири і більше зазначених ознак наявності трудових відносин, крім випадків передбачених частиною третьої цієї статті: особисте виконання особою роботи за конкретною кваліфікацією, професією, посадою за дорученням та під контролем особи, в інтересах якої виконуються роботи; здійснення регулювання процесу праці, що носить постійний характер та, як правило, не передбачає встановлення особі конкретно визначеного результату (обсягу) робіт за певний період часу; виконання роботи на визначеному або погодженому з особою, в інтересах якої виконується	**Робота може бути визнана такою, що виконується в межах трудових відносин незалежно від назви та виду договірних відносин між сторонами, якщо є чотири і більше зазначених ознак наявності трудових відносин:** особисте виконання особою роботи за конкретною кваліфікацією, професією, посадою за дорученням та під контролем особи, в інтересах якої виконуються роботи; здійснення регулювання процесу праці, що носить постійний характер та, як правило, не передбачає встановлення особі конкретно визначеного результату (обсягу) робіт за певний період часу; виконання роботи на визначеному або погодженому з особою, в інтересах якої виконується робота, робочому місці з дотриманням установлених нею правил внутрішнього трудового розпорядку;	

робота, робочому місці з дотриманням установлених нею правил внутрішнього трудового розпорядку; організація умов праці, зокрема, надання засобів виробництва (обладнання, інструментів, матеріалів, сировини, робочого місця) забезпечується особою, в інтересах якої виконується робота; систематична виплата особі, яка виконує роботу, винагороди у грошовій та / або натуральній формі; встановлення особою, в інтересах якої виконується робота, тривалості робочого часу та часу відпочинку; відшкодування поїздок та інших фінансових витрат, пов'язаних з виконанням роботи, особою, в інтересах якої виконується робота. Під час встановлення наявності трудових відносин за трудовим договором укладеним фізичною особою із фізичною особою - підприємцем, яка використовує найману працю робота може бути визнана такою, що виконується в межах трудових відносин незалежно від назви та виду договірних відносин	організація умов праці, зокрема, надання засобів виробництва (обладнання, інструментів, матеріалів, сировини, робочого місця) забезпечується особою, в інтересах якої виконується робота; **систематична виплата особі винагороди за виконану роботу;** встановлення особою, в інтересах якої виконується робота, тривалості робочого часу та часу відпочинку. **Виключити** **Ознаки наявності трудових відносин не обмежені викладеними вище й можуть передбачати інші.** **Виключити** ~~**Під час встановлення наявності трудових відносин за трудовим договором укладеним фізичною особою із фізичною особою – підприємцем, яка використовує найману працю робота може бути визнана такою, що виконується в межах трудових відносин незалежно від назви та виду договірних відносин між сторонами, якщо є щість і більше зазначених ознак наявності трудових відносин.**~~ Ознаки наявності трудових	

між сторонами, якщо є шість і більше зазначених ознак наявності трудових відносин.	відносин не обмежені викладеними вище й можуть передбачати інші	

Стаття 24. Укладення трудового договору		
проєкт 5054-1	**пропозиції**	**примітки-діюча редакція статті станом на 01.10.2022**
Трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі. Додержання письмової форми є обов'язковим: 1) при організованому наборі працівників; 2) при укладенні трудового договору про роботу в районах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я; 3) при укладенні контракту; 4) у випадках, коли працівник наполягає на укладенні трудового договору у письмовій формі; 5) при укладенні трудового договору з неповнолітнім (стаття 187 цього Кодексу); 6) при укладенні трудового договору з фізичною особою, яка використовує найману працю; …	Трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі. Додержання письмової форми є обов'язковим: **1) *Виключити*** ~~**при організованому наборі працівників**~~; 2) при укладенні трудового договору про роботу в районах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я; 3) при укладенні контракту; 4) у випадках, коли працівник наполягає на укладенні трудового договору у письмовій формі; 5) при укладенні трудового договору з неповнолітнім (стаття 187 цього Кодексу); 6) при укладенні трудового договору з фізичною особою, яка використовує найману працю; **7) при укладенні трудового договору про дистанційну або про надомну роботу**; **8) при укладенні трудового договору з нефіксованим робочим часом;** **9) в інших випадках, передбачених законодавством України** … **При укладенні трудового договору**	Трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі. Додержання письмової форми є обов'язковим: 1) при організованому наборі працівників; 2) при укладенні трудового договору про роботу в районах з особливими природними географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я; 3) при укладенні контракту; 4) у випадках, коли працівник наполягає на укладенні трудового договору у письмовій формі; 5) при укладенні трудового договору з неповнолітнім (стаття 187 цього Кодексу); 6) при укладенні трудового договору з фізичною особою; 6¹) при укладенні трудового договору про дистанційну роботу або про надомну роботу; 6²) при укладенні трудового договору з нефіксованим робочим часом;

Працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням роботодавця, та повідомлення центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Роботодавець протягом тижня з дня такого повідомлення письмово або в електронній формі інформує працівника про його направлення.	**громадянин зобов'язаний подати паспорт або інший документ, що посвідчує особу та у випадках, передбачених законодавством, - також документ про освіту (спеціальність, кваліфікацію), про стан здоров'я, відповідний військово-обліковий документ та інші документи.** Працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням роботодавця, та повідомлення центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Роботодавець протягом тижня з дня такого повідомлення письмово або в електронній формі інформує працівника про його направлення. **Особі, запрошеній на роботу в порядку переведення з іншого підприємства, установи, організації за погодженням між керівниками підприємств, установ, організацій, не може бути відмовлено в укладенні трудового договору.** **Забороняється укладення трудового договору з громадянином, якому за медичним висновком запропонована робота протипоказана за станом здоров'я.**	7) в інших випадках, передбачених законодавством України. При укладенні трудового договору громадянин зобов'язаний подати паспорт або інший документ, що посвідчує особу, трудову книжку (у разі наявності) або відомості про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, а у випадках, передбачених законодавством, - також документ про освіту (спеціальність, кваліфікацію), про стан здоров'я, відповідний військово-обліковий документ та інші документи. При укладенні трудового договору громадянин, який вперше приймається на роботу, має право подати вимогу про оформлення трудової книжки. Працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням роботодавця, та повідомлення центрального органу виконавчої влади з питань забезпечення формування та реалізації державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування про прийняття працівника на роботу в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. *{Частину статті 24 виключено на підставі Закону № 77-VIII від 28.12.2014}* Особі, запрошеній на роботу в порядку

		переведення з іншого підприємства, установи, організації за погодженням між керівниками підприємств, установ, організацій, не може бути відмовлено в укладенні трудового договору. Забороняється укладення трудового договору з громадянином, якому за медичним висновком запропонована робота протипоказана за станом здоров'я.
Стаття 25[1]. Обмеження спільної роботи ~~родичів~~	**Стаття 25[1].** Обмеження спільної роботи **близьких осіб**	
проєкт 5054-1	**пропозиції**	
Роботодавець може запроваджувати обмеження щодо спільної роботи осіб, які є близькими родичами чи свояками (батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя), якщо у зв'язку з виконанням трудових обов'язків вони безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному. ~~На підприємствах, в установах,~~	Роботодавець може запроваджувати обмеження щодо спільної роботи осіб, які є близькими **особами** (батьки, подружжя, брати, сестри, діти, а також батьки, брати, сестри і діти подружжя**, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням зазначеного суб'єкта, а також інші близькі особи, відповідно до законодавства України)**, якщо у зв'язку з виконанням трудових обов'язків вони безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному, **що може негативно вплинути на робочий процес та/або його результат**. **Порядок обмеження щодо спільної роботи осіб, які є близькими особами, запроваджується роботодавцем локальною документацією, відповідно до законодавства України.**	

~~організаціях державної форми власності порядок запровадження таких обмежень встановлюється законодавством.~~	**Якщо роботодавцем виступає держава, порядок запровадження таких обмежень регулюється спеціальним законодавством.**	
Стаття 36-1. Правонаступництво у трудових відносинах		
проєкт 5054-1	**пропозиції**	
Правонаступництвом у трудових відносинах вважається продовження трудових відносин з працівниками у разі зміни власника підприємства, установи, організації, реорганізації підприємства, установи, організації (злиття, приєднання, поділу, перетворення, виділу). Правонаступництвом у трудових відносинах між працівниками та фізичною особою, яка використовує найману працю, вважається продовження трудових відносин з працівниками у разі зміни власника майна чи його частин. У разі правонаступництва трудові відносини працівників продовжуються з правонаступником. Роботодавець зобов'язаний до здійснення правонаступництва у тижневий строк письмово або в електронній формі поінформувати працівників та виборний орган первинної профспілкової організації (профспілкового представника), а в разі відсутності первинної	Правонаступництвом у трудових відносинах вважається продовження трудових відносин з працівниками у разі зміни власника підприємства, установи, організації, реорганізації підприємства, установи, організації (злиття, приєднання, поділу, перетворення, виділу). **Виключити.** ~~**Правонаступництвом у трудових відносинах між працівниками та фізичною особою, яка використовує найману працю, вважається продовження трудових відносин з працівниками у разі зміни власника майна чи його частин.**~~ У разі правонаступництва трудові відносини працівників продовжуються з правонаступником. Роботодавець зобов'язаний до здійснення правонаступництва у тижневий строк письмово або в електронній формі поінформувати працівників та виборний орган первинної профспілкової організації (профспілкового представника), а в разі відсутності первинної профспілкової організації — вільно обраних та уповноважених представників	

профспілкової організації — вільно обраних та уповноважених представників (представника) працівників про: 1) дату (орієнтовну дату) та причини правонаступництва; 2) економічні, технологічні, структурні наслідки правонаступництва або наслідки аналогічного характеру, які впливатимуть на права працівників. Правонаступник зобов'язаний письмово або в електронній формі надати працівникам та виборному органу первинної профспілкової організації (профспілковому представнику), а в разі відсутності первинної профспілкової організації — вільно обраним та уповноваженим представникам (представнику) працівнику інформацію, передбачену частиною четвертою цієї статті, не пізніше ніж до початку дій, які впливатимуть на трудові права та інтереси працівників. Правонаступник має право звільнити працівників лише з підстав, передбачених цим Кодексом або спеціальними законами.	(представника) працівників про: 1) дату (орієнтовну дату) та причини правонаступництва; 2) економічні, технологічні, структурні наслідки правонаступництва або наслідки аналогічного характеру, які впливатимуть на права працівників. Правонаступник зобов'язаний письмово або в електронній формі надати працівникам та виборному органу первинної профспілкової організації (профспілковому представнику), а в разі відсутності первинної профспілкової організації — вільно обраним та уповноваженим представникам (представнику) працівнику інформацію, передбачену частиною четвертою цієї статті, не пізніше ніж до початку дій, які впливатимуть на трудові права та інтереси працівників. Правонаступник має право звільнити працівників лише з підстав, передбачених цим Кодексом або спеціальними законами.	
Стаття 42[1]. Переважне право на укладення трудового договору у разі поворотного прийняття на роботу		
проєкт 5054-1	**пропозиції**	
Працівник, з яким розірвано трудовий договір з підстав, передбачених пунктом 1 статті 40 цього Кодексу (крім випадку	***Виключити***	

ліквідації підприємства, установи, організації), протягом одного року має право на укладення трудового договору у разі поворотного прийняття на роботу, якщо **роботодавець** проводить прийняття на роботу працівників аналогічної кваліфікації. **Працівник, з яким розірвано трудовий договір на підставі пункту 1 частини першої статті 40 цього Кодексу у випадку ліквідації підприємства, установи, організації, протягом одного року має право на укладення трудового договору в разі поворотного прийняття на роботу, якщо проводиться прийняття на роботу працівників аналогічної кваліфікації роботодавцем, підприємство, установа, організація, якого створене (створена) на базі майна ліквідованого підприємства, ліквідованої установи, організації, яке (яка) провадить той самий вид економічної діяльності або виконує ті самі повноваження (завдання), що і ліквідоване підприємство, ліквідована установа, організація**		
	Стаття 139. Права та обов'язки працівника	
проєкт 5054-1	**пропозиції**	**примітки - в чинній редакції КЗпП стаття 139 має назву «Обов'язки працівника»**
Зміни до вказаної статті проектом	**Основними правами працівника є:**	Працівники зобов'язані працювати чесно і

не передбачені	– **право на оформлення трудового договору відповідно до чинного законодавства;** – **право на отримання роботи, обумовленої трудовим договором;** – **право на рівні можливості та рівне ставлення до нього при вирішенні питання щодо оплати за працю рівної цінності, професійного зростання або звільнення;** – **право на повагу до його честі і гідності, конфіденційність особистої інформації та їх захист;** – **право на професійне навчання, перепідготовку і підвищення кваліфікації;** – **право на особливий захист у трудових правовідносинах неповнолітніх, жінок, осіб з інвалідністю та осіб із сімейними обов'язками;** – **право на належні, безпечні і здорові умови праці;** – **право на справедливу оплату праці, не нижчу за визначену законом мінімальну заробітну плату, та своєчасну її виплату в повному розмірі;** – **право на відпочинок;** – **право вимагати від роботодавця дотримання умов трудового законодавства, колективних угод, колективного і трудового**	сумлінно, своєчасно і точно виконувати розпорядження роботодавця, додержувати трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці, дбайливо ставитися до майна роботодавця, з яким укладено трудовий договір.

	договорів; **– право на об'єднання у професійні спілки;** **– право на участь у веденні колективних переговорів;** **– право на страйк;** **– право отримувати повну та достовірну інформацію стосовно власної трудової діяльності;** **– право на отримання відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної йому у зв'язку з виконанням трудових обов'язків;** **– право на захист від незаконного звільнення;** **– право на захист своїх трудових прав, у тому числі в суді.** **Основними обов'язками працівника є:** **– особисте і сумлінне виконання роботи відповідно до умов трудового договору;** **– дотримання трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку;** **– виконання встановлених норм праці та завдань роботодавця;** **– дотримання норм з охорони праці;** **– дбайливе ставлення до майна роботодавця;** **– негайне повідомлення роботодавця про загрозу життю та здоров'ю працівників, збереженню їх майна;**	

	– **повідомлення роботодавця про причини відсутності на роботі;** – **повага честі, гідності та інших особистих немайнових прав роботодавця;** – **відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної роботодавцю унаслідок порушення працівником своїх трудових обов'язків;** – **нерозголошення державної чи комерційної таємниці та іншої захищеної законом інформації;** – **виконання локальних нормативно-правових актів.**	
	Стаття 141. Права та обов'язки роботодавця	
проєкт 5054-1	**нова редакція**	**примітки - в чинній редакції КЗпП стаття 141 має назву «Обов'язки роботодавця»**
Зміни до вказаної статті проектом не передбачені	**Основними правами роботодавця є:** – **право укладати, змінювати та розривати трудові договори з працівниками відповідно до чинного законодавства;** – **право вимагати від працвника належного виконання роботи відповідно до умов трудового договору;** – **право вимагати від працівника дотримання трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку;** – **право вимагати від працівника**	Роботодавець повинен правильно організувати працю працівників, створювати умови для зростання продуктивності праці, забезпечувати трудову і виробничу дисципліну, неухильно додержувати законодавства про працю і правил охорони праці, уважно ставитися до потреб і запитів працівників, поліпшувати умови їх праці та побуту.

	виконання встановлених норм праці та завдань роботодавця; - **право вимагати від працівника дотримання норм з охорони праці;** - **право вимагати від працівника дбайливого ставлення до ввіреного йому майна;** - **право на ведення колективних переговорів з метою укладення колективних угод, договорів;** - **право заохочувати працівників за результатами праці;** - **право застосовувати до працівників, винних у порушенні своїх трудових обов'язків, дисциплінарні стягнення;** - **право на отримання відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної працівником унаслідок порушення ним своїх трудових обов'язків;** - **право приймати локальні нормативно-правові акти;** - **право на створення організацій роботодавців і участь у них;** - **право на захист своїх прав та інтересів, у тому числі в суді.** **Основними обов'язками роботодавця є:** - **дотримання вимог трудового законодавства, колективних угод, колективного і трудового договорів;** - **надання працівнику роботи,**	

	обумовленої трудовим договором; **– забезпечення рівних можливостей та рівного ставлення до працівників при вирішенні питання щодо оплати за працю рівної цінності, професійного зростання або звільнення;** **– повага честі і гідності працівника, забезпечення конфіденційності його персональних даних;** **– у разі потреби, забезпечення права працівника на професійне навчання, перепідготовку і підвищення кваліфікації;** **– забезпечення особливого захисту в трудових правовідносинах неповнолітніх, жінок, осіб з інвалідністю та осіб із сімейними обов'язками;** **– створення працівникам належних, безпечних та здорових умов праці;** **– забезпечення справедливої, своєчасної та в повному розмірі виплати працівникам заробітної плати не нижче за визначену законом мінімальну заробітну плату;** **– надання передбачених трудовим законодавством, колективними угодами, колективним та трудовим договором видів часу відпочинку;** **– сприяння створенню передбачених актами трудового законодавства,**	

	колективними угодами, колективним договором умов для здійснення своїх повноважень виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником); **– забезпечення початку колективних переговорів на вимогу іншої сторони соціального діалогу;** **– забезпечення реалізації права працівників на страйк;** **– забезпечення працівників відповідно до актів трудового законодавства, колективних угод, колективного та трудового договорів засобами колективного та індивідуального захисту;** **– надання працівникам на їх вимогу повної та достовірної інформації стосовно їх трудової діяльності;** **– надання працівникам та їх представникам повної і достовірної інформації, необхідної для ведення колективних переговорів та здійснення контролю за виконанням умов колективних угод та колективного договору;** **– відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної працівнику у зв'язку з виконанням трудових обов'язків.**	
Стаття 259. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю		

проєкт 5054-1	пропозиції	примітки - діюча редакція статті станом на 01.10.2022
Державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю **роботодавцями** здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та його територіальні органи у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. **Центральні органи виконавчої влади здійснюють контроль за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у їх функціональному підпорядкуванні, крім перевірок діяльності фізичних осіб – підприємців.** Центральні органи виконавчої влади здійснюють контроль за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у їх функціональному підпорядкуванні, крім податкових органів, які мають право з метою перевірки дотримання податкового законодавства здійснювати такий контроль на всіх підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності та підпорядкування, а органи місцевого самоврядування - на	Державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю роботодавцями здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та його територіальні органи у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють професійні спілки та їх об'єднання.	Державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю юридичними особами незалежно від форми власності, виду діяльності, господарювання, фізичними особами - підприємцями, які використовують найману працю, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та його територіальні органи у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Центральні органи виконавчої влади здійснюють контроль за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у їх функціональному підпорядкуванні, крім податкових органів, які мають право з метою перевірки дотримання податкового законодавства здійснювати такий контроль на всіх підприємствах, в установах і організаціях незалежно від форм власності та підпорядкування, а органи місцевого самоврядування - на підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють професійні спілки та їх об'єднання.

підприємствах, в установах і організаціях, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад. Громадський контроль за додержанням законодавства про працю здійснюють професійні спілки та їх об'єднання		

Виконавці:

Любчич А.М. – кандидат юридичних наук, учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Юшко А.М. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Огієнко І.В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Кохан В.П. – кандидат юридичних наук, старший дослідник, в.о. зав. відділом правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Петришина М.О. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Головащенко О.С. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Вапнярчук Н. М. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Т.в.о. директора НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України **Анна ЛЮБЧИЧ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 93 від 18.10.2022

ПРОПОЗИЦІЇ ТА ЗАУВАЖЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

щодо громадського обговорення проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261».

Проєктом акту Кабінету Міністрів України пропонується внести зміни до Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), виклавши його в новій редакції.

При цьому необхідно пам'ятати про те, що зараз діє воєнний стан. Були внесені зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», де було встановлено, що

період дії воєнного стану, а також наступні три місяці після його припинення або скасування, не враховуються під час обчислення строків, визначених Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим цією постановою.

Таким чином, при обговоренні Проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261» слід враховувати період, коли будуть ухвалені зміни до нього.

Серед позитивних моментів Проєкту Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) слід зазначити наявність кваліфікаційного (статусу) наукового рівня доктора наук. Оскільки Україна зробила свідомий вибір на користь загальноєвропейської інтеграції, що має на меті призвести до полегшення визнання українських дипломів і кваліфікацій у країнах ЄС. Зараз відбуваються заходи щодо забезпечення **відповідності Національної рамки кваліфікацій критеріям** Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя (European Qualification Framework for lifelong learning) та критеріям Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. І, як наслідок, Національна рамка кваліфікацій та система кваліфікацій у цілому стануть прозорими та зрозумілими, що полегшить визнання наших кваліфікацій за кордоном, сприятиме міжнародним академічній та професійній мобільностям, а також міжнародному застосуванню EQF.

Пропозиції та зауваження до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261» (далі – Проєкту):

1. У Проєкті пропонується введення термінів **аспірантура (ад'юнктура)**, але не зазначається, що у Проєкті використовуються інші терміни, які поєднані із запропонованими, при цьому не подається їх тлумачення. Так, поряд із термінами аспірантура (ад'юнктура), використовуються терміни ад'юнкт та аспірант. У Законі України «Про вищу освіту» у ч. 6 ст. 5 встановлено, що особа має право

здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в **аспірантурі (ад'юнктурі)**. А ст. 61 цього Закону зазначає, що **ад'юнкт** – особа, зарахована до вищого військового навчального закладу, закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання для здобуття ступеня доктора філософії, **аспірант** – особа, зарахована до закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії/ доктора мистецтва. Також у ст. 27 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначено, що основними формами підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації є **аспірантура, ад'юнктура та докторантура**. І у ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» **ад'юнкт** – вчений, який проводить наукові дослідження у рамках підготовки в ад'юнктурі вищого військового навчального закладу (закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії; **аспірант** – вчений, який проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження у рамках підготовки в аспірантурі у закладі вищої освіти/науковій установі для здобуття ступеня доктора філософії; **докторант** – вчений, який проходить підготовку в докторантурі наукової установи (закладу вищої освіти) для здобуття наукового ступеня доктора наук.

*При цьому в обох законах не вказується, що таке «**ад'юнктура»**, «**аспірантура»**, але ці поняття пропонуються у Проєкті. Відповідно слід привести у відповідність ці Закони України, оскільки саме у законах перш за все має бути відображено поняття, яке планується внести до Постанови КМУ № 261.*

Також, слід на початку Проєкту *перед першою статтею встановити таке пояснення: «У тексті* Порядку *поняття «ад'юнкт», «аспірант», «докторант» тлумачити з урахуванням положень Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та Закону України «Про вищу освіту»».*

2. У Проєкті вводиться поняття «індивідуальний план наукової роботи». Зауважимо, що це певний окремий документ, що є частиною, науковою складовою освітньо-наукової (наукової) програми. Чи слід розуміти, що цей документ використовується для оцінювання успішності виконання запланованої наукової роботи, якщо

у ньому визначаються зміст, строки виконання та обсяг наукових робіт?

На нашу думку, так. Тому доцільно скоригувати термін, зазначаючи на тому, що він використовується для оцінювання успішності та є обов'язковим до виконання запланованої наукової роботи.

3. У Проєкті відображено поняття «освітньо-наукова програма на третьому рівні вищої освіти», де відображено, що це комплекс завдяки якому здобувач має право на отримання визначеної кваліфікації.

У ст. 5 Закону України «Про вищу освіту» встановлено, що підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітніми програмами на рівнях вищої освіти, де є і третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень. Ці рівні регулюються Національною рамкою кваліфікацій. Зазначаємо, що у п 17) ст. 1 Закону «Про вищу освіту» освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма — єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій). Освітня програма може визначати єдину в її межах спеціалізацію або не передбачати спеціалізації. У ст. 1 Закону «Про вищу освіту» відмічено тлумачення термінів кваліфікація (п 12)), спеціальність та спеціалізація як складова спеціальності (п 20-21).

Отже, у Проєкті належить зазначити за якими законами України слід тлумачити терміни: кваліфікація, спеціальність та спеціалізація. Наприклад, зазначити, що терміни кваліфікація, спеціальність та спеціалізація слід тлумачити з урахуванням положень Закону України «Про вищу освіту». Також у Проєкті необхідно вказати, що освітньо-наукова програма на третьому рівні вищої освіти дає право на отримання визначеної кваліфікації, в якій зазначається спеціальність, а спеціалізація може бути за наявністю, але не виключається.

4. У Проєкті у п 16 зазначається, що «копію диплома магістра (спеціаліста) із зазначенням здобутої спеціальності (кваліфікації)».

Тобто поняття спеціальність та кваліфікація тотожні ? У ст. 1 Закону «Про вищу освіту» відмічено тлумачення термінів кваліфікація (п 12)), спеціальність та спеціалізація як складова спеціальності (п 20-21). Відповідно це різні поняття.

Отже, у Проєкті належить зазначити на тлумаченні термінів кваліфікація та спеціальність.

5. У Проєкті у п. 18 за науковою установою закріплено право щодо прийняття рішення про визнання диплому, виданого іноземним закладом вищої освіти. Проте, Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 р. № 504 встановлює виключний перелік компетентних органів, які мають право здійснювати процедуру визнання відповідних документів.

Так, згідно із пунктом 1 Розділу ІІ вказаного Порядку процедура визнання здійснюється: 1) вищим навчальним закладом – з метою зарахування власника документа на навчання та/або на посаду наукового чи науково-педагогічного працівника до цього вищого навчального закладу. Рішенням вищого навчального закладу про визнання підтверджується право власника документа на продовження навчання або працевлаштування у цьому вищому навчальному закладі, про що видається свідоцтво про визнання іноземного документа про освіту; 2) МОН – з метою працевлаштування та/або продовження навчання власника документа на території України. Рішенням МОН підтверджується право власника документа на продовження навчання та/або працевлаштування в Україні, про що видається свідоцтво.

Крім того, для здійснення процедури визнання вищий навчальний заклад утворює комісію з визнання здобутих в освітніх установах ступенів вищої освіти та наукових ступенів, яка діє на підставі положення про неї.

До того ж слід визначити, що дійсно, Законом України «Про вищу освіту» за вченою радою закладу вищої освіти закріплене право приймати остаточні рішення про визнання іноземних документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання під час прийняття на роботу педагогічних, наукових, науково-педагогічних та інших працівників, а також під час зарахування вступників на навчання (п. 14,

ч. 2 ст. 36). Проте, норми Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (зокрема стаття 10) не закріплюють такого права за вченою радою наукової установи. Тому, вважаємо за доцільне викласти ч. 1 п. 18 в наступній редакції:

«18. Особа, яка подає для вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі) диплом, що є еквівалентним диплому магістра і виданий іноземним закладом вищої освіти, допускається до вступних випробувань нарівні з іншими особами. Зарахування такого вступника здійснюється *після формального підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання відповідно до порядку, визначеному нормами чинного законодавства».*

У разі прийняття за основу ч. 1 п. 18 в редакції Проєкту, необхідно узгодження зазначених нормативно-правових актів.

6. Проєкт у п. 21 встановлює, що «протягом строку навчання в аспірантурі (ад'юнктурі) аспірант (ад'юнкт) зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми», тобто це загальні вимоги до наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі). За п. 25 Проєкту освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи) має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій.

Тобто, це як загальні вимоги до наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені, так і галузеві до наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені, що відображені у освітньо-науковій програмі аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи).

При цьому у Проєкті не зазначається що таке «наукова кваліфікація» або не йде відсилка до Постанови КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341. А також як тлумачити термін «компетентність»? На нашу думку, це є змістовним зауваженням, оскільки здобувач отримує кваліфікацію, як особа, яка досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відпо-

відним документом про вищу освіту. На наш погляд, у аналізованому Проєкті доцільно зазначити, як про термін «наукова кваліфікація», так і про «компетентність».

7. У п. 25 Проєкту відмічено, що освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) передбачає набуття аспірантом (ад'юнктом) компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій, але якщо звернутися до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Національна Рамка кваліфікацій», то там немає конкретики щодо компетенцій, а тільки само поняття, що таке «компетенція». Також згадується термін «загальнонаукові (філософські) компетентності» та «мовна компетентність». Ці терміни є й у чинному Порядку № 261, але тлумачення термінів відсутнє. Якщо розглядати будь-який Стандарт освітньо-наукового рівня доктора філософії за певною спеціальністю (серед затверджених на сайті МОН України https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-pershij-standart-vishoyi-osviti-osvitno-naukovogo-stupenya-doktora-filosofiyi), то у ньому є ЗК – Загальні компетентності, СК – Спеціальні (фахові, предметні) компетентності. Отже, відсутні як терміни так і перелік «загальнонаукових (філософських) компетентностей» та «мовної компетентності».

Відповідно слід розтлумачити, як термін так і що саме відноситься до «загальнонаукових (філософських) компетентностей» та «мовної компетентності».

8. Відповідно до до абз. 2 ч. 6 ст. 5 Закону України «Про вищу освіту», особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді. Вважаємо за необхідне приведення положень Проєкту у відповідність із нормами чинного законодавства, тому доцільним є викладення п. 41 у наступній редакції:

«41. Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем робо-

ти, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі) поза аспірантурою(ад'юнктурою), *зокрема під час перебування у творчій відпустці».*

9. Вважаємо за доцільне ч. 2 п. 43 Проєкту викласти у наступній редакції:

«Якщо особа подала диплом, що є еквівалентним диплому магістра, виданий іноземним закладом вищої освіти, вона допускається до випробувань *після формального підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання відповідно до порядку, визначеному нормами чинного законодавства».*

Підставами зазначених змін є необхідність узгодження положень чинних нормативно-правових актів (обґрунтування змін наведені раніше у п. 5).

У ч. 1 п. 46 Проєкту зазначається, що підготовка осіб, які здобувають

ступінь доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою), здійснюється за кошти відповідного закладу вищої освіти (наукової установи).

Вважаємо за доцільне внесення уточнень у п. 46 відносно джерел фінансування підготовки осіб, які здобувають ступінь доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) у зв'язку із наступним:

1) Закон України «Про вищу освіту» передбачає можливість здобування вищої освіти за рахунок коштів державного або місцевого бюджету або за кошти фізичних (юридичних) осіб (стаття 4).

2) Положення даного Проєкту у пункті 3 передбачають, що підготовка осіб в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі здійснюється:

за рахунок видатків державного бюджету у державних закладах вищої освіти (наукових установах) (державне замовлення) та за рахунок видатків місцевих бюджетів у державних та комунальних закладах вищої освіти чи наукових установах (регіональне замовлення);

за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб (на умовах контракту, зокрема за кошти грантів, які отримав заклад вищої освіти (на-

укова установа) на проведення наукових досліджень, за якими передбачається підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії або здобувачів наукового ступеня доктора наук).

Таким чином, на підставі зазначеного, враховуючи фактичну відсутність у чинному законодавстві визначення джерела фінансування у тлумаченні частини 1 пункту 46, згідно із якою підготовка осіб, які здобувають ступінь доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою), здійснюється за кошти відповідного закладу вищої освіти (наукової установи), це положення потребує уточнення.

10. У п. 51 Проєкту згадується термін «наукова спеціальність», при цьому у тексті Проєкту також є термін спеціальність.

Що слід розуміти під науковою спеціальністю?

У ст. 28-1 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» відмічається, що **доктор наук** — це науковий ступінь, що здобувається особою на основі ступеня доктора філософії (кандидата наук) за науковою спеціальністю та передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, що забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані у наукових виданнях. У ч. 2 ст. 31 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» зазначається, що до наукових працівників належать також особи, які мають науковий ступінь і працюють за спеціальністю відповідно до групи спеціальностей за галузями наук, за якою присуджено науковий ступінь.

Отже, чи слід розуміти термін «наукова спеціальність» у рамках Наказу МОНмолодьспорт України «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей» від 14.09.2011 № 1057 чи за яким нормативно-правовим актом належить тлумачити цей термін? У Наказі № 1057 відсутнє тлумачення цього терміну. Також відмічаємо, що у п. 51 Проєкту також згадується «**наукова кваліфікація**». Зокрема, не йде відсилка до Постанови КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341.

Відповідно, доречно у цьому Проєкті зазначити що таке «наукова спеціальність» та «наукова кваліфікація».

11. Вважаємо за доцільне ч. 3 п. 55 Проєкту викласти у наступній редакції:

«У разі, якщо вступник має диплом, що є еквівалентним диплому доктора філософії і виданий іноземним закладом вищої освіти, він допускається до вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в докторантурі *після формального підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання відповідно до порядку, визначеному нормами чинного законодавства».*

Підставами зазначених змін є необхідність узгодження положень чинних нормативно-правових актів (обґрунтування змін наведені раніше у п. 5).

12. Вважаємо доцільним викласти п. 62 у наступній редакції:

«62. Особа може здобувати науковий ступінь доктора наук шляхом самостійної підготовки своїх наукових досягнень до захисту *та має право* на надання творчої відпустки з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною науковою спеціальністю відповідно *до вимог, визначених МОН».*

Обґрунтування запропонованих змін:

1) Відповідно до ч. 12 ст. 44 Закону України «Про вищу освіту»: *прийом до докторантури або надання творчої відпустки для підготовки дисертації на здобуття ступеня доктора наук здійснюється з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною спеціальністю відповідно до вимог, визначених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.*

Отже, чинне законодавство передбачає врахування наукових, науково-технічних досягнень за обраною науковою спеціальністю як умову для можливості здобування відповідного наукового ступеню та отримання творчої відпустки для підготовки дисертації на здобуття відповідного ступеня, тому доцільним вбачається об'єднання цих можливостей.

2) Крім цього, потребує обов'язкового уточнення яким суб'єктом визначаються вимоги, регламентовані у п. 62 Проєкту. У даному випадку, згідно із нормами чинного законодавства ці вимоги встановлюються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки (ч. 12 ст. 44 Закону України «Про вищу освіту»).

14. Вважаємо доцільним викласти п. 63 Проєкту у наступній редакції:

«63. Здобувач наукового ступеня доктора наук, який самостійно підготував наукові досягнення до захисту у вигляді дисертації чи наукової доповіді, повинен:

мати ступінь доктора філософії (кандидата наук);

представити наукові досягнення з узагальненням проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення;

мати опубліковані праці за темою докторської дисертації у фахових вітчизняних і міжнародних рецензованих виданнях».

Вказані зміни вважаємо доцільними у зв'язку із наступним:

1) Положення Проєкту повинні відповідати нормам чинного законодавства, у даному випадку нормам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

Так, відповідно до кваліфікаційних вимог, регламентованих вказаним Порядком, здобувач повинен:

– мати ступінь доктора філософії (кандидата наук);

– представити наукові досягнення з узагальненням проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення;

– мати опубліковані праці за темою докторської дисертації у фахових вітчизняних і міжнародних рецензованих виданнях.

Здобувач ступеня доктора наук в галузі медичних та ветеринарних наук повинен мати ступінь доктора філософії (кандидата наук) в галузі медичних та ветеринарних наук відповідно та мати відповідно вищу медичну або ветеринарну освіту, що відповідає другому (магістерському) рівню вищої освіти.

2) У сукупності вимог до здобувача наукового ступеня доктора наук доцільно передбачити наявність вже опублікованих праць за темою докторської дисертації у фахових вітчизняних і міжнародних рецензованих виданнях.

15. Заявлений у Проєкті Розділ «Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту» фактично не розкриває сутності процесу та містить мінімальні відомості щодо підготовки здобувачів наукового ступеня доктора наук у разі самостійного підготування докторської дисертації. Тому вважаємо за доцільне додати у цей розділ відповідні пункти, що містять важливі уточнення порядку підготування докторської дисертації, що одночасно відповідає положенням чинного законодавства, а саме ч. 4 п. 11 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

Таким чином, вважаємо за доцільне додати у Розділ «Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту» Проєкту п. 64, 65 в наступній редакції:

«64. Здобувач наукового ступеня доктора наук, який самостійно підготував докторську дисертацію, звертається із письмовою заявою на ім'я голови вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи), в якому (якій) відкрита докторантура з відповідної наукової спеціальності, про проведення попередньої експертизи його докторської дисертації, надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення її результатів та затвердження теми докторської дисертації.

65. У разі самостійної підготовки докторської дисертації науковий консультант не призначається».

Таким чином, робимо наступні висновки:

По-перше, у аналізованому Проєкті доцільно зазначити пояснення наступних термінів чи за яким нормативно-правовим актом належить тлумачити ці терміни: ад'юнкт, аспірант, докторант, кваліфікація та чим вона відрізняється від професійної кваліфікації, яка затверджена Національною Рамкою кваліфікацій, спеціальність, спеціалізація, компетентність, наукова спеціальність та наукова кваліфікація.

По-друге, необхідно більш детально встановити змістовність та значення індивідуального плану наукової роботи здобувача.

По-третє, необхідно надати тлумачення термінів та переліку «загальнонаукові (філософські) компетентності та «мовна компетентність».

По-четверте, положення аналізованого Проєкту потребують узгодження із нормами чинного законодавства, зокрема, потребують конкретизації та уточнення окремі положення аналізованого Проєкту із метою правильного і єдиного розуміння їх змісту та успішної реалізації.

По-п'яте, Розділ «Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту» потребує розширення та доопрацювання.

Отже, за результатами розгляду, рекомендуємо прийняття в цілому проаналізованого Проєкту із урахуванням наданих пропозицій та зауважень.

Виконавці:

Розгон О. В. — кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. — кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Т.в.о. директора НДІ правового забезпечення інноваційного розвиткуНАПрН України Анна ЛЮБЧИЧ

Стан пропозиції до Постанови Кабінету Міністрів України; Порядок, Перелік від 23.03.2016 № 261

Чинна редакція від 23.03.2016 № 261 (19.04.2019) Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)	**Громадське обговорення 2022** Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)	**Пропозиції НДІ ПЗІР НАПрН України 2022**	**Коментарі до пропозицій НДІ ПЗІР НАПрН України 2022**
Загальна частина 1. Цей Порядок визначає механізм підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії та доктора наук відповідно (далі - здобувачі).	**Загальна частина** 1. Цей Порядок визначає механізм підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії та підготовки здобувачів наукового ступеня доктора наук з метою здобуття ступеня доктора наук (далі – здобувачі).		*Серед позитивних моментів* Проєкту Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) слід зазначити **наявність кваліфікаційного (статусу) наукового рівня доктора наук**. Оскільки Україна зробила свідомий вибір на користь загальноєвропейської інтеграції, що має на меті призвести до полегшення визнання українських дипломів і кваліфікацій у країнах ЄС. Зараз відбуваються заходи щодо забезпечення **відповідності Національної рамки кваліфікацій критеріям** Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя (European Qualification Framework for lifelong learning) та критеріям Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. І, як наслідок, Національна рамка кваліфікацій та система кваліфікацій у цілому стануть

			прозорими та зрозумілими, що полегшить визнання наших кваліфікацій за кордоном, сприятиме міжнародним академічній та професійній мобільностям, а також міжнародному позиціюванню та застосуванню EQF.
2. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється: в аспірантурі (ад'юнктурі) закладу вищої освіти (наукової установи) за очною (денною, вечірньою) або заочною формою навчання; поза аспірантурою (для осіб, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі). Підготовка здобувачів ступеня доктора наук здійснюється: в докторантурі закладу вищої освіти (наукової установи) за очною (денною) формою навчання; шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту.	2. Установити, що підготовка кандидатів та докторів наук, розпочата до 1 вересня 2016 року, здійснюється закладами вищої освіти та науковими установами відповідно до законодавства, що діяло до набрання чинності Законом України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту». 2. У цьому Порядку терміни вживаються в такому значенні: **ад'юнктура** – система організаційно-освітнього забезпечення підготовки здобувачів у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (наукових установах) на третьому рівні вищої освіти з метою оволодіння ними освітньо-наукової програми, нормативний строк якої триває чотири роки; **аспірантура** – система організаційно-	*Слід на початку* Проєкту *перед першою статтею встановити таке пояснення: «У тексті* Порядку *поняття «ад'юнкт», «аспірант», «докторант» тлумачити з урахуванням положень Закону України «Про науковy і науково-технічну діяльність» та Закону України «Про вищу освіту»».*	У Проєкті пропонується введення термінів **аспірантура (ад'юнктура)**, але не зазначається, що у Проєкті використовуються інші терміни, які поєднані із запропонованими, при цьому не подається їх тлумачення. Так, поряд із термінами аспірантура (ад'юнктура), використовуються терміни ад'юнкт та аспірант. У Законі України «Про вищу освіту» у ч. 6 ст. 5 встановлено, що особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в **аспірантурі (ад'юнктурі).**

	освітнього забезпечення підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти з метою оволодіння ними освітньо-наукової програми, нормативний строк якої триває чотири роки; докторантура – система організаційно-наукового забезпечення підготовки здобувачів наукового ступеня доктора наук з метою завершення докторських дисертацій, нормативний строк якої триває два роки;		А ст. 61 цього Закону зазначає, що **ад'юнкт** — особа, зарахована до вищого військового навчального закладу, закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання для здобуття ступеня доктора філософії, **аспірант** — особа, зарахована до закладу вищої освіти (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії/доктора мистецтва. Також у ст. 27 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначено, що основними формами підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації є **аспірантура, ад'юнктура та докторантура.** І у ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» **ад'юнкт** — вчений, який проводить наукові дослідження у рамках підготовки в ад'юнктурі вищого військового навчального закладу (закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії; **аспірант** — вчений, який проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження у рамках підготовки в аспірантурі у закладі вищої освіти/науковій установі для здобуття ступеня доктора філософії; **докторант** — вчений, який

			проходить підготовку в докторантурі наукової установи (закладу вищої освіти) для здобуття наукового ступеня доктора наук. *При цьому в обох законах не вказується, що таке «**ад'юнктура**», «**аспірантура**», але ці поняття пропонуються у Проєкті.* *Відповідно слід привести у відповідність ці Закони України, оскільки саме у законах перш за все має бути відображено поняття, яке планується внести до Постанови КМУ № 261.*
	індивідуальний план наукової роботи здобувача – наукова складова освітньо-наукової (наукової) програми, в якій визначаються зміст, строки виконання та обсяг наукових робіт;		У Проєкті подається поняття «індивідуальний план наукової роботи». Зауважимо, що це певний окремий документ, що є частиною, науковою складовою освітньо-наукової (наукової) програми. Чи слід розуміти, що цей документ використовується для оцінювання успішності виконання запланованої наукової роботи, якщо у ньому визначаються зміст, строки виконання та обсяг наукових робіт? *На нашу думку, так. Тому доцільно скоригувати термін, зазначаючи на тому, що він використовується для*

			оцінювання успішності та обов'язковим до виконання запланованої наукової роботи.
	освітньо-наукова програма на третьому рівні вищої освіти – єдиний комплекс освітніх (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо) та наукових (проведення наукового дослідження, написання наукових публікацій, виступи на конференціях тощо) компонентів, спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, підготовки та публічного захисту дисертації, що дає право на отримання визначеної кваліфікації;		У Проєкті відображено поняття «*освітньо-наукова програма на третьому рівні вищої освіти*». У ст. 5 Закону України «Про вищу освіту» встановлено, що підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітніми програмами на рівнях вищої освіти, де є і третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень. Ці рівні регулюються Національною рамкою кваліфікацій. Зазначаємо, що у п 17) ст. 1 Закону «Про вищу освіту» освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма — єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій). Освітня програма може визначати єдину в її межах спеціалізацію або не передбачати спеціалізації.

			У ст. 1 Закону «Про вищу освіту» відмічено тлумачення термінів кваліфікація (п 12)), спеціальність та спеціалізація як складова спеціальності (п 20-21). *Отже, у Проєкті належить зазначити за якими законами України слід тлумачити терміни: кваліфікація, спеціальність та спеціалізація. Наприклад, зазначити, що терміни кваліфікація, спеціальність та спеціалізація слід тлумачити з урахуванням положень Закону України «Про вищу освіту». Також у Проєкті необхідно вказати, що освітньо-наукова програма на третьому рівні вищої освіти дає право на отримання визначеної кваліфікації, в якій зазначається спеціальність, а спеціалізація може бути за наявністю, але не виключається.*
21. Вступні випробування до аспірантури (ад'юнктури) проводяться предметними комісіями, до складу яких входить, як правило, три - п'ять осіб, які призначаються	16. До вступних випробувань допускаються особи, які вчасно подали всі необхідні для вступу документи згідно з правилами прийому до закладу вищої освіти		У Проєкті у п 16 зазначається, що «копію диплома магістра (спеціаліста) із зазначенням здобутої спеціальності (кваліфікації)». Тобто поняття

керівником закладу вищої освіти (наукової установи).	(наукової установи). Неподання в установлений строк документів, визначених правилами прийому, є підставою для відмови приймальною комісією в допуску особи до проходження вступних випробувань. Перелік документів, необхідних для вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі), включає: заяву вступника; копію диплома магістра (спеціаліста) із зазначенням здобутої спеціальності (кваліфікації); копії інших документів, що підтверджують право на пільги, або особливий статус; у разі потреби документ про визнання особи органами медико-соціальної експертизи особою з інвалідністю. У правилах прийому до закладу вищої освіти (наукової установи) може бути визначено додатковий перелік документів, обов'язкових для допуску до вступних випробувань.		спеціальність та кваліфікація тотожні ? У ст. 1 Закону «Про вищу освіту» відмічено тлумачення термінів кваліфікація (п 12)), спеціальність та спеціалізація як складова спеціальності (п 20-21). Відповідно це різні поняття. *Отже, у Проєкті належить зазначити на тлумаченні термінів кваліфікація та спеціальність.*
23. За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури (ад'юнктури) приймальна комісія приймає рішення щодо кожного вступника за процедурою, визначеною правилами прийому до закладу вищої освіти (наукової установи).	18. Особа, яка подає для вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі) диплом, що є еквівалентним диплому магістра і виданий іноземним закладом вищої освіти, допускається до вступних випробувань нарівні з іншими особами. Зарахування такого	Вважаємо за доцільне п. 18 викласти у наступній редакції: 18. Особа, яка подає для вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі) диплом, що є	П. 18 Проєкту закріпляє за науковою установою право щодо прийняття рішення про визнання диплому, виданого іноземним закладом вищої освіти. Проте, Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти,

Рішення приймальної комісії про зарахування до аспірантури (ад'юнктури) затверджується наказом керівника закладу вищої освіти (наукової установи), який оприлюднюється в установленому порядку.	вступника здійснюється одночасно з прийняттям вченою радою відповідного закладу вищої освіти (наукової установи) рішення про визнання його диплома відповідно до законодавства та за умови успішного складення ним вступних випробувань. Прийом до закладів вищої духовної освіти для підготовки в аспірантурі здійснюється з урахуванням положень їх статутних документах, зареєстрованих у встановленому законодавством порядку.	еквівалентним диплому магістра і виданий іноземним закладом вищої освіти, допускається до вступних випробувань нарівні з іншими особами. Зарахування такого вступника здійснюється **після формального підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання відповідно до порядку, визначеному нормами чинного законодавства.** Прийом до закладів вищої духовної освіти для підготовки в аспірантурі здійснюється з урахуванням положень їх статутних документах, зареєстрованих у встановленому законодавством порядку.	затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 05.05.2015 № 504 (URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15#Text.) встановлює виключний перелік компетентних органів, які мають право здійснювати процедуру визнання відповідних документів. Так, згідно із пунктом 1 Розділу II вказаного Порядку процедура визнання здійснюється: 1) вищим навчальним закладом - з метою зарахування власника документа на навчання та/або на посаду наукового чи науково-педагогічного працівника до цього вищого навчального закладу. Рішенням вищого навчального закладу про визнання підтверджується право власника документа на продовження навчання або працевлаштування у цьому вищому навчальному закладі, про що видається свідоцтво про визнання іноземного документа про освіту; 2) МОН - з метою працевлаштування та/або продовження навчання власника документа на території України. Рішенням МОН підтверджується право власника документа на продовження навчання та/або працевлаштування в Україні, про

			що видається Свідоцтво. Крім того, для здійснення процедури визнання вищий навчальний заклад утворює комісію з визнання здобутих в освітніх установах ступенів вищої освіти та наукових ступенів, яка діє на підставі положення про неї. До того ж слід визначити, що дійсно Законом України «Про вищу освіту» за вченою радою закладу вищої освіти закріплене право приймати остаточні рішення про визнання іноземних документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання під час прийняття на роботу педагогічних, наукових, науково-педагогічних та інших працівників, а також під час зарахування вступників на навчання (п. 14, ч. 2 ст. 36). Проте норми Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (зокрема стаття 10) не закріплюють такого права за вченою радою наукової установи. Тому, у разі прийняття за основу ч. 1 п. 18 в редакції Проєкту, наданого МОН, необхідно узгодження зазначених нормативно-правових актів.
Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі)	23. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що		Проєкт у п. 21 встановлює, що «протягом строку навчання в аспірантурі (ад'юнктурі) аспірант (ад'юнкт) зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової

25. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що затверджуються вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи) для кожної спеціальності. Протягом строку навчання в аспірантурі (ад'юнктурі) аспірант (ад'юнкт) зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію.	затверджуються вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи) для кожної спеціальності. Протягом строку навчання в аспірантурі (ад'юнктурі) аспірант (ад'юнкт) зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, опублікувати наукові публікації за темою дисертації, підготувати дисертацію та пройти процедуру публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.		програми», тобто це загальні вимоги до наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі). За п. 25 Проєкту освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи) має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій. Тобто, це як загальні вимоги до наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені, так і галузеві до наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені, що відображені у освітньо-науковій програмі аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи). *При цьому у Проєкті не зазначається що таке «наукова кваліфікація» або не йде відсилка до Постанови КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341.* *А також як тлумачити термін «компетентність». На нашу думку, це є змістовним, оскільки здобувач отримує кваліфікацію досягла*

			компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту. *На наш погляд, у аналізованому Проєкті доцільно про це зазначити.*
27. Освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи) має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій: здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант (ад'юнкт) проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напряму в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти; оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального	25. Освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) закладу вищої освіти (наукової установи) має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій: здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант (ад'юнкт) проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напряму в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти; оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до		У п. 25 Проєкту відмічено, що освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) передбачає набуття аспірантом (ад'юнктом) компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій, але якщо звернутися до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 «Національна Рамка кваліфікацій», то там немає конкретики щодо компетенцій, а тільки само поняття, що таке «компетенція». Також згадується термін «загальнонаукові (філософські) компетентності» та «мовна компетентність». Ці терміни є й у чинному Порядку № 261, але тлумачення термінів відсутнє. Якщо розглядати будь-який Стандарт освітньо-наукового рівня доктора філософії за певною спеціальністю (серед затверджених на сайті МОН України https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-pershij-standart-vishoyi-osviti-osvitno-naukovogo-stupenya-doktora-

культурного кругозору в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти; набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти; здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти. Аспірант (ад'юнкт), який підтвердив рівень свого знання іноземної мови, зокрема англійської, дійсним	стандарту вищої освіти; набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти; здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти. Аспірант (ад'юнкт), який підтвердив рівень свого знання іноземної мови, зокрема англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні C1		filosofiyi), то у ньому є ЗК — Загальні компетентності, СК — Спеціальні (фахові, предметні) компетентності. Отже, відсутні як терміни так і перелік «загальнонаукових (філософських) компетентностей» та «мовної компетентності». *Відповідно слід розтлумачити, як термін так і що саме відноситься до «загальнонаукових (філософських) компетентностей» та «мовної компетентності».*

сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні С1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право: на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури), як таких, що виконані у повному обсязі; на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником).	Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право: на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури), як таких, що виконані у повному обсязі; на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником).		
Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) 34. Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі) без переривання трудової діяльності або під час перебування у	**Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою)** 41. Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі) поза аспірантурою (ад'юнктурою). Для цього заклад вищої освіти	Вважаємо за доцільне викласти п. 41 у наступній редакції: 41. Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі) поза аспірантурою(ад'юнктурою),	Відповідно до абз. 2 ч. 6 ст. 5 Закону України «Про вищу освіту», особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у разовій спеціалізованій вченій раді.

творчій відпустці. Такі особи прикріплюються строком до п'яти років до закладу вищої освіти (наукової установи), що має ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю. Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) передбачає повне та успішне виконання відповідної освітньо-наукової програми та навчального плану аспірантури (ад'юнктури) зазначеного закладу вищої освіти (наукової установи) згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи прикріпленої особи та публічний захист дисертації у спеціалізованій вченій раді. Правила та процедури прикріплення до закладу вищої освіти (наукової установи) визначаються вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи).	(наукова установа) має мати ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю. 42. Особа подає до закладу вищої освіти (наукової установи): заяву про підготовку з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою); копію диплома магістра (спеціаліста) із зазначенням здобутої спеціальності (кваліфікації); у разі потреби документ про визнання особи органами медико-соціальної експертизи особою з інвалідністю. 43. Особа, яка подала заяву про підготовку з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою), проходить випробування відповідно до пунктів 17, 19-20 цього Порядку. Якщо особа подала диплом, що є еквівалентним диплому магістра, виданий іноземним закладом вищої освіти, вона допускається до випробувань після прийняття вченою радою відповідного закладу вищої освіти (наукової установи) рішення про визнання її диплома відповідно до законодавства. Підготовка у закладах вищої	**зокрема під час перебування у творчій відпустці.** Вважаємо за доцільне ч. 2 п. 43 викласти у наступній редакції: Якщо особа подала диплом, що є еквівалентним диплому магістра, виданий іноземним закладом вищої освіти, вона допускається до випробувань після **формального підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей**	Тому доцільним є приведення цієї норми у відповідність з нормами чинного законодавства. Зауваження Подрез-Ряполової І.В. Частина 2 пункту 43 Проєкту закріпляє за науковою установою право щодо прийняття рішення про визнання диплому, виданого іноземним закладом вищої освіти. Проте, Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України

	духовної освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії поза аспірантурою здійснюється з урахуванням положень їх статутів (положень про них), зареєстрованих у встановленому законодавством порядку.	**доступу до навчання відповідно до порядку, визначеному нормами чинного законодавства.**	05.05.2015 № 504 (URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15#Text.) встановлює виключний перелік компетентних органів, які мають право здійснювати процедуру визнання відповідних документів. Так, згідно із пунктом 1 Розділу II вказаного Порядку процедура визнання здійснюється: 1) вищим навчальним закладом - з метою зарахування власника документа на навчання та/або на посаду наукового чи науково-педагогічного працівника до цього вищого навчального закладу. Рішенням вищого навчального закладу про визнання підтверджується право власника документа на продовження навчання або працевлаштування у цьому вищому навчальному закладі, про що видається свідоцтво про визнання іноземного документа про освіту; 2) МОН - з метою працевлаштування та/або продовження навчання власника документа на території України. Рішенням МОН підтверджується право власника документа на продовження навчання та/або працевлаштування в Україні, про що видається Свідоцтво. Крім того, для здійснення процедури визнання вищий

			навчальний заклад утворює комісію з визнання здобутих в освітніх установах ступенів вищої освіти та наукових ступенів, яка діє на підставі положення про неї. До того ж слід визначити, що дійсно Законом України «Про вищу освіту» за вченою радою закладу вищої освіти закріплене право приймати остаточні рішення про визнання іноземних документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання під час прийняття на роботу педагогічних, наукових, науково-педагогічних та інших працівників, а також під час зарахування вступників на навчання (п. 14, ч. 2 ст. 36). Проте норми Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (зокрема стаття 10) не закріплюють такого права за вченою радою наукової установи. Тому, у разі прийняття за основу ч. 2 п. 43 у редакції Проєкту, наданого МОН, необхідно узгодження зазначених нормативно-правових актів.
	46. Підготовка осіб, які здобувають ступінь доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою), здійснюється за кошти відповідного закладу вищої освіти (наукової установи). Такі особи користуються		Закон України «Про вищу освіту» передбачає можливість здобування вищої освіти за рахунок коштів державного або місцевого бюджету або за кошти фізичних (юридичних) осіб (стаття 4). Положення даного Проєкту у пункті

	правами здобувачів вищої освіти та виконують всі обов'язки, визначені у пунктах 6-8 цього Порядку. 47. У разі звільнення з роботи особа втрачає право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою) у відповідному закладі вищої освіти (науковій установі) та має право: продовжити свою підготовку для здобуття ступеня доктора філософії поза аспірантурою у закладі вищої освіти (науковій установі), до якого особа зарахована на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника, із застосуванням процедури переведення до іншого закладу вищої освіти (наукової установи) (за умови прийняття відповідного рішення таким закладом вищої освіти (науковою установою); вступити до закладу вищої освіти (наукової установи), до якого особа зарахована на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника, для підготовки в аспірантурі (ад'юнктурі) цього закладу (установи) за очною (денною, вечірньою) або заочною (дистанційною) формою навчання і зарахування їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою. 48. Підготовка здобувачів поза аспірантурою (ад'юнктурою) завершується отриманням диплому		3 передбачають, що підготовка осіб в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі здійснюється: за рахунок видатків державного бюджету у державних закладах вищої освіти (наукових установах) (державне замовлення) та за рахунок видатків місцевих бюджетів у державних та комунальних закладах вищої освіти чи наукових установах (регіональне замовлення); за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб (на умовах контракту, зокрема за кошти грантів, які отримав заклад вищої освіти (наукова установа) на проведення наукових досліджень, за якими передбачається підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії або здобувачів наукового ступеня доктора наук). На підставі вищезазначеного, редакція частини 1 пункту 46, згідно із якою підготовка осіб, які здобувають ступінь доктора філософії поза аспірантурою (ад'юнктурою), здійснюється за кошти відповідного закладу вищої освіти (наукової установи) є некоректною. Тому, доцільним вбачається внесення уточнень у п. 46 відносно джерел фінансування підготовки осіб, які здобувають ступінь доктора філософії поза

	після публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.		аспірантурою (ад'юнктурою).
38. Докторантура з відповідної спеціальності відкривається за рішенням вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи), що затверджується наказом керівника закладу вищої освіти (наукової установи), за умови наявності трьох штатних працівників - докторів наук, які мають наукову кваліфікацію, що відповідає цій спеціальності, та ліцензії на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з відповідної спеціальності. Кваліфікація особи, що відповідає спеціальності, з якої відкрито докторантуру, визначається за такими критеріями: наявність у особи документа про присудження ступеня доктора наук з відповідної галузі знань (науки) та/або спеціальності або присвоєння вченого звання професора за відповідною кафедрою (спеціальністю); наявність за останні п'ять років не менше п'яти наукових публікацій, до яких зараховуються: - не менше однієї статті у періодичному виданні, включеному до наукометричних баз даних Scopus	51. Докторантура з відповідної наукової спеціальності за галуззю науки відкривається за рішенням вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи), що затверджується наказом керівника закладу вищої освіти (наукової установи), за умови наявності трьох штатних працівників – докторів наук, які мають <u>наукову кваліфікацію, що відповідає цій науковій спеціальності.</u> Кваліфікація особи, що відповідає науковій спеціальності, з якої відкрито докторантуру, визначається за такими критеріями: наявність у особи: документа про присудження ступеня доктора наук з відповідної галузі науки та/або спеціальності або присвоєння вченого звання професора за відповідною кафедрою (спеціальністю); наукових публікацій з відповідної наукової спеціальності, серед яких не менше трьох публікацій за останні п'ять років, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus. До однієї публікації, проіндексованої у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, прирівнюється дві публікації за останні три роки у виданнях, що		У п. 51 Проєкту згадується термін «наукова спеціальність», при цьому у тексті Проєкту також є термін спеціальність. *Що слід розуміти під науковою спеціальністю?* У ст. 28-1 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» відмічається, що доктор наук — це науковий ступінь, що здобувається особою на основі ступеня доктора філософії (кандидата наук) за <u>науковою спеціальністю</u> та передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, що забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані у наукових виданнях. У ч. 2 ст. 31 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» зазначається, що до наукових працівників належать також особи, які мають науковий ступінь і працюють за спеціальністю відповідно до групи

або Web of Science Core Collection; - статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; - монографії або їх розділи; - не більше двох патентів на винахід; участь у: - підготовці наукових кадрів, що підтверджується видачею здобувачеві документа про присудження відповідного наукового ступеня; - міжнародних наукових проектах або залучення до міжнародної експертизи; - атестації наукових кадрів як офіційного опонента або члена спеціалізованої вченої ради, або члена експертної ради з питань проведення експертизи дисертацій. Наявність підстав для відкриття докторантури перевіряється державним (регіональним) замовником під час проведення конкурсу на розміщення державного (регіонального) замовлення.	включені до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України, або одна одноосібна монографія (дві колективні монографії), виданих за останні п'ять років; участь особи у: підготовці наукових кадрів, що підтверджується видачею здобувачеві документа про присудження відповідного наукового ступеня; атестації наукових кадрів у якості опонента (офіційного опонента) або члена відповідної спеціалізованої вченої ради, або члена експертної ради з питань атестації наукових кадрів. Наявність підстав для відкриття докторантури перевіряється державним (регіональним) замовником під час проведення конкурсу на розміщення державного (регіонального) замовлення та утворення спеціалізованої вченої ради для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук.		спеціальностей за галузями наук, за якою присуджено науковий ступінь. Отже, чи слід розуміти термін «наукова спеціальність» у рамках Наказу МОНмолодьспорт України «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей» від 14.09.2011 № 1057 чи за яким нормативно-правовим актом належить тлумачити цей термін.? У Наказі № 1057 відсутнє тлумачення цього терміну. Також відмічаємо, що у п. 51 Проєкту також згадується «**наукова кваліфікація**». Зокрема, не йде відсилка до Постанови КМУ «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341. *Відповідно, доречно у цьому Проєкті зазначити що таке «наукова спеціальність» та «наукова кваліфікація».*

40. Для вступу до докторантури вступник не менше ніж за два місяці до вступу подає кафедрі, відділу, лабораторії чи іншому структурному підрозділу закладу вищої освіти (наукової установи) розгорнуту пропозицію, в якій міститься план дослідницької роботи та/або інформація про обсяг наукової роботи, необхідної для підготовки результатів проведених досліджень до захисту. Протягом місяця з дня надходження документів від усіх вступників відповідний структурний підрозділ заслуховує їх наукові доповіді і шляхом голосування визначає можливість зарахування кожного вступника до докторантури та подає висновки на розгляд вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи). Перелік та строк подання документів, необхідних для вступу до докторантури визначається в правилах прийому до закладу вищої освіти (наукової установи). Перелік повинен включати, зокрема: письмову характеристику наукової діяльності вступника, складену доктором наук, який є штатним науково-педагогічним або науковим працівником відповідного закладу вищої освіти (наукової установи), із згодою бути науковим	55. Для вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в докторантурі в установлені закладом вищої освіти (науковою установою) строки особа звертається до цього закладу (установи) з відповідною заявою, разом з якою надає розгорнуту пропозицію, в якій міститься план дослідницької роботи та/або інформація про обсяг наукової роботи, необхідної для підготовки результатів проведених досліджень до захисту. Заклад вищої освіти (наукова установа) може визначати додатковий перелік документів, необхідних для вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в докторантурі. Заява та подані документи для розгляду передаються до відповідного структурного підрозділу (кафедри, відділу, лабораторії). Відповідний структурний підрозділ цього (цієї) закладу вищої освіти (наукової установи) протягом місяця розглядає подані вступником документи, заслуховує його наукову доповідь і шляхом голосування визначає можливість зарахування вступника до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в докторантурі та подає висновок на розгляд вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи). У висновку		

консультантом в разі його вступу до докторантури; копію диплома доктора філософії або кандидата наук. Особа, яка подає для вступу до докторантури диплом, що виданий іноземним закладом вищої освіти, допускається до вступу нарівні з іншими вступниками. У разі позитивного рішення вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи) щодо зарахування такого вступника в докторантуру вчена рада відповідного закладу вищої освіти (наукової установи) одночасно приймає рішення про визнання його диплома. У разі відмови вчена рада закладу вищої освіти (наукової установи) надає вступнику обґрунтоване пояснення причин такої відмови.	міститься пропозиція щодо призначення наукового консультанта з числа науково-педагогічних або наукових працівників, які мають трудові відносити із відповідним закладом вищої освіти (науковою установою) та науковий ступінь доктора наук. У разі, якщо вступник має диплом, що є еквівалентним диплому доктора філософії і виданий іноземним закладом вищої освіти, він допускається до вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в докторантурі після прийняття рішення вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи) про визнання його диплому. У разі відмови вчена рада закладу вищої освіти (наукової установи) надає вступнику копію рішення з наведенням підстав його прийняття.	**Вважаємо за доцільне ч. 3 п. 55 викласти у наступній редакції:** У разі, якщо вступник має диплом, що є еквівалентним диплому доктора філософії і виданий іноземним закладом вищої освіти, він допускається до вступу до закладу вищої освіти (наукової установи) для підготовки в докторантурі після **формального підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання відповідно до порядку, визначеному нормами чинного законодавства.**	Частина 3 пункту 55 Проєкту закріпляє за науковою установою право щодо прийняття рішення про визнання диплому, виданого іноземним закладом вищої освіти. Проте, Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 № 504 (URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15#Text.) встановлює виключний перелік компетентних органів, які мають право здійснювати процедуру визнання відповідних документів. Так, згідно із пунктом 1 Розділу ІІ вказаного Порядку процедура визнання здійснюється: 1) вищим навчальним закладом - з метою зарахування власника документа на навчання та/або на посаду наукового чи науково-педагогічного працівника до цього вищого навчального закладу. Рішенням вищого навчального закладу про визнання підтверджується право власника документа на продовження навчання або працевлаштування у цьому вищому навчальному закладі,

			про що видається свідоцтво про визнання іноземного документа про освіту; 2) МОН - з метою працевлаштування та/або продовження навчання власника документа на території України. Рішенням МОН підтверджується право власника документа на продовження навчання та/або працевлаштування в Україні, про що видається Свідоцтво. Крім того, для здійснення процедури визнання вищий навчальний заклад утворює комісію з визнання здобутих в освітніх установах ступенів вищої освіти та наукових ступенів, яка діє на підставі положення про неї. До того ж слід визначити, що дійсно Законом України «Про вищу освіту» за вченою радою закладу вищої освіти закріплене право приймати остаточні рішення про визнання іноземних документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання під час прийняття на роботу педагогічних, наукових, науково-педагогічних та інших працівників, а також під час зарахування вступників на навчання (п. 14, ч. 2 ст. 36). Проте норми Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (зокрема стаття 10) не закріплюють

			такого права за вченою радою наукової установи. Тому, у разі прийняття за основу ч. 3 п. 55 у редакції Проєкту, наданого МОН, необхідно узгодження зазначених нормативно-правових актів шляхом внесення відповідних змін.
Підготовка здобувачів ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту 44. Здобувач ступеня доктора наук, який самостійно підготував наукові досягнення до захисту у вигляді дисертації (монографії, наукової доповіді за сукупністю статей), повинен: мати ступінь доктора філософії (кандидата наук); представити наукові досягнення з узагальненням проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення; мати опубліковані праці за темою наукових досягнень у вітчизняних і міжнародних	**Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту** 62. Особа може здобувати науковий ступінь доктора наук шляхом самостійної підготовки своїх наукових досягнень до захисту. Така особа має право на надання творчої відпустки відповідно до законодавства з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною науковою спеціальністю відповідно до встановлених вимог.	Вважаємо за доцільне викласти п. 62 у наступній редакції: 62. Особа може здобувати науковий ступінь доктора наук шляхом самостійної підготовки своїх наукових досягнень до захисту та має право на надання творчої відпустки з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною науковою спеціальністю відповідно до вимог, визначених МОН.	Відповідно до ч. 12 ст. 44 Закону України «Про вищу освіту»: прийом до докторантури або надання творчої відпустки для підготовки дисертації на здобуття ступеня доктора наук здійснюється з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною спеціальністю відповідно до вимог, визначених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Отже, чинне законодавство передбачає врахування наукових, науково-технічних досягнень за обраною науковою спеціальністю як умову для можливості здобування відповідного наукового ступеню та отримання творчої відпустки для підготовки дисертації на здобуття відповідного ступеня, тому доцільним вбачається об'єднання цих можливостей. Крім того потребує обов'язкового уточнення яким суб'єктом визначаються вимоги, регламентовані у п. 62 Проєкту. У

рецензованих фахових виданнях.	63. Здобувач наукового ступеня доктора наук, який самостійно підготував наукові досягнення до захисту у вигляді дисертації чи наукової доповіді, повинен: мати ступінь доктора філософії (науковий ступінь кандидата наук); представити наукові досягнення з узагальненням проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення; мати статті у наукових періодичних виданнях із напряму, з якого підготовлено дисертацію, мінімальну кількість та обсяг яких визначає МОН	Вважаємо доцільним викласти п. 63 у наступній редакції: 63. Здобувач наукового ступеня доктора наук, який самостійно підготував наукові досягнення до захисту у вигляді дисертації чи наукової доповіді, повинен: **мати ступінь доктора філософії (кандидата наук);** представити наукові досягнення з узагальненням проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення; **мати опубліковані праці за темою докторської дисертації у фахових вітчизняних і міжнародних рецензованих виданнях.**	даному випадку згідно із нормами чинного законодавства ці вимоги встановлюються центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Вважаємо доцільним викласти п. 63 у такій редакції у зв'язку із наступним: 1) Положення Проєкту повинні відповідати нормам чинного законодавства, у даному випадку нормам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1197-2021-%D0%BF#Text). Так, відповідно до кваліфікаційних вимог, регламентованих вказаним Порядком здобувач повинен: мати ступінь доктора філософії (кандидата наук); представити наукові досягнення з узагальненням проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають

			загальнонаціональне або світове значення; мати опубліковані праці за темою докторської дисертації у фахових вітчизняних і міжнародних рецензованих виданнях. Здобувач ступеня доктора наук в галузі медичних та ветеринарних наук повинен мати ступінь доктора філософії (кандидата наук) в галузі медичних та ветеринарних наук відповідно та мати відповідно вищу медичну або ветеринарну освіту, що відповідає другому (магістерському) рівню вищої освіти. 2) У сукупності вимог до здобувача наукового ступеня доктора наук доцільно передбачити наявність вже опублікованих праць за темою докторської дисертації у фахових вітчизняних і міжнародних рецензованих виданнях.
		Вважаємо за доцільне додати п. 64, 65 в наступній редакції: 64. Здобувач наукового ступеня доктора наук, який самостійно підготував докторську дисертацію, звертається із письмовою заявою на ім'я голови вченої ради закладу вищої освіти	Зауваження Подрез-Ряполової І.В. Заявлений у Проєкті Розділ «Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту» фактично не розкриває сутності процесу та містить мінімальні відомості щодо підготовки здобувачів наукового ступеня доктора наук у разі самостійного підготування

		(наукової установи), в якому (якій) відкрита докторантура з відповідної наукової спеціальності, про проведення попередньої експертизи його докторської дисертації, надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення її результатів та затвердження теми докторської дисертації. 65. У разі самостійної підготовки докторської дисертації науковий консультант не призначається.	докторської дисертації. Тому вважаємо за доцільне додати у цей розділ відповідні пункти, що містять важливі уточнення порядку підготування докторської дисертації, що одночасно відповідає положенням чинного законодавства, а саме ч. 4 п. 11 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р.

Виконавці:

Розгон О. В. — кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. — кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Т.в.о. директора НДІ правового забезпечення
інноваційного розвиткуНАПрН України **Анна ЛЮБЧИЧ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ**

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 80 **тел.: (057) 700-06-64, 700-06-79**
e-mail: ndipzir@gmail.com сайт: ndipzir.org.ua

Вих. № 94 від 28.10.2022

ПРОПОЗИЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ІНСТИТУТУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

щодо запровадження Національної програми «Наука майбутнього»

Проєктом Національної програми «Наука майбутнього» пропонуються пропозиції, які сприятимуть забезпеченню умов та можливостей для розвитку людського капіталу, реалізації інтелектуального потенціалу громадян України у сфері науки з користю для держави та суспільства в цілому. Ці пропозиції побудовані на принципах: відповідальність: вченого, регіону, держави та оновлення та збереження людського та дослідницького капіталу. Підтримуємо запровадження Національної програми «Наука майбутнього».

Якщо йти за прикладом Національної програми інформатизації на 2022-2024 роки (затверджена Постановою Верховної Ради України від 08.07.2022 № 2360-IX), то вона побудована на тому, що за-

тверджуються ***завдання***[1] Національної програми інформатизації на 2022-2024 роки, але базою є стаття 9 Закону України «Про Національну програму інформатизації». Зауважимо, що подібного не існує щодо Національної програми «Наука майбутнього».

У запиті сказано, що пропонується запровадження Національної програми «Наука майбутнього», яка сприятиме розвитку науки та діяльності наукових, науково-педагогічних працівників (тобто не заходів, завдань до Програми, а саме Програми), а також, що сформовані пропозиції щодо Проєкту даної програми та пропонується розглянути напрацьований Проєкт. Представляється, що ті пропозиції, які нам представлені для обговорення у Проєкті – це і є, скоріш за все, ***заходи***[2] *Національної програми* «Наука майбутнього» (станом на 22 вересня 2022 р.). Як бачимо з тлумачення поняття заходи, то все ж таки щодо Національної програми «Наука майбутнього» слід застосовувати термін *заходи* як сукупність дій, а не *завдання* як певний вид роботи.

При цьому у запропонованому Проєкті *не зазначається* Паспорту Програми (нормативно-правова база, ініціатор розроблення програми, розробник програми, відповідальний виконавець програми, термін реалізації програми та фінансування програми). Зокрема, нормативно-правовою базою може бути: Конституція України, Закони України «Про вищу освіту» «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Указ Президента України від 18.10.2001 № 992 «Про Національну програму правової освіти населення», Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722/2019, Постанова КМУ від 08.07.2022 № 2360-IX «Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2022-2024 роки», розпорядження КМУ від 17 лютого 2021 р. № 365 «Деякі питання цифрової трансформації», Стратегія розвитку науки на 2023—2033 роки (потенційно), Стра-

[1] Завдання — це наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справа і т. ін. Мета, до якої прагнуть; те, що хочуть здійснити. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). URL: http://sum.in.ua/s/zavdannja.

[2] Захід — це сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980). URL: http://sum.in.ua/s/zakhid.

тегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки, Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки та план заходів з її реалізації, Стратегія людського розвитку тощо.

Відповідно наші зауваження та пропозиції будуть з позиції нашого бачення цієї Програми й мати рекомендаційний характер.

Отже, надаємо наші пропозиції стосовно запропонованого Проєкту :

1. На наше переконання, структура Національної програми «Наука майбутнього» може мати такі розділи: Загальні положення, Визначення проблеми на розв'язання якої спрямована Програма, Мета Програми, Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, Основні завдання та очікувані результати Програми, Фінансове забезпечення Програми. У Додатку можна визначити Заходи Програми на ті роки, на які розрахована Програма із зазначенням виконавців та термінів виконання. На нашу думку, Заходи Національної програми «Наука майбутнього» (станом на 22 вересня 2022 р.) можуть бути розташовані у Додатку до Програми. Але ці *заходи, мають бути поділені на певні групи* на направленістю, наприклад, створення необхідних умов для дослідників для підготовки та підвищення кваліфікацій; забезпечення дослідників для здійснення наукових досліджень; основні напрямки наукової і науково-технічної діяльності.

Підтримуємо розробку Стратегії розвитку науки (скоріш за все 2023–2033 роки) та Плану реалізації Стратегії розвитку науки (2023–2033 роки). Це має бути Операційний План реалізації у 2023–2033 роках Стратегії розвитку науки в Україні на 2023–2033 роки. Ця Стратегія має визначати напрями розвитку науки на сучасному етапі розвитку суспільства та економіки країни та визначати її основні характеристики, що повинні бути сформовані до 2033 року. Для реалізації мети цієї Стратегії має бути передбачено стратегічні та операційні цілі та завдання на найближче десятиліття з відповідними показниками (індикаторами) досягнення (виконання), механізм, очікувані результати, заходи щодо проведення моніторингу реалізації з коригуванням за необхідності цієї Стратегії на кожному етапі

та ресурсні потреби. Основоположні принципи цієї Стратегії мають бути узгоджені з іншими програмними документами. Ця Стратегія має бути спрямована на досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722, зокрема Цілі сталого розвитку 4 щодо забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. У тому числі завдання 4.4. – Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки. Ця Стратегія має бути узгоджена із Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів від 23 лютого 2022 р. № 286-р, Стратегією людського розвитку, затвердженою Указом Президента України від 2 червня 2021 р. № 225, напрямом 20 «Якість життя» Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, розпорядженням Кабінету Міністрів «Деякі питання цифрової трансформації» від 17 лютого 2021 р. № 365.

Але Розробка Стратегії розвитку науки (п. 1 Проєкту), якщо сприймати як захід Програми, відрізняється за змістом та направленістю, оскільки має масштабний характер. І доречно спочатку розробити та затвердити Стратегію розвитку науки, а потім вже працювати за структурою Проєкта Національної програми «Наука майбутнього». Проєкт Національної програми «Наука майбутнього», зокрема, що може мати назву «Про затвердження Національної програми «Наука майбутнього» 2023—2033 роки», яка може бути затверджена Указом Президента України.

2. Пунктом 3 Проєкту передбачено: «Розробка програм для виконання норми Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», а саме: «Держава забезпечує бюджетне фінансування наукової і науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7 відсотка валового внутрішнього продукту України». Рекомендуємо внесення змін до цього пункту на підставі наступного.

Відповідно до ч. 2 ст. 48 (Фінансове забезпечення наукової і науково-технічної діяльності) Закону України «Про наукову та науко-

во-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII (в редакції від 01.10.2022) держава забезпечує бюджетне фінансування наукової і науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7 відсотка валового внутрішнього продукту України. Частина фінансування, що за рішенням Національної ради України з питань розвитку науки і технологій спрямовується на конкурсне фінансування проектів через Національний фонд досліджень України, щорічно збільшується. Збільшення обсягу грантового фінансування не може відбуватися за рахунок зменшення базового фінансування основної діяльності наукових установ, наукових організацій та наукових досліджень у закладах вищої освіти, рівень якого враховує щорічний індекс інфляції. Видатки на наукову і науково-технічну діяльність за рахунок державного бюджету є захищеними статтями видатків бюджету. Крім того, кошти державного бюджету виділяються на підтримку основної діяльності державних наукових установ, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету, проведення наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок університетів, академій, інститутів, фінансування окремих наукових і науково-технічних програм, проектів та надання грантів.

Згідно із положеннями наказу Міністерства економіки України «Про затвердження Тимчасових методичних рекомендацій розрахунку продуктивності праці в цілому в економіці та за видами економічної діяльності» від 26.12.2008 № 916: валовий внутрішній продукт (ВВП) це сукупна вартість усіх товарів та послуг, створених на економічній території країни за певний проміжок часу рік з метою їх кінцевого використання. Отже цей важливий показник розвитку економіки є змінним. Тому пропонуємо викласти п. 3 у наступній редакції:

«3. Щорічна розробка програм для виконання норми ч. 2 ст. 48 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», яка передбачає забезпечення державою бюджетного фінансування наукової і науково-технічної діяльності у розмірі не менше 1,7 відсотка валового внутрішнього продукту України».

Окрім цього, у випадку прийняття пункту у такій редакції вважаємо доцільним внесення відповідних змін до вищевказаної статті

шляхом передбачення розробки зазначених програм із визначенням суб'єктів розробки.

3. Пункт 10 Проєкту передбачає створення Центрів передового досвіду (наукових парків, науково-технічних парків) у співпраці з ТОП-міжнародними центрами в кожному регіоні України за власним затребуваним науковим (науково-технічним) спрямуванням регіону.

Вважаємо за доцільне розширити коло учасників вказаних центрів включивши до них всі парки, які можуть брати участь у науково-дослідної діяльності, це: окрім наукових парків технологічні та індустріальні парки. До того ж, згідно із нормами чинного законодавства не існує такої форми господарського об'єднання як науково-технічний парк. Так, правові та економічні засади функціонування технологічних парків визначає Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 № 991-XIV (в редакції 05.12.2012), Закон України «Про наукові парки» від 25.06.2009 № 1563-VI (в редакції від 12.04.2022) регулює правові, економічні, організаційні відносини, пов'язані із створенням та функціонуванням наукових парків, Законом України «Про індустріальні парки» від 21.06.2012 № 5018-VI (в редакції від 19.07.2022) визначаються правові та організаційні засади створення і функціонування індустріальних парків на території України.

Крім того, 09 серпня 2022 року ухвалено проєкт Закону України «Про інноваційні парки», який розробило Міністерство освіти і науки України. Метою створення інноваційних парків регламентовано саме розвиток науково-технічної та/або інноваційної діяльності, використання наявного наукового та/або інноваційного потенціалу, матеріально-технічної бази, інноваційної та дослідницької інфраструктури для створення та комерціалізації результатів наукових досліджень, впровадження інновацій. Крім того, до інноваційних парків згідно із нормами вказаного Закону належать наукові, технологічні та індустріальні парки. Тобто також не передбачається такої форми господарського об'єднання як науково-технічний парк.

4. Рекомендуємо уточнення пункту 18 щодо двох напрямів:

1) «Перезавантаження освітньо-наукових програм підготовки PhD».

Вважаємо таке визначення недоцільним в зв'язку із наступним.

Вимоги щодо освітньо-наукових програм підготовки PhD визначаються відповідними нормами чинного законодавства, зокрема Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261; Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України 11 липня 2019 року № 977; Методичними рекомендаціями щодо розроблення стандартів вищої освіти, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 № 600 (в редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 № 584) тощо. Тобто порядок розробки та зміст освітньо-наукових програм підготовки PhD розробляються та затверджуються на законодавчому рівні, отже, формулювання «перезавантаження» не може бути застосовано у даному випадку та є не зрозумілим, тому що не розкриває змісту заходу.

2) «Запровадження системи Котутель».

Вважаємо таке визначення некоректним в зв'язку із наступним.

За таким формулюванням не можливо ідентифікувати запропоновану систему (програму Co-tutelle de thèse). Програма Co-tutelle de thèse є важливим елементом інтернаціоналізації закладів вищої освіти та наукових установ та дозволяє отримати спільний докторський ступінь у двох закладах двох різних країн. Отже, вказана програма може бути інтегрована у національну систему в рамках академічної доброчесності, на підставі норм п. 26-29 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах). Попри те, для повноцінної реалізації програми Co-tutelle de thèse в Україні потрібно розробити відповідні механізми впровадження, зокрема, врегулювати питання щодо джерел фінансування та інших правових аспектів (узгодження та затвердження змісту угоди тощо).

На підставі зазначеного, враховуючи важливість питань інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, вважаємо доцільним визначити цей напрям як:

«Забезпечення впровадження програми Co-tutelle de thèse в Україні».

5. Пропонуємо доповнити Проєкт цієї Програми такими пунктами:

– розробити механізм стимулювання науковців до формування актуальної та затребуваної глобальним ринком тематики наукових досліджень, спрямованої на створення інноваційних рішень, що забезпечать інноваційний розвиток вітчизняної економіки;

– розробити і запровадити нову систему оплати праці наукових та науково-педагогічних працівників, що ґрунтуватиметься на принципах прозорості, надійності та конкурентності.

6. Пункт 19 Проєкту доповнити словами:

Розробити і запровадити механізм адресних компенсацій науковим та науково-педагогічним працівникам для часткового покриття вартості найму житла.

7**.** Останні декілька років держава спрямовує зусилля на розвиток науково-дослідницької і інноваційної сфери та її поступове наближення до Європейського дослідницького простору (ERA). Задля цього було оновлене законодавство про наукову діяльність, зокрема прийнятий Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015 р.), урядом схвалено Концепцію Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року. Державою також забезпечується участь у рамкових та спільних міжнародних програмах Європейського Союзу (Горизонт 2020, Горизонт Європа), відбувається узгодження стратегії створення державних дослідницьких інфраструктур з дорожньою картою Європейських дослідницьких інфраструктур.

Як зазначається у Концепції Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року,

її метою є створення необхідних організаційних, правових та фінансових умов для розвитку системи дослідницьких інфраструктур в Україні, підвищення їх конкурентоспроможності, а також розвитку сфер наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в частині доступу вчених до передових дослідницьких інфраструктур в Європейському Союзі.

Проєкту Національної програми «Наука майбутнього» бракує положень про забезпечення діяльності дослідницьких інфраструктур, тому пропонуємо визначити механізм моніторингу українських дослідницьких інфраструктур і додати нові пункти до Проєкту:

1. Сформувати перелік об'єктів дослідницької інфраструктури, які є найбільш актуальними для розвитку української науково-технічної сфери на наступні 10-20 років.

2. Визначити механізм моніторингу українських дослідницьких інфраструктур: визначити критерії та показники моніторингу дослідницької інфраструктури, розробити процедуру здійснення моніторингу та її періодичність.

3. Передбачити періодичне проведення інвентаризації обладнання, ресурсів, баз даних, закріплених за дослідницькими інфраструктурами, та надання пропозицій з їх розвитку, виводу із експлуатації, модернізації тощо.

Визначити органи державної влади, уповноважені здійснювати моніторинг дослідницької інфраструктури в Україні.

8. Щодо п. 23 Проєкту «Ефективне партнерство. Впровадження: Наука + Бізнес + Держава + Громадськість» зазначаємо наступне. Ця пропозиція цілком доречна. Це надасть можливість комунікації та ефективної взаємодії представників бізнесу та наукової спільноти, а вченим – реалізувати власний потенціал і комерціалізувати результати наукового пошуку. Ця пропозиція Проєкту відображається у Цілі 9 (Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722) – Промисловість, інновації та інфраструктура з одним із важливих завдань є 9.4. Сприяти прискореному розвитку високо- та середньо високотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються

на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямами: розвиток інноваційної екосистеми; розвиток інформаційно телекомунікаційних технологій (ІКТ); застосування ІКТ в АПК, енергетиці, транспорті та промисловості; високотехнологічне машинобудування; створення нових матеріалів; розвиток фармацевтичної та біоінженерної галузей; 9.5. – Створити фінансову та інституційну системи (інноваційну інфраструктуру), що забезпечуватимуть розвиток наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок; 9.7. – Забезпечити збільшення участі молоді у наукових дослідженнях.

Таким чином, робимо наступні висновки та загальні рекомендації:

По-перше, розробити структуру самої Національної програми «Наука майбутнього» із Додатком, у якому будуть відображені Заходи Програми.

По-друге, розробка та впровадження Стратегії розвитку науки має відбутися раніше ніж запровадження самої Національної програми «Наука майбутнього». Розробка Стратегії розвитку науки є перспективним явищем тому, що існує набутий Україною науковий потенціал у сфері міжнародного партнерства на транскордонному рівні. Це забезпечить розширення участі наукових та науково-виробничих установ та поглиблення міжнародного співробітництва України за провідними напрямами науково-технологічного розвитку, що сприятиме розвитку державно-приватного партнерства. Тому Стратегія розвитку науки має бути сформована з дотриманням принципів відкритості, інклюзивності та наукової обґрунтованості з одночасним впровадженням системи показників для подальшого моніторингу та громадського контролю у процесі реалізації.

По-третє, вважаємо необхідним узгодження запропонованих заходів із нормами чинного законодавства.

По-четверте, вважаємо доцільним врахування змісту законодавчо визначених категоріальних понять, які використовуються при формуванні запропонованих заходів.

По-п’яте, вбачається доцільним уточнення змісту певних пунктів запропонованого Проєкту згідно із наданими рекомендаціями.

По-шосте, налагодження «ефективного партнерства та впровадження: Наука + Бізнес + Держава + Громадськість» (п. 23 Проєкту) є на часі тому, що таке поєднання забезпечить актуальність, результативність та ефективність такого співробітництва. Це забезпечить реалізацію співпраці бізнесу, науковців та інноваторів та затребуваність платформи «Наука та бізнес», яка стала онлайн-майданчиком для комунікації та ефективної взаємодії представників бізнесу та наукової спільноти, що надала можливість бізнесу знайти науковий результат, а вченим — реалізувати власний потенціал і комерціалізувати результати наукового пошуку.

Виконавці:

Розгон О. В. — кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Подрез-Ряполова І. В. — кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Юшко А. М. – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Кохан В. П. – кандидат юридичних наук, старший дослідник, в.о. зав. відділом правового забезпечення функціонування національної інноваційної системи НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Огієнко І. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України.

Т.в.о. директора НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України Анна ЛЮБЧИЧ

Наукове видання

ЗБІРНИК
пропозицій до проєктів нормативно-правових актів НДІ ПЗІР НАПрН України за 2021–2022 роки

Комп’ютерне макетування *А. Г. Якшиної*

Підписано до друку 22.11.2022 р.
Формат 60×84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк.24,48. Ум. друк. арк. 30,69. Тираж 15 прим.
Вид. № ___

Адреса редакційної колегії:
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
61002, Харків, вул. Чернишевська, 80
Тел.: (057) 700-06-64
E-mail: ndipzir@gmail.com
Сайт: ndipzir.org.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 4814 від 17.12.2014 р.

Виготовлено у друкарні ТОВ «ПРОМАРТ»
(095) 445-07-79